આપણા ૮૪

દેવેન્દ્ર શાહ

કમલદલ-૧

॥ શ્રીમદાચાર્યચરણકમલેભ્યો નમઃ ॥

આપણા ૮૪

સંકલન

દેવેન્દ્ર શાહ

(નિમિત્તમાત્ર)

પુસ્તકનું નામ : આપણા ©
સંકલન : દેવેન્દ્ર શાહ
કોપી રાઈટ : દેવેન્દ્ર શાહ
પ્રકાશક : દેવેન્દ્ર શાહ
પ ૨, આંગન એપાર્ટમેન્ટ,
કસક પાસે, ભરૂચ- ૨ ૧.
ફોન : (૨ ૨) ૨ ૨ , ૨૨
આવૃત્તિ : ૨ (બીજી)
મૂલ્ય : પ્રયાસ - તત્સુખાર્થ
ન્યોચ્છાવર : પ રૂપિયા
રવાનગી ખર્ચ : ૧૫ રૂપિયા
અર્પણ : આજે પણ ભૂતલ ઉપર બિરાજતા
શ્રીદમલાજીના વારસદારોને ....
પ્રાપ્તિ સ્થાન : **શ્રીદેવેન્દ્ર શાહ**
પ ૨, આંગન એપાર્ટમેન્ટ, કસક પાસે, **ભરૂચ**- ૨ ૧.
ફોન : (૨ ૨) ૨ ૨ , ૨૨
શ્રીદેવાંગીનીબહેન શાહ
પપ, શ્રીનાથધામ ડુપ્લે ।, દિનેશ મીલ પાછળ,
ઉર્મિ ચાર રસ્તા પાસે, **વડોદરા.**
ફોન : (૨ પ) ૨ ૧
શ્રીપરાગભાઈ પી. શાહ
સોશિયલ કોર્પોરેશન, ૧ , મ્યુનીસીપલ શોપીંગ સેન્ટર,
લીટલ સ્ટાર સ્કૂલની સામે, ઢોર બજાર, **અમદાવાદ.**
ફોન : (૨ પ) પ પ
શ્રીભોગીલાલ આર. શાહ
, નંદાભુવન, બજાજ રોડ, વિલે પાર્લે (વેસ્ટ), **મુંબઈ.**
ફોન : ૨ ૧ પ ૧
શ્રીહર્ષદભાઈ પટેલ
ડી. કાંતિલાલ એન્ડ કું. ચિત્તાખાના બજાર, **જૂનાગઢ.**
ફોન : (૨ પ) (ઓ.) ૨ ૨ (રહે.) ૨ ૧ ૧
શ્રીઅરવિંદભાઈ કે. દોશી
, સાંઈધામ એપાર્ટમેન્ટ, કલ્પના સિનેમા રોડ,**આણંદ**- ૧.
ફોન : (૨ ૨) ૨૫૧ ૧

શુ । ી વ લભા । ગહપીઠ

(કડી - અમદાવાદ)
ગોસ્વામી શ્રીરાજેશકુમારજી મહારાજશ્રી
(ગોસ્વામી શ્રીઘનશ્યામલાલજી)

શુભાશીર્વાદ

અતિ આનંદ સહ પ્રસન્નતા અનુભવું છું. **"આપણા ૮૪"** ગ્રંથ જે આપણા વલ્લભીય રત્નો ભગવદીય વૈષ્ણવોની વાર્તાના સંદર્ભ શોધ સંગતિ સપ્રમાણ ત વબોધ અને ઉદ્‌ગાર સાથે તથા પ્રમાણ, પ્રમેય, સાધન, ફળ ઉપરાંત અપવાદની છણાવટ સાથે જે પ્રકાશિત થાય તેની સાંપ્રત સમયમાં આવશ્યકતા હતી. અમારા પ્રિય એવા શ્રી પ.ભ. દેવેન્દ્રભાઈ બી. શાહ કે જેઓ અમારા કડીના જ છે તેમના દ્વારા સંકલન સંપાદન કાર્ય ખૂબ જ શ્રમ અને ઝીણવટથી થયું છે. તેમનો શાસ્ત્ર સાહિત્ય પ્રેમ અને સહૃદયતાનો અનુભવ અમને અને તેમના પરિચયમાં આવનાર સર્વને હોય જ છે.

વિશેષમાં આ ગ્રંથના પ્રકાશન પૂર્વે તેમના સસરા પ. ભ. શ્રીકાંતિલાલ આર. શાહ મહેસાણાવાળાનું સ્મરણ થઈ આવે છે. કે જેમના વાર્તા સાહિત્ય પરનો પ્રેમ, આગ્રહ અને મર્મ ખૂબ જ હતાં. જે કૃપાસા ય છે તેનો આ અલૌકિક વારસો શ્રી દેવેન્દ્રભાઈને મળ્યો છે તે જોઈને અતિ આનંદ અને સંતોષ થાય છે.

ભરૂચમાં હાલ તેઓ સત્સંગની પ્રવૃત્તિમાં ખૂબ રસ લઈ સ્વમાર્ગીય સમજ, સિદ્ધાંતાનુસાર નિકટના જનોને વાર્તા સત્સંગના મા યમથી આપે છે. તેઓને સપરિવાર અમારી હાર્દિક શુભે છા. આશીર્વાદ, શુભમ્.

ગો. રાજેશકુમારજી

પ. પૂ. ગો. ી રા ેશકુમાર ક ી અમદાવાદ નાં
વ નામ .

આ પરમ દૈવી વાર્તાસાહિત્ય ક્યાંય પ્રમેય તો ક્યાંય પ્રમાણ તો ક્યાંય સાધન તો ક્યાંક ફળ પ્રગટ કરે છે. તો ક્યાંક અપવાદ પ્રગટ કરે છે.

અહીં આ પ્રસંગે શ્રી રાજેશકુમારજીના (કડી-અમદાવાદ) નીચેનાં વચનામૃત ઉધૃત કરેલ છે.

પ્રમેય : શાસ્ત્રીય રીતે વેદોમાં જેને પરમફળ તરીકે માનવામાં આવે છે. તેને જ પુષ્ટિ ભક્તિમાર્ગના નિ:સાધન જીવો માટે પ્રમેયબળના નામથી સંબોધવામાં આવે છે. જેને ભક્ની ભક્તિની સર્વો ચ અવસ્થાએ એક આદર્શ તરીકે સ્વીકારવામાં આવે છે. અને જે સ્વમાર્ગીય ગૌરવને અને પરમફળને સ્થાપિત કરનારું હોય છે. વાર્તાસાહિત્યમાં આ પ્રમેયબળ શ્રીનાથજી દ્વારા કૃપાથી, શ્રી આચાર્યચરણ દ્વારા, શ્રી વિ લનાથજી પ્રભુ દ્વારા અને આખું વાર્તાસાહિત્ય શ્રી ગોકુળ નાથજીના કૃપાબળથી પ્રમેય રીતે પ્રાપ્ત મનાય.

પ્રમાણ : શાસ્ત્રમાં જેના દ્વારા પ્રમેયના સ્વરૂપને, ધર્મને સમજવામાં ઉપયોગી અને ઉપકારક સાધનો, શાસ્ત્ર, બોધ કે ધર્માચરણ.... તે સર્વને પ્રમાણ તરીકે સંબોધવામાં આવે છે.

સાધન : **શાસ્ત્ર દ્વારા કે સંપ્રદાયના આદ્ય આચાર્ય ગુરુ દ્વારા આપવામાં** આવતો સ્વશિષ્યને ઉપદેશ યા ધર્માચરણ વિધિ કે જેના વડે વ્યક્તિ ધર્માવલંબી બની પોતાના જીવનનું શ્રેય સાધી શકે અને તે દ્વારા ફલોન્મુખ બની શકે તે સાધન.

ફળ : પુષ્ટિ ભક્તિમાર્ગમાં જીવની અવસ્થાઓને યાનમાં રાખી ફળનું નિરૂપણ કરવામાં આવ્યું છે. જેમકે ભગવત્ સેવા તે સાધન પણ છે અને ફળ પણ છે. (ફલ ફલિત હોય ફલરૂપ જાને) પ્રારંભિક

અવસ્થામાં જે જીવો સેવાને સાધનરૂપ ત્યારે જ અનુભવે કે જયારે એમની સ્વયંની સાધન અવસ્થા હોય છે. તનુવૃત્તિની સેવા દ્વારા અહંતા અને મમતાના શિથિલીકરણથી અને માનસીસેવાના ઉદ્‌ભવથી જીવ દ્વારા થતી સેવા સ્વયંને પ્રગટ અને ફળરૂપ લાગે છે. કારણ કે તે સમયે પૂર્વસિ ધ થયેલી ફલોન્મુખ અવસ્થા તે સાક્ષાત્ ફળ માં પરિણમે છે માટે જ તેને સાધન કહ્યું છે.

અપવાદ : આના સંદર્ભમાં ખૂબ જ સાવધાનતા અને વિવેકની આવશ્યકતા છે. ઘણીવાર વિશુ ધ પ્રમેય અને વિશુ ધ અપવાદ વ ચેનો ભેદ સમજવો જીવબુ ધિથી કઠિન પડે છે. પણ શ્રી મહાપ્રભુજીની કૃપાથી એટલો વિચાર અત્યંત આવશ્યક છે કે વાર્તા સાહિત્યમાં જણાતા અપવાદ એ વિશિષ્ટ વ્યક્તિઓને તેમના વિશિષ્ટ કાર્ય માટે તેમના પૂરતી સીમિત મર્યાદામાં વિચરણ કરતા જે ભક્તજનો છે તેમને વિશિષ્ટ અપવાદ ગણી, તેમનું અનુકરણ ન કરતાં તેમનામાં રહેલો શ્રીનાથજી પ્રત્યેનો દૃઢ ભાવ, સ્વમાર્ગ પ્રત્યેની ટેક, વૈષ્ણવ માટેનો અહોભાવ અને સર્વોપરી એમનું દિવ્ય ભગવ ચરિત્રોમાં સ્થાન, તે અપવાદરૂપમાં સ્વીકારી, ભક્ચરિત્રનું તેમનું મૂળ ભાવોનું અનુસંધાન રાખવું. આચરણ નહીં જ....

પ્રસ્તાવના

વાર્તા સાહિત્યમાં ......

આપણાં   નાં દિવ્ય જીવન ચરિત્રો શ્રી ગોકુળનાથજીએ પ્રગટ કર્યા. કૃષ્ણભટ્ટ જેવા અનેક પ.ભ. વૈષ્ણવોનો ફાળો રહ્યો. અને શ્રી હરિરાયજીએ ભાવ પ્રકાશ પ્રગટાવ્યો તથા છેલ્લી સદીમાં પ.ભ. શ્રીદ્વારકાદાસભાઈ પરીખે શ્રીકાંકરોલી ગૃહની સન્નિધિમાં આપણી સમક્ષ આ   વૈષ્ણવ ગ્રંથ આજના પ્રાપ્ત સ્વરૂપે મેળવી આપ્યો. તેમાં આપ સૌની **નિજજનો ઉપર મહાન કૃપા છે. આમ શ્રી ગુરુદેવ અને પ. ભ. વૈષ્ણવો બન્નેની કૃપાથી** તથા શ્રીનાથજીબાવાની ઈ છાથી આપણને પુષ્ટિ જીવનના પરમ બોધરૂપ અને માણે તો પરમસ્વરૂપ એવા અનુભવ પ્રસંગો પ્રાપ્ત થયા છે. તે આપણા ઉપર આ સૌ દૈવી સ્વરૂપોનો અનુગ્રહ છે.

પૃષ્ટિ સંપ્રદાયમાં વિવિધ સાહિત્ય ઉપલ ધ થાય છે. (૧) પ્રમાણાત્મક (શ દપ્રમાણવાળું) (૨) પ્રમેયાત્મક (આપ્તપ્રમાણવાળું) આપ્તના અર્થથી અહીં લોકવેદાતીત **શ્રીકૃષ્ણના તાદશ ભક્તો જાણવા અને તેવા આપ્ત પુરુષોએ જે પ્રકારે અને જેવા સ્વરૂપે** પ્રત્યક્ષ અનુભવ કરી જેમાં તેનું વર્ણન કર્યું છે, તે બધાં વાકયો અને ગ્રંથો પ્રમાણરૂપ છે. માટે તેવા સાહિત્યને આપ્ત પ્રમાણાત્મક કહ્યું છે.

આ આપ્તપુરુષોમાં પ્રમેયરૂપ શ્રીકૃષ્ણ નિરંતર સ્થિત હોવાથી તેમનાં વાકયો અને ગ્રંથોને પ્રમેયાત્મક કહ્યાં છે.

જેમ પુષ્ટિમાર્ગમાં પ્રમાણરૂપે શ્રી કૃષ્ણ છે તેમ પ્રમેયરૂપે શ્રીકૃષ્ણ જ રહેલા છે. તો પણ પ્રમાણરૂપ શ્રીકૃષ્ણ સાધનાત્મક હોઈ અનુકરણીય છે. જયારે પ્રમેયરૂપ શ્રીકૃષ્ણ ફળ ાત્મક હોઈ કેવલ સ્મરણીય જ છે. અર્થાત્ આપ્તજન કથિત પ્રમેયાત્મક સાહિત્યમાં શ્રીકૃષ્ણે સ્વભક્તોને સ્વયં અનુગ્રહરૂપ થઈ ફળરૂપ સ્વાનંદનું જે દાન કરેલું જોવામાં આવે છે, તેનું અહર્નિશ સ્મરણ (ચિંત્વન) કરી સાધનદશાવાળા ભકતો, શ દપ્રમાણાત્મક ગ્રંથોમાં રહેલા સિદ્ધાંતરૂપ શ્રીકૃષ્ણના પ્રમાણ સ્વરૂપે લક્ષમાં સાધી. તેમાં કહેલાં કર્તવ્યાકર્તવ્યનું નિ:સાધનતાની ભાવનાથી અનુકરણ કરે. તો જ કીટભ્રમર ન્યાયે પુષ્ટિમાર્ગ ફલિત થાય .....

યદિ કોઈ અનધિકાર ચેષ્ટાથી સ્મરણ કરવા યોગ્ય પ્રમેયાત્મક સ્વરૂપને કૃતિથી અનુસરે તો તેને ભગવત્ પ્રાપ્તિરૂપી ફળમાં અનેક પ્રતિબંધ પ્રાપ્ત થાય તે ખાસ લક્ષમાં રાખવાની વાત છે.

આ પુસ્તિકામાં .....

હવે આ પ્રગટ થતા આપણા   પુસ્તિકામાં   વૈષ્ણવની વાર્તાના પ્રસંગોનું સંકલન આ પ્રમાણે છે.

જે કોઈ   વૈષ્ણવની વાર્તાનો નિયમિત સત્સંગ કરતા હોય તેને કોઈ પણ વાર્તા પ્રસંગનો મુખ્ય ભાગ એક વાકયમાં કહી દેવામાં આવે તો પૂરો પ્રસંગ સ્મૃતિ પર આવી

જાય છે. માટે અહીં પહેલાં કોલમમાં વાર્તાનો પ્રસંગ એક વાકયમાં વર્ણવ્યો છે.

બીજાં કોલમમાં ત વ બોધ જણાવેલ છે કે જે વાચક માટે બોધરૂપ છે. તથા પ્રમાણ, પ્રમેય, સાધન, ફળ સાથેની સંગતિ કરેલ છે.

ત્રીજા કોલમમાં વાર્તામાં સ્પર્શી જાય તેવાં આચાર્ય વચનો, શ્રીનાથજીનાં વચનો કે ભગવદીય સેવકનાં વચનો તેમના જ શ દોમાં રજૂ કર્યા છે.

અને ચોથા કોલમમાં જે તે વૈષ્ણવની કઈ વિશિષ્ટતા પ્રગટ થાય છે તે જણાવેલ છે.

બીજા વિભાગમાં વૈષ્ણવની વિશિષ્ટતા જુદા જુદા પ્રકારે નિરૂપણ કરેલ છે.

ત્રીજા વિભાગમાં   વૈષ્ણવની વાર્તાઓનાં વાકયોની ષોડશગ્રંથોના લોકો સાથે સંગતિ કરેલ છે.

કૃપા સ્મરણ .....

આ વાર્તા પ્રસંગોને સંકલન કરવાની પ્રેરણા અને નિમિત્ત બનાવીને અમારા **પરિવારના ગુરુવર પૂ.પા. નિ.લી.ગો. શ્રી ઘનશ્યામલાલજીના (કડી-કોટા) પૂ.પા.ગો. શ્રી** રાજેશકુમારજી (કડી-અમદાવાદ) થકી પ્રાપ્ત થઈ છે. આ પ્રસંગે આપશ્રીને હું સદૈન્ય સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ કરું છું.

અમારા શિક્ષાગુરુ પૂ.પા.ગો. શ્રીશ્યામમનોહરજીએ (પાર્લા-કિશનગઢ) શ્રીમહાપ્રભુજીના પ્રાગટય ઉત્સવ નિમિત્તે કાંદીવલીમાં થતાં સર્વોત્તમસ્તોત્રમાં વચનામૃતમાં સર્વસામાન્ય જે આજ્ઞા કરી હતી તે   વૈષ્ણવ વાર્તા સાથે ષોડશગ્રંથની સંગતિ કરવી જોઈએ જે આ પુસ્તિકામાં નિવેદિત છે. તે આજ્ઞાને હું આપશ્રીની મારા ઉપર પરમ કૃપા સમજું છું. આપ સતત મારા ઉપર પ્રેમપૂર્વક કૃપા વરસાવતાં જ રહ્યો છો તેનો મને સતત અનુભવ થતો રહે છે. આ પ્રસંગે આપશ્રીને હું સદૈન્ય સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ કરું છું.

આ પુસ્તિકા પ્રગટ કરવાનું કારણ નિજે છા જ આપના નિજ જન એવા બુધવારના પાર્લાના સત્સંગીઓને સ્નેહ ભાવે આ સંકલનની હસ્તલિખિત પ્રત વાંચવા આપી અને એ બાદ તેમના તરફથી જે પ્રેરણા મળી અને લાગ્યું કે આ પ્રસાદ વાંટી શકાય તેમ છે તેથી આ ભાવનારૂપ પુસ્તિકા પ્રગટ કરી છે.

અંતે ....

આ સંકલનમાં કયાંય દોષ, અશુદ્ધિ કે અપૂર્ણતા જણાય તો તે સંકલનકારના છે. તેમ સમજી સુધારવાની તક આપશો. અને નિજજન જાણી ઉદારતા દાખવશો.

વળી જે કંઈ માણવા મળે તો તે આપના ઉપરની ભગવત્ કૃપા છે.

આ અવસરે આપ સૌ વૈષ્ણવોને ભગવત્ સ્મરણ કરવાનો લાભ પામું છું.

તા. ૩૧-૧૨-૧૯૯૯
માગસર વદ ૯ સં. ૨૦૫૬   લિ.
શ્રી ગુંસાઈજી પ્રાગટ્યોત્સવ   **દેવેન્દ્રના સદૈન્ય જયશ્રીકૃષ્ણ...**

બીજી આવૃત્તિની પ્રસ્તાવના

શ્રીવલ્લભની કૃપાથી જ આ સંકલન થઈ શકયું છે. તેમ સતત આજે પણ અનુભવાઈ રહ્યું છે.

પહેલી આવૃત્તિની પ્રત પ્રાપ્ત કરતા સુજ્ઞ ભાવિક વૈષ્ણવો તથા પૂ. પા. ગો. બાળકોનો ખૂબ જ સુંદર પ્રતિભાવ આ સંકલન માટે પ્રાપ્ત થયો.

અગાઉ જૂજ પ્રત છપાવી હોવાથી સૌ કોઈને પધરાવી શકાઈ ન હતી. જેથી ઘણા ઉત્સુક વૈષ્ણવોને ન પધરાવી શકાવા બદલ દિલગીરી વ્યકત કરવી પડી હતી. જેથી સાડા ત્રણ વર્ષ બાદ આ નવી આવૃત્તિ પ્રગટ કરવાની અનુકુળતા પ્રાપ્ત થઈ છે ત્યારે આનંદ થાય છે.

આ નવી આવૃત્તિમાં શ્રીવલ્લભના કૃપાપાત્ર વૈષ્ણવોના સૂચનો મુજબ થોડોક ફેરફાર કર્યો છે.

(૧) વિભાગ - ૧ તથા વિભાગ - ને એક સાથે સંકલીત કરી લીધા છે જેથી દરેક વાર્તા સાંગોપાંગ એક જ સ્થળે પ્રાપ્ત થાય.

(૨) વિભાગ - ૨ જેમનો તેમ જ છે.

સૌ કોઈ વાચકને આ પરમ ભગવદીય વૈષ્ણવોના હૃદય સૌંદર્યનો યત્કિંચિત અનુભવ થાય તે જ માત્ર આ આપણા ના સંકલનનો ઉદ્દેશ્ય છે.

પરમ કૃપાળુ શ્રીવલ્લભ તથા વલ્લભવંશજના ચરણોમાં સાષ્ટાંગ દંડવત પ્રણામ તથા શ્રીવલ્લભના કૃપાપાત્ર સર્વ વૈષ્ણવોને......

દેવેન્દ્રના સદૈન્ય ભગવદ્ સ્મરણ.....

તા. ૫ ૨

અનુક્રમણિકા

વિભાગ – ૧ : વાર્તા પ્રસંગો

વાર્તા ક્ર.	નામ	પાન	વાર્તા ક્ર.	નામ	પાન
૧.	દામોદરદાસ હરસાની	૨	૨૩.	ત્રિપુરદાસ કાયસ્થ	૪૮
૨.	કૃષ્ણદાસ મેઘન	૪	૨૪.	પૂરણમલ	૫૦
૩.	દામોદરદાસ સંભલવાળા	૮	૨૫.	યાદવેન્દ્રદાસ	૫૦
૩/૧.	લુંડી	૧૨	૨૬.	ગુસાંઈદાસ	૫૨
૪.	પદ્મનાભદાસ	૧૪	૨૭.	માધવભટ્ટ કાશ્મીરી	૫૨
૪/૧	તુલસા	૧૬	૨૮.	ગોપાળદાસ વાંસવાડા	૫૪
૪/૨	પાર્વતી, રઘુનાથદાસ	૧૮	૨૯.	પદ્મા રાવલ	૫૬
૫.	રજો ક્ષત્રાણી	૨૦	૩૦.	પુરુષોત્તમદાસ જોષી	૫૮
૬.	શેઠ પુરુષોત્તમદાસ	૨૨	૩૧.	જગન્નાથ જોષી	૬૦
૬/૧	રુકિમણી	૨૪	૩૧/૧	જગન્નાથ જોષીની માતા	૬૦
૬/૨	ગોપાલદાસ	૨૪	૩૧/૨	નરહર જોષી	૬૨
૭.	રામદાસજી સારસ્વત	૨૬	૩૨.	રાણાવ્યાસ	૬૪
૮.	ગદાધરદાસ કપિલ	૨૮	૩૩.	રામદાસ સાચોરા	૬૬
૯.	વેણીદાસ માધવદાસ	૩૦	૩૪.	ગોવિંદ દુબે	૬૮
૧૦.	હરિવંશ પાઠક	૩૨	૩૫.	રાજા દુબે – માધો દુબે	૭૦
૧૧.	ગોવિંદદાસ ભલ્લા	૩૨	૩૬.	ઉત્તમશ્લોકદાસ	૭૨
૧૨.	અમ્મા ક્ષત્રાણી	૩૪	૩૭.	ઈશ્વર દુબે	૭૨
૧૩.	ગજન ધાવન	૩૪	૩૮.	વાસુદેવદાસ છકડા	૭૪
૧૪.	નારાયણદાસ બ્રહ્મચારી	૩૬	૩૯/૧	બાબા વેણુ	૭૬
૧૫.	ક્ષત્રાણી મહાવનની	૩૬	૩૯/૨	કૃષ્ણદાસ	૭૬
૧૬.	જિયદાસ સુરી	૩૮	૩૯/૩	યાદવદાસ	૭૬
૧૭.	દેવા કપૂર	૪૦	૪૦.	જગતાનંદ	૭૮
૧૮.	દિનકર શેઠ	૪૦	૪૧.	આનંદદાસ – વિશ્વંભરદાસ	૮૦
૧૯.	દિનકરદાસ – મુકુંદદાસ	૪૨	૪૨.	બ્રાહ્મણી અડેલની	૮૦
૨૦.	પ્રભુદાસ જલોટા	૪૪	૪૩.	ક્ષત્રાણી પ્રયાગની	૮૨
૨૧.	પ્રભુદાસ ભાટ	૪૪	૪૪.	સાસુ વહુ	૮૪
૨૨.	પુરુષોત્તમદાસ સ્ત્રીપુરુષ	૪૬	૪૫.	કૃષ્ણાદાસી	૮૪

વાર્તા ક્ર.	નામ	પાન			
			૬૫.	લઘુ પુરુષોત્તમદાસ	૧૧૦
૪૬.	બુલા મિશ્ર	૮૬	વાર્તા ક્ર.	નામ	પાન
૪૭.	રામદાસ મેવાડા	૮૮	૬૬.	કવિરાજ ભાટ	૧૧૨
૪૮.	રામદાસ ચૌહાણ	૮૮	૬૭.	ગોપાળદાસ ક્ષત્રિય	૧૧૨
૪૯.	રામાનંદ પંડિત	૯૦	૬૮.	જનાર્દનદાસ ચોપડા ક્ષત્રિય	૧૧૪
૫૦.	વિષ્ણુદાસ છીપા	૯૨	૬૯.	ગડુ સ્વામી	૧૧૪
૫૧.	જીવણદાસ ક્ષત્રી	૯૪	૭૦.	કન્હૈયાશાલ ક્ષત્રિય	૧૧૬
૫૨.	ભગવાનદાસ	૯૬	૭૧.	નરહરદાસ ગોડિયા બ્રાહ્મણ	૧૧૮
૫૩.	ભગવાનદાસ સાચોરા	૯૬	૭૨.	નરહર સંન્યાસી	૧૧૮
૫૪.	અચ્યુતદાસ સનોઢિયા બ્રાહ્મણ	૯૮	૭૩.	સદુ પાંડે	૧૨૦
૫૫.	અચ્યુતદાસ ગૌડ	૧૦૦	૭૪.	ગોપાળદાસ જટાધારી	૧૨૨
૫૬.	અચ્યુતદાસ સારસ્વત બ્રાહ્મણ	૧૦૦	૭૫.	કૃષ્ણદાસ અને સ્ત્રી	૧૨૪
૫૭.	નારાયણદાસ કાયસ્થ	૧૦૨	૭૬.	સંતદાસ ચોપડા	૧૨૪
૫૮.	નારાયણદાસ ભાટ	૧૦૨	૭૭.	સુંદરદાસ – માધવદાસ	૧૨૬
૫૯.	નારાયણદાસ લુહાણા	૧૦૪	૭૮.	માવજી પટેલ અને વિરજો	૧૨૮
૬૦.	ક્ષત્રાણી સિંહનદની	૧૦૪	૭૯.	ગોપાળદાસ નરોડાના	૧૨૮
૬૧.	વીરબાઈ	૧૦૬	૮૦.	બાદરાયણદાસ પુષ્કરણા બ્રાહ્મણ	૧૩૦
૬૨.	સ્ત્રી પુરુષ ક્ષત્રી	૧૦૬	૮૧.	સૂરદાસજી	૧૩૨
૬૩.	શ્યામદાસ સુથાર	૧૦૮	૮૨.	પરમાનંદદાસજી	૧૩૮
૬૪.	ક્ષત્રી પૂર્વનો	૧૧૦	૮૩.	કુંભનદાસજી	૧૪૨
			૮૪.	કૃષ્ણદાસ અધિકારી	૧૪૮

વિભાગ – ૨ : વૈષ્ણવોની વિશિષ્ટતા

ક્રમાંક	વિષય	પાન	ક્રમાંક	વિષય	પાન
૧.	આચાર્યજીની કૃપા પામ્યા	૧૫૫	૮.	ઠાકોરજીએ માંગ્યું – આજ્ઞા કરી	૧૫૭
૨.	આચાર્યજીએ પ્રભુને વિનંતી કરી	૧૫૫	૯.	પ્રભુ ખીજયા	૧૫૭
૩.	આચાર્યજીએ માંગવા કહ્યું	૧૫૫	૧૦.	ભગવાનની ભકત વત્સલતા	૧૫૭
૪.	આચાર્યજીની ભકત પરાયણતા	૧૫૬	૧૧.	ગુરુસુખ	૧૫૮
૫.	આચાર્યજીનું માહાત્મ્ય	૧૫૬	૧૨.	ગુરુઆજ્ઞા માથે ચડાવી	૧૫૮
૬.	આચાર્યજી નારાજ થયા	૧૫૬	૧૩.	પ્રભુનું સુખ વિચાર્યું	૧૫૯
૭.	ઠાકોરજીએ માંગવા કહ્યું	૧૫૬	૧૪.	વૈષ્ણવી ભક્તિનું પ્રતાપબળ	૧૫૯

ક્રમાંક	વિષય	પાન	ક્રમાંક	વિષય	પાન
૧૫.	લોકલાજ મર્યાદા ટાળી	૧૬૦	૩૪.	કવિ – કીર્તનકાર	૧૬૪
૧૬.	વૈષ્ણવની સેવા	૧૬૦	૩૫.	અવ્યાવૃત્ત	૧૬૪
૧૭.	પ્રભુ પ્રીતિ વશ	૧૬૦	૩૬.	ભાગવત કથાર્થે વૃત્તિ ત્યજી	૧૬૪
૧૮.	ધૈર્ય	૧૬૧	૩૭.	દ્રવ્યની તુચ્છતા	૧૬૪
૧૯.	સેવકે ગુરૂને ટકોર કરી	૧૬૧	૩૮.	ટેક	૧૬૪
૨૦.	પ્રકીર્ણ	૧૬૧	૩૯.	વિરહ અવસ્થા	૧૬૫
૨૧.	ધર્મ ગોપ્ય રાખ્યો	૧૬૧	૪૦.	સરળ સ્વભાવ	૧૬૫
૨૨.	ગ્રંથ ભણાવ્યા	૧૬૨	૪૧.	આશ્રય	૧૬૫
૨૩.	સંગે સેવક થયા	૧૬૨	૪૨.	સત્સંગ	૧૬૫
૨૪.	એઈ – તેઈ કછુ ન સંદેહ	૧૬૩	૪૩.	કથાનું વ્યસન	૧૬૫
૨૫.	પ્રભુમાં વિશેષ ભાવ	૧૬૩	૪૪.	નિરોધ સિદ્ધિ	૧૬૫
૨૬.	આચાર્યજીમાં દઢ ભકિત	૧૬૩	૪૫.	અહંકાર	૧૬૫
૨૭.	ઠાકોરજીએ આચાર્યજી બતાવ્યા	૧૬૩	૪૬.	વૈષ્ણવોનો અપરાધ	૧૬૫
૨૮.	સ્વરૂપાસકિત	૧૬૩	૪૭.	અન્યાશ્રય	૧૬૫
૨૯.	માનસી સેવા	૧૬૪	૪૮.	ગરમ ખીર સમર્પી	૧૬૫
૩૦.	રાજસેવા	૧૬૪	૪૯.	હીનજાતિ વૈષ્ણવ	૧૬૫
૩૧.	સેવામગ્ન	૧૬૪	૫૦.	ગામ પ્રમાણે વૈષ્ણવ	૧૬૬
૩૨.	વ્યસન અવસ્થા	૧૬૪	૫૧.	શ્રીઆચાર્યજીનાં દ્વાદશ અંગ	૧૬૭
૩૩.	તનુનવત્વ	૧૬૪	૫૨.	શરણ પ્રકાર	૧૬૮

વિભાગ – ૧

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
લલિતાજી	**ક્ષત્રિય**	**વર્ધા**	

પ્રસંગ

૧) સૂન્યો પણ સમજ્યો નહિ.
૨) આચાર્યજીએ ઠાકોરજી પાસે માંગ્યું.
) આ માર્ગ તાપ કલેશનો છે.
) શ્રાદ્ધમાં દક્ષિણામાં દોઢ લોક સિદ્ધાંત રહસ્યનો સમજાવ્યો.
૫) આચાર્યજી દર ત્રીજા દિવસે દર્શન દેતા.
) ગુસાંઈજીની અડધી ગાદી વાળીને બેસતા.
) આચાર્યજી ગોદમાં સૂતા હતા ત્યારે ઠાકોરજી પધાર્યા.

તત્ત્વબોધ

૧) પ્રીતમને ઉત્તમ વસ્તુ અંગીકાર કરાવીએ.
૨) **ગુરુકૃપાથી જ ભાવ સમજી શકાય.**
) વલ્લભકુળ બિંદુ સૃષ્ટિ છે અને વૈષ્ણવો નાદસૃષ્ટિ છે.
) આ માર્ગ શ્રીઆચાર્યજીની કૃપા વગર ફળરૂપ ન બને.

૧. દામોદરદાસ હરસાની

(૧) દમલા તે અમલા, મલરહિત
પુ.પ્ર.મ ૪–૧૬ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः
(૨) તે સમયે સાક્ષાત્ ગોવર્ધનધર પધાર્યા ત્યારે દામોદરદાસે રોકયા.
વિ.ધૈ ૮ – ૫ अनाग्रहश्च सर्वत्र धर्माधर्माग्रदर्शनम्
અં.પ્ર ૭ – ૫ सेवकस्य तु धर्मोऽयं, स्वामी स्वस्य करिष्यति
( ) દામોદરદાસજીનો દઢ ભાવ શ્રીઆચાર્યજીમાં છે.
સિ.મુ ૩ – ૨ चेतस्तत्प्रवणं सेवा, तत्सिध्यै तनुवित्तजा
( ) અન્ય સંબંધની ગંધ પણ તેમનામાં નથી.
અં.પ્ર ૭ – ૫ सेवकस्य तु धर्मोऽयं, स्वामी स्वस्य करिष्यति
અં.પ્ર ૭–૫/૭–૮ सर्वं समर्पितं भक्त्या, कृतार्थोऽसि सुखी भव
(૫) દમલા, આ માર્ગ તારા માટે પ્રગટ કર્યો છે.
નિ.લ ૧૫ – ૮ सर्वानंदमयस्याऽपि कृपानंदः सुदुर्लभः

વિભાગ – ૧

દામોદરદાસ હરસાની — **વાર્તા – ૧**

ઉદ્ગાર વાક્યો

૧) દાન મોટું કે દાતા ?
૨) દમલા, આ માર્ગ તારા માટે પ્રગટ કર્યો છે.
) સૂન્યો પણ સમજ્યો નહિ.
) દમલા, બહુ વાર થઈ, શ્રી ઠાકોરજીની વાર્તા નથી કરી.
૫) મહારાજ, આ માર્ગ નિશ્ચિંતતાનો નથી. આ માર્ગ તો અત્યંત કષ્ટ, આતુરતા અને દુ:ખનો છે.
) આપણો માર્ગ નિ:સંગતતાનો નથી. રૂપ પ્રગટકર્તા છે.
) બાવા, ત્યાં કેમ ઊભા રહ્યા છો ? પાસે પધારો.
) મને ગાય બહુ પ્રિય છે.
) મારા પહેલાં દામોદરદાસનો દેહ ન છૂટે.
૧) ભક્તિમાર્ગીય જીવ સ્વતંત્ર કેવળ ભક્ત ન થાય.

વિશિષ્ટતા

૧) આચાર્યજીમાં જ દઢભાવ.
૨) માનસીમાં સદા નિમગ્ન.
) તેમના માટે શ્રી આચાર્યજીએ ઠાકોરજી પાસે માંગ્યું.
) **સેવકે ગુરુને ટકોર કરી.**
૫) હૃદયમાં શ્રીઆચાર્યજી બિરાજતા.
) શ્રીઠાકોરજીએ માંગ્યું.

( ) લીલામાં શ્રીસ્વામિનીજીની આજ્ઞાકારીજેમ લલિતાજી છે તે પ્રકારે અહીં આચાર્યજીના આજ્ઞાકારીદામોદરદાસજી છે.
ન.ર ૬ – ૭ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा
( ) તેઓ જન્મથી જ બાળ બ્ર ચારીઅને સખીરૂપ હોઈ ગૃહસ્થાશ્રમને જાણતા નથી.
સં.નિ ૧૪ – ૬ विषयाक्रान्तदेहानां, नावेशः सर्वदा हरेः
( ) માનસી સા પરા મતા
સિ.મુ ૩ – ૧ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता
( ) જીવોને તમે બ્ર નો સંબંધ કરાવો.
સિ.મુ ૩ – ૧૮ अनुग्रह पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः
(૧) **શ્રીપૂર્ણપુરુષોત્તમ તો ગુણનિધાન છે.**
સિ.મુ ૩ – ૩ परम् ब्रह्म तु कृष्णो हि
અં. પ્ર ૭ – ૧ कृष्णात्परं नास्तिदैवं वस्तुतः दोषवर्जितम्
(૧૧) જીવનું સ્વરૂપ તો આપ જાણો જ છો કે દોષવંત છે.

वा.बो २ – १६ जीवा: स्वभावतो दुष्टा:

(१२) શ્રીઠાકોરજીએ વચન આપ્યું છે કે જેને બ્ર સંબંધ થશે તેને આપ નહીં છોડે.
અં.પ્ર ७ – ३ सत्यसंकल्पतो विष्णुर्नान्यथा तु करिष्यति

(१) મહારાજ, મેં શ્રીઠાકોરજીનાં વચન સાંભળ્યાં તો ખરાં પણ સમજયો નહિ.
અં.પ્ર ७ – ४ आज्ञैव कार्या सततं, स्वामिद्रोहोऽन्यथा भवेत्

(१) જીવોને બ્ર સંબંધ કરાવો, તેનો હું અંગીકાર કરીશ.
से.क १६ – ७ पुष्टौ नैव विलंबयेत्

(१५) સકલદોષ નિવૃત્તિ થશે.
सि.र ५ – २ सर्वदोषनिवृत्तिर्हि

(१) **હૃદયમાં દૃઢજ્ઞાન ગુરુની કૃપાથી જ થાય.**
नि.ल १५ – ८ सर्वानंदमयस्याऽपि कृपानंद: सुदुर्लभ:

(१) મારે તે સમજવાનું શું પ્રયોજન છે ? મારે તો આપ કહો તેટલું જ સમજવાનું.
वि.धै. ८ – ११ अशक्ये वा सुशक्ये वा, सर्वदा शरणं हरि:

(१) દમલા, બહુ વાર થઈ છે, શ્રીઠાકોરજીની વાર્તા નથી કરી.
चतु:. १० – ४ स्मरणं भजनं चापि, न त्याज्यमिति मे मति:

(१) જે શ્રીઠાકોરજીની વાર્તા નથી કરી.
पंच. १३ – १ श्रीकृष्णरसविक्षिप्तमानसा रतिवर्जिता: ।
अनिवृत्ता लोकवेदे ते मुख्या: श्रवणोत्सुका: ॥

(२) દામોદરદાસથી કંઈ ગોપ્ય રાખ્યું ન હતું.
से.फ १६ – १ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्य: सिद्धयेन्मनोरथ:

(२१) શ્રીઆચાર્યજીએ આપે સંન્યાસ ગ્રહણ કર્યો.
सं.नि १४ – १ पश्चातापनिवृत्त्यर्थम्, परित्यागो विचार्यते

(२२) દામોદરદાસને પ્રેમલક્ષણાભક્તિ દૃઢ થઈ ચૂકી છે.
पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धा: प्रेम्णातिदुर्लभा:

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
વિશાખાજી	**ક્ષત્રિય**	**સોરમજી**	

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) શિલા પડતી રોકી. ૨) વ્યાસગુફા પાસે ત્રણ દિવસ ઊભા રહ્યા.) નદી પરથી મુરમુરા લઈ આવ્યા.) **પ્રથમના ગુરુની પાસે ગયા.** ૫) ગોપ્યવાર્તા કહી દેતા.	૧) દૈવી વિના આ માર્ગમાં અંગીકાર નથી. ૨) પાત્ર વિના રસ ઠરે નહિ.) બધાથી ભક્તનો સ્નેહમય ભાવ અતિ પ્રિય છે.) રસવાર્તા બધે જયાં ત્યાં કરવી નહિ.

(२) એમને શ્રીઆચાર્યજીનાં દર્શન અને શ્રીઠાકોરજીનાં દર્શન બંનેમાં રસ છે.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता
सि.मु ३ – १६ आत्मानंदसमुद्रस्थं, कृष्णमेव विचिन्तयेत्

(२) જે જગતમાં સર્વથી મોટા ઠાકોરજી કહેવાય છે.
अं.प्र ७ – १ कृष्णात्परं नास्तिदैवं वस्तुत: दोषवर्जितम्

(२५) મહારાજ, આપણો માર્ગ નિ િંતતાનો નથી, અત્યંત કષ્ટ, આતુરતા અને દુ:ખનો છે.
भक्ति. ११ – ३ तत: प्रेमतथासक्ति र्व्यसनं च यदा भवेत्

(२) આ માર્ગ શ્રીઆચાર્યજીના અનુગ્રહ વિના ફળરૂપ ન બને.
सि.मु ३ – १८ अनुग्रह पुष्टिमार्गे नियामक इति स्थिति:

(२) અષ્ટપ્રહર, ચિત્ત પ્યારાથી લાગ્યું રહે છે.
भक्तिं. ११ – ३ व्यसनं च यदा भवेत्

(२) શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ દામોદરદાસના હૃદય વિશે સદા સર્વદા વસે છે.
चतु:. १० – ३ यदि श्रीगोकुलाधीशो, धृत: सर्वात्मना हृदि

(२) શ્રીમહાપ્રભુજીએ દામોદરદાસજીને દર્શન આપ્યાં.
सि.मु ३ – ७ तत्रैव देवतामूर्ति – भक्त्या या दृश्यते क्वचित्

( ) શ્રીગુસાંઈજીનો સંબંધ શ્રાદ્ધ દ્વારા પામી પુષ્ટિમાર્ગમાં અંગીકાર થયા.
सि.मु ३ – १८ अनुग्रह पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थिति:

(१) દામોદરદાસે હઠ ન કરી.
वि.धै ८ – ४ आपद्गत्यादिकार्येषु, हठस्त्याज्यश्च सर्वथा

(२) આપશ્રીનાં દર્શન થતાં સ્વરૂપાનંદમાં મગ્ન થઈ જતા.
सि.मु ३ – १६ आत्मानंदसमुद्रस्थं, कृष्णमेव विचिन्तयेत्

( ) પોતાની વેદ કર્મ કરવાની પવિત્રી હતી તે દઈને કહ્યું, આનું જે દ્રવ્ય આવે તેમાંથી શ્રીગોવર્ધનનાથજી માટે ગાય લાવી આપો.
पु.प्र.म ४ – २० वैदिकत्वं लौकिकत्वं, कापटयात्तेषु नान्यथा

ક ણદાસ મેઘન — વાર્તા – ૨

ઉદ્‌ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) મહારાજ, હું કયાં જાઉં ? મને આપનાં ચરણારવિંદ વગર બીજો કોઈ આશ્રય નથી. ૨) જીવ શું માંગી જાણે ?) ઉત્સવાંતે ચ પારણાં	૧) ત્રણે પરિ મામાં સાથે હતાં. ૨) આચાર્યજીએ માંગવા કહ્યું.) આચાર્યજીનું સુખ જોયું, શિલા રોકી, ત્રણ દિવસ ઊભા રહ્યા, મુરમુરા લાવ્યા.) પ્રતાપબળ-અગ્નિઅંગીઠી હાથમાં લીધી. ૫) **અન્યાશ્રય – અન્ય ગુરુમાં ભાવના.**) આચાર્યજી પછી તુરંત દેહત્યાગ.

૨. ક ણદાસ મેઘન

(૧) ત્યાંથી એક મોટી શિલા પડી તે કૃષ્ણદાસ મેઘને હાથથી રોકી રાખી.
अं.प्र. ७ – १० अशक्ये हरिरेवाऽस्ति, मोहं मा गाः कथंचन
(૨) અને અલૌકિક ફળ આપત.
से.क. १६ – १ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिध्येन् मनोरथः
( ) ત્યારે કૃષ્ણદાસે ત્રણ વસ્તુ માંગી.
वि.धै ८ – २ प्रार्थिते वा ततः किं स्यात्, स्वाम्यभिप्रायसंशयात्
बा.बो २ – १६ जीवाः स्वभावतो दुष्टाः
( ) **પરંતુ બીજાનો ગુરુભાવ રહ્યો તેથી માર્ગનો અનુભવ ન થયો.**
वि.धै ८ – १४ अन्यस्य भजनम् तत्र, स्वतो गमनमेव च
(૫) પ્રથમ સામ ર્થ્યથી કંઈક ઘટ્યું.
से.फ १६–३/१६–२ उद्वेगः प्रतिबंधो वा, भोगो वा स्यात्तु बाधकः
सि.मु ३ – २० भक्त्याभावे तु तीरस्थो, यथा दुष्टैः सर्वकर्मभिः
अन्यथाभावमापन्न – स्तस्मात्स्थानाच्च नश्यति
( ) શ્રીઆચાર્યજીએ કહ્યું, જે તું ઊભો રહેજે.
न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा
अं.प्र ७ – ४ आज्ञैव कार्या सततं, स्वामिद्रोहोऽन्यथा भवेत्
( ) વેદવ્યાસજીએ શ્રીઆચાર્યજીને કહ્યું જે તમે શ્રીભાગવતની ટીકા કરીછે તે સંભળાવો.
बा.बो २ – १७ श्रवणादि ततः प्रेम्णा, सर्वम् कार्यम् हि सिध्यति
( ) તું ત્યારનો ઊભો છે ? ગયો નહિ ?
वि.धै ८ – ६ - त्रिदुःख सहनम् धैर्यमामृतेः सर्वतः सदा
वि.धै ८ – ९ - अशक्ये हरिरेवास्ति, सर्वमाश्रयतो भवेत्
( ) મહારાજ, હું કયાં જાઉં ? મને આપનાં ચરણારવિંદ વિના બીજો કોઈ આશ્રય નથી.
वि.धै ८ – १० - ऐहिके पारलोके च, सर्वथा शरणं हरिः
(૧) શ્રીવલ્લભ સર્વોત્તમ.
सि.मु ३ – ३ - परम् ब्रह्म तु कृष्णो हि
(૧૧) **કરિયા વરણ હરિ નિજજન કે, હાથ દિયે પુરુષોત્તમ**
सि.मु ३ – १८ - अनुग्रह पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः
(૧૨) શ્રીઆચાર્યજીએ આપે મનમાં વિચાર્યું કે ધાનના મૂરમૂરા હોય તો આરોગીએ.
न.र ६ – ७ - सेवाकृतिर्गरोराज्ञा
(૧) શ્રીઆચાર્યજીએ કહ્યું જે તું ખેદ પામીશ.
सि.मु ३ – १४ - संसारी यस्तु भजते, स दूरस्थो यथा तथा ।
- अपेक्षितजलादिनामभावात् तत्र दुःखभाक् ॥

(૧) **શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ આપ પૂર્ણ પુરુષોત્તમ હોય તો મારો હાથ ન બળો.**
वि.धै ८ – १५ - ब्रह्मास्त्र–चातकौ भाव्यौ, प्राप्तं सेवेत निर्ममः
अं. प्र ७ – १० - अशक्ये हरिरेवाऽस्ति, मोहं मा गाः कथंचन
(૧૫) **આ ઈશ્વરકાર્ય છે, જીવથી ન થાય.**
अं. प्र ७ – १० - अशक्ये हरिरेवाऽस्ति, मोहं मा गाः कथंचन
(૧) ત્યારે શ્રીઆચાર્યજીએ કહ્યું કે જીવ શું માંગી જાણે ! જીવનું માંગવું જ બાધક છે.
वि.धै ८ – २ - प्रार्थिते वा ततः किं स्यात्, स्वाम्यभिप्रायसंशयात्
से.फ १६ – २ - उद्वेगः प्रतिबंधो वा, भोगो वा स्यात्तु बाधकः
(૧) શ્રીમહાપ્રભુજીના મનની વાત મૂરમૂરાની જાણી પરંતુ માર્ગ હૃદયારૂઢ તો કૃપાથી જ થાય.
सि.मु ३ – १८ - अनुग्रह पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः
(૧) જીવનો સ્વભાવ પણ જીવને હાથ નથી.
बा.बो २ – १७ - जीवाः स्वाभावतो दुष्टाः
न.र ६ – २ - निजेच्छातः करिष्यति
(૧) **તેથી શ્રીઆચાર્યજી વિના બીજામાં ઈશ્વરબુદ્ધિ કરે તો એતન્માર્ગનું ફળ સિદ્ધ ન થાય.**
से.फ १६ – २ - उद्वेगः प्रतिबंधो वा, भोगो वा स्यात्तु बाधकः
(૨) અન્યાશ્રય એવો બાધક છે.
वि.धै ८ – १४ - अन्यस्य भजनम् तत्र, स्वतो गमनमेव च
(૨૧) ગોપ્ય વાર્તા હોય તે બધાંની આગળ કહે ...
भ.व ११ – ४ - स्नेहाद् रागविनाशः स्यादासक्त्या स्याद् गृहारुचिः
(૨૨) માર્ગ હૃદયારૂઢ થયો એટલે રસના ભારથી રહેવાય નહિ.
सि.मु ३ – १६ - आत्मानंदसमुद्रस्थं, कृष्णमेव विचिन्तयेत्
(૨) કૃષ્ણદાસની કંઈક દામોદરદાસથી ઉતરતી દશા, તેથી કહ્યા વિના રહી ન શકતા.
पु.प्र.म ४ – १६ - शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः
(૨) બધાથી ભક્તનો સ્નેહમય ભાવ અતિપ્રિય છે.
पु.प्र.म ४ – १६ - शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः
(૨૫) તેમનાથી અપ્રિય શ્રીઠાકોરજીને ભક્તનો દ્વેષી છે.
पु.प्र.म ४ – ११ - "तानहंद्विषतो" वाक्याद्–भिन्ना जीवाः प्रवाहिणः
(૨) પોતાનું વચન સત્ય કરવા શ્રીરામચંદ્રજીને વનવાસ મોકલ્યા એવું કર્મ કર્યું.
सं.नि १४ – २ - कर्ममार्गे न कर्तव्यः
(૨) **આ પ્રશ્ન હીન અધિકારીનો છે, કારણ જે સાક્ષાપ્ પુરુષોત્તમની લીલાથી મન બહાર** કરીઆવો પ્રશ્ન શા માટે ?
पं.प १३ – ४ - अन्यासक्तास्तु ये केचिदधमाः परिकीर्तिताः
(૨) ઠાકોરજીને શ્રમ કરાવે તો ધર્મનું હીનફળ સ્વર્ગ મળે.

વિ.ધૈ ૮ – ૫ - अनाग्रहश्च सर्वत्र, धर्माधर्माग्रदर्शनम्

(૨) પ્રભુને આધીન છું. પ્રભુ કરે તે સર્વોપરીસિદ્ધાંત વગેરે જ્ઞાન નથી.
અં.પ્ર ૭ – ૫ - सेवकस्य तु धर्मोऽयं, स्वामी स्वस्य करिष्यति
અં.પ્ર ૭ – ૮ - सर्वम् समर्पितं भक्त्या, कृतार्थोऽसि सुखी भव

( ) આ માર્ગ દીનતાનો છે.
વિ.ધૈ ૮ – ૧૧ - अशक्ये वा सुशक्ये वा, सर्वथा शरणं हरिः
કૃષ્ણા ૯ – ૧૦ - शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्

(૧) અને ભગવદ્ ભક્તનો સંગ કરે તો શ્રીઠાકોરજીની લીલાનો ભેદ જાણી શકે.
સિ.મુ ૩ – ૨ - ततः संसारदुःखस्य, निवृत्तिर्ब्रह्मबोधनम्
ન.ર ૬ – ૨ - निवेदनं तु स्मर्तव्यं, सर्वथा तादृशैर्जनैः

(૨) જે કંઈ કરે છે તે અંતકરણપૂર્વક નથી કરતો.
સિ.મુ ૩ – ૩ - चेतस्तत्प्रवणं सेवा, तत्सिद्ध्यै तनुवित्तजा

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
ચિત્રા	**ક્ષત્રિય**	**કનૌજ**	**દ્વારકાનાથજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ

૧) તામ્રપત્ર વાંચી બતાવ્યો.
૨) જાતે જલ ભરવા જતા.
) પત્નીએ જ્યોતિષનો અન્યાશ્રય કર્યો.
) બિલાડીએ શૈયા બગાડી.
૫) ગરમીમાં ઠાકોરજીએ કમાડ ખોલાવ્યાં.
) દમલાજીને સખડી પ્રસાદ ન લેવડાવ્યો.
) સંપત્તિ શ્રીમહાપ્રભુજીને ત્યાં મોકલી.
	૧) ઠાકોરજી ઉત્તમ વસ્તુના ભોક્તા છે.
	૨) પહેલાં ઠાકોરજીની વસ્તુ કાઢી લેવી.
	  ) જળસેવા યમુનાજીના ભાવથી કરવી.
	  ) યથા દેહે તથા દેવે.
	૫) ઠાકોરજીના સુખ અર્થે મર્યાદાને ગૌણ ગણવી.
	  ) અધિકાર વગર સખ્યભાવ ન જતાવાય.
	  ) પરાશ્રય ન કરવો.
	  ) લૌકિક થઈને અલૌકિક વસ્તુ લેવાનો ઉપાય કરે તો દુ:ખ પામે અને હાથ ન લાગે.

( ) જેણે ભાવપૂર્વક સેવા કરીતેના સકલ મનોરથ સિદ્ધ થયા છે.
સિ.મુ ૩ – ૧ - कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता
- भावो भावनया सिद्धः

( ) તેથી ઉત્તમ સંગ હોય તો આ માર્ગના ઠાકોરનું સ્વરૂપ જાણે.
भक्ति. ૧૧ – ૮ अदूरे विप्रकर्षे वा, यथा चित्तम् न दुष्यति

(૫) શ્રીઠાકોરજી પ્રત્યે વિરહભાવ... એવો વિચાર કરતો રહે ત્યારે પોતાનું સ્વરૂપ જાણે.
ન.ર ૬ – ૨ निवेदनं तु स्मर्तव्यं, सर्वथा तादृशैर्जनैः

( ) શ્રીઆચાર્યજીએ વિચાર્યું જે શ્રીઠાકોરજીની ઈ છા એવી જ દેખાય છે.
ન.ર ૬ – ૨ निजेच्छातः करिष्यति
ન.ર ૬ – ૮ हरिर्यद्यत्करिष्यति तथैव तस्य लीलेति, मत्वा चिंतां द्रुतं त्यजेत्

( ) ઉપરથી મર્યાદા રાખવાની એટલે ફ્લાહારનું કહ્યું.
પુ.પ્ર.મ ૪ – ૨૦ वैदिकत्वं लौकिकत्वं, कापटयात्तेषु नान्यथा

હાલ
કાંકરોલી

<u>દામોદરદાસ સંભરવાળા</u> વાર્તા – ૩

ઉદ્‌ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા

૧) લીલાં પાન ઠાકોરજીને ન ધરીએ.
૨) જેણે રાજા અંબરીષને ન જોયા હોય તે દામોદરદાસને જુએ.
) તું તો ચોવારે જઈ સૂતો અને મને ભીતર સુવાડયો.
) યથા દેહે તથા દેવે.
૫) સેવક તું કે હું ?
) તેં દામોદરદાસને સખડી પ્રસાદ કેમ ન લેવડાવ્યો ?
) દામોદરદાસ તો નકાસમાં ઘોડા ખરીદવા ગયા છે.
) લ મી સહિત નારાયણ પધાર્યા છે.
) જીવ તો અપરાધ કરતો જ આવ્યો છે.
	૧) આચાર્યજીનું પ્રતાપબળ - તામ્રપત્ર વાં ચું.
	૨) શ્રીજી ખીજયા - કાચાં પાન, ચોતરે જઈને સૂતા, સેવક તું કે હું, દમલાજીને સખડી પ્રસાદ ન લેવડાવ્યો ?
	  ) રાજસેવા
	  ) સ્ત્રીનો અન્યાશ્રય
	૫) ચ નીચ ન જાણી - લૂંડી પાસે સેવા માંગી.
	  ) પોતાનું પ્રતાપબળ - મહાપ્રભુજીના મનની વાત જાણી કે તે અપ્રસન્ન છે.
	  ) આચાર્યજીએ માંગવા કહ્યું.
	  ) મહાપ્રભુજી નારાજ થયા.
	  ) લોકલાજ ટાળી - જલ ભરવાની સેવા કરતાં.
	૧) વૈષ્ણવની સેવા ઘણી કરતાં.

3. દામોદરદાસ સંભરવાળા

(૧) જયારથી દામોદરદાસની પાસેથી કૃષ્ણદાસ મેઘન શ્રીઆચાર્યજી પાસે ગયા ત્યારથી દામોદરદાસને વિરહ ઘણો રહે.
નિ.લ १५ – ३ उद्धवागमने जात, उत्सवः सुमहान् यथा
(૨) જે આ પત્ર થી આચાર્યજી વાંચશે, બીજા કોઈનું સામ ર્થ નથી.
कृष्णा. ९ – १० सर्वसामर्थ्यसहितः सर्वत्रैवाखिलार्थकृत्
( ) સીધું સામગ્રી લઈ આવ પરંતુ કોઈને કહીશ નહિ કે આચાર્યજી પધાર્યા છે.
न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा
( ) દામોદરદાસ દ્રવ્ય પાત્ર છે.
बा.बो २ – १५ अतिप्रियाय तदपि, दीयते क्वचिदेव हि
(૫) શ્રીઠાકોજીની આજ્ઞા થઈ હતી કે અહીંના જીવોને પાવન કરવા છે.
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः
( ) શ્રીઆચાર્યજીએ આપે વિચાર્યું કે આજ્ઞા થઈ છે તો એની મેળે બધું થશે.
अं.प्र ७ – ५ सेवकस्य तु धर्मोऽयं, स्वामी स्वस्य करिष्यति
( ) ત્યારે દામોદરદાસે વિચાર્યું કે શ્રીઆચાર્યજી વિના તે શા માટે આવે ?
वि.धै ८ – १५ ब्रह्मास्त्र–चातकौ भाव्यौ, प्राप्तं सेवेत निर्ममः
( ) આ પ્રકારે દીનતા સિદ્ધ કરી.
वि.धै ८ – ११ अशक्ये वा सुशक्ये वा, सर्वथा शरणं हरिः
कृष्णा. ९ – १० शरणस्यसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्
( ) **આપ ઈશ્વર છો. મને અનુભવ થયો છે.**
सि.मु ३ – ३ परम् ब्रह्म तु कृष्णो हि
(૧) ભગવદ્ આજ્ઞા હોય તેમજ કરવું.
न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा
(૧૧) ત્યારે દામોદરદાસને અને તેમની સ્ત્રીને સમર્પણ કરાવ્યું....
बा.बो २ – १८ समर्पणेनात्मनो हि, तदीयत्वम् भवेद् ध्रुवम्
(૧૨) હવે તમે સેવા કરો.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता
(૧) શ્રીદ્વારકાનાથજી નામ એથી ધર્યું કે રાજરીતિથી પ્રથમ સેવાનો વિસ્તાર દામોદરદાસને માથે સોંપ્યો છે.
बा.बो २ – १५ अतिप्रियाय तदपि, दीयते क्वचिदेव हि
(૧) આચાર્યજીએ દામોદરદાસને ખીજીને કહ્યું, લીલાં પાન ઠાકોરજીને ન સમર્પીએ.
अं.प्र ७ – ५ कदाचिदपमानेपि, मूलतः का क्षतिर्भवेत्
(૧૫) પછી શ્રીઆચાર્યજીએ આજ્ઞા કરીકે ઉતરેલું વસ્ત્ર ઠાકોરજીને ન સમર્પીએ.
सि.र ५ – ५ सामिभुक्तसमर्पणम्

(૧) સમગ્ર પીળી સામગ્રી સોનાના પાત્રમાં મળી જાય... સ્વામિનીજીના ભાવથી.... સેવા કરતા.
सं.नि १४ – ९ भावो भावनया सिद्धः
(૧) દામોદરદાસ શ્રીઠાકોરજીનું જળ પોતે ભરતા.
सि.मु ३ – २ तत् सिद्धयै तनुवित्तजा
(૧) શ્રીઠાકોરજી દામોદરદાસને અનુભવ જણાવવા લાગ્યા.
नि.ल १५ – ८ सर्वानंदमयस्याऽपि कृपानंदः सुदुर्लभः
से.फ १६ – १ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिध्येन्मनोरथः
(૧) આ પ્રકારે પોતાની મર્યાદાનો દોષ થયો અને તેથી આગળ ઉપર અન્યાશ્રય થયો.
वि.धै ८ – १४ अन्यस्य भजनम् तत्र, स्वतो गमनमेव च
(૨) જેના ઉપર સ્નેહ હોય તેની સાથે વાતો કરે.
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः
(૨૧) તું તો ચોવારે જઈ સૂતો અને મને ભીતર સૂવાડયો.
सि.मु ३ – २० भक्त्यभावे तु तीरस्थो, यथा दुष्टैः स्वकर्मभिः
अन्यथाभावमापन्न–स्तस्मात्स्थानाच्च नश्यति
(૨૨) પૂર્ણ સ્નેહનો પ્રકાર હૃદયારૂઢ ન થાય ત્યાં સુધી સેવા .....
भक्ति. ११ – ३ व्यसनं च यदा भवेत्
(૨) લૂંડીને માનસી સેવાનો અધિકાર હતો.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता
(૨) સેવક તું કે હું ?
अं.प्र ७ – ५ सेवकस्य तु धर्मोऽयं, स्वामी स्वस्य करिष्यति
(૨૫) આ મારો અંતરંગ સેવક, તેને સખડી મહાપ્રસાદ કેમ ન લેવડાવ્યો ?
अं.प्र ७ – २ कदाचिदपमानेपि, मूलतः का क्षतिर्भवेत्
(૨) જીવ તો અપરાધ કરતો જ આવ્યો છે.
बा.बो २ – १६ जीवाः स्वभावतो दुष्टाः
(૨) આચાર્યજી તો ભક્તના હૃદયમાં બિરાજે છે.
चतुः. १० – ३ यदि श्रीगोकुलाधीशो, धृतः सर्वात्मना हृदि
(૨) શ્રીઆચાર્યજી મનમાં આવ્યું કે હૃદયની ભીતરનો ભાવ શુદ્ધ હોય તો કામ થાય.
पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः
(૨) સેવા સંબંધી કાર્ય બધું દામોદરદાસની સ્ત્રી જાતે જ કરતી.
सि.मु ३ – २ तत् सिद्धये तनुवित्तजा
( ) મને તો આપના અનુગ્રહથી કોઈ વાતનો મનોરથ રહ્યો નથી.
वि.धै ८ – २ प्रार्थिते वा ततः किं स्यात्, स्वाम्यभिप्रायसंशयात्
(૧) શ્રીઠાકોરજીની સામગ્રી અને પાત્રને દામોદરદાસની સ્ત્રી પોતે સ્પર્શ ન કરતી.... અને પુત્રને બાંદીને આપીને મોટો કર્યો.

वि.धै ८ – ६ त्रिदु:खसहनम् धैर्यमामृतेः सर्वतः सदा

(२) એમ વિચાર ન આવ્યો કે પુષ્ટિમાર્ગની સેવા કંઈ માંગ્યાથી મળે ?
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः

( ) દામોદરદાસને ચરણસ્પર્શ એથી ન કરવા દીધાં કે સ્ત્રીના હાથનું ખાનપાન દામોદરદાસે કર્યું છે.
भक्ति. ११ – ७ त्यागे बाधकभूयस्त्वं, दुःसंसर्गात्तथान्नतः

( ) અન્યાશ્રય સમાન બીજો દોષ નથી.
वि.धै ८ – १४ अन्यस्य भजनं तत्र स्वतो गमनमेव च

(५) ભક્તોને શ્રીઠાકોરજી વિના બીજી જગ્યાએ જો મમત્વ હોય તો તે વસ્તુનો શ્રીઠાકોરજી તત્કાળ નાશ કરે છે.
पु.प्र.म ४ – १८ आसक्तौ भगवानेव, शापं दापयति क्वचित् ।
अहंकारेऽथवा लोके, तन्मार्गस्थापनाय हि ॥

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
કૃષ્ણાવેશિની		**કનોજ**	

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) ગરમીમાં કમાડ ખોલી પંખાની સેવા કરી. ૨) દામોદરદાસ મનથી ઘોડા ખરીદતાં તે જાણી લીધું) યમુનાજીને સમર્પિત થઈ ગઈ.	૧) દ્રવ્ય આવતું જોઈ મન પ્રસન્ન ન થવું જોઈએ. ૨) સેવા કરતાં ચિત્ત પ્રભુમાં રાખવું.) પ્રભુનું સુખ વિચારવું.

3/૧. લૂં ૌની વા ।

(૧) એ માનસીમાં મગ્ન રહેતી.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

(૨) **નકાશમાં ઘોડા ખરીદવા ગયા છે.... તમારું મન તે સમયે કયાં હતું ?**
सि.मु ३ – २ चेतस्तत्प्रवणं सेवा, तत्सिद्धयै तनुवित्तजा

( ) સ્ત્રીની પુત્રમાં મમતા જોઈને શ્રીઆચાર્યજીએ પોતાના જાણી તે મમતા નષ્ટ કરીત્યારે સ્ત્રીને જ્ઞાન થયું.
न.र ६ – ६ लोके स्वास्थ्यं तथा वेदे, हरिस्तु न करिष्यति ।
पुष्टिमार्गस्थितो यस्मात् साक्षिणो भवताखिलाः ॥

( ) દ્વારકાનાથજી અને ઘરની બધી સામગ્રી અને તૃણપર્યંત બધું નાવમાં ભર્યું.
सि.र ५ – ५ निवेदिभिः समर्प्यैव, सर्वं कुर्यादिति स्थितिः

( ) શ્રીઠાકોરજી પધાર્યા તેથી સેવા વિના ઘરની વસ્તુ કેમ લઉં ? સેવા વિના હવે હું લૌકિક છું.
सि.मु ३ – १४ - संसारी यस्तु भजते, स दूरस्थो यथा तथा ।
- अपेक्षितजलादिनामभावात् तत्र दुःखभाक् ॥

લૂં ૌની વા । વાર્તા – 3/૧

ઉદ્‌ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
	૧) માનસીમાં મગ્ન. ૨) પ્રતાપબળ - દામોદરદાસના મનની વાત જાણી.) ઠાકોરજીની આજ્ઞાવશ.

( ) સઘળી સામગ્રી શ્રીયમુનાજીમાં પધરાવી દો.
वि.धॅ ८ – ८ स्वयमिन्द्रियकार्याणि, कायवाङ्मनसा त्यजेत्

( ) ત્યારે તે લૂંડી પણ જે સામગ્રીરૂપ છે તે દેહ સહિત શ્રીજમનાજી પાસે ચાલી ગઈ.
से.फ १६ – १ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिध्येन्मनोरथः

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
ચંપકલતા	**કનોજિયા બ્રાહ્મણ**	**કનોજ**	**મથુરાનાથજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ

૧) વૃત્તિ અર્થે કથા છોડી.
૨) સામે પારથી અક્કાજીને પધરાવી લાવ્યા.
) ક્ષત્રાણીને પુત્ર આપ્યો.
) રામદાસજીના ઠાકુર મુગલ લઈ ગયો.
૫) છોલામાં બધી સામગ્રીનો ભાવ કર્યો.
) **ગુરુસુખ માટે ધર્મ ગીરવે મૂકી વણઝારા** વેપારીને પૈસા ચૂકવ્યા.
	૧) ભાગવત વૃત્તિ અર્થે ન રહેવું.
	૨) ટેક મોટો ધર્મ છે.
	  ) **ગુરુકાર્યાર્થે પ્રભુને શ્રમ ન થાય.**
	  ) **વિશ્વાસ જ ફળરૂપ છે.**
	૫) સેવકની હાજરીમાં સ્વામીને શ્રમ ન થવા દેવો.
	  ) જયાં સુધી દઢ સ્નેહ નથી ત્યાં સુધી લૌકિક વૈદિકનો ડર છે.
	  ) ભગવદ્ ઈ છાથી બધું થાય છે.
	  ) પુષ્ટિમાર્ગીય વૈષ્ણવના ઠાકુર આપણે ત્યાં બિરાજે તો ભિન્ન ભાવ ન રાખવો.
	  ) પોતાના ઠાકોરજીને બીજે પધરાવી નિ િ ત ન થવું.
	૧) **ગુરુદ્રવ્ય ઠાકોરજીના દ્રવ્યથી પણ ભારે છે.**
	૧૧) ત્રિદુ:ખસહનં ધૈર્યમ્.

૪. ૫ નાભદાસ

(૧) શ્રીભાગવત વૃ યર્થે ન કહેવું.
સિ.મુ ૩ – ૧૬ લોકાર્થી चेद् भजेत्कृष्णम्, लोको नश्यति सर्वथा

(૨) પછી કોડી વેચતા લાકડા લઈ આવતા પરંતુ બીજી વાત ન વિચારી.
ન.ર ૬ – ૬ लोकेस्वास्थ्यं तथा वेदे, हरिस्तु न करिष्यति ।
पुष्टिमार्गस्थितो यस्मात् साक्षिणो भवताखिलाः ॥

( ) જિંદગી પર્યન્ત સેવા કરી.
સિ.મુ ૩ – ૧ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

( ) **જો સ્વરૂપનું માહાત્મ્ય પ્રગટ થતાં જોઉ.... વિશ્વાસ જ ફળરૂપ છે.**
वि.धै ८ – १५ ब्रह्मास्त्र–चातकौ भाव्यौ, प्राप्तं सेवेत निर्ममः

(૫) ૫ નાભદાસને કહ્યું કે તારો મનોરથ પૂરો થયો ?.... આપની કૃપાથી શું ન થાય ?
नि.ल १५ – ८ सर्वानंदमयस्याऽपि कृपानंदः सुदुर्लभः

( ) યથાલાભ સંતોષ માની ભાવપૂર્વક સેવા કરજે.
वि.धै ८ – १५ ब्रह्मास्त्र–चातकौ भाव्यौ, प्राप्तं सेवेत निर्ममः

( ) શ્રીઅક્કાજી સામે પાર છે તો ત્યાંથી પધરાવી લાવો.

હાલ	**૫ નાભદાસ**	**વાર્તા – ૪**
કોટા		

ઉદ્ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા

૧) આપ જેવાં મારા ધણી છો, આપની કૃપાથી શું ન થાય !
૨) અવ્યાવૃત્તો ભજેત્ કૃષ્ણ પૂજયા શ્રવણાદિભિ:
) મહારાજ, ણ તો કાલે ચૂકવી દઈશ પરંતુ આપને ભોજનમાં બે ઘડી મોડું થાત તો મારો જન્મ વ્યર્થ જાત.
) છરી લાવો, અંગૂઠો કાપો.
૫) આચાર્યજીના સેવક ઉપર તન, મન, ધન ન્યોછાવર કરીએ તો સગાઈ કેમ ફેરવી જાય.
) હવે અમને કાઢવાનો ઉપાય આપે કર્યો છે.
) **મને તારું કર્યું રુચે છે તેથી જે ધરીશ** તે પ્રીતિથી આરોગીશ.
) કરોડો વૈષ્ણવોમાં ૫ નાભદાસ સરખા દુર્લભ છે.
	૧) **ગુરુ આજ્ઞા-અક્કાજીને લેવા તુરંત નીકળ્યા.**
	૨) **ગુરુસુખ – લુંટાયેલા વેપારીને ધર્મ ગીરવે** મૂકીને પણ ધન ચૂકવ્યું.
	  ) ટેક મર્યાદા તોડી – મહાભારત વાંચી ણ મીટાવ્યું.
	  ) લોક વેદ ટાળી – અન્ય જ્ઞાતિના વૈષ્ણવને જમાઈ બનાવ્યો.
	૫) ઠાકોરજીને શ્રમ ન આપવો – ક્ષત્રાણીને પુત્ર આપ્યો.
	  ) ઠાકોરજીનું સુખ – મુગલ પાસેથી સ્વરૂપ છોડાવી લાવ્યા. ગુસાંઈજીને ત્યાં પધારવા વિનંતી કરી.
	  ) પ્રતાપબળ – ક્ષત્રાણીને પુત્ર આપ્યો. રામદાસના મનની વાત જાણી.
	  ) અપાર ધૈર્ય – છોલામાં સર્વ સામગ્રી જાણી.

ન.ર ૬ – ૭ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा

( ) **શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુની આજ્ઞાનો વિશ્વાસ છે કે આ કામ અવશ્ય થશે.**
वि.धै ८ – १५ ब्रह्मास्त्र–चातकौ भाव्यौ, प्राप्तं सेवेत निर्ममः

( ) તેણે ૫ નાભદાસને પૂછયું કે તું સામે પાર જઈશ ?
अं.प्र ७ – ५ सेवकस्य तु धर्माऽयं, स्वामी स्वस्य करिष्यति

(૧) મહારાજ, ૫ નાભદાસે શ્રીઠાકોરજીને બહુ શ્રમ કરાવ્યો...તમે ૫ નાભદાસને કંઈ કહેશો નહિ.
वि.धै ८ – ५ अनाग्रहश्च सर्वत्र धर्माधर्माग्रदर्शनम्

(૧૧) શ્રીઆચાર્યજીના વચન ખાલી કદીયે ન જાય. સર્વથા કાર્ય સિદ્ધ થાય જ..
अं.प्र ७ – ३ सत्यसंकल्पतो विष्णुर्नान्यथा तु करिष्यति

(૧૨) પોતાનો ધર્મ ગીરવે લખી આપ્યો.
वि.धै ८ – ५ अनाग्रहश्च सर्वत्र धर्माधर्माग्रदर्शनम्

(૧) **શ્રીઆચાર્યજી આપ તો ઈશ્વર છે, તત્કાળ વાતને જાણી ગયા.**
कृष्णा. ९ – १० सर्वसामर्थ्य सहितः सर्वत्रैवाखिलार्थकृत्

(૧) મહારાજ, ણ તો કાલ ચૂકવી દઈશ... જન્મ વ્યર્થ થઈ જાત.

अं.प्र ७ – ५ सेवकस्य तु धर्मोऽयं, स्वामी स्वस्य करिष्यति

(૧૫) રાજાએ કહ્યું મને કૃપા કરીને કથા સંભળાવો.
१२ – १८ तादृशानां क्वचिद् वाक्यं, दूतानामिव वर्णितम्

(૧) શ્રીભાગવત તો કહીશ નહિ.
सि.मु ३ – १६ लोकार्थी चेद् भजेत्कृष्णम्, लोको नश्यति सर्वथा

(૧) કાળનું શું સામ ર્થ છે ! આપની કૃપાથી બાધક થશે નહિ.
से.फ १६ – २ न कालोऽत्र नियामकः

(૧) સર્વ સમર્પણ કરીએક પુષ્ટિભક્તિરૂપ ધર્મ રાખ્યો છે.
बा.बो २ – १८ समर्पणेनात्मनो हि, तदीयत्वम् भवेद् ध्रुवम्

(૧) શ્રીઆચાર્યજીમાં અનિર્વચનીય પ્રીતિ છે.
पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः

(૨) પછી ઘરે આવીને સેવા કરવા લાગ્યા
भक्ति. ११ – २ गृहे स्थित्वा स्वधर्मतः

(૨૧) શ્રીઆચાર્યજીનો સેવક છે તે સાંભળતાં જ શ્રીપ નાભદાસને લૌકિક વ્યવહારની સૂધ ન રહી.
पु.प्र.म ४ – २१ वैष्णवत्वं हि सहजम्

(૨૨) તે શ્રીમથુરાનાથજીની સેવામાં તત્પર હતી.
सि.मु ३ – २ चेतस्तत्प्रवणं सेवा, तत्सिध्यै तनुवित्तजा

(૨) તે સનોડિયા બ્રા ણ છે અને અમે કનોજિયા બ્રા ણ છીએ.
वि.धै ८ – ५ अनाग्रहश्च सर्वत्र धर्माधर्माग्रदर्शनम्

(૨) જયાં સુધી દઢ સ્નેહ નથી ત્યાં સુધી લૌકિક, વૈદિકનો ડર છે.
पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः

(૨૫) પ નાભદાસ સદા શ્રીઆચાર્યજીનાં સ્વરૂપમાં મગ્ન રહેતા.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

(૨) ભગવદીયનો આશ્રય જો કરે તો સઘળો મનોરથ તેનો પૂર્ણ થાય.

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
માણિકુંડલા	**કનોજિયા બ્રાહ્મણ**	**કનોજ**	**છોટે મથુરાનાથજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) વૈષ્ણવ પ્રસાદ લીધા વગર ગયા.	૧) વૈષ્ણવ પ્રસાદ વગર જાય તો તાપ થવો જોઈએ. ૨) વૈષ્ણવતા દર્શન થતા જ્ઞાતિભેદ ભૂલાઈ જાય.) વૈષ્ણવનું યથાશક્તિ સન્માન કરવું.) દીનતા મોટી વસ્તુ છે.

कृष्णा. ९ – १० सर्वसामर्थ्यसहितः सर्वत्रैवाखिलार्थकृत्

(૨) તે સમયે જે બુદ્ધિની પ્રેરણા થઈ તે ભગવદ્ ઈ છાથી કાર્ય કર્યું.
वि.धै ८ – १ विवेकस्तु हरिः सर्वम्, निजेच्छातः करिष्यति

(૨) જે પોતાનું તે બીજાનું જાણે તે જ આ સંસાર સમુદ્રમાં ભમ્યો છે.
पु.प्र.म ४ – १० मूलेच्छातः फलम् लोके
नि.ल १५ – ११ हरिणा ये विनिर्मुक्तास्ते मग्ना भवसागरे

(૨) પ નાભદાસ એ મુગલોની સાથે દિવસ સાત સુધી રહ્યા, જલપાન પણ ન કર્યું.
अं.प्र ७–५/७–८ सर्वम् समर्पितं भक्त्या, कृतार्थोऽसि सुखी भव

( ) પોતાના સેવ્ય શ્રીઠાકોરજીને કોઈ જગ્યાએ પધરાવી નિ િત ન થવું.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

(૧) પરંતુ દ્રવ્યનો સંકોચ ઘણો હતો.
बा.बो २ – १४ लोकेऽपि यत् प्रभुर्भुंक्ते, तन्न यच्छति कर्हिचित्
वि.धै ८ – ६ त्रिदुःख सहनम् धैर्यमामृतेः सर्वदा सदा

(૨) ઠાકોરજી તે ચણા સઘળી સામગ્રીના ભાવથી આરોગતા તે પ્રકારે નિત્ય કરતા.
१४ – १ भावो भावनया सिद्धः

( ) મારે ત્યાં તો જે સમયે જેવું પ્રાપ્ત હશે તે હું ધરીશ.
वि.धै ८ – १५ ब्रह्मास्त्र–चातकौ भाव्यौ, प्राप्तं सेवेत निर्ममः

( ) **મને તારું કર્યું રુચે છે તેથી જે ધરીશ તે પ્રીતિથી આરોગીશ.**
पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः

(૫) **અને જો ગુરુ આજ્ઞા દે તો તેમાંથી ખાવું, નહીં તો ભૂખ્યા રહેવું.**
न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा

( ) જયારે મુગલ ઠાકોરને લઈ ગયો ત્યારે... રાતદિવસ ભૂખ્યા રહ્યા... બેટી પરજ્ઞાતિને નિંદા સહન કરીને... ધર્મ ન છોડયો.
नि.ल १५ – १३ संसारविरहक्लेशौ, न स्यातां हरिवत्सुखम्
वि.धै ८ – ६ त्रिदुःखसहनम् धैर्यमामृतेः सर्वदा सदा

હાલ
કોટા

ુલસાં

વાર્તા – ૪/૧

ઉદ્ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) પ નાભદાસની સંતતિ આવી જ જોઈએ. ૨) પેટ ભરીને ખાઈએ છીએ. નિંદ ભરીને સૂઈએ છીએ.) સુર અધમકી કોન ચલાવે, ઉદર ભરી **અરુ સોયે.**	૧) વૈષ્ણવો ઉપર મમત્વ

૪/૧. તુલસાં

(૧) જ્ઞાતિ વ્યવહારને લીધે પ્રસાદ લીધો નહિ.
સિ.મુ ૩ –૧૯ ज्ञानाधिको भक्तिमार्ग एवं तस्मान्निरूपितः
(૨) લલીતાજીની આજ્ઞા વિના કેમ લઉં ?
ન.ર ૬ – ૭ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा
( ) તે વૈષ્ણવે સખડી મહાપ્રસાદ લીધો... તુલસાં મનમાં બહુ પ્રસન્ન થઈ.
અં.પ્ર ૭ – ૫ सेवकस्य तु धर्मोऽयं, स्वामी स्वस्य करिष्यति
( ) ૫ નાભદાસની સંતતિ આવી જ જોઈએ.
નિ.લ ૧૫ – ૬ गुणगाने सुखावाप्तिर्गोविंदस्य प्रजायते
પંચ. ૧૩ – ૧ श्रीकृष्णरसविक्षिप्तमानसा रतिवर्जिताः
अनिर्वृता लोकवेदे, ते मुख्याः श्रवणोत्सुकाः
બા.બો ૨ – ૧૭ श्रवणादि ततः प्रेम्णा, सर्वम् कार्यम् हि सिध्यति

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
રૂપવિલાસિની	**કનોજિયા બ્રાહ્મણ**	**કનોજ**	**મથુરાનાથજી**
ગુણાધિરામા	**કનોજિયા બ્રાહ્મણ**	**કનોજ**	**મથુરાનાથજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) રઘુનાથદાસે સેવા પોતે કરવા આગ્રહ રાખ્યો.	૧) ગર્વ બહુ જ બાધક છે. ૨) આ માર્ગ કૃપાસા ય છે.) ઠાકોરજીને સ્નેહ જ પ્રિય છે.

૪/૨. ૫ નાભદાસના બેટા

(૧) એ પાર્વતી શ્રીઠાકોરજીની સેવા સુંદર રીતે કરતી.
સિ.મુ ૩ – ૧ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता
(૨) લીલામાં રૂપનો ગર્વ કર્યો તે અપરાધથી આ થયું.
સે.ફ ૧૬–૩/૧૬–૨ उद्वेगः प्रतिबंधो वा, भोगो वा स्यात्तु बाधकः
( ) શ્રીઠાકોરજી થોડા દિવસમાં શરીરનો ભોગ નિવૃત્ત કરશે.
સે.ક ૧૬ – ૧ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिध्येन्मनोरथः
( ) પ્રભુની આજ્ઞા પ્રમાણે જ ચાલતી.
ન.ર ૬ – ૭ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा

૪/૩. રઘુના દાસ

(૧) તું તો કાશીમાં બહુ શાસ્ત્ર ભ યો છે, તો આજ શ્રીગુસાંઈજીએ શી કથા કહી છે તે કહે.
વિ.ધૈ ૮ – ૩ अभिमानश्च संत्याज्यः

(૫) એ કટાક્ષ બહુ સમજતી નથી. સીધી છે.
પુ.પ્ર.મ ૪ – ૨૧ वैष्णवत्वं हि सहजम्
( ) શ્રીઆચાર્યજીના ગ્રંથોનો પાઠ નિત્ય કરીએ છીએ. ત્યારે શ્રીગુસાંઈજી બહુ જ પ્રસન્ન થાય.
ચતુ:. ૧૦ – ૪ स्मरणं भजनं चापि, न त्याज्यमिति मे मतिः
( ) તેટલો શ્રીઠાકોરજી અનુભવ જણાવે છે.
સે.ક ૧૬ – ૧ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिध्येन्मनोरथः
( ) હવે કૃપા કરીને શરણે લીધા. તેથી આ જન્મમાં પેટ પણ ભર્યું.
કૃષ્ણા ૯ – ૧૦ – शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्
( ) **પોતાનો પુરુષાર્થ ન કર્યો, શ્રીઆચાર્યજીનો પ્રતાપ કર્યો. એમના ગ્રંથના પાઠથી** પ્રભુ કૃપા કરે છે.
વિ.ધૈ ૮ – ૧૧ अशक्ये वा सुशक्ये वा, सर्वदा शरणं हरिः
સં.નિ ૧૪ – ૧૯ अन्यथा मातरो बालान्न, स्तन्यैः पुपुषुः क्वचित्

૫ નાભદાસના બેટા

વાર્તા – ૪/૨

ઉદ્ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) હવે તું દાળ કર, મારું ગળું છોલાય છે. ૨) મને તારું કર્યું ભાવે છે. જેથી તું લીટી જે ધરે તે આરોગું છું.	૧) ગ્રંથ ભણાવ્યા - સિદ્ધાંત રહસ્ય, કૃષ્ણાશ્રય, નવરત્ન, સેવાફળ. ૨) સેવકનું સુખ પ્રભુએ જા યું - દાળ કરવા કહ્યું.

(૨) આ કૃપાનો માર્ગ છે તેથી કૃપાથી જ બધું સમજાય.
સિ.મુ ૩ – ૧૮ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः
( ) તેની મા પાર્વતી જળ ભરીલાવી... પરચારગી બધી કરે.
સિ.મુ ૩ – ૨ ततः संसारदुःखस्य, निवृत्तिर्ब्रह्मबोधनम्
( ) ત્યારે પાર્વતીએ કહ્યું કે ભલે સેવા કરો. પ્રીતિ કોઈના ભાગમાં વહેંચાતી નથી.
વિ.ધૈ ૮ – ૧ विवेकस्तु हरिः सर्वम्, निजेच्छातः करिष्यति
(૫) હવે તું કોઈક વખત તો દાળ કર. મારું ગળું એકલી લીટી લેતાં છોલાય છે.
પુ.પ્ર.મ ૪ – ૧૬ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः
( ) અહંકાર કરીછપ્પન ભોગ ધરે તે પ્રિય નથી.
વિ.ધૈ ૮ – ૩ अभिमानश्च संत्याज्यः
( ) ભક્તજનને સુખ થાય તો શ્રીઠાકોરજીએ લીધું જાણીએ.
નિ.લ ૧૫ – ૭ क्लिश्यमानान् जनान् दृष्ट्वा, कृपायुक्तो यदा भवेत्

तदा सर्वम् सदानंदं, हृदिस्थं निर्गतं बहिः
( ) સેવા કરીત્યારે જ્ઞાન થયું.
सि.मु ३ – १९ ज्ञानाधिको पुष्टिमार्ग, एवं तस्मान्निरूपितः
( ) તેથી એમની કૃપાથી જ્ઞાન થયું.
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
રતિકલા	**ક્ષત્રિય**	**કાશી**	**બાલકૃષ્ણજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) ઘી મંગાવવાનો પ્રસંગ	૧) પુષ્ટિકાર્યમાં ેધનું પ્રયોજન નહિ. ૨) **આપણું દ્રવ્ય ઠાકોરજી અને ગુરુ માટે** છે. લૌકિક વૈદિક માટે નથી.) શુદ્ધ પુષ્ટિ હોય ત્યાં મર્યાદા રહે નહિ.

૫. રજો ત્રાણી

(૧) લીલામાં રતિકલાને બહુ તાપ હતો જે શ્રીસ્વામિનીજીને પીરસું એવું ભાગ્ય મારું ક્યારે થશે ?
नि.ल १५ – २ गोकुले गोपिकानां तु, सर्वेषां व्रजवासिनाम्
(૨) શ્રીઆચાર્યજી એમણે એ મનોરથ પૂર્ણ કર્યો.
नि.ल १५ – ७ क्लिश्यमानान् जनान् दृष्ट्वा, कृपायुक्तो यदा भवेत्
तदा सर्वम् सदानंदं, हृदिस्थं निर्गतं बहिः
( ) પ્રેમના ભારથી મર્યાદા છૂટી જાય.
पु.प्र.म ४ – २० वैदिकत्वं लौकिकत्वं, कापटयात्तेषु नान्यथा
( ) લીલારસમાં મગ્ન થઈ સામગ્રી અંગીકાર કરતા.
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः
(૫) ત્યારે રજો સામગ્રી સિદ્ધ કરીશ્રીઆચાર્યજી પાસે આવી.
सि.मु ३ – २ चेतस्तत्प्रवणं सेवा, तत्सिद्ध्यै तनुवित्तजा
( ) જીવ તો દોષથી ભર્યો છે.
वा.बो २ – १६ जीवाः स्वभावतो दुष्टाः
( ) ત્યારે શ્રીઆચાર્યજી કહે, તે તો શ્રીઠાકોરજીનું હતું. તેમાંથી કેમ લેવાય.
सि.र ५ – ५ निवेदिभिः समर्प्यैव, सर्वम कुर्यादिति स्थितिः

(૧) પાર્વતીને કંઈ ઈર્ષ્યા તો હતી નહિ, શુદ્ધ ભક્ત છે.
पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः
(૧૧) પાર્વતીના સંગથી રઘુનાથદાસને પ્રીતિ થઈ.
न.र ६ – २ निवेदनं तु स्मर्तव्यं, सर्वथा तादृशैर्जनैः

હાલ
મુંબઈ

રજો ત્રાણી

વાર્તા – ૫

ઉદ્ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) આપના ઘરમાં પણ ઘી હતું તે કેમ નહિ લીધું ? ૨) મારા ઘરમાં કોણ છે ?) મહારાજ, જાણી જોઈને કુવામાં કેમ પડું ?	૧) આચાર્યજીમાં જ પ્રીતિ. ૨) આચાર્યજી ખીજ્યા - ઘી કેમ ન દીધું ?) **વૈષ્ણવે ગુરુને ટોક્યા - કે મારા ઘરમાં** કોણ છે ?

( ) પુષ્ટિકાર્યમાં ેધનું પ્રયોજન નહિ.
वि.धै ८ – ३ अभिमानश्च संत्याज्यः
( ) રજોને કહે જે તારા પુષ્ટિધર્મમાં હાનિ નથી, ઘી આપજે.
न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा
अं.प्र ७ – ४ आज्ञैव कार्या सततं, स्वामिद्रोहोऽन्यथा भवेत्
(૧) મારા હૃદયમાં બેસીને ઘી દેવાની ના કહી.
सि.मु ३ – १६ आत्मानंदसमुद्रस्थं, कृष्णमेव विचिन्तयेत्
(૧૧) અલૌકિકથી ભગવત્ પ્રાપ્તિ એ પ્રકારના ભેદથી ઘી ન દીધું.
से.क १६ – १ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिध्येन्मनोरथः
(૧૨) મર્યાદાની આજ્ઞા બધી જતી રહી... અને રજોનો મનોરથ પૂર્ણ કર્યો તેથી રજો એકાંગી ભગવદીય છે.
नि.ल १५ – ७ क्लिश्यमानान् जनान् दृष्ट्वा, कृपायुक्तो यदा भवेत्
तदा सर्वम् सदानंदं, हृदिस्थं निर्गतं बहिः
नि.ल १५ – ८ सर्वानंदमयस्याऽपि कृपानंदः सुदुर्लभः
से.क १६ – १ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिध्येन्मनोरथः
पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
ઈન્દુલેખા	**ક્ષત્રિય**	**કાશી**	**મદનમોહનજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) **વિશ્વેશ્વર સાથે જયશ્રીકૃષ્ણનો સંબંધ હતો.** ૨) **સેવામાં તરુણ અવસ્થામાં રહેતા.**) મંદાચલ પર પારસમણિ ન સ્વીકાર્યો.) રાજા આવ્યા તો પણ ગાયના ગોબરની સેવા કરતા રહ્યા. ૫) જન્માષ્ટમી ખૂબ ભાવપૂર્વક ઉજવતાં.) સારાં રીંગણાં જોઈ ગયાજી ન ગયા.	૧) મોટા ભગવદીયની કૃતિ ન જોવી અને **તે પ્રમાણે ધર્મ વિરુદ્ધ કરવું પણ નહિ.** ૨) સત્સંગ વગર ભક્તિ ઘટી જાય.) આચાર્યજી જેના ઉપર કૃપા કરે તેના દ્વારા સેવા કરાવે. વૃદ્ધત્વ જાણે તો બગાડ થાય.) મહાન ભગવદીય તીર્થને પાવન કરવા દેશાટન કરે છે, બીજાને અન્યાશ્રય થાય. ૫) ઘરનું કામ એટલે ઠાકોરજીને લગતું સઘળું કામ અને બહારનું કામ એટલે લૌકિક વૈદિક કામ.) ઉત્તમ સામગ્રી ઠાકોરજી માટે ઉત્તમ મૂલ્ય આપીને જ ખરીદવી જેથી કલેશ ન થાય.) સ્વધર્મ આગળ બાકીના લૌકિક ધર્મો તુ છ ગણવા.

૬. શેઠ પુરુષોત્તમદાસ

(૧) ભગવત્ સેવા પુષ્ટિમાર્ગની રીતે કરો.
સિ.મુ ૩ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

(૨) તેમાં પાયામાંથી શ્રીમદનમોહનજી ઠાકોરજી નીકળ્યા અને દ્રવ્ય પણ ઘણું નીકળ્યું.
बा.बो २ – १५ अतिप्रियाय तदपि, दीयते क्वचिदेव हि

( ) **શ્રીઠાકોરજીને વિશ્વાસ પ્રિય છે.**
वि.धै ८ – १५ ब्रह्मास्त्र–चातकौ भाव्यौ, प्राप्तं सेवेत निर्ममः

( ) **જેટલી સેવા શ્રીપુરુષોત્તમદાસ કરતા તે બધી ભાવપૂર્વક કરતા.**
सं.नि १४ – ८ भावो भावनया सिद्धः साधनं नान्यदिष्यते

(૫) **શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઉપર અનુગ્રહ શ્રીઆચાર્યજીએ કર્યો.**
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः

( ) એ પ્રકારે જીવ બહિર્મુખ થયા.
पु.प्र.म ४ – १० मूलेच्छातः फलम् लोके
नि.ल १५ – ११ हरिणा ये विनिर्मुक्तास्ते मग्ना भवसागरे

( ) પોષકનો અભાવ હોય તો મન શિથિલ થઈ જાય, ભક્તિ ઘટી જાય અને પોષણ

શેઠ પુરુષોત્તમદાસ — વાર્તા – ૬

ઉદ્ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) કોઈકવાર અમને મહાપ્રસાદ તો આપ્યા કરો. ૨) માથું ખાલી કરવા આવ્યો હશો.) એવો મારગ શ્રી વલ્લભવરનો રે જહાં નહિ પ્રવેશ વિધિ હરનો રે.) તને શેર ચૂન દે છે. તો મને દશ શેર ચૂન પણ દેશે. ૫) અમે ગૃહસ્થ છીએ, ઘરનું કામ કરવું જોઈએ.) તું વહેલી ઊઠીને સ્નાન કરી પૂરી કર, શેઠ શાક લઈને આવે છે.) શેઠ ગયા કરી આવ્યા. એમની ગયા પૂરણ થઈ.	૧) લોકલાજ ટાળી - છાણ વાસીદું કરતાં. ૨) તનુનવત્વ - ગોપાળદાસને જણાવ્યું.) દ્રવ્યને તુ છ જા યું - મણિ ન સ્વીકાર્યો.) પ્રભુસુખ - રીંગણાં સારાં જોઈ ગયાજી જવાનું માંડી વાળ્યું. ૫) રાજસેવા) દૃઢ આશ્રય - મણિ ન સ્વીકાર્યો.

તો સત્સંગથી થાય.
न.र ६ – २ निवेदनं तु स्मर्तव्यं, सर्वथा तादृशैर्जनैः

( ) મહાદેવજીએ કહ્યું કે એ મોટા ભગવદ્ ભક્ત છે. અમારાથી શ્રેષ્ઠ છે.
सि.मु ३ – १९ ज्ञानाधिको पुष्टिमार्ग, एवं तस्मान्निरूपितः

( ) અમે શ્રીઆચાર્યજીની આજ્ઞાથી નામ આપીએ છીએ.
न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा

(૧) ગોપાળદાસ પાસે આવીને જુએ તો વીસ-પ ચીસ વર્ષના શેઠ છે.
यमु. १ – ७ तनुनवत्वमेतावता

(૧૧) શ્રીઆચાર્યજી જેના ઉપર કૃપા કરશે તેનાથી શ્રીઠાકોરજીની સેવા કરાવશે.
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः

(૧૨) આ પ્રકારે માન મર્દન કરીતુરત જ સમજાવ્યા.
वि.धै ८ – ३ अभिमानश्च संत्याज्यः

(૧) હું મણિને શું કરું ? જગદીશ શેર ચૂન આપશે.
भक्ति. ११ – २ अव्यावृत्तो भजेत् कृष्णम्

(૧) શ્રીઠાકોરજીનો આશ્રય છોડી મણિનો આશ્રય કરું ?

वि.धै ८ – १० – ऐहिके पारलोके च, सर्वथा शरणं हरि:

(૧૫) સકામીને તો તીર્થ પણ બાધક છે.

सं.नि १४ – ६ विषयाक्रान्तदेहानां, नावेश: सर्वदा हरे:

(૧) પણ તે લેવાથી અન્ય સંબંધ થાય. તો કામનાથી તો નિ ય અન્યાશ્રય થાય.

वि.धै ८ – १४ अन्यस्य भजनम् तत्र, स्वतो गमनमेव च

(૧) તો પણ મર્યાદા દષ્ટિથી સેવ્યરૂપને પંચામૃત વડે સ્નાન કરાવ્યાથી શેઠનું પંચત વનું શરીર શુદ્ધ થાય. આ ગૌણ ભાવ.

पु.प्र.म ४ – २० वैदिकत्वं लौकिकत्वं, कापट्यात्तेषु नान्यथा

(૧) શેઠજી નાની પરદની પહેરીને છાણ એકઠું કરતા હતા.

सि.मु ३ – २ चेतस्तत्प्रवणं सेवा, तत्सिद्धयै तनुवित्तजा

(૧) ત્યારે શેઠ કહે આવવા દે, રાજાનો શો ડર છે ?

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
મોહિની	**ક્ષત્રિય**	**કાશી**	**મદનમોહનજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) કાશીમાં રહેવા છતાં ર વર્ષે ગંગા કિનારે ગયા.	૧) સેવા છોડીને વૈદિક માટે જવું નહિ.

૬/૧. શેઠ પુરુષોત્તમદાસની બેટી રુકિમણી

(૧) તે એવી સેવામાં મગ્ન છે કે ગંગાસ્નાન માટે પણ નવરાશ નથી.

सि.मु ३ – २ चेतस्तत्प्रवणं सेवा, तत्सिद्धयै तनुवित्तजा

(૨) જેને કંઈ કામ ન હોય તે કાર્તિક નહાય.

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
ગાયનકલા	**ક્ષત્રિય**	**કાશી**	**મદનમોહનજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) હોળીના દિવસોમાં વેણુગીત, યુગલગીત જેવાં વિરહકીર્તનો ગાયાં. ૨) પ્રભુ હોંકારો દેતા.	૧) સેવામાં અનવસરમાં સ્મરણ, ગ્રંથવાંચન કરવું. ૨) કંઈજ બનતું નથી તેવી દીનતા રાખવી.

चतु:. १० – १ सर्वदा सर्वभावेन, भजनीयो व्रजाधिप:

(૨) ત્યારે નંદરાયજી, જશોદાજી, ગોપી-ગ્વાલોથી રહેવાયું નહિ. સાક્ષાત્ બધા પધાર્યા.

सि.मु ३ – ७ तत्रैव देवतामूर्ति – र्भक्त्या या दृश्यते क्वचित्

(૨૧) અને વિચાર્યું શ્રીમદનમોહનજીના સેનભોગ લાયક શાક થશે.

सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

(૨૨) શેઠજી અને ગોપાળદાસે મળી રીંગણા સુધારીદીધાં.

सि.मु ३ – २ चेतस्तत्प्रवणं सेवा, तत्सिद्धयै तनुवित्तजा

(૨) પોતાના પ્રભુનું સ્મરણ કરવું, વસ્તુ ઘણા મૂલ્યથી ખરીદવી, ઝઘડો ન કરવો.

चतु:. १० – ४ स्मरणं भजनं चापि, न त्याज्यमिति मे मति:

भक्ति. ११ – २ गृहे स्थित्वा स्वधर्मत:

पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धा: प्रेम्णातिदुर्लभा:

શેઠ પુરુષોત્તમદાસની બેટી રુકિમણી વાર્તા – ૬/૧

ઉદ્ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) એનાથી ઠાકોરજી અ ણી કદી નહિ થાય. ૨) **ગંગાજીએ રુકિમણી મેળવ્યા.**) સેવા ન થાય તો દેહ શા કામનો !	૧) સેવામાં મગ્ન - ભાવમાં સૌથી ચડે.

सं.नि १४ – ६ विषयाक्रान्तदेहानां, नावेश: सर्वदा हरे:

( ) જે દેહથી ભગવાનની સેવા ન થઈ શકે તે દેહ શા કામનો !

सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

( ) ભગવદીયનું પ્રાગટ્ય જીવોના ઉદ્ધારાર્થે જ છે.... ભિન્ના એવ ન સંશય:

पु.प्र ४ – १२ तस्माज्जीवा: पुष्टिमार्गे भिन्ना एव न संशय:

શેઠ પુરુષોત્તમદાસના બેટા ગોપાળદાસ વાર્તા – ૬/૨

ઉદ્ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) મદનમોહનકે વારને બલીયસી દાસ ગોપાલ. ૨) મહારાજ, આપ કેમ જાગો છો ? મારો તો પુકારવાનો સ્વભાવ પડયો છે.) મને તારો વિરહ સહી શકાતો નથી તેથી તારું સમાધાન કરું છું.	૧) વિરહ અવસ્થા. ૨) કવિ.) પ્રમુનું વૈષ્ણવસુખ - હોંકારો દેતાં.

૬/૨. શેઠ પુરુષોત્તમદાસના બેટા ગોપાળદાસ

(૧) એક સમય હોળીના દિવસોમાં ગોપાળદાસને વિરહ થયો .... ત્યારે વ્રજ ભક્ત જેમ વેણુ ગીત - યુગલગીત ગાય છે. તે ભાવથી બે કીર્તન લલના એવું સંબોધન કરીને ગાયું.

निं.ल १५ – १ यच्च दुःखं यशोदाया, नंदादीनां च गोकुले

(૨) તે લલના ગાતાં જ શ્રીઠાકોરજીએ લીલા સહિત દર્શન દીધાં.

निं.ल १५ – ७ तदा सर्वम् सदानंदं, हृदिस्थं निर्गतं बहिः

( ) ભગવન્નામનો ઉચ્ચાર કરતા, ત્યારે શ્રીમદનમોહનજી આપ હોંકારો દેતા.

नि.ल १५ – ७ क्लिश्यमानान् जनान् दृष्ट्वा, कृपायुक्तो यदा भवेत्
तदा सर्वम् सदानंदं, हृदिस्थं निर्गतं बहिः

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
પ્રેમમંજરી	**સારસ્વત બ્રાહ્મણ**	**પૂર્વના**	**નવનીતપ્રિયાજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) તાંતીલોકના વ્યાજથી નિર્વાહ કરતા.	૧) લૌકિકમાં બોલવાનું ટાળવું.
૨) ઠાકોરજી દેવું ચૂકવી આવ્યા.	૨) અહંકાર અન્યાશ્રય છે તે ઠાકોરજી કૃપાકરીને છોડાવે છે.
) પહેરેલે કપડે ખાડો પૂરી નાંખ્યો.	) પ્રભુ વિરુદ્ધ ધર્માશ્રય છે.
) અપરસનો અહંકાર છોડાવ્યો.	) ઠાકોરજીની બાળભાવથી સેવા કરવી.

૭. રામદાસ સારસ્વ

(૧) કેટલાક દિવસમાં દ્રવ્ય ઘટ્યું. થોડુંક બાકી રહ્યું.

न.र ६ – ६ लोकेस्वास्थ्यं तथा वेदे, हरिस्तु न करिष्यति ।
पुष्टिमार्गस्थितो यस्मात् साक्षिणो भवताखिलाः ॥

(૨) લૌકિક કોઈથી બોલતા નહીં, વ્યવહાર વાણિજ્ય કંઈ ન કરતા.

भक्ति. ११ – २ अव्यावृत्तो भजेत् कृष्णम्

( ) રંચક દ્રવ્યનો અહંકાર હતો, તે અન્યાશ્રય છોડાવી, શ્રીઠાકોરજીને તેને દીનતા કરાવવી છે, તેથી દ્રવ્ય થોડુંક રહ્યું.

वि.धै ८ – ३ अभिमानश्च संत्याज्यः

( ) હવે ભગવદિચ્છા હશે તે થશે, પરંતુ એવું કામ ન કરવું.

न.र ६ – २ निजेच्छातः करिष्यति

(૫) મારે બાળક સાથે કામ પડ્યું છે, બાળક કહે તેમ કરવું જોઈએ.

( ) મહારાજ, આપ કેમ જાગો છો ? મારો તો પુકારવાનો સ્વભાવ પડ્યો છે....

वा.बो २ – १६ जीवाः स्वभावतो दुष्टाः

(૫) તેમણે વિરહનાં કીર્તન બહુ ગાયાં છે.

नि.ल १५ – ६ गुणगाने सुखावाप्तिर्गोविंदस्य प्रजायते

( ) વેપાર, વાણિજ્ય, લૌકિક, વૈદિક બધું ત્યાગ કરીલીલા રસમાં મગ્ન રહેતા.

सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता
सि.मु ३ – १६ आत्मानंदसमुद्रस्थं, कृष्णमेव विचिन्तयेत्
भक्ति. ११ – २ अव्यावृत्तो भजेत् कृष्णम्
भक्तिं. ११ – ३ व्यसनं च यदा भवेत्

હાલ **રામદાસ સારસ્વ** **વાર્તા – ૭**

ગોકુળ (રાજા ઠાકુર)

ઉદ્ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) મને તાંતી લોકો ઉપર રાખ્યો ?	૧) ઠાકોરજીએ સેવકનું કાર્ય કર્યું - દેવું ચૂકવ્યું.
૨) મારે બાળક સાથે કામ પડ્યું છે. બાળક કહે તેમ કરવું જોઈએ.	૨) **ગુરુઆજ્ઞા - ખાડો પૂરી નાંખ્યો.**
) એવી અપરસ શા કામની જેમાં શ્રી ઠાકોરજીને શ્રમ પડે !	) ઠાકોરજીનું સુખ વિચાર્યું.
) ઠાકોરજીને શ્રમ કરાવતો નથી, એના સમાન ધીરજ કોઈને નથી.	) ધૈર્યવાન - અપરસ, ધન, માન સઘળું ખોયું.

पु.प्र.म ४ – २० वैदिकत्वं लौकिकत्वं, कापट्यात्तेषु नान्यथा

( ) તેવો જ પ્રભુનો સ્વભાવ, કર્તું, અકર્તું, અન્યથાકર્તું સર્વ સામર્થ્યવાળા મનમાં જે આવે તે કરે.

कृष्णा. ९ – १० सर्वसामर्थ्यसहितः सर्वत्रैवाखिलार्थकृत्

( ) પછી સેવા કરવા લાગ્યા.

सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

( ) આમ થવાથી પાછળનો અહંકાર દોષ દૂર થયો.

सि.र ५ – २ सर्वदोषनिवृत्तिर्हि

( ) કેમ કે રામદાસજીનું દુઃખ ઠાકોરજીથી સહન ન થયું.

सं.नि १४ – १९ अन्यथा मातरो बालान्न, स्तन्यैः पुपुषुः क्वचित्

(૧) આવી અપરસ શા કામની, જેમાં શ્રીઠાકોરજીને શ્રમ પડે.

वि.धै ८ – ३ अभिमानश्च संत्याज्यः

(૧૧) શ્રીઠાકોરજીને શ્રમ કરાવતો નથી. એના સમાન ધીરજ કોઈને નથી.
વિ.ધૈ ૮ – ६ त्रिदुःख सहनम् धैर्यमामृतेः सर्वदाः सदा
(૧૨) હૃદયમાં ચિંતારૂપી કષ્ટ ન થયું.
न.र ६ – १ चिंता कापि न कार्या, निवेदितात्मभिः कदापीति
(૧) હવે એને દીનતા થઈ અને મન શ્રીઠાકોરજીમાં છે.
वि.धै. ८ – ११ अशक्ये वा सुशक्ये वा, सर्वदा शरणं हरिः
(૧) શ્રીઆચાર્યજીની આજ્ઞા સાંભળીને પરમભાગ્ય અને સેવા માની ખાડો ભર્યો.
न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा
अं.प्र ७ – ५ सेवकस्य तु धर्मोऽयं, स्वामी स्वस्य करिष्यति

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
કલકંઠી	**સારસ્વત બ્રાહ્મણ**	**કડા**	**મદનમોહનજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) અવ્યાવૃત્ત થઈને રહેતા. જળની લોટી ધરીને પણ રહેવું પડ્યું. ભક્તિવર્ધિની જીવનમાં ઉતારી. ૨) હલવાઈને ત્યાંથી જલેબી લાવીને ધરી.) માધવદાસ ઉપર કૃપા કરી.) વણઝારાના બળદના પૈસા વાપરી કાઢ યા.	૧) **અવ્યાવૃત્તિમાં પ્રભુમાં વિશ્વાસ છે. ધૈર્ય** છે, આશ્રય છે, વિવેક છે. ૨) ઉધાર લઈને સેવા ન કરવી.) સામગ્રી હાથથી કરવી. વ્રજ ભક્તોની માનસી કરે અને ઠાકોરજીના અલગ અલગ મનોરથ કરે તે પુષ્ટિમાર્ગની રીત છે.) જેને વિરહ નથી તેને પુષ્ટિમાર્ગનું ફળ નથી. ૫) આચાર્યજીનો સંબંધ જાણે તો વૈષ્ણવમાં દોષદૃષ્ટિ ન આવે.) પ્રીતિ હોય તો કેવો પણ જીવ હોય તો પણ પ્રભુ આરોગે.) જ્યારે વૈષ્ણવ વખાણે ત્યારે પ્રભુ પ્રીતિથી આરોગ્યા તેમ જાણીએ.) વૈષ્ણવો જે પ્રાપ્ત થાય તેમાં સંતોષ માને.

. ગદા રદાસ કપિલ

(૧) તમે ભગવત્ સેવા કરો.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता
(૨) ગદાધરદાસે સંકલ્પ કર્યો કે, વ્યાવૃત્તિ કંઇ ન કરવી.
भक्ति. ११ – २ अव्यावृत्तो भजेत् कृष्णम्
( ) તનુજા વિત્તજા જે બને તે કરે.

(૧૫) તારીઈ છા છે તો શ્રીનવનીતપ્રિયજીની સેવા બાલભાવથી કર.
१५ – १८ पुत्रे कृष्णप्रिये रतिः
(૧) પરંતુ સ્ત્રી ઉત્તમ અધિકારીહોય તો સમજે.
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः
(૧) પુત્રની કામના સહિત શ્રીઠાકોરજીની બાલભાવથી સેવા કરી.
सि.मु ३ – १४ - संसारी यस्तु भजते, स दूरस्थो यथा तथा ।
- अपेक्षितजलादिनामभावात् तत्र दुःखभाक् ॥
(૧) રામદાસનું મન કોઈ દિવસ લૌકિક કામનામાં ન ગયું. તેથી શ્રીઆચાર્યજી પ્રસન્ન રહેતાં.
चतु:. १० – ३ यदि श्रीगोकुलाधीशो, धृतः सर्वात्मना हृदि

ગદા રદાસ કપિલ — વાર્તા – ૮

ઉદ્ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) અવ્યાવૃત્તો ભજેત્ કૃષ્ણઃ, પૂજયા શ્રવણાદિભિઃ ૨) ઠીક સમય પર આવ્યો છે. આ બધા ઠાકોરજીના બળદ છે. જેવા જોઈએ તેવા લઈ જાવ.	૧) અવ્યાવૃત્ત - જળની લોટી ધરીને લે. ૨) મર્યાદા તોડી - જલેબી બજારમાંથી ધરી.) સંગે સેવક થયા - વણઝારો, માધવદાસ, વેણીદાસ.) માનસીમાં મગ્ન રહેતા. ૫) કવિ

सि.मु ३ – २ चेतस्तत्प्रवणं सेवा, तत्सिद्धयै तनुवित्तजा
( ) મંગલામાં જલની લોટી ભોગ ધરી. શૃંગારમાં અને રાજભોગમાં પણ જળ જ ધર્યું.
वि.धै ८ – ६ त्रिदुःख सहनम् धैर्यमामृतेः सर्वदा सदा
(૫) આમને તો કાળનો ડર નથી.
से.फ १६ – २ न कालोऽत्र नियामकः
( ) મહાપ્રભુના ગ્રંથનો આશ્રય કર્યો છે.

वि.धै ८ – १० ऐहिके पारलोके च, सर्वथा शरणं हरिः
( ) ભક્ત સિદ્ધ કરીને ઘરે, જ્ઞાની જેવું મળે તેવું ઘરે.
सि.मु ३ – १९ ज्ञानाधिको पुष्टिमार्ग, एवं तस्मान्निरूपितः
( ) જેને વિરહ નથી તેને પુષ્ટિમાર્ગનું ફળ નથી.
नि.ल १५ – १३ संसारविरहकलेशौ, न स्यातां हरिवत्सुखम्
( ) ત્યારે જ એક યજમાન આવ્યો. ગદાધરદાસને પોકારીને કમાડ ખોલાવીને .... વસ્ત્રાદિક આપ્યાં.
से.क १६ – ७ पुष्टौ नैव विलंबयेत्
(૧) પણ નિષ્કપટ શુદ્ધ ભાવવાળા વૈષ્ણવ પર કોઈ અપ્રસન્ન ન થાય.

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
વૃષભાનજીના બળદ રત્નપ્રભા	**ક્ષત્રિય**	**કડા**	**બાલકૃષ્ણજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) માધવદાસે વેશ્યા રાખી હતી. ૨) માલા લેવા દક્ષિણમાં કમાવા ગયા.	૧) ભગવદીયના સંગે અધમ જીવનો પણ ઉદ્ધાર થાય. ૨) પ્રભુ પાસે ગમે તે હોય પણ સેવકનો મનોરથ કરવાનો ધર્મ છે, પણ તેમાં અભિમાન કે જીદ ન જોઈએ.) પ્રભુ ભક્તના મનોરથ પૂર્ણ કરવાવાળા છે.

. વેણીદાસ મા વદાસ

(૧) અને ગદાધરદાસે એને આશીર્વાદ આપ્યો કે હરિભક્તિ દૃઢ થશે.
कृष्णा. ९ – १० सर्वसामर्थ्यसहितः सर्वत्रैवाखिलार्थकृत्
(૨) જો હું હઠ કરીને છોડાવું તો ગદાધરદાસ ભગવદીયની કૃપા કેમ જાણી જાય ?
वि.धै ८ – ४ आपद्गत्यादिकार्येषु, हठस्त्याज्यश्च सर्वथा
( ) માધવદાસનું મન ફર્યું અને વેશ્યાને દૂર કરી. વૈષ્ણવની રીતે મર્યાદામાં ચાલવા લાગ્યા.
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः
( ) ત્યારે શ્રીગુસાંઈજી કડામાં પધાર્યા ત્યારે વેશ્યાએ સાંભળ્યું. એટલે શ્રીગુસાંઈજીને આવી વિનંતી કરીમહારાજ, મને અંગીકાર કરો.
कृष्णा ९ – १० - शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्
(૫) ગુસાંઈજી કહે, અમે વેશ્યાને સેવક નથી કરતા.

पु.प्र.म ४ – २१ वैष्णवत्वं हि सहजम्
(૧૧) સેવા પ્રીતિથી કરવી.
भ.व ११ – ४ - स्नेहाद् रागविनाशः स्यादासक्त्या स्याद् गृहारुचिः
(૧૨) તારું લાવેલું શાક શ્રીઠાકોરજી આરોગ્યા છે, તેથી તને હરિભક્તિ દૃઢ થશે.
से.क १६ – १ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिद्ध्येन्मनोरथः
(૧) હું રાત્રિ દિન સંસાર સમુદ્રમાં ભટકું છું, હવે તમારે શરણે આવ્યો છું. મારો ઉદ્ધાર કરો.
कृष्णा ९ – १० - शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्
(૧) ભગવદીયના એક ક્ષણના સંગથી ઉત્તમ જીવ હોય તો તેનું કાર્ય થઈ જાય.
नि.ल १५ – ८ सर्वानंदमयस्याऽपि कृपानंदः सुदुर्लभः

વેણીદાસ મા વદાસ — વાર્તા – ૯

ઉદ્ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) નિજે છાતઃ કરિષ્યતિ. ૨) મહારાજ, આપને ધણી છે. પરંતુ સેવકનો એ ધર્મ નથી કે બેસી રહે, ઉદ્યમ કરવો જોઈએ.) જુઓ આ એ જ માધવદાસ છે. કેવો ટેકનો વૈષ્ણવ થયો !	૧) વેશ્યા રાખી હતી - વૈષ્ણવ સંગે ઉદ્ધારી. ૨) લૌકિકથી ડર્યા નહિ.) ટેકવાળા હતા.) પ્રભુ સુખ માટે, માળામાટે, કમાવા ગયા.

सं.नि १४ – ६ विषयाक्रान्तदेहानां, नावेशः सर्वदा हरेः
( ) હું તો દુષ્ટ છું.
वा.बो २ – १६ जीवाः स्वभावतो दुष्टाः
( ) તે પ્રકારે એ સેવા કરે.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता
( ) હવે અલૌકિક ધણી આપે પધરાવી દીધાં .... એક ક્ષણનો અંતરાય સહ્યો જતો નથી.
पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः
( ) મહારાજ, આપને ધણી છે પરંતુ સેવકનો એ ધર્મ નથી કે બેસી રહે.
अं.प्र ७ – ५ सेवकस्य तु धर्मोऽयं, स्वामी स्वस्य करिष्यति
(૧) માધવદાસને તો નાવ ડૂબવાની ચિંતા નથી.... તે ભક્તના સંગથી બચવા જોઈએ. તેમને માધવદાસ કેમ ડૂબવા દે ?
से फ १६ – २ नकालोऽत्र नियामकः

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
ગતિઉત્તાલિકા	**સારસ્વત બ્રાહ્મણ**	**કાશી**	**શ્રીનવનીતપ્રિયજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) ડોલના ઉત્સવે ઘરે કાશીએ, ઘોડા બદલી બદલીને પહોં ચા.	૧) ઉત્સવ ઘરમાં જ મનાવવો. ૨) ધર્મ ગોપ્ય રાખવો.

૧૦. હરિવંશ પાઠક

(૧) **પુરુષોત્તમ મળ્યા પછી એવો કોણ અભાગી છે કે બીજા દેવતાની પાછળ ભટકશે !**
સિ મુ ૩ – ૩ परम् ब्रह्म तु कृष्णो हि
સિ મુ ૩ – ૧૦ ब्रह्मणीत्थं हरिर्मतः
अं प्र ७ – १ कृष्णात्परं नास्ति दैवं वस्तुतः दोषवर्जितम्

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
નંદરાયનો પાડો	**ક્ષત્રિય**	**થાનેશ્વર**	**મથુરાનાથજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) ૨ ટકાની સામગ્રી કરે પણ પોતે લીટી ભોગ ધરીને લે. ૨) મહાપ્રભુજીએ આજ્ઞા કરી - અહંકાર ન છોડવો હોય તો સેવા છોડો.) કેશવરાયજીની શૈયામાં મ્લે છ બેઠો તે પ્રસંગમાં દેહદંડ થયો.	૧) અહંકારથી સેવા ન કરવી. ૨) **ગુરુ આજ્ઞાનો અનાદર મહા બાધક છે.**) વેર થી વેર થાય. સ્નેહથી સ્નેહ થાય.) દુ:ખ પામી અહંકાર કરીએ તો પ્રભુને **રુચે નહિં અને સેવા છોડાવે.**

૧૧. ગોવિંદદાસ ભ લા

(૧) ગોવિંદદાસ ભલ્લા તામસી હતા, અહંકારથી સેવા કરતા, સ્ત્રીનો ત્યાગ પણ અહંકારથી કર્યો.
वि.धै ८ – ३ अभिमानश्च संत्याज्यः
(૨) પરંતુ તમારો સેવક છે તેથી તમે જ સમજાવો.
अं.प्र ७ – ३ सत्यसंकल्पतो विष्णुर्नान्यथा तु करिष्यति
( ) આ કહીને એમ જણાવ્યું કે બધાં સેવકોની રીતિએ ચાલો.
न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा
( ) તેમણે સેવા છોડી દીધી, પરંતુ આજ્ઞા ન માની.
बा बो २ – १९ तदाश्रयतदियत्व–बुद्धयै, किंचित् समाचरेत्

હાલ		
કોટા	**હરિવંશ પાઠક**	**વાર્તા – ૧૦**

ઉદ્‌ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) પુરુષોત્તમ મળ્યા છી બીજો એવો કોણ અભાગી છે કે અન્ય દેવતાની પાછળ ભટકશે ? ૨) મને ડોલ નહિં ઝુલાવે ?	૧) ઠાકોરજીનું સુખ - ડોલના ઉત્સવ માટે ઘોડા બદલી કાશી ગયા. ૨) ધર્મ ગોપ્ય રાખ્યો.) ઠાકોરજીએ સામેથી મનોરથ માંગ્યો.

(૨) આવી આર્તી જોઈ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ પ્રસન્ન થઈ હરિવંશ પાઠકના ઘરે પધાર્યા.
नि.ल १५ – ७ क्लिश्यमानान् जनान् दृष्ट्वा, कृपायुक्तो यदा भवेत्
( ) સ્નેહી હોય તે ઉત્સવ પોતાના ઠાકુર પાસે કરે. તો ઠાકુર પ્રસન્ન રહે.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

હાલ		
કાંકરોલી	**ગોવિંદદાસ ભ લા**	**વાર્તા – ૧૧**

ઉદ્‌ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) તમારો સેવક મને બહુ ખીજવે છે.	૧) ધર્મ ગોપ્ય રાખ્યો - તિલક માળા ઉતારી ભિક્ષા માંગતા. ૨) ઠાકોરજીએ ફરિયાદ કરી - તારો સેવક મને ખીજવે છે.) મહાપ્રભુજી નારાજ થયા.) અહંકારથી દુ:ખ પામ્યા.

स्वधर्ममनुतिष्ठन् वै, भारद्वैगुण्यमन्यथा
सि.मु ३ – १४ संसारी यस्तु भजते, स दूरस्थो यथा तथा ।
अपेक्षितजलादिनामभावात् तत्र दुःखभाक् ॥
अं.प्र ७ – ४ आज्ञैव कार्या सततं, स्वामिद्रोहोऽन्यथा भवेत्
वि.धै ८ – ५ अनाग्रहश्च सर्वत्र धर्माधर्माग्रदर्शनम्
सं.नि १४ – ६ विषयाक्रान्तदेहानां, नावेशः सर्वदा हरेः
से.फ १६–३/१६–२ उद्वेगः प्रतिबंधो वा, भोगो वा स्यात्तु बाधकः
(૫) શ્રીગોવર્ધનનાથજીની સેવા છોડીને ફરીમર્યાદામાં ગયા. તેથી વિપરીત થયું.
सि.मु ३ – २० भक्त्याभावे तु तीरस्थो, यथा दुष्टैः सर्वकर्मभिः
अन्यथाभावमापन्न – स्तस्मात्स्थानाच्च नश्यति

( ) એક વૈષ્ણવે પૂછ્યું જે મહારાજ, આવા વૈષ્ણવની આવી ગતિ કેમ થઈ.
પુ.પ્ર.મ ૪ – ૧૮ आसक्तौ भगवानेव, शापं दापयति क्वचित् ।
अहंकारेऽथवा लोके, तन्मार्गस्थापनाय हि ॥
( ) એના પરલોકમાં તો કંઈ હાનિ નથી.
अं.प्र ७ – २ कदाचिदपमानेपि, मूलतः का क्षतिर्भवेत्

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
રોહિણીજી	**ક્ષત્રિય**	**કડા**	**બાલકૃષ્ણજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) બંને પુત્રો સાથે ઠાકોરજી ખેલતા હતાં. ૨) બેટા લીલામાં પહોંચી ગયા પણ સેવા પહોંચીને પછી જ રડવા લાગતી.) ગુંસાઈજીએ ઠાકોરજીને દૂધ પીતાં દર્શન કર્યા.	૧) વૈષ્ણવે ઠાકોરજી તો સંબંધ છોડીને અન્ય પ્રકારે કલેશ ન કરવો. ધીરજ રાખવી. ૨) ઠાકોરજી કોમળ છે. સોંધો વગેરે લગાવીને સ્પર્શ કરવો.

૧૨. અ મા ત્રાણી

(૧) કયારે સવાર થાય અને કયારે હું મહાપ્રભુજીને શરણે જાઉં.
નિ.લ ૧૫ – ૭ क्लिश्यमानान् जनान् दृष्ट्वा, कृपायुक्तो यदा भवेत्
(૨) બાલભાવથી પુત્રની માફક સેવા કરજે.
સિ.મુ ૩ – ૧ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता
( ) બે બેટા કોઈના હાથનું ખાવા દઈશ નહીં.
સિ ર ૫ – ૪ असमर्पितवस्तुनाम्, तस्माद्वर्जनमाचरेत्

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
શુભ આનના	**ક્ષત્રિય**	**આગ્રા**	**નવનીતપ્રિયજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) પાન લેવા જતાં મૂર્છાવશ થયા. ૨) ઠાકોરજી સાથે સખ્યભાવે ખેલતા.) શ્રી મહાપ્રભુજીના ગજનના ઠાકોરને સાથે લઈને પોઢયા.	૧) સ્નેહની પરાકાષ્ઠામાં રીતિ ભૂલી જવાય. ૨) મર્યાદા છોડે તો જીવનો બગાડ થાય.) ગુરુનું કાર્ય કરવાથી ઠાકોરજી પ્રસન્ન રહે.

( ) પ્રીતિથી સેવા ન કરી.
પુ.પ્ર.મ ૪ – ૧૬ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः
( ) જેવો અધિકાર પૂર્વનો હોય તેવું જ કાર્ય બને.
સિ.મુ ૩ – ૧૮ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः

હાલ
શ્રીજીદ્વાર

અ મા ત્રાણી

વાર્તા – ૧૨

ઉદ્ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) અમ્મા રડે છે તેથી હું બહુ દુઃખ પામું છું. ૨) બંને પુત્રો ઠાકોરજીનાં રમકડાં છે. હવે કોની સાથે ખેલશે ?) તું રડીશ નહિ, ઠાકોરજી કલેશ પામે છે.) એ તો બાળક છે. શું તમે નથી જાણતા ?	૧) ઠાકોરજીમાં પુત્રભાવ દ્રઢ હતો. ૨) મહાપ્રભુજી થકી છેલ્લે બ્ર સંબંધ લેનાર.) ઠાકોરજી સેવકના દુઃખે દુઃખી.) ઠાકોરજીએ મહાપ્રભુજી બતાવ્યા. ૫) ઠાકોરજીના સુખે સુખી, દુઃખે દુઃખી.

( ) મહાપ્રસાદ વિના બીજું ખાશે તો તેને અંતરાય પડશે.
સે.ફ ૧૬–૩/૧૬–૨ उद्वेगः प्रतिबंधो वा, भोगो वा स्यात्तु बाधकः
(૫) શ્રીઠાકોરજીનાં રમકડાં હતાં, ત્યારે હવે કોની સાથે રમશે !
તમેજ આરોગવાવાળા છો, ચાહે અહીં આરોગો, ચાહે ત્યાં આરોગો.
પુ.પ્ર.મ ૪ – ૧૬ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः
( ) ભક્તનો કલેશ શ્રીઠાકોરજીથી સહેવાય નહીં તેથી લૌકિક વૈદિક દુઃખ આવી પડે તો વૈષ્ણવે ધીરજ રાખવી અને કલેશ ન કરવો.
વિ.ધૈ ૮ – ૬ त्रिदुःख सहनम् धैर्यमामृतेः सर्वदा सदा

હાલ
શ્રીજીદ્વાર

ગ ન ાવન

વાર્તા – ૧૩

ઉદ્ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) તું આવ્યો, હવે હું ભોજન કરીશ. ૨) જો તે વિરહ પરસ્પર વ્યાપે, તો કુછ જિય બની આવે.	૧) વ્યસન અવસ્થા. ૨) ગુરુ આજ્ઞા માથે ચડાવી પાન લેવા ગયા.) ઠાકોરજીને ચેન ન પડતું.

૧૩. ગ ન ાવન

(૧) ત્યારે શ્રીઠાકોરજીએ વિચાર્યું કે આને વ્યસન અવસ્થાની સિદ્ધિ થઈ ચૂકી છે.
भक्ति. ११ – ३ व्यसनं च यदा भवेत्

(૨) શ્રીનવનીતપ્રિયજીની ઈ છા એવી છે.
न.र ६ – २ निजेच्छातः करिष्यति

( ) **તો પણ ગુરુ આજ્ઞા કરે તે આજ્ઞા માથે ચઢાવીને ગુરુનાં કાર્યો માટે જાય તો ધર્મ રહે.**
न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
મધુરેક્ષણા	**સારસ્વત બ્રાહ્મણ**	**મહાવન**	**ગોકુલચંદ્રમાજી**

પ્રસંગ	તત્ત્વબોધ
૧) ઘાસ પણ ધોઈને વાપરતા. ૨) દ્રવ્યને બગાડ જાણી ફેંકી દેતા.) ગો. શ્રી રઘુનાથજીમાં વિશેષ સ્નેહ હતો.) ગરમ ખીર સમર્પી.	૧) ઠાકોરજીને ખીર વિશેષ પ્રિય છે જેથી તે ઠંડી થાય ત્યારે ધરવી. ૨) પ્રભુને શ્રમ ન થાય તે માટે શુદ્ધિ જાળવવી.) દ્રવ્યથી બગાડ થઈ શકે છે.) વૈષ્ણવ અચાનક પધારી પ્રસાદ લે ત્યારે ઠાકોરજી સુંદર રીતેથી આરોગ્યા જાણીએ.

૧૪. નારા ણદાસ બ ારી

(૧) શ્રીગોકુળચંદ્રમાજીની સેવા સારીરીતે કરતા.
सि.मु ३ – २ चेतस्तत्प्रवणं सेवा, तत्सिद्धयै तनुवित्तजा

(૨) નારાયણદાસ શ્રીઠાકોરજીને રાજભોગ ધરીને બહાર આવીને બેઠા ત્યારે હૃદય ભરાઈ ગયું.
नि.ल १५–१३ संसारविरहक्लेशौ, न स्यातां हरिवत्सुखम्

( ) વૈષ્ણવમાં પ્રીતિ દેખાડી કે અચાનક વૈષ્ણવ આવ્યા.
पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
ભદ્રા	**ક્ષત્રિય**	**મહાવન**	**આચાર્યજીની ચરણછાપ**

પ્રસંગ	તત્ત્વબોધ
૧) જળમાંથી ચાર સ્વરૂપ મળ્યાં.	૧) ઠાકોરજીના સ્વરૂપે પધારવા આજ્ઞા કરી. તો પણ ગુરુ આજ્ઞા વગર ન પધરાવ્યાં. ૨) જેની આચાર્યજીની સેવામાં અનન્યતા છે તેને ઠાકોરજી વિના યત્ને મળે છે.

( ) તેમને વિરહ વર એવો ચઢયો કે એક દુકાન ઉપર પડી રહ્યા.
नि.ल १५–१३ संसारविरहक्लेशौ, न स्यातां हरिवत्सुखम्

(૫) એ જણાવ્યું કે તે ફળ દશાને પામ્યા છે.
से.फ १६ – १ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिद्धयेन्मनोरथः

( ) એને માનસી સિદ્ધ થઈ ચૂકી છે.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

( ) તું આવ્યો ? હવે હું ભોજન કરીશ.
पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः

હાલ
કામવન

નારા ણદાસ બ ારી — વાર્તા – ૧૪

ઉદ્‌ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) મહારાજ, આ ઘટા કયાં વરસશે ?	૧) ઠાકોરજીનું સુખ - ઘાસ પણ ધોઈને વાપરતા, ઠાકોરજી ગુસાંઈજીને ત્યાં પધારવા વિનવ્યા. ૨) મર્યાદા તોડી - ખીરને અણસખડીમાં ગણી.) ઠાકોરજીએ માંગવા કહ્યું - આપ ગુસાંઈજીને ત્યાં પધારો.

( ) નારાયણદાસને ખીજીને કહ્યું, કેમ તેં શ્રીઠાકોરજીને ગરમ ખીર સમર્પી ?
अं.प्र ७ – २ कदाचिदपमानेपि, मूलतः का क्षतिर्भवेत्

(૫) સેવા કરતાં મન ઠેકાણે રાખવું.
सि.मु ३ – २ चेतस्तत्प्रवणं सेवा, तत्सिद्धयै तनुवित्तजा

( ) તેં મારું સુખ માંગ્યું, પોતાનું સુખ કંઈ ન માંગ્યું.
पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः

ાણી મહાવનની — વાર્તા – ૧૫

ઉદ્‌ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) મહારાજ, ચાર સ્વરૂપ શ્રી યમુનાજીના કિનારે છે તે કહે છે અમને પધરાવો, તો શી આજ્ઞા છે ?	૧) આચાર્યજીના ભાવથી સેવા કરતાં.

૧૫. ત્રાણી મહાવનની

(૧) દંડવત્ પ્રણામ કરીવિનંતી કરીમહારાજ, મારો અંગીકાર કરો, હવે મારો પ્રતિબંધ છૂટ્યો છે.
कृष्णा ९ – १० – शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्

(૨) ત્યારે શ્રીઆચાર્યજીએ કહ્યું, ભગવત્ સેવા કરો.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

( ) મને આપનાં ચરણારવિંદનો આશ્રય છે.
वि.धै ८ – १० – ऐहिके पारलोके च, सर्वथा शरणं हरिः

( ) હું તારીઉપર પ્રસન્ન છું, તારા બધા મનોરથ પૂર્ણ થશે.
से.क १६ – १ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिद्धयेन्मनोरथः

(૫) મહારાજ, ચાર સ્વરૂપ શ્રીયમુનાજીના કિનારે છે, એ કહે છે કે અમને પધરાવો તો શી આજ્ઞા છે ?
न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा

( ) શ્રીઆચાર્યજીની કૃપાથી વૈષ્ણવોને શ્રીઠાકોરજી મળે છે.
नि.ल १५ – ८ सर्वानंदमयस्याऽपि कृपानंदः सुदुर्लभः

( ) તેમને એટલી આર્તિ વધી કે ઘરનું કામ ભૂલી ગયા.

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
શ્યામા	**ક્ષત્રિય**	**આગ્રા**	**લાડીલેશજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) લાડીલેશજીના વિરહમાં ચાર પ્રહર સેવા કરીને દેહ છૂટી ગયો.	૧) લૌકિક વૈદિક કંઈ ન જોયું

૧૬. િ દાસ સૂરી

(૧) અનોસર કરતાં વિરહ એવો થયો કે દેહ છૂટી ગયો. આ પ્રકારે શ્રીલાડીલેશજીએ ફક્ત ચાર પ્રહર જિયદાસ પાસે સેવા કરાવી.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता
नि.ल १५ – २ गोकुले गोपिकानां तु, सर्वेषां व्रजवासिनाम्
से.फ १६ – १ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिद्धयेन्मनोरथः
पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः

नि.ल १५ – ७ क्लिश्यमानान् जनान् दृष्ट्वा, कृपायुक्तो यदा भवेत्
तदा सर्वम् सदानंदं, हृदिस्थं निर्गतं बहिः

( ) બ્રા ણીનું દ્રવ્ય અન્યાય કરીને લીધું તેથી મારો દેહ બગડયો.
सं.नि १४ – ६ विषयाक्रान्तदेहानां, नावेशः सर्वदा हरेः

( ) **ભગવાન તો કોઈ મોટા મહાપુરુષની કૃપા થાય તો મળે.**
निं.ल १५–४/१५–५ महतां कृपया यद्वत्, कीर्तनम् सुखदम् सदा

(૧) અમે સંસારસમુદ્રમાં ડૂબીએ છીએ, અમને શરણે લઈ ઉદ્ધાર કરો.
कृष्णा ९ – १० शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्

(૧૧) આ મારું સર્વસ્વ છે, તે તમારા માથે પધરાવ્યા છે, તો સેવા પ્રીતિથી સુંદર રીતિથી કરજો.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता
सि.मु ३ – २ चेतस्तत्प्रवणं सेवा, तत्सिद्धयै तनुवित्तजा

(૧૨) તમે ઠાકોરજીને ઘરે પધરાવી લઈ જાવ, ગજન પછીથી આવશે.
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः

(૧) સાક્ષાત્ નંદરાય, યશોદાજી, વ્રજભક્તો, ગોપગોપી બધી નંદાલયની લીલાને પ્રગટ કરીઅને તેનો અનુભવ સેવકોને કરાવ્યો.
सि.मु ३ – ७ तत्रैव देवतामूर्ति – र्भक्त्या या दृश्यते क्वचित्

હાલ **વેરાવળ**	**િ દાસ સૂરી**	**વાર્તા – ૧૬**

ઉદ્ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
	૧) સ્વરૂપાસક્તિ - ચાર પ્રહરની સેવા પછીનો વિરહ ન સહી શક્યા.

(૨) જિયદાસનો દેહ છૂટ્યા પછી બન્ને ભાઈઓએ લૌકિકમાં વ્યવહાર છોડીને શ્રીઠાકોરજીમાં મન લગાડી સેવા કરી.
पु.प्र.म ४ – २१ वैष्णवत्वं हि सहजम्
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

( ) કેમ કે કુટુંબ દૈવી ન હતું તેથી કોઈ સેવક ન થયા.
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः

( ) તે એક જન્મમાં પ્રભુને પામ્યા.
से.क १६ – ७ पुष्टौ नैव विलंबयेत्

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
પ્રવિણા-રસલીના	**ક્ષત્રિય**	**કડા**	**લલીતત્રિભંગીજી**

પ્રસંગ	તત્ત્વબોધ
૧) દેવા કપૂર તેમજ સ્ત્રી પછી બધાં મર્યાદા પુરુષોત્તમ શ્રી ગોપીનાથજીના સેવક હોવાથી પુષ્ટિપુરુષોત્તમે સેવા ન સ્વીકારી અને અંત ર્ચાન થઈ ગયાં. ૨) દેવા કપૂરે વૈષ્ણવો વ ચે ઠાકોરજીને ભોજન કરતાં દર્શન કર્યા.	૧) ઠાકોરજી દૈવી પુષ્ટિજીવની જ સેવા લે છે. ૨) આર્તી થાય તો કૃપા થાય.

૧૭. દેવા કપૂર

(૧) એમણે સ્ત્રી સહિત બહુ દિવસ પર્યંત શ્રીલલિતત્રિભંગીજીની સેવા કરી.
સિ.મુ ૩ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
મનઆતુરી	**ક્ષત્રિય**	**પ્રયાગ**	**બાળકૃષ્ણજી**

પ્રસંગ	તત્ત્વબોધ
૧) આભરણ વસ્ત્ર કથાકારને દઈ આવતા. ૨) કથામાં મોડું થઈ ગયું જેથી કાચી અંગરખી ખાઈને પણ સમય સાચવ્યો.	૧) શ્રી આચાર્યજીમાં દ્રઢ સ્નેહ હોય તેને કોઈ દોષ બાધક નથી.

૧ . દિનકર શેઠ

(૧) તમારે કથા સાંભળવાનું વ્યસન છે તો અડેલમાં શ્રીઆચાર્યજીના શ્રીમુખથી કથા તો એક દિવસ સાંભળો !
જલ. १२ – १७ तेऽमृतोदाः समाख्याता स्तद्वाकपानं सुदुर्लभम्
(૨) હવે મારો ઉદ્ધાર કરો, મારે કોઈ લૌકિક પ્રતિબંધ નથી.
કૃષ્ણા ९ – १० शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्
( ) મહારાજ, અંગરખી તો નિત્ય સેકીને લઈશ. પરંતુ આપના મુખથી કથામૃત કયારે સાંભળીશ !
પંચ. १३ – १ श्रीकृष्णरसविक्षिप्तमानसा रतिवर्जिताः
अनिवृत्ता लोकवेदे ते मुख्याः श्रवणोत्सुकाः

દેવા કપૂર — વાર્તા – ૧૭

ઉદ્‌ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા

(૨) દૈવી જીવ વિના શ્રીઠાકોરજીમાં સ્નેહ ન હોય અને શ્રીઠાકોરજી સેવા પણ ન કરાવે.
બા.બો २ – १८ अतदीयतया चापि केवलश्चेत् समाश्रितः

હાલ
મુંબઈ

દિનકર શેઠ — વાર્તા – ૧૮

ઉદ્‌ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) મહારાજ, અંગરખીતો નિત્ય શેકીને ખાઈશ પણ આપના મુખથી કથામૃત કયારે સાંભળીશ ! ૨) તમારા આવ્યા વિના કથા નહિં કરું.	૧) કથાવાર્તાના વ્યસની - કાચી રોટી ખાઈ પણ સમય સાચવ્યો. ૨) ઉત્તમ શ્રોતા.) વૈષ્ણવનું સુખ - ત્યાં સુધી કથા નહિં કરું.) ગુરુનું સુખ - તેમને રાહ જોવી ન પડે.

( ) તમારા આવ્યા વિના કથા નહીં કહું.
નિ.લ १५ – ८ सर्वानंदमयस्याऽपि कृपानंदः सुदुर्लभः
(૫) પરંતુ શ્રીઆચાર્યજીની કથામાં દ્રઢ સ્નેહ છે તે કારણે લીધી, તેથી બાધક નહીં.
वि.धै ८ – ५ अनाग्रहश्च सर्वत्र धर्माधर्माग्रदर्शनम्
( ) રાત્રિ દિવસ લીલાની ભાવનામાં મગ્ન રહેતા.
सि.मु ३ – १६ आत्मानंदसमुद्रस्थं, कृष्णमेव विचिन्तयेत्
( ) પ્રથમ સેવા છે પછી કથા છે.
११ – ९ सेवायं वा कथायां वा यस्यासक्ति दृढा भवेत्
चतु:. १० – ४ स्मरणं भजनं चापि, न त्याज्यमिति मे मतिः

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
ધારાનંદ	સહનીયા	ઉજ્જૈન	મહાપ્રભુજીના હસ્તાક્ષર
ધ્રુવનંદ	કાયસ્થ		બ્રહ્મસંબંધ મંત્ર

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) કૃષ્ણદાસે મુકુંદદાસને ઝેર ઉતારી જીવતા કર્યા. ૨) ચોપાટ રમતાં પણ અન્ય માર્ગીને કથા ન કહેતાં.) ગ્રહણ વખતે એક લોકનો અર્થ આઠ પ્રહર કર્યો જે છ માસ પણ ચાલે.) દિનકરદાસ બ્ર સંબંધનો અર્થ વાંચી નિત્ય માથું પીટતા કે અમે વૃથા જન્મ ખોયો. વિરહ દશામાં ત્રણ માસમાં દેહ છોડ્યો.	૧) ભગવદીયને દંડવત કરવામાં બાધ નથી કેમ કે તેમનામાં આચાર્યજી બિરાજે છે. ૨) અમાર્ગીયના મુખથી ભાગવત પણ ન સાંભળવું, અન્યાશ્રય થાય.) પુષ્ટિમાર્ગીય ધર્મ ગુપ્ત રાખવો.) એકાંગી પુષ્ટિ ભક્તિ તે પુષ્ટિમાર્ગનું ફળ છે, જે શ્રીઆચાર્યજીના આશ્રયથી થાય. ૫) નેત્ર - શ્રવણથી રસ હૃદયમાં પ્રવેશે છે.) વલ્લભ કે વલ્લભીયના મુખે દાસભાવથી સાંભળે તો જ હૃદયારૂઢ થાય.

૧ . દિનકરદાસ મુકુંદદાસ

(૧) શ્રીઆચાર્યજીનું ચરણામૃત પાસે હતું તે મુકુંદદાસને પાણીમાં ઘોળીને પીવડાવ્યું એટલે તત્કાળ વિષ ઉતરી ગયું.
યમુ. ૧ – ૫ सकलसिद्धिदा सेवताम्

(૨) મહારાજ, આપની કૃપાથી બધું સધાશે.
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे नियामक इति स्थितिः

( ) ત્યારે શ્રીઆચાર્યજીએ બ્ર સંબંધનો મંત્ર લખીને હસ્તાક્ષર દીધા અને કહ્યું આની સેવા કરજો.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

( ) જે કંઈ ખાનપાન કરો તે આને ભોગ ધરીને લેજો.
सि.र ५ – ६ तस्मादादौ सर्वकार्ये, सर्वस्तुसमर्पणम्

(૫) ચરણામૃત મળ્યું તેથી જ બધાં શાસ્ત્રો, વેદપુરાણ વગેરે કંઠાગ્ર થયાં.
यमु १ – ५ सकलसिद्धिदा सेवताम्

( ) ત્યારે મુકુંદદાસે કહ્યું, નવરાશ નથી, નવરાશ હશે ત્યારે સાંભળીશું.
पु.प्र.म ४ – २० वैदिकत्वं लौकिकत्वं, कापटयात्तेषु नान्यथा

( ) માર્ગીય બ્રા ણ ન હતો તેથી તેના મુખની કથા ન સાંભળી.
ज.मे १२ – ८ तपोज्ञानादि भावेन स्वेदजास्तु प्रकीर्तिताः

દિનકરદાસ મુકુંદદાસ — વાર્તા – ૧૯

ઉદ્‌ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) અવંતિકાએ મુકુંદદાસ પ્રાપ્ત કર્યા. ૨) નવરાશ હશે ત્યારે સંભળાવીશું.	૧) કૃપાબળ - સર્પદંશનું ઝેર ઉતાર્યું. ૨) વૈષ્ણવના સંગે વૈષ્ણવ થયા.) કવિ હતાં મુકુંદસાગર ગ્રંથ ર ચો.) ધર્મ ગુપ્ત રાખ્યો - અમાર્ગીયને કથા ન કહેતા. ૫) અત્યંત વિરહ અવસ્થા - ત્રણ માસમાં દેહ છોડયો. (દિનકરદાસ)

( ) અને પુષ્ટિમાર્ગમાં એકાંગી પુષ્ટિભક્તિ તે ફળ છે.
पु.प्र.म ४ – ९ वचसा वेदमार्गम् हि, पुष्टिं कायेन निश्चयः

( ) તેમાં આશ્રય અને અન્યાશ્રયનો ભેદ બતાવે છે.
वि.धै ८ – १४ अन्यस्य भजनम् तत्र, स्वतो गमनमेव च

(૧) આ પ્રકારે બધી ઈન્દ્રિયો અને મન આચાર્યજીના સંબંધ વિના સુખ ન પામે.
नि.ल १५–१७/१८ दर्शनम् स्पर्शनम् स्पष्टम् ..... शेषभागम् तनौ नयेत्

(૧૧) લોકો જાણતાં કે આમની ચોપડમાં આસક્તિ છે, આ પ્રકારથી પોતાના હૃદયમાં પુષ્ટિમાર્ગીય ધર્મ છૂપાવી રાખ્યો હતો.
पु.प्र.म ४ – २० वैदिकत्वं लौकिकत्वं, कापटयात्तेषु नान्यथा

(૧૨) અને કહ્યું, તમને ઈશ્વરની આપેલી શક્તિ છે, જીવ શું જાણે ?
यमु १ – ५ सकलसिद्धिदा सेवताम्

(૧) કેટલાક દિવસ પછી માનસી સેવાની ભાવના કરી અને દેહ છોડીને લીલામાં પ્રાપ્ત થયા.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

(૧) શ્રીમહાપ્રભુજીના બ્ર સંબંધનો પ્રકાર વાંચીને નિત્ય માથું પીટીને રોતાં ..... સંસારમાં ભટકીએ છીએ, તે અમને ધિક્કાર છે.
नि.ल १५ – १ यच्च दु:खं यशोदाया, नंदादीनां च गोकुले

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
મન્મથમોદા	**ક્ષત્રિય**	**સિંહનદ**	**મદનમોહનજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) મહાપ્રભુજીનો રૂપ સનાતન સાથેનો પ્રસંગ. ૨) દાઝેલી રસોઈ ચરણામૃત પધરાવીને લીધી.) મહાપ્રભુજીએ નાહ્યા વગર મહાપ્રસાદ લેવા કહ્યું - વૃક્ષે વૃક્ષે વેણુધારી.) દહીંના બદલામાં મુક્તિ આપી.	૧) સેવા - રસોઈમાં ખૂબ સાવધાની રાખવી. ૨) ઠાકોરજી તો સેવકની સેવા લેવા તત્પર હોય છે.) પ્રભુ જેવું આરોગ્યા હોય તેવું જ ઉચ્છિષ્ટ લેવું તે દાસધર્મ છે.

૨૦. પભુદાસ લોટા

(૧) મહારાજ, બન્નેને કૃપા કરીને નિવેદન કરાવો, ત્યારે શ્રીઆચાર્યજી કહે, રામદાસને નહિ.
બા.બો ૨ – १८ अतदीयतया चापि केवलश्चेत् समाश्रितः

(૨) મહારાજ, માંડમાંડ દુ:સંગથી છૂટયો.
भक्ति. ११ – ७ त्यागे बाधकभूयस्त्वं, दुःसंसर्गात्तथान्नतः

( ) મહારાજ, આપનો માર્ગ તો પુષ્ટિ છે અને એ સેવક દૂબળા કેમ છે ? ત્યારે શ્રીઆચાર્યજીએ કહ્યું ..... ન માન્યું, તેનું ફળ ભોગવે છે.
नि.ल १५ – ७ क्लिश्यमानान् जनान् दृष्ट्वा, कृपायुक्तो यदा भवेत्
तदा सर्वम् सदानंदं, हृदिस्थं निर्गतं बहिः

( ) શ્રીઠાકોરજીને સામગ્રી નહિ, વળી અણપ્રસાદીનો પણ મહાદોષ છે.

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
કલહંસી	**ભાટ**	**સિંહનદ**	**બાલકૃષ્ણજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) પૃથોદક તીર્થનો આશ્રય ન કર્યો. ૨) પ્રભુ સેવકની નિંદા સહન ન કરી શકયા. જેથી ચૌધરીને માર ખવડાવ્યો.	૧) ભગવદીયની નિંદા ન કરવી. ૨) પ્રભુ સિવાય કોઈનો આશ્રય ન કરવો.

હાલ
શ્રી ગોકુળ (કાકાજી)

પભુદાસ લોટા — વાર્તા – ૨૦

ઉદ્‌ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) આપનો માર્ગ તો પુષ્ટિમાર્ગ છે, આ સેવકો દૂબળા કેમ ? ૨) અમે તો એમને રોકયા કે આ માર્ગમાં ન પડો પરંતુ માન્યું નહિ તો તેનું ફળ ભોગવે છે.) તેણે મને ભોગ ન ધર્યો અને પોતે લીધું.) મહાપ્રસાદ લો હું નાહ્યો નથી. ૫) વૃક્ષે વૃક્ષે વેણુધારી પત્રે પત્રે ચતુર્ભુજ યત્ર વૃન્દાવનં તત્ર લ યાલ ય કથાકુતઃ) બીજું શું તું મને મુક્તિ આપીશ ?) મહારાજ, ભક્તિ માંગત તો ભક્તિ આપત.	૧) મર્યાદાભંગ - નાહ્યા વગર પ્રસાદ લેવા કહ્યું કારણ પુષ્ટિલીલામાં મગ્ન હતા. ૨) પ્રભુ સુખ - દહીં ના બદલે મુક્તિ આપી.) કૃપાબળ - મુક્તિ આપી શકયા.

वि.धै ८ – ५ अनाग्रहश्च सर्वत्र धर्माधर्माग्रदर्शनम्

(૫) તેથી સાવધાનીથી સુંદર રસોઈ કરી ભોગ ધરીને લેજે.
सि.मु ३ – २ चेतस्तत्प्रवणं सेवा, तत्सिद्ध्यै तनुवित्तजा

( ) શ્રીઆચાર્યજીએ તેમને કહ્યું મહાપ્રસાદ લો ત્યારે પ્રભુદાસે મર્યાદાનાં વચન કહ્યાં...... એમ કહીને પ્રભુદાસને વ્રજનું સ્વરૂપ દેખાડયું
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पृष्टिमार्गे नियामक इति स्थितिः

( ) પ્રભુદાસે વ્રજનું અલૌકિક સ્વરૂપ જોયું.
से.क १६ – १ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिद्ध्येन्मनोरथः

( ) પ્રભુદાસે કહ્યું, દહીં મને દે.... શું તું મને મુક્તિ આપીશ..... ટકો અને મુક્તિ બન્ને આપ્યા.
यमु १ – ५ सकलसिद्धिदा सेवताम्

પભુદાસ ભાટ — વાર્તા – ૨૧

ઉદ્‌ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) આ બાવરા લોકો મને તીર્થનો અન્યાશ્રય કરાવતા હતા. ૨) તેમણે તીર્થનો આશ્રય ન કર્યો, ઠાકોરજીનો આશ્રય કર્યો.	૧) માંગ્યું - મને કયારેય દુ:સંગ ન રહે **અને આપ પર દ્રઢ વિશ્વાસ રહે.** ૨) કૃપાબળે મૂર્ખમાંથી કવિ થયા.

૨૧. પભુદાસ ભાટ

(૧) તમે ભગવત્ સેવા કરો.
સિ.મુ ૩ – ૧ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

(૨) **એક દૃઢ વિશ્વાસ આપના ચરણનો રહે.**
वि.धै ८ – १५ – ब्रह्मास्त्र–चातकौ भाव्यौ, प्राप्तं सेवेत निर्मम:

( ) અને લૌકિક વૈદિક બધું છોડી દીધું.
भक्ति. ११ – २ अव्यावृत्तो भजेत् कृष्णम्

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
માધવી માલતી	**ક્ષત્રિય**	**આગ્રા**	**વૃંદાવનચંદ્રજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) પ્રભુનાં પાત્રોમાં જ ગુસાંઈજીને ભોજન કરાવ્યું. ૨) માલા શિરને સાટે છે - માબાપને પણ ખોયા.	૧) **ગુરુમાં ઠાકરોજીનું સ્વરૂપ જાણવું**

૨૨. પુરુષોત્તમદાસ સ્ત્રીપુરૂષ

(૧) **પછી પુરુષોત્તમદાસ દોડીને આવ્યા અને વિખરાયેલા વાળ અને ઉઘાડે માથે** શ્રીઆચાર્યજીને દંડવત્ પ્રણામ કર્યા અને વિનંતી કરી મહારાજ, અમને કૃપા કરી શરણે લો.
कृष्णा. ९ – १० – शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्

(૨) ત્યારે શ્રીઆચાર્યજીએ કહ્યું, ભગવત્ સેવા કરો.
સિ.મુ ૩ – ૧ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

( ) તમારા માથે કલંક આવશે ત્યારે તમે ગંગા નહાવાને જજો તે સમયે ..... ઠાકોરજી પધરાવી દઈશું.
ન.ર ૬ – ૬ लोकेस्वास्थ्यं तथा वेदे, हरिस्तु न करिष्यति ।
पुष्टिमार्गस्थितो यस्मात् साक्षिणो भवताखिला: ॥
પુ.પ્ર.મ ૪ – ૧૮ आसक्तौ भगवानेव, शापं दापयति क्वचित् ।
अहंकारेऽथवा लोके, तन्मार्गस्थापनाय हि ॥

( ) આ બાવરા લોકોએ આપના ચરણારવિંદનો આશ્રય છોડાવીને પૃથોદકનો આશ્રય કરાવ્યો પરંતુ આપ એવું કેમ કરો કે મારો દેહ ત્યાં છૂટે ?
से.फ १६ – २ न कालोऽत्र नियामक:

(૫) જેમણે તીર્થનો આશ્રય ન કર્યો, શ્રીઠાકોરજીનો આશ્રય કર્યો.
वि.धै ८ – १० ऐहिके पारलोके च, सर्वथा शरणं हरि:

( ) ભગવદીયની નિંદા કરે તો આ લોકમાં પણ દુ:ખ પામે અને મરે ત્યારે નર્કમાં જાય.
पु.प्र.म ४ – ११ – "तानहंद्विषतो" वाक्याद्–भिन्ना जीवा: प्रवाहिण:

હાલ **શ્રીનાથદ્વાર**	**પુરુષોત્તમદાસ સ્ત્રીપુરૂષ**	**વાર્તા – ૨૨**

ઉદ્‌ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) નંદરાયને ત્યાં જે પ્રકારે આરોગતા તે પ્રકારે આરોગો. ૨) મહાપ્રસાદ તો નિત્ય લેશું પણ આ સેવા ક્યાં !	૧) **ગુરુસુખ - ઠાકોરજીના પાત્રમાં જ ભોજન** લેવડાવ્યું.

( ) આ જ ક્ષણે બન્ને માળા ઉતારો, નહિ તો બન્નેની હત્યા તમને લાગશે.
वि.धै ८ – ७ भार्यादीनां तथान्येषामसतश्चाक्रमं सहेत्

(૫) **લૌકિક અપવાદ પણ મટાડી બન્ને સ્ત્રીપુરુષ ભગવત્ સેવા કરવા લાગ્યા.**
पु.प्र.म ४ – २० वैदिकत्वं लौकिकत्वं, कापट्यात्तेषु नान्यथा
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

( ) તેથી સ્નેહથી તે જ પાત્રમાં ભોજન કરાવ્યું.
पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धा: प्रेम्णातिदुर्लभा:

( ) મહારાજ, નંદરાયજીના ઘરે જેમ આરોગો છો તે જ પ્રકારે બધા વૈષ્ણવના ઘરે આરોગો.
नि.ल १५ – २ गोकुले गोपिकानां तु, सर्वेषां व्रजवासिनाम्

( ) મહાપ્રસાદ તો નિત્ય લઈશું, પરંતુ આ સેવા ક્યાં ?
बा बो २ – १९ तदाश्रयतदीयत्व–बुद्ध्यै, किंचित् समाचरेत्
स्वधर्ममनुतिष्ठन् वै, भारद्वैगुण्यमन्यथा

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
હરણી	**કાયસ્થ**	**શેરગઢ**	

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) ત્રણ દિવસ ગોવર્ધનધરનાં દર્શન કર્યા અને આસક્તિ થઈ ગઈ. ૨) શ્રીનાથજીને દર વર્ષે ડગલો મોકલતા.) ખડિયાનું ચાંદીનું મહોરું વેચી રંગીન થાન મોકલ્યું.) શ્રીનાથજીના પ્રસાદ ચરણામૃત વગર ભોજન ન લેતા જેથી ઠાકોરજી પ્રસાદ ચરણામૃત પહોંચાડી ગયા.	૧) પીઠ ન દેવી એટલે કે શ્રીનાથજીનાં સ્વરૂપને ભૂલવું નહિ. ૨) પ્રભુ તો પ્રીતિ અને તાપને વશ છે. વસ્તુને નહિ.) પોતાની ટેક માટે ઠાકોરજીને શ્રમ ન આપવો.) વૈષ્ણવે નિયમ નિ ચય રાખવો. ૫) દ્રવ્યનો સંકોચ અનુગ્રહ માટે જ હોય છે.) સેવા કરવાવાળો દૈવી જીવ હોય તો દ્રવ્યમાં પણ સેવા અને સંકોચમાં પણ સેવા બને.

૨૩. ત્રિપુરદાસ કા ર

(૧) ત્યારે ત્રિપુરદાસનું મન શ્રીનાથજીના સ્વરૂપમાં આસક્ત થઈ ગયું .... વિરહ વર ચઢી આવ્યો.
નિ.લ ૧૫ – ૧૩ संसारविरहक्लेशौ, न स्यातां हरिवत्सुखम्

(૨) તે સાંભળી ત્રિપુરદાસ પ્રસન્ન થયા કે ભલું થયું, હવે મારે બીજું કોઈ બંધન નથી.
ન.ર ૬ – ૬ लोकेस्वास्थ्यं तथा वेदे, हरिस्तु न करिष्यति ।
पुष्टिमार्गस्थितो यस्मात् साक्षिणो भवताखिलाः ॥

( ) જયાં તુ રહે ત્યાં શ્રીનાથજીનાં દર્શન થયા કરે.
નિ.લ ૧૫ – ૧૩ संसारविरहक्लेशौ, न स्यातां हरिवत्सुखम्

( ) અને શ્રીનાથજીનાં ચરણામૃત મહાપ્રસાદ આપ્યા. ત્યારે નેત્રોની આગળ શ્રીનાથજીનાં સ્વરૂપનાં દર્શન થવા લાગ્યાં.
સે.ક ૧૬ – ૧ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिद्धयेन्मनोरथः

(૫) ઠાકોરજીને કદી પણ પીઠ નહીં દે.
કૃષ્ણા. ૧ – ૧ कृष्ण एव गतिर्मम:

( ) જે વસ્તુ નવીન આવે.... તે પહેલાં શ્રીનાથજીને અંગીકાર થાય. તે પછી પોતે કંઈક લે.
સિ.ર ૫ – ૬ तस्मादादौ सर्वकार्ये, सर्ववस्तुसमर्पणम्

ત્રિપુરદાસ કા ર — વાર્તા – ૨૩

ઉદ્‌ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) મારું મન શ્રીનાથજીમાં અટકયું છે હવે કયાં જાઉં ! ૨) જયાં તું રહે ત્યાં શ્રીનાથજીનાં દર્શન થયાં કરે.) મને એ જ જોઈએ છે કેમકે મારાથી મંગાય નહિ.) શું કરીએ હવે તો હું કંઈ લાયક નથી. ૫) હવે મારી ઠંડી ગઈ, ગરમી થઈ.) મેં શ્રીઠાકોરજીને બહુ શ્રમ કરાવ્યો, હવેથી કોઈ વાતની હઠ ન કરવી.	૧) સ્વરૂપાસક્તિ - ગોવર્ધનનાથજીમાં ૨) પ્રભુ પ્રીતિ વશ - ત્રિપુરદાસની રજાઈ ઓઢી ત્યારે જ ઠંડી ગઈ.) સેવકનું સુખ - પ્રસાદમાં ચરણામૃત ઠાકોરજીએ પહોંચાડ્યા.) ટેક - શ્રી ગોવર્ધનધરના પ્રસાદ વગર ભોજન - જળ ન લેતા. ૫) સેવકનું સુખ - મને પ્રસાદ પહોંચાડવાનું જાણશે તો કલેશ કરશે.) ભકત વત્સલતા - સેવકનું દુઃખ જાણી તુરકને સજા કરી.) નિત્ય શ્રીનાથજી દર્શન દેતા.) નિવેદન પહેલાં જ પ્રભુમાં આસક્તિ થઈ ગઈ.) કવિ.

( ) શ્રીનાથજીના સ્વરૂપને ભૂલવું તે પીઠ છે.
चतु:. १० – ४ स्मरणं भजनं चापि, न त्याज्यमिति मे मतिः

( ) ત્યારે તુરકે બધું ઘર લૂંટી લીધું.
ન.ર ૬ – ૬ लोकेस्वास्थ्यं तथा वेदे, हरिस्तु न करिष्यति ।
पुष्टिमार्गस्थितो यस्मात् साक्षिणो भवताखिलाः ॥

( ) તુરકને ખાટ ઉપરથી ધો નાંખી દીધો અને મુગદળથી મારવા લાગ્યા.
पु.प्र.म ४ – ११ "तानहंद्विषतो" वाक्याद्–भिन्ना जीवाः प्रवाहिणः

(૧) એનું મોઢું ઉપરનું રૂપાનું હતું તે વેચી એક રંગીન ખાદીનું થાન લઈ આવી શ્રીજીના ભેટિયાને આપ્યું અને કહ્યું, શ્રીગુસાંઈજીને કહેશો નહીં.
बा.बो २ – १८ समर्पणेनात्मनो हि, तदीयत्वम् भवेद् ध्रुवम्
अं.प्र ७ – ५ सेवकस्य तु धर्मोऽयं, स्वामी स्वस्य करिष्यति
अं.प्र ७ – ८ सर्वम् समर्पितं भक्त्या, कृतार्थोऽसि सुखी भव

(૧૧) શ્રીનાથજીએ કહ્યું, હવે મારીઠંડી ગઈ છે, ગરમી થઈ !
नि.ल १५ – ८ सर्वानंदमयस्याऽपि कृपानंदः सुदुर्लभः

(૧૨) પોતાના મનમાં એ નિ ચ કર્યો જયાં સુધી દેહ ચાલશે ત્યાં સુધી કામકાજ કરીશ....શ્રીગોવર્ધનધર વરસ દસના બાળકનું રૂપ ધરીત્રણ થેલીઓ લઈને આવ્યા.
अं.प्र ७ – ५ सेवकस्य तु धर्मोऽयं, स्वामी स्वस्य करिष्यति

(૧) મેં શ્રીઠાકોરજીને બહુ શ્રમ કરાવ્યો, હવેથી કોઈ વાતની હઠ ન કરવી.
વि.धै ८ – ४ आपद्गत्यादिकार्येषु, हठस्याज्यश्च सर्वथा
(૧) અને ત્રિપુરદાસને તો અષ્ટપ્રહર સ્વરૂપનો અનુભવ છે.
चतु:. १० – ४ स्मरणं भजनं चापि, न त्याज्यमिति मे मतिः
(૧૫) ચરણામૃતનો પણ નેમ નિ ય વૈષ્ણવ રાખે તો શ્રીઠાકોરજી એના ઉપર પ્રસન્ન થાય.
अं.प्र ७ – ५ सेवकस्य तु धर्मोऽयं, स्वामी स्वस्य करिष्यति
(૧) કેમ કે પુષ્ટિમાર્ગીય પોતાના સુખ અર્થે કંઈ ચાહના પ્રભુથી રાખતા નથી.

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
ચિત્રલેખા	**ક્ષત્રિય**	**અંબાલય**	

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) પોતાના ધનથી તથા શ્રી મહાપ્રભુજીની આજ્ઞાથી શ્રીનાથજીનું મંદિર બંધાવ્યું. ૨) પ્રભુની ઈ છા પુજાવાની હતી.) ઠાકોરજીને અરગજા સમર્પી મનોરથ પૂર્ણ થયો.	૧) કમાવાનું કાર્ય પણ વિત્તજા સેવા મનમાં રાખીને કરવું. ૨) ભાવ વગર જન્મભર તનુજા વિત્તજા કરે તો પણ માનસીફળ ન મળે.) ગોવર્ધનમાં સ્વરૂપ ભાવના રાખવી.

૨૪. પૂરણમલ ત્રી

(૧) એક સમયે રાત્રિએ પૂરણમલને દૈવી જાણી શ્રીગોવર્ધનધરે સ્વપ્નમાં કહ્યું ..... મંદિર સિદ્ધ કર.
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः
(૨) આપ આજ્ઞા દો તો હું સિદ્ધ કરાવું.
न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा
( ) ત્યારે શ્રીઆચાર્યજીએ જા યું કે શ્રીઠાકોરજીની ઈ છા એ છે કે જગતમાં પુજાઈ ...... દેવાલયની રીતિ અહીં રાખવી ઉચિત છે.
વૈષ્ણવ બધું ભગવદ્ ઈ છા માની, હરખ શોક ન કરે, પ્રભુને જેટલું કરાવવું હોય

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
નંદરાયજીને ત્યાં આખલો	**કુંભાર**	**મહાવન**	**માનસી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) યાત્રામાં મહાપ્રભુજીની સાથે રહેતા અને મુકામની બધી વ્યવસ્થા કરતા.	૧) **ગુરુઆજ્ઞા માથે ચડાવવામાં તત્પર** રહેવું. ૨) **ગુરુ - શ્રીજી - વૈષ્ણવના સુખમાં** તત્પર રહેવું.

पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः
(૧) બંદીખાને પડ્યા ત્યારે પણ ત્રિપુરદાસે મનમાં શોક ન કર્યો.
वि.धै ८ – १० दुःखहानौ तथा पापे, भये कामाद्यपूरणे
(૧) દ્રવ્યનો સંકોચ વૈષ્ણવને થાય તો પણ અનુગ્રહ કરવાને માટે જ છે. તેમ સમજવું.
बा.बो २ – १४ लोकेऽपि यत् प्रभुर्भुंक्ते, तन्न यच्छति कर्हिचित्
न.र ६ – ६ लोकेस्वास्थ्यं तथा वेदे, हरिस्तु न करिष्यति ।
पुष्टिमार्गस्थितो यस्मात् साक्षिणो भवताखिलाः ॥

પૂરણમલ ત્રી — વાર્તા – ૨૪

ઉદ્‌ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) તારો મનોરથ હોય તો બાકી રાખીશ નહિ. ૨) મહારાજ, મારો એક મનોરથ છે કે શ્રીજીને બહુ સુગંધીવાળો અરગજા શ્રીઅંગમાં સમર્પું.	૧) ભક્ત વત્સલતા - ગોવર્ધનધરે આજ્ઞા કરી કે આચાર્યજીનો સેવક થા. ૨) માનસીમાં મગ્ન.) ઠાકોરજીની ઈ છાને વશ થઈ મર્યાદા સ્વીકારી.

તેટલું સહજમાં સિદ્ધ થાય.
वि.धै ८ – १ विवेकस्तु हरिः सर्वम्, निजेच्छातः करिष्यति
( ) તેથી શ્રીઆચાર્યજીની કૃપાથી અરગજા સમર્પવાનો પૂરણમલનો મનોરથ સિદ્ધ થશે.
नि.ल १५ – ८ सर्वानंदमयस्याऽपि कृपानंदः सुदुर्लभः
(૫) તેથી પૂરણમલનું બધું શરીર માનસી સેવા યોગ્ય, અલૌકિક થઈ ગયું.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता
( ) પ્રીતિ સર્વોપરીફળને સિદ્ધ કરે છે.
पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः
( ) પૂરણમલના હૃદયમાં અગાધ ભાવ છે. અષ્ટપ્રહર લીલામાં મગ્ન રહે છે.
सि.मु ३ – १६ आत्मानंदसमुद्रस्थं, कृष्णमेव विचिन्तयेत्

દિવે દાસ કુંભાર — વાર્તા – ૨૫

ઉદ્‌ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) આ સમયે તો મંદિરનો પાયો ખોદ્યો હોય તો સારો દૃઢ થાય, એવું મુહૂર્ત છે.	૧) **ગુરુ આજ્ઞા - રાત્રે ૧૧ વાગે પાયો** ખોદી નાંખ્યો. ૨) **શ્રીજી-ગુરુ-વૈષ્ણવ સુખ માટે કૂવો ખોદ્યો.**) પ્રતાપબળ - કૂવાનું ખારું જળ મીઠું કર્યું.

૨૫. ાદવે દાસ કુંભાર

(૧) તેથી નારાયણદાસે દૈવી જાણી યાદવેન્દ્રદાસને એક દિવસ મહાપ્રસાદ લેવડાવ્યો ત્યારે યાદવેન્દ્રદાસની બુદ્ધિ નિર્મળ થઈ ગઈ. તેથી નારાયણદાસને કહે, મને શ્રીઆચાર્યજીનો સેવક કરાવો.
સિ.મુ ૩ – ૧૮ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः

(૨) આ માર્ગમાં વૈષ્ણવો ચાલતાં થાકી જતા ત્યારે તેઓ મુકામ ઉપર જઈ બધી પરચારગી કરતા. રાત્રિના ચોકી પહેરો દેતા. એવી સેવા કરતા.

સ્વરુપ	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
પોપટ	**સારસ્વત બ્રાહ્મણ**	**મથુરા**	**ચતુર્ભુજ શ્યામ સ્વરૂપ**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) ૨ વર્ષ તીર્થ કર્યા પછી મહાપ્રભુજીના સેવક થયા. ૨) ઠાકોરજીની આજ્ઞા - પ્રેરણાથી પોતાના ઠાકુર બીજાને સોંપી પોતે બદ્રીકાશ્રમ ગયા.	૧) દર્શન એટલા માટે કરવાનાં કે જેથી ઠાકોરજી સેવાનું સુખ આપે. ૨) આચાર્યજીના વૈષ્ણવ જૂઠું ન બોલે તેવો **વિશ્વાસ જોઈએ.**) ભગવત્સેવાનો તાપ જોઈએ.

૨૬. ગુસાંઈદાસ સારસ્વ

(૧) પછી કહે ભગવત્ સેવા કરો.
સિ.મુ ૩ – ૧ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

(૨) કદાચિત્ દેહ ભગવદ્ ઈ છાથી ન છૂટ્યો અને પાછા આવો ત્યારે ..... પ્રભુ એવું નહીં કરે.
चतुः. १० – २ प्रभु सर्वसमर्थो हि

( ) ત્યાં વિરહ કરીદેહ છોડ્યો.

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
રત્ના	**બ્રાહ્મણ**	**કાશ્મીર**	**લાલજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) આચાર્યજીની કથા સાંભળતામાં સેવક થયા. ૨) ગૃહસ્થનો મૃત છોકરો જીવતો કર્યો.) શ્રીઆચાર્યજી બોલે ત્યારે સુબોધિની લખતા જાય.) ચોરોએ તીર મારતાં શ્રી આચાર્યજીનું મુખમાં નામ લઈ દેહ છોડ્યો.	૧) દાસભાવે મન લગાવીને સાંભળે તો ફળરૂપ થાય. ૨) વૈષ્ણવે દયા કરવી પણ વિચારીને કરવી.) ઠાકોરજીને પરિશ્રમ ન થાય તે જોવું.) મોટાની આગળ વિવેકપૂર્વક તેમજ દાસ રીતે જ બેસવું. ૫) સેવા મનઘડંત રીતે ન કરવી.

अं.प्र ७ – ५ सेवकस्य तु धर्मोऽयं

( ) ત્યારે યાદવેન્દ્રદાસે કહ્યું કે આપે શ્રીમુખથી કહ્યું તે જ સમયે મંદિરનો પાયો ખોદ્યો છે.
न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा

( ) ત્યારે યાદવેન્દ્રદાસ ગંગાજી પાસે ગયા .... આવું જળ મીઠું કરો ..... જળ મીઠું થયું જા યું ત્યારે પાછા આવ્યા.
यमु १ – ५ सकलसिद्धिदा सेवताम्

ગુસાંઈદાસ સારસ્વ — વાર્તા – ૨૬

ઉદ્ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) મહારાજ, મારા માથે પધારો તો હું સેવા કરું.	૧) ઠાકોરજીની પ્રસન્નતા - પોતાના ઠાકુર બીજા વૈષ્ણવોને સોંપી દીધા.

नि.ल १५ – १३ संसारविरहक्लेशौ, न स्यातां हरिवत्सुखम्

( ) શ્રીઠાકોરજીએ જણાવ્યું કે હવે તું આ વૈષ્ણવના માથે મને પધરાવીને ... તારું સાધન સિદ્ધ થઈ ચૂક્યું છે.
से.क १६ – १ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिद्धयेन्मनोरथः

(૫) મૂળમાં જેવો જીવ હોય તે જ પ્રકારનું સાધન કર્યાથી ફળ મળે.
पु.प्र.म ४ – ९ वचसा वेदमार्गम् हि, पुष्टिं कायेन निश्चयः

મા વભ કા મીરી — વાર્તા – ૨૭

ઉદ્ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) તમારી કથા કરતાં શ્રી આચાર્યજીના સેવકોની હાંસી મશ્કરીની વાર્તા મને સારી લાગે છે.	૧) પ્રતાપબળ - છોકરાને જીવતો કર્યો. ૨) સુબોધિની ગ્રંથ લખવામાં સેવા આપી.) ધર્મ રાખવા ગામ છોડ્યું.

૨૭. મા વભ કા મીરી

(૧) કેશવ ભટ્ટે માધવભટ્ટને કહ્યું કે હું કથા કહું છું તે સાંભળવા નથી આવતો.
જ.ભે ૧૨ – ૩ कुल्याः पौराणिकाः प्रोक्ताः पारंपर्ययुता भुवि
(૨) અને માધવ ભટ્ટે દાસભાવથી મન લગાડીને સાંભળ્યું તેથી તેને જ્ઞાન થયું.
પં.પ ૧૩ – ૨ विक्लिन्नमनसो ये तु भगवत्स्मृति विह्वलाः
( ) કેશવભટ્ટ લીલા સંબંધી નથી, મર્યાદામાર્ગીય છે. સ્વર્ગ તથા મુક્તિના અધિકારીછે.
પુ.પ્ર.મ ૪ – ૧૦ वेदोक्तं वैदिकेऽपि च
( ) ત્યારે શ્રીઆચાર્યજીએ કહ્યું, તમે ભગવત્ સેવા કરો.
સિ.મુ ૩ – ૧ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता
(૫) હવે આપ આજ્ઞા દો તે પ્રકારે સેવા કરું.
ન.ર ૬ – ૭ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा
( ) તે કેવા દયાળુ છો કે અસમર્થ ઉપર દયા આપ જ કરો છો.

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
રસપ્રકાશિકા	**ક્ષત્રી**	**વાંસવાડા**	**મદનમોહનજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) તીર્થમાં મુંડન ન કરાવ્યું. ૨) સત્સંગ મળે તે માટે વિશ્રામ સ્થાન બનાવ્યું.) તેમની સંગે પદ્મારાવલ વૈષ્ણવ થયા.	૧) યાત્રા સ્થળે વાળ મુંડાવી અપવિત્રતા ન કરવી. ૨) ભગવદીયના સંગથી ભગવત્કૃપા થાય.

૨ . ગોપાળદાસ વાંસવા ાના

(૧) પછી પ્રયાગમાં આવી ગોપાળદાસે ...... દર્શન કર્યા, તે દૈવી હતા તેથી એમને અલૌકિક દર્શન થયાં.
સિ.મુ ૩ – ૭ तत्रैव देवतामूर्ति – र्भक्त्या या दृश्यते क्वचित्
(૨) ગોપાળદાસ તો નહાતા હતા ત્યારે શ્રીઆચાર્યજીએ ત્રિવેણીમાંથી એક અંજલિ જળ ભરીને ગોપાળદાસ ઉપર નાંખ્યું.
સિ.મુ ૩ – ૧૮ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः
( ) ગોપાળદાસને પોતાના સ્વરૂપનું જ્ઞાન થયું અને શ્રીઆચાર્યજીના સ્વરૂપનું જ્ઞાન થયું.
સિ.મુ ૩ – ૨ ततः संसारदुःखस्य, निवृत्तिर्ब्रह्मबोधनम्
( ) ગોપાળદાસે જળમાં જ માથું નમાવ્યું ..... બહુ જન્મ સંસારમાં ભટકયો, હવે મારા ઉપર કૃપા કરો.

ચતુઃ. ૧૦ – ૨ प्रभु सर्वसमर्थो हि
( ) તેથી લૌકિકની માફક રહે તો ધર્મ રહે.
પુ.પ્ર.મ ૪ – ૨૦ वैदिकत्वं लौकिकत्वं, कापटयात्तेषु नान्यथा
( ) તેથી તેઓ દાસ ભાવથી બેસતા.
અં.પ્ર ૭ – ૭ सेवकोऽहं न चान्यऽथा
( ) પુષ્ટિમાર્ગમાં શૈયા ઉપર ફૂલ બિછાવવાની રીતિ શ્રીઆચાર્યજીએ પ્રગટ કરીનથી.
ન.ર ૬ – ૭ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा
(૧) શ્રીઆચાર્યજીના શરણનો એવો પ્રતાપ છે.
કૃષ્ણા. ૬ – ૧૦ सर्वसामर्थ्यसहितः सर्वत्रैवाखिलार्थकृत्
કૃષ્ણા. ૬ – ૧૦ शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्
(૧૧) ભગવદ્ ઈ છા એટલી જ પ્રગટ કરવાની હતી.
વિ.ધૈ ૮ – ૧ विवेकस्तु हरिः सर्वम्, निजेच्छातः करिष्यति

ગોપાળદાસ વાંસવા ાના — વાર્તા – ૨૮

ઉદ્ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) શ્રીરણછોડજીએ તમારા માટે નાવ મોકલી છે. જલ્દી ચાલો.	૧) વૈષ્ણવોના સુખ માટે વિશ્રામસ્થળ બનાવ્યું. ૨) સંગે વૈષ્ણવ થયા - પ ા રાવલ - વીરજો, માવજી પટેલ.) કૃપા - વિનંતી વગર જ જળમાં નામ નિવેદન કરાવ્યું.

કૃષ્ણા ૬ – ૧૦ शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्
(૫) શ્રીઆચાર્યજીએ દૈન્યતા જોઈ ગોપાળદાસને જળમાં જ નામ નિવેદન કરાવ્યું અને માર્ગનો સિદ્ધાંત હૃદયમાં સ્થાપન કરીદીધો.
સે.ક ૧૬ – ૧ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिद्धयेन्मनोरथः
( ) પછી ગોપાળદાસને કહે, ભગવત્ સેવા કરો.
સિ.મુ ૩ – ૧ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता
( ) પછી પાંચ દિવસ ગોપાળદાસ અડેલમાં રહી પુષ્ટિમાર્ગની બધી રીતિ શીખ્યા.
ન.ર ૬ – ૭ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा
( ) હું તો તમારું જળ નહીં પીઉં. તમે જઈ શ્રીઆચાર્યજીના સેવક થઈ આવો તો મારે તમારે બને.
સિ ર ૫ – ૪ असमर्पितवस्तुनाम्, तस्माद्वर्जनमाचरेत्

( ) શ્રીઠાકોરજીની રસોઈ કરીને ભોગ ધરીમહાપ્રસાદ લીધો.
सि.र ५ – ६ तस्मादादौ सर्वकार्ये, सर्वस्तुसमर्पणम्

(૧) જો ઉત્તમ જીવ હશે તો આપોઆપ જ બધો ધર્મ સિદ્ધ થશે.
पु.प्र ४ – ५ न सर्वोऽतः प्रवाहाद्धि भिन्नो वेदाच्च भेदतः

(૧૧) આ તારીસ્ત્રી પુષ્ટિ જીવ નથી, તેથી નિવેદન ન કરાવ, એનાથી ધર્મ નહીં બને.
पु.प्र ४ – १२ तस्माज्जीवाः पुष्टिमार्गे भिन्ना एव न संशयः

(૧૨) એને નામ સંભળાવી દઈશું. તારા સંબંધથી તારા માતાપિતા અને સ્ત્રીનો ઉદ્ધાર થશે.
बा.बो २ – १८ अतदीयतया चापि केवलश्चेत् समाश्रितः

(૧) ઘરે આવ્યા અને ભગવત્ સેવા કરવા લાગ્યા.
भक्ति. ११ – २ गृहे स्थित्वा स्वधर्मतः

(૧) તેથી વિશ્રામ સ્થળ થશે તો કોઈ વૈષ્ણવનો મિલાપ થશે.

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
વિમલા	**બ્રાહ્મણ**	**ઉજ્જૈન**	**અષ્ટભુજાજી**

પ્રસંગ	તત્ત્વબોધ
૧) આચાર્યજીનાં રણછોડજી રૂપે ભોજન કરતાં દર્શન કર્યા. ૨) ચરણામૃતથી શાસ્ત્રનું જ્ઞાન થયું.) ઠાકોરજી કહે શૈયા નાની પડે છે - ગરમ ખીર સમર્પી.) રાજનગર રણછોડજીના સેવકોને ત્યાં જવા રણછોડજીએ આજ્ઞા કરી. ૫) ઠાકોરજી સૂકી રોટલી પણ આરોગ્યા.	૧) ચંદન લેવાથી પ્રભુ સંબંધી જ્ઞાન થાય અને ચરણામૃતથી તે રસ સ્થિર થાય. ૨) ખીર ગરમ ન સમર્પીએ.) સમાન ભાવના મળે ત્યાં સુખ ઉપજે.

૨ . પ ારાવલ

(૧) તે મુખમાં મૂકતાં જ બધાં વેદપુરાણ અને શાસ્ત્રનું જ્ઞાન તેમને થઈ ગયું.
सि.मु ३ – १९ ज्ञानधिको भक्तिमार्ग एवं तस्मान्निरूपितः

(૨) પ ારાવળની સ્ત્રીએ ગરમ ખીર સમર્પી, તેથી મારા હોઠ અને હાથ લાલ થયા છે.
पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः

( ) ખીર જોઈને શ્રીઠાકોરજીની ધીરજ છૂટી જાય છે.
सं.नि १४ – ८ भावो भावनया सिद्धः

न.र ६ – २ निवेदनं तु स्मर्तव्यं, सर्वथा तादृशैर्जनेः

(૧૫) ત્યારે ગોપાળદાસે કહ્યું જેવા શ્રીરણછોડજી દર્શન દે છે તેવાં જ દર્શન શ્રીઆચાર્યજી આપશે અને તમારાથી બોલશે.
वि.धै ८ – १५ ब्रह्मास्त्र–चातकौ भाव्यौ, प्राप्तं सेवेत निर्ममः

(૧) ત્યારે સામે પાર પ ારાવલ, માવજી પટેલ અને વીરજોને અતિ આતુર જોઈને ..... ત્રણ જણાને કહેજો કે શ્રીરણછોડજીએ નાવ મોકલી છે.
नि.ल १५ – ७ क्लिश्यमानान् जनान् दृष्ट्वा, कृपायुक्तो यदा भवेत्
तदा सर्वम् सदानंदं, हृदिस्थं निर्गतं बहिः

(૧) તેથી હવે કૃપા કરીઅમારો ત્રણે જણાનો અંગીકાર કરો. અમે આપને શરણે છીએ.
कृष्णा ९ – १० – शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्

(૧) ત્યારે પ ારાવલે વિનંતી કરીમહારાજ, અમે જીવ તુ છ બુદ્ધિ છીએ.
वा.बो २ – १६ जीवाः स्वभावतो दुष्टाः

હાલ
વિરમગામ

પ ારાવલ

વાર્તા – ૨૯

ઉદ્ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) મહારાજ, રૂખી રોટલી કેમ આરોગ્યા ? ભોગ કેમ ધર્યો ? જે મારી આગળ ભોગ ધરીશ તે આરોગીશ.	૧) ગરમ ખીર સમર્પી. ૨) આચાર્યજીને ખીર અને ગુસાંઈજીને અનસખડી પ્રિય છે.) પ્રસાદી રોટલીનો ટુકડો હંમેશા સાથે રાખતા.

( ) એમાં એ જણાવ્યું કે જેવો જીવ હોય તેટલું શ્રીઆચાર્યજીના સ્વરૂપને જાણે
पु.प्र.म ४ – १ पुष्टिप्रवाहमर्यादाविशेषण पृथक् पृथक्

(૫) જે મારીઆગળ ભોગ ધરીશ તે હું આરોગીશ.
अं.प्र ७ – ३ सत्यसंकल्पतो विष्णुर्नान्यथा तु करिष्यति

( ) એ પ્રકારનું માહાત્મ્ય હૃદયમાં આવ્યું તેથી રોટલીની આભડછેટ ન ગણતાં.
वि.धै ८ – ५ अनाग्रहश्च सर्वत्र धर्माधर्माग्रदर्शनम्

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
ગુનચુડા	**સાચોરા બ્રાહ્મણ**	**ગુજરાત**	**બાલકૃષ્ણજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) ઉ જૈનમાં કૃષ્ણભટ્ટને મળ્યા પણ ભાવ ગુપ્ત રાખ્યો. ૨) રસ્તામાં ચાલતાં ચાલતાં સત્સંગ કર્યો તો ક્યારે મંજિલ આવી તેનું દેહાનુસંધાન ન રહ્યું.	૧) કોઈની આગળ હૃદયનો ભાવ પ્રગટ ન કરવો. ૨) ઉત્તમ ભગવદીયનો સંગ મળે તો રસરૂપ થાય.) યોગ્યતા વગરનાને ભગવદ્વાર્તા ન કહેવી.) જ્ઞાનમાર્ગ અને કર્મમાર્ગથી કૃતાર્થતા કઠિન છે. અને દેહ - કષ્ટથી મન સ્થિર ન રહે.

૩૦. પુરુષોત્તમદાસ જોષી

(૧) કર્મ માર્ગ મોટો કે જ્ઞાન માર્ગ મોટો ? .... અને મોટો તો ભક્તિ માર્ગ છે. જેમાં જીવ કૃતાર્થ થાય.
સં.નિ १४ – २ कर्ममार्गे न कर्तव्यः

(૨) આજ્ઞા કરો તે અમે કરીએ.
वि.धै ८ – १० ऐहिके पारलोके च, सर्वथा शरणं हरिः
अं.प्र ७ – ४ आज्ञैवकार्या सततं

( ) માથા ઉપર ચરણ ધર્યા, હૃદય ઉપર ચરણ ધર્યા અને કહે કે તને ભક્તિમાર્ગ સ્ફુરશે.
से.फ १६ – १ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिद्धयेन्मनोरथः

( ) દ્રઢ એકાંકી ભક્તિનો તું અધિકારીછો.
भक्ति. ११ – ७ लभते सुदृढां भक्तिं सर्वतोऽप्यधिकाम् पराम्

(૫) હવે આપ જેવી આજ્ઞા કરો તેવી રીતે સેવા કરું.
न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा

( ) તેથી બન્ને જણા પ્રીતિથી સેવા કરવા લાગ્યા.
भक्ति. ११ – २ गृहे स्थित्वा स्वधर्मतः

( ) ભગવદ્ભાવમાં મગ્ન રહેતાં.
सि.मु ३ – २ चेतस्तत्प्रवणं सेवा, तत्सिध्यै तनुवित्तजा

હાલ **ખેરાળુ**	**પુરુષોત્તમદાસ જોષી**	**વાર્તા – ૩૦**

ઉદ્ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) કર્મમાર્ગ મોટો કે જ્ઞાનમાર્ગ ? ભક્તિમાર્ગ...... ૨) કૃષ્ણભટ્ટને ચાચા હરિવંશનો સંગ છે માટે આવી કૃપા થઈ.	૧) જેમના માટે ભક્તિવર્ધિની ગ્રંથ ર ચો. ૨) સત્સંગમાં રત - થયા કે દેહાનુસંધાન પણ ન રહ્યું.) અવ્યાવૃત્ત) મહાપ્રભુજીએ હૃદય ઉપર ચરણ ધર્યો જેથી એકાંગી ભક્તિ દ્રઢ થઈ.

( ) કોઈની આગળ પોતાના હૃદયનો ભાવ પ્રગટ કરતાં નહીં.
भक्ति. ११ – ८ अदूरे विप्रकर्षे वा, यथा चित्तम् न दुष्यति

( ) **પુરુષોત્તમ જોષીના મનમાં આવ્યું કે શ્રીગોકુળ જઈ શ્રીગુસાંઈજીનાં દર્શન કરીએ** તેથી લોકોની આગળ જ્ઞાતિમાં કહે કે અમે કાશી જઈ આવીએ.
पु.प्र.म ४ – २० वैदिकत्वं लौकिकत्वं, कापत्यात्तेषु नान्यथा

(૧) **ત્યારે કૃષ્ણભટ્ટ પુરુષોત્તમ જોષીને પ્રીતિથી પોતાના ઘરે લઈ ગયા.**
नि.ल १५ – ३ उद्धवागमने जात, उत्सवः सुमहान् यथा

(૧૧) હું ભગવદ વાર્તા ચલાવું છું.
नि.ल १५ – ६ गुणगाने सुखावाप्तिर्गोविंदस्य प्रजायते

(૧૨) **એવી ભગવદ્ વાર્તા કરીકે પુરુષોત્તમ જોષીને દેહાનુસંધાન ન રહ્યું, રસમાં મગ્ન થઈ ગયા.**
जल. १२ – १७ तेऽमृतोदाः समाख्याता स्तद्वाकपानं सुदुर्लभम्

(૧) ત્યારે શ્રીગુસાંઈજી શ્રીમુખથી કહે કે કૃષ્ણભટ્ટને ચાચા હરિવંશનો સંગ છે, તેથી એવી કૃપા છે.
नि.ल १५ – ५ महतां कृपया यद्वत्, कीर्तनम् सुखदम् सदा

(૧) સ્નેહ પૂર્વક તેઓ ભગવત્ સેવા કરતા, લૌકિક જાણતા નહીં.
सि.मु ३ – १६ लोकार्थी चेद् भजेत्कृष्णम्, लोको नश्यति सर्वथा

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
સૌરભી	**સાચોરા બ્રાહ્મણ**	**ખેરાલુ**	

પ્રસંગ	તત્ત્વબોધ
૧) ઠાકોરજી વાઘો પહેરી આરોગશે તો થાળ છોવાઈ જશે તેમ જા યું તેથી ઠાકોરજી ખીજયા. ૨) ગરમ ખીર આરોગાવી.) ઠાકોરજીને ચુંકાયું તો સૂંઠ, ગોળ ધર્યો.) ઠાકોરજીની સન્મુખમાં રજપૂત પર ગુસ્સો કર્યો.	૧) વિપરીત ભાવના ન કરવી. ૨) ઠાકોરજીને ગરમ ખીર ન ધરવી.) ઠાકોરજીની સન્મુખ ોધ ન કરવો.) પ્રભુને શ્રમ ન કરાવવો. ૫) પ્રભુ તમે જેવું ધરો તેવું આરોગે છે માટે સાવધાન રહેવું.) સરળ-નિષ્કપટનો પ્રભુ દોષ ગણતાં નથી.) પ્રભુએ જેનો હાથ પકડ્યો તેને છોડે નહિં.

૩૧. ગ ના જોષી

(૧) જગન્નાથ જોષીના મનમાં એ આવ્યું કે શ્રીઠાકોરજી વાગો પહેરીને આરોગે છે, થાળ છોવાઈ જશે.
બા.બો ૨ – ૧૬ जीवाः स्वभावतो दुष्टाः

(૨) શ્રીઠાકોરજીના સ્વરૂપમાં બે ભાવના કરે તો શ્રીઠાકોરજી અપ્રસન્ન થાય.
બા.બો ૨ – ૧૬ जीवाः स्वभावतो दुष्टाः

( ) ખીર બહુ ગરમ ન સમર્પીએ.
સં.નિ ૧૪ – ૮ भावो भावनया सिद्धः

( ) પરંતુ જગન્નાથ જોષી સીધા નિષ્કપટ ભગવદીય છે, તેથી શ્રીઠાકોરજી ફરીપ્રસન્ન થયા.
પુ.પ્ર.મ ૪ – ૨૧ वैष्णवत्वं हि सहजम्

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
છબીસિંધી	**સાચોરા બ્રાહ્મણ**	**ખેરાળુ**	**ઠાકોરજી**

પ્રસંગ	તત્ત્વબોધ
૧) બન્ને બેટાને મહોર લઈને આચાર્યજી પાસે મોકલ્યાં. ૨) શ્રી મહાપ્રભુજીએ જગન્નાથજીના મંદિરમાં તેમજ ઘરે બંને જગાએ દર્શન દીધાં અને મહોર માંગી લીધી.	૧) ધર્મ ગુપ્ત રાખવો - તીર્થનું બહાનું કરી અડેલ આવ્યા. ૨) **પ્રભુ, ગુરુમાં સંદેહ ન કરવો.**

ગ ના જોષી — વાર્તા – ૩૧

ઉદ્ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) તું થાળ છોવાવાથી ડરે છે તો શા માટે થાળ ધરે છે ?	૧) ઠાકોરજી ખીજયાં - ઠાકોરજીનો વાઘો છોવાશે. ૨) ગરમ ખીર ધરી.) સરળ સ્વભાવ - સૂંઠ અજમો ધર્યો.) ભક્ત વત્સલતા - તલવારવાળો હાથ પકડી જીવ બચાવ્યો.

(૫) તેથી જગન્નાથ જોષીને બહુ જ રીસ ચઢી.
સં.નિ ૧૪ – ૬ विषयाक्रान्तदेहानां, नावेशः सर्वदा हरेः

( ) શ્રીઠાકોરજી આવી તે રજપૂતનો હાથ પકડી લીધો..... હાથ ઉપર રહી ગયો. શ્રીજગન્નાથ જોષી પાછા ફરીને જુએ છે તો શ્રીઠાકોરજી સમીપ ઊભા છે.... રજપૂત જગન્નાથ જોષીના પગમાં પડયો.
સિ.ર ૫ – ૨ सर्वदोषनिवृत्तिर्हि
અં.પ્ર ૭ – ૫ स्वामी स्वस्य करिष्यति

( ) તેનો દોષ નિવૃત્ત કરવાને માટે તે રજપૂત દ્વારા જગન્નાથ જોષીના ઉપર તલવાર ચલાવડાવી તેથી અપરાધ દૂર થયો.
પુ.પ્ર.મ ૪ – ૧૮ आसक्तौ भगवानेव, शापं दापयति क्वचित् ।
अहंकारेऽथवा लोके, तन्मार्गस्थापनाय हि ॥

વાર્તા – ૩૧/૧

ઉદ્ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) તમારા મનનો સંદેહ નિવૃત્ત થયો ?	૧) માહાત્મ્ય - બંને સ્થળે એક જ સમયે દર્શન દીધાં.

૩૧/૧. ગ ના જોષીની મા ।

(૧) **આપ તો સાક્ષાત્ પુરુષોત્તમ છો, મને શરણે લો, જન્મ બધો તો વૃથા ગયો.**
કૃષ્ણા ९ – १० - शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्
(૨) તું ભગવત્ સેવા કર.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता
( ) પુષ્ટિમાર્ગની રીતિ બધી શીખીને તે બાઈ પાછી વિદાય થઈને.... રાજસેવાના બંધારણથી પ્રીતિપૂર્વક સેવા કરવા લાગી.
न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
ગંધરેખા	**સાચોરા બ્રાહ્મણ**	**ખેરાળુ**	**મદનમોહનજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) નાનો બાળક ઝાડ ઉપરથી ઉતરીને માંગવા આવતો. ૨) મહીધર, ફૂલબાઈનું બળતું ઘર બચાવ્યું.) મહીધર, ફૂલબાએ બહુ જ ન્યોછાવર કરીને ગુંસાઈજીને ઘરે પધરાવ્યા.	૧) ભગવદીય ભીનાં વસ્ત્ર જેવા છે તેના સંગે સૂકું વસ્ત્ર ભીનું થાય માટે તાદશી જનનો સંગ કરવો. ૨) નવા સવા વૈષ્ણવના ભગવદ્‌ભાવમાં ઘટાડો ન થાય તેવો ઉપાય કરવામાં આવે તો પ્રભુને શ્રમ નથી.

૩૧/૨. નરહર જોષી

(૧) **જગન્નાથરાયજીનાં દર્શનના બહાને પુરુષોત્તમપુરીશ્રીઆચાર્યજીનાં દર્શન માટે ચાલ્યા.**
पु.प्र.म ४ – २० वैदिकत्वं लौकिकत्वं, कापट्यात्तेषु नान्यथा
(૨) તે સમયે ઝાડ ઉપરથી એક દસ વર્ષનો બાળક પરમ સુંદર, નરહરિ જોષીના આગળ આવી હાથ લાંબો કરીને માંગવા લાગ્યો.
सि.मु ३ – ७ तत्रैव देवतामूर्ति – र्भक्त्या या दृश्यते क्वचित्
( ) **આપણે તો એવા પુરુષોત્તમ શ્રીઆચાર્યજીના સેવક છીએ તેથી કોઈ છળિયો નિકટ ન આવે.**
वि.धै ८ – १५ ब्रह्मास्त्र–चातकौ भाव्यौ, प्राप्तं सेवेत निर्ममः
( ) એ સાંભળીને નરહરિ જોષીનું માનમર્દન થઈ ગયું, કે મેં શ્રીઠાકોરજીને ન જા યા.
सि.मु ३ – १३ उपाधिनाशे विज्ञाने ब्रह्मात्मत्वावबोधने
(૫) મહીધર અને ફૂલબાઈએ કહ્યું, તમારીકૃપાથી વૈષ્ણવ થવાય તો જન્મ સફળ થાય.
निं.ल १५–४/१५–५ महतां कृपया यद्वत्, कीर्तनम् सुखदम् सदा
( ) પછી શ્રીગુસાંઈજી પધાર્યા ત્યારે મહીધર અને ફૂલબાઈએ રૂપૈયા મહોરની ..... કરતાં ઘરમાં પધરાવ્યાં.

( ) શ્રીઆચાર્યજી કહે, તમારા મનનો સંદેહ નિવૃત્ત થયો.
चतु:. १० – २ प्रभु सर्वसमर्थो हि
(૫) અમે અજ્ઞાની છીએ કે સંદેહ કર્યો.
बा.बो २ – १६ जीवाः स्वभावतो दुष्टाः
( ) **ભેટ માંગી ત્યારે બન્ને ભાઈને વધારે વિશ્વાસ થયો.**
वि.धै ८ – १५ ब्रह्मास्त्र–चातकौ भाव्यौ, प्राप्तं सेवेत निर्ममः
( ) **મેં તમને પહેલાં જ કહ્યું હતું કે શ્રીઆચાર્યજી પૂર્ણ પુરુષોત્તમ છે, એમાં સંદેહ કેમ કર્યો ?**
वि.धै ८ – १५ ब्रह्मास्त्र–चातकौ भाव्यौ, प्राप्तं सेवेत निर्ममः

હાલ
કામવન

વાર્તા – ૩૧/૨

ઉદ્‌ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) આપણે તો આચાર્યજીના સેવક છીએ માટે કોઈ છળિયો નજીક ન આવે.	૧) ધર્મ ગોપ્ય રાખવો - જગન્નાથજીના નિમિત્તે આચાર્યજીનાં દર્શને જતા. ૨) અલૌકિક સામ ર્ય - બળતું ઘર બચાવી લીધું.

नि.ल १५ – २ गोकुले गोपिकानां तु, सर्वेषां व्रजवासिनाम्
( ) પ્રીતિથી પાંચ દિન ઘરમાં રાખ્યા.
पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः
( ) તેથી તાદશી વૈષ્ણવનો સંગ સર્વોપરીછે.
न.र ६ – २ - निवेदनं तु स्मर्तव्यं, सर्वथा तादृशैर्जनैः
( ) એમ વિચારીસારીજમીન જોઈ .... પાણી નાંખ્યા કર્યુ. પછી અલિયાણા ગામમાં આગ બુઝી ગઈ.
यमु. १ – ५ सकलसिद्धिदा सेवताम्
यमु. १ – ५ मुररिपोः प्रियंभावुका
यमु. १ – ५ मनसि मे सदा स्थीयताम्
(૧) ત્યારે નરહરિ જોષીને જગન્નાથ જોષીએ કહ્યું, આટલી હઠ કરીને શ્રીઠાકોરજીને શ્રમ કરાવ્યો તે ઉચિત નહીં.
वि.धै ८ – ४ आपद्‌गत्यादिकार्येषु, हठस्त्याज्यश्च सर्वथा
(૧૧) ઠાકોરજી સર્વસામ ર્યયુક્ત છે, તે બધી લીલા કરે છે.
वि.धै ८ – १ विवेकस्तु हरिः सर्वम्, निजेच्छातः करिष्यति

(૧૨) **આ પ્રકારે ઘર બચવાથી એમનો દઢ વિશ્વાસ શ્રીગુસાંઈજીમાં અને પુષ્ટિમાર્ગમાં થયો છે.**
वि.धै ८ – ५ अनाग्रहश्च सर्वत्र धर्माधर्माग्रदर्शनम्
(૧) **એમના સંગથી મહીધર અને ફૂલબાઈને શ્રીઠાકોરજીમાં દઢ વિશ્વાસ થયો.**

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
નાગ વેલીકા	**સાચોરા બ્રાહ્મણ**	**ગોધરા**	**બાલકૃષ્ણજી**

પ્રસંગ	**તત્ત્વબોધ**
૧) અહંકારથી વાદ કરવા જતાં હાર્યા જેથી ગંગાજીમાં ડૂબવા ગયા. ૨) પંડિતાઈ અને ઈન્દ્રિયજીતનો અહંકાર હતો. દેસાઈયણના સંગે દુઃખ પામ્યા પણ જગન્નાથ જોષીના સંગથી બ યા.	૧) ચિત્તમાં દોષ ઉત્પન્ન થાય ત્યાં સુધી રહેવું નહિ. ૨) અહંકાર ભારે દોષ છે.) ક્લેશથી આત્મહત્યા કરે તો દુર્ગતિ થાય.) પ્રભુ જ અહંકાર છોડાવવા કૌતુક રચે છે. ૫) ભગવદીયથી ખોટું કામ થાય તો પણ દોષબુદ્ધિ લાવવી નહિં.) દૈવી જીવ હોય તો આર્તિ થાય.

૩૨. રાણા ાસ

(૧) કેમ કે જયાં ચિત્તમાં દોષ ઉપજે ત્યાં રહેવાથી કલ્યાણ ન થાય.
भक्ति. ११ – ८ अदूरे विप्रकर्षे वा, यथा चित्तम् न दुष्यति
(૨) આ પ્રકારે ઈન્દ્રિયજિતનો અહંકાર હતો તેમાં દ્રવ્યનો અહંકાર થયો.
वि.धै ८ – ३ अभिमानश्च संत्याज्य:
( ) અહંકાર કરીને કોઈનાથી લડીને ડૂબે તો ફળ નહીં ..... દીનતાપૂર્વક સંન્યાસ લઈ ડૂબે તો કંઈક ફળ મળે.
सं.नि १४ – १ पश्चात्तापनिवृत्त्यर्थम्, परित्यागो विचार्यते
( ) પરંતુ હવે મારો ઉદ્ધાર થાય તે પ્રકાર બતાવો, હું આપના શરણે છું.
कृष्णा. ९ – १० शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्
(૫) શ્રીઆચાર્યજીના પ્રમેયબળપ્રતાપથી જય પામ્યા.
चतु:. १० – २ प्रभु सर्वसमर्थो हि
( ) હવે કૃપા કરો કે ભગવદ્ અનુગ્રહ થાય.
सि.मु ३ – १८ अनुग्रह: पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थिति:
( ) ઘરમાં જઈ મન લગાવીને ભગવત્ સેવા કર.
भक्ति. ११ – २ गृहे स्थित्वा स्वधर्मत:
सि.मु ३ – २ चेतस्तत्प्रवणं सेवा, तत्सिद्ध्यै तनुवित्तजा
( ) એમ કહીને જગન્નાથ જોષીએ હાથમાં ઊઠાવી તે વાટને ગળામાં પહેરીલીધી.
अं.प्र. ७ – १० अशक्ये हरिरेवाऽस्ति, मोहं मा गा: कथंचन

वि.धै ८ – १५ – ब्रह्मास्त्र–चातकौ भाव्यौ, प्राप्तं सेवेत निर्मम:
(૧) પ્રીતિથી સેવા કરવા લાગ્યા.
सि.मु ३ – २ चेतस्तत्प्रवणं सेवा, तत्सिद्ध्यै तनुवित्तजा

હાલ **શ્રીજીદ્વાર (ચોકીવાળા)**

ગ ના જોષીની મા । વાર્તા – ૩૨

ઉદ્ગાર વાકયો	**વિશિષ્ટતા**
	૧) પ્રતાપબળ - પંડિતોને હરાવ્યા, લોઢાની વાટ ગળામાં નાખી. ૨) સંગ - રજપૂતાની વૈષ્ણવ થઈ.) ચતુ લોકી ગ્રંથ ભણાવ્યો.

( ) પછી રાણા વ્યાસે ભગવત્ સેવામાં મન લગાડ્યું એટલે શ્રીઠાકોરજી સાનુભવ જણાવવા લાગ્યા.
वि.धॅ ८ – ८ स्वयमिन्द्रियकार्याणि, कायवाङ्मनसा त्यजेत्
(૧) વળી પોતાના ભક્તોનો અહંકાર પોતે જ કૃપા કરીને દંડ દઈ છોડાવે છે.
पु.प्र.म ४ – १८ आसक्तौ भगवानेव, शापं दापयति क्वचित् ।
अहंकारेऽथवा लोके, तन्मार्गस्थापनाय हि ॥
(૧૧) આવો સુંદર દેહ ભગવત્ સેવામાં લાગે તો ઉદ્ધાર થઈ શકે.
अं.प्र ७ – ८ – सर्वम् समर्पितं भक्त्या, कृतार्थाऽसि सुखी भव
(૧૨) આ દેહથી શ્રીઠાકોરજીનું ભજન સ્મરણ ન કરે તેને ધિક્કાર છે.
चतु:. १० – ४ स्मरणं भजनं चापि, न त्याज्यमिति मे मति:
(૧) પછી તેને આર્તી બહુ વધી, એક ઘડી એક યુગ સમાન વીતે કે કયારે સૂતક ઉતરે.... હું શ્રીઠાકોરજીનું સ્મરણ-ભક્તિ કરું.
नि.ल १५ – ७ क्लिश्यमानान् जनान् दृष्ट्वा, कृपायुक्तो यदा भवेत्
(૧) જેમ જેમ વસ્ત્રનો મેલ છૂટ્યો તેમ તેમ હૃદયમાંથી કામ, ેધ, મદ, મત્સર, લોભ, આદિ મેલ બધો દૂર થયો, એટલે શુદ્ધિ થઈ.
सि.र ५ – २ सर्वदोषनिवृत्तिर्हि
(૧૫) ભગવદીય સર્વ સામ ર્થયુક્ત છે.
यमु. १ – ५ सकलसिद्धिदा सेवताम्

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
નાગ વેલીકા	**સાચોરા બ્રાહ્મણ**	**ગોધરા**	**બાલકૃષ્ણજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) બળદ મરી જતાં વૈરાગ્ય આવ્યો. ૨) પરિ મામાં માર્ગ સફાઈની સેવા કરતા.) આચાર્યજીના વિયોગમાં પ્રસાદ ન લે.) દીનતા અને દૈવીપણાથી સ્ત્રી ભગવત્સન્મુખ થઈ.	૧) આચાર્યજીનો સંબંધ જાણી દ્વારકા દર્શને જતા.

33. રામદાસ સા ોરા

(૧) રામદાસ ત્યાં આવ્યા અને કથા સાંભળીને બહુ પ્રસન્ન થયા.
नि.ल १५ – ६ गुणगाने सुखावाप्तिर्गोविंदस्य प्रजायते

(૨) મહારાજ, મને શરણે લો, પાસે રાખો.
कृष्णा. ९ – १० शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्

( ) પરંતુ એ ભાગ્ય માની મહાપ્રસાદ લે. મનમાં એમ કયારેય ન લાવ્યા કે આજે મને આ નથી ધર્યું.
अं.प्र ७ – ४ आज्ञैव कार्या सततं, स्वामिद्रोहोऽन्यथा भवेत्

( ) હું મારા પગમાંથી કાંટો કાઢવાને બેસી રહીશ તો શ્રીઆચાર્યજી મારા માટે ઊભા થઈ રહેશે તે ઠીક નહીં.
अं.प्र ७ – ५ सेवकस्य तु धर्मोऽयं, स्वामी स्वस्य करिष्यति

(૫) આપનું શરણ મને મળ્યું હવે તેનાથી અધિક શું ?
वि.धै ८ – २ प्रार्थिते वा ततः किं स्यात्, स्वाम्यभिप्रायसंशयात्

( ) એ પ્રકારે વર્ષ દસ શ્રીઆચાર્યજી સાથે રહી રામદાસે સેવા કરી, પરંતુ પ્રીતિ સદા એકરસ રહી.
पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः

( ) હવે તમે ભગવત્ સેવા કરો.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

હાલ **રામદાસ સા ોરા** **વાર્તા – ૩૩**
અમદાવાદ

ઉદ્‌ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) તું મહા પ્રસાદ કેમ નથી લેતો ? હું તારી પાસે જ છું. ૨) તું શ્રી આચાર્યજીનો કૃપાપાત્ર સેવક થઈને આવી નિષ્ઠુરતા ન જોઈએ.) આપનો આશ્રય સદા દ્રઢ થાય.	૧) પૃ વી પરિ મામાં સાથે હતા. ૨) **ગુરુસુખ - કાંટા કાંકરાથી રસ્તો સાફ** કરતા, પોતાને લાગેલો કાંટો ન ગ યો.) સંતોષી - જે મળે તે આનંદથી આરોગતા.) આચાર્યજીએ માંગવા કહ્યું - આપનો આશ્રય સદા દ્રઢ થાય. ૫) **ગુરુઆજ્ઞા** - આદેશ કર્યો એટલે અનિ છા છતાં ઘરે ગયા.) આચાર્યજીમાં અનન્ય પ્રીતિ.) ભક્ત વત્સલતા - પ્રભુએ સ્ત્રીને નામ આપવા જણાવ્યું.

( ) જયાં રહો ત્યાં હવે તમને ડર નથી. ભક્તિ તમને દ્રઢ થઈ.
भक्ति. ११ – २ गृहे स्थित्वा स्वधर्मतः
भक्ति. ११ – ४ बीजं तदुच्यते शास्त्रे दृढं यन्नापि नश्यति

( ) તેના ઉદ્ધારને માટે શ્રીઆચાર્યજીને વિદાય કર્યા.
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः

(૧) ચોથા દિવસે ભોગ ધરીને પછી સરાવવા લાગ્યા ત્યારે શ્રીઆચાર્યજીએ દર્શન દઈને કહ્યું, તું મહાપ્રસાદ કેમ નથી લેતો ? હું તારીપાસે જ છું.
नि.ल १५ – ७ क्लिश्यमानान् जनान् दृष्ट्वा, कृपायुक्तो यदा भवेत्
तदा सर्वम् सदानंदं, हृदिस्थं निर्गतं बहिः

(૧૧) અને તું શ્રીઆચાર્યજીનો કૃપાપાત્ર સેવક થઈને આવી નિષ્ઠુરતા તને ન જોઈએ.
वि.धै ८ – १२ अहंकारकृते चैव, पोष्यपोषण रक्षणे

(૧૨) ત્યારે રામદાસ કહે, હું નામ કેમ દઉં ? નામ તો શ્રીઆચાર્યજી દે તે ઠીક.
न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा

(૧) હવે એક જગાએ બેસીને ભગવદ્ ભજન કરવું.
बा.बो २ – १ गृहे स्थित्वा स्वधर्मतः

(૧) તે રીતે બન્ને જણાં ભગવત્ સેવામાં મગ્ન રહેતાં.
सि.मु ३ – २ चेतस्तत्प्रवणं सेवा, तत्सिद्धयै तनुवित्तजा

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
તન્મધ્યા	**સાચોરા બ્રાહ્મણ**	**ખેરાળુ**	**શ્યામસુંદરજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) દ્વારિકાલીલાના જીવ હતા. ૨) ચિત્ત બંને પ્રકારની લીલાને કારણે વ્યગ્ર રહે.) કથામાં રણછોડજી સાથે વાતમાં મગ્ન થઈ ગયા જેથી મહાપ્રભુજીએ પ્રસાદ આપવાનો સૌને બંધ કર્યો.) મીરાંબાઈના ઘરે ગયા અને સત્સંગ કર્યો.	૧) ચિત્તના ઉદ્વેગને પ્રભુની લીલા જાણવી. ૨) માર્ગની વાત અન્ય માર્ગીને કરવી નહિ.) જે જેનો અધિકારી હોય તેમાં તેનું મન સ્વતઃ સિદ્ધ થાય.) અન્યાશ્રય ન કરે એટલે કે ઈતરજનથી સત્સંગ ન કરે. ૫) આચાર્યજીના સંબંધ વિનાનું બધું બાધક જાણવું.

૩૪. ગોવિંદ દૂબે

(૧) કારણ એકવાર એક લોક ગીતાનો ભણાવ્યો તેમાં વ્યાકરણ પણ આવડયું અને ગીતાના લોકાર્થનું જ્ઞાન પણ થયું. આ જીવનું સામ ર્થ નહીં, તેથી એમનો સેવક થાઉં તો ઠીક.
કૃષ્ણા. ૯ – ૧૦ सर्वसामर्थ्यसहितः सर्वत्रैवाखिलार्थकृत्
કૃષ્ણા ૯ – ૧૦ शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्

(૨) અમે તો જીવ છીએ, આપના સ્વરૂપને શું જાણીએ ?
वा.बो २ – १६ जीवाः स्वभावतो दुष्टाः

( ) ત્યારે શ્રીઆચાર્યજીએ કહ્યું, ભગવત્ સેવા કરો.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

( ) પરંતુ ભગવત્ સેવામાં મન લાગે નહીં, ચિત્તમાં ઉદ્વેગ રહે.
न.र ६ – १ चिंता कापि न कार्या, निवेदितात्मभिः कदापीति

(૫) શ્રીઆચાર્યજીની કૃપાથી મનની વ્યગ્રતા, ચિંતા બધી મટી ગઈ, મન ભગવત્ સેવા કરવામાં લાગ્યું.
न.र ६ – ९ तस्मात् सर्वात्मना नित्यं श्रीकृष्णः शरणं मम

હાલ
ઈડર

ગોવિંદ દૂબે

વાર્તા – ૩૪

ઉદ્‌ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) અમે તો જીવ છીએ. આપના સ્વરૂપને શું જાણીએ ? ૨) હાથીની સવારી કરી હોય તે કદી ગર્દભ ઉપર સવારી ન કરે.	૧) મહાપ્રભુજી અપ્રસન્ન થયા - કથા વખતે બીજે ચિત્ત હતું. ૨) **ગુરુ વૈષ્ણવોથી અપ્રસન્ન થયા તો** પ્રભુએ ભલામણ કરી.) નવરત્ન ગ્રંથ ભણાવ્યો.

( ) ગોવિંદ દૂબે જીવ તો વાર્તા સંબંધી છે અને ભાવના વ્રજની કરે, તેથી મન લાગે નહીં.
सं.नि १४ – ८ भावो भावनया सिद्धः साधनं नान्यदिष्यते

( ) તું ચિંતા ન કર, ચિત્તની ઉદ્વેગતા છે તે પ્રભુની લીલા જાણ. શ્રીઠાકોરજીમાંથી મન બીજી જગાએ જાય તે પણ ભગવદ્ ઈ છા માની ચિંતા ન કરીશ.
न.र ६ – ८ तथैव तस्य लीलेति, मत्वा चिंतां द्रुतं त्यजेत्
न.र ६ – ३ अतोऽन्य विनियोगेपि चिंता का स्वस्य सोऽपि चेत्

( ) ત્યારે શ્રીઆચાર્યજી પુસ્તક બાંધીને પોતે ગોવિંદ દૂબે ઉપર અપ્રસન્ન થઈને પોઢયા.
अं.प्र ७ – ४ आज्ञैव कार्या सततं, स्वामिद्रोहोऽन्यथा भवेत्

( ) આ બધું કામ શ્રીગોવર્ધનનાથજીની ઈ છાથી થયું છે.
वि.धै ८ – १ विवेकस्तु हरिः सर्वम्, निजेच्छातः करिष्यति

(૧) અમે આપનાં ચરણારવિંદથી લાગ્યા છીએ, અમારું ભલું થાય તેમ કરશો.
न.र ६ – २ - निजेच्छातः करिष्यति

(૧૧) કોઈ ભગવાનના પદકમલના પરાગનું આસ્વાદન કરીને ઈતર આશ્રય એટલે કે બીજાનો આશ્રય ન કરે.
वि.धै ८ – १४ अन्यस्य भजनम् तत्र, स्वतो गमनमेव च

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
કુંજરી – રસાલિકા	**સાચોરા બ્રાહ્મણ**	**મણુંદ**	**નવનીતપ્રિયજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) પ્રમેયબળથી નંદાલયની લીલાનો શરણ પહેલાંજ અનુભવ કરાવ્યો. ૨) નિરોધનું સ્વરૂપ સમજાવ્યું.) સૂતકમાં દ્વારકામાં શરણની આર્તિ થઈ.) ગામના બ્રા ણ હરિકૃષ્ણને કૃપાબળથી મૂર્ખમાંથી શાસ્ત્રના જ્ઞાતા કર્યા.	૧) નિરોધની સાધન દશામાં મન લૌકિક વૈદિકમાં ભાગે નહિ અને ભગવત્ સેવામાં **રુચિ થાય, તેમજ પ્રભુનો આશ્રય થાય,** જયારે ફળદશામાં આ બધું આપમેળે થાય. ૨) નિરોધસિદ્ધિ માટે બહુ બોલવું કે ફરવું નહિ.

૩૫. રાજા દૂબે, માધો દૂબે

(૧) શ્રીઆચાર્યજી કહે, આગળ આવો, ત્યારે બન્ને ભાઈ કહે, મહારાજ અમને સૂતક છે તેથી દૂર બેઠા છીએ, ત્યારે શ્રીઆચાર્યજી કહે તમે બન્ને ભાઈ સદા શુદ્ધ છો.
પુ.પ્ર.મ ૪ – ૧૬ શુद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः
સિ.ર ૫ – ૨ सर्वदोषनिवृत्तिर्हि
સિ.મુ ૩ – ૧૮ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः

(૨) શ્રીઆચાર્યજી કહે અમે તમારા મનની વાત જાણીએ છીએ. સૂતક ઉતર્યા પછી અંગીકાર કરીતમારા સઘળા મનોરથો પૂર્ણ કરીપછી બીજી જગ્યાએ જઈશું.
સે.ફ ૧૬ – ૧ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिद्धयेन्मनोरथः

( ) હવે તમે ભગવત્ સેવા કરો.
સિ.મુ ૩ – ૧ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

( ) હવે જે પ્રકારે આપ આજ્ઞા કરો તે પ્રકારે સેવા કરીએ.
ન.ર ૬ – ૭ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा
ન.ર ૬ – ૭ अतः सेवापरंचित्तं, विधाय स्थीयतां सुखम्
चितोद्वेगं विधायापि, हरिर्यद्यत्करिष्यति
तथैव तस्य लीलेति, मत्वा चिंतां द्रुतं त्यजेत्

(૫) **ત્યારે કથા વાર્તા કરું, એમાં રુચિ થાય, મન કદાચ લૌકિકમાં જાય તો ફરીસેવામાં** ખેંચીને લગાડે.

હાલ **મુંબઈ**

રાજા દૂબે, માધો દૂબે **વાર્તા – ૩૫**

ઉદ્ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) મહારાજ, નિરોધનું સ્વરૂપ શું છે ? ૨) ઝાડ લગાડયું છે.	૧) નિરોધલક્ષણ ગ્રંથ ભણાવ્યો. ૨) કૃપાબળ – હરિકૃષ્ણને શાસ્ત્રોનું જ્ઞાન કરાવ્યું.) કૃપા – ચરણામૃત આપી લીલારસનો અનુભવ કરાવ્યો. નિરોધ સિદ્ધ કરાવ્યો.

નિ.લ ૧૫ – ૧૩ संसारविरहक्लेशौ, न स्यातां हरिवत्सुखम्

( ) બીજે ફળ દશાનો નિરોધ એ કે મનને આપ મેળે જ એવો સ્વભાવ પડે કે તે શ્રીઠાકોરજીના સ્વરૂપના યાન વિના બીજી જગ્યાએ જાય નહીં.
નિ.લ ૧૫ – ૧૫ भगवद्धर्मसामर्थ्याद्–विरागो विषये स्थिरः

( ) તેને આપ જેમ અમને સંસાર સમુદ્રમાંથી ડૂબતાં હાથ પકડીને શરણે લીધા છે, તે જ પ્રકારે નિરોધનું દાન આપ કરશો, તો અમને કંઈક સિદ્ધ થશે.
કૃષ્ણા. ૯ – ૧૦ शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्

( ) એ પ્રકારે બન્ને ભાઈની દીનતા અને સરળ સ્વભાવ જોઈને દશમ સ્કંધ જેને નિરોધ સ્કંધ કહે છે .... નિરોધ સિદ્ધ થશે.
પુ.પ્ર.મ ૪ – ૨૧ वैष्णवत्वं हि सहजम्

( ) ત્યારે તત્કાળ બન્ને ભાઈનું મન અલૌકિક થઈ ગયું. લીલા રસનો અનુભવ થવા લાગ્યો.
સિ.મુ ૩ – ૧૮ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः
સિ.મુ ૩ – ૧૬ आत्मानंदसमुद्रस्थं, कृष्णमेव विचिन्तयेत्

(૧) પછી શ્રીઆચાર્યજી કહે, હવે તમારા ઘરે જઈ સેવા કરો.
भक्ति. ૧૧ – ૨ गृहे स्थित्वा स्वधर्मतः

(૧૧) શ્રીઠાકોરજી સર્વ સામ ર્થયુક્ત છે, તે બધું દુ:ખ દૂર કરશે.
चतु:. ૧૦ – ૨ प्रभु सर्वसमर्थो हि

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
સુશિલા	**સાચોરા બ્રાહ્મણ**	**ગોધરા**	

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) બ્ર ા ણ થઈને કાયસ્થની ટહેલ કરતા હતા.	૧) **ઈશ્વર બધાનું ભરણપોષણ કરે છે તેવો વિશ્વાસ જોઈએ.** ૨) વૈષ્ણવનું સુખ જોવું.) બ્ર ા ણનું કર્મ કરે તો જ બ્ર ા ણ.

૩૬. ત્તમ લોકદાસ

(૧) **અને ઈશ્વર બધાનું ભરણ પોષણ કરે છે, વિશ્વાસ ઈશ્વર ઉપર જોઈએ.**
चतुः. १० – २ प्रभु सर्वसमर्थो हि
(૨) પરંતુ અહીં તો અમે આવા છીએ.

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
મેના	**સાચોરા બ્રાહ્મણ**	**ગોધરા**	

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) ગાંઠનું ઘી લાવી વૈષ્ણવ સેવકોને લેવડાવતા.	૧) સેવક વૈષ્ણવના સુખમાં પ્રભુનું પણ સુખ વિચારાઈ જાય છે. ૨) **ગુરુ ઉપર ક્યારે પણ અપ્રસન્નતા ન** થાય. નહિ તો અપરાધ પડે.

૩૭. ઈશ્વર દૂબે

(૧) શ્રીઆચાર્યજીની આજ્ઞા છે કે, શ્રીગોવર્ધનધરની સેવા કરજો, તેથી હવે જેમ આજ્ઞા કરો તેમ કરીએ.
न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा
न.र ६ – ७ अतः सेवापरंचित्तं, विधाय स्थीयतां सुखम्
(૨) સેવકને સેવામાં બહુ જ શ્રમ થાય છે. પર્વત ઉપર ચઢે છે, ઉતરે છે, તેથી શ્રીઠાકોરજીનું મન ખેદ પામે.
सं.नि १४ – १९ अन्यथा मातरो बालान्न, स्तन्यैः पुपुषुः क्वचित्

ત્તમ લોકદાસ — વાર્તા – ૩૬

ઉદ્‌ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) બ્ર ા ણ થઈને શૂદ્રની ટહેલ કરવી ઉચિત નથી.	૧) વૈષ્ણવનું સુખ - પ્રેમથી માની જેમ જમાડતા. ૨) મહાપ્રભુજીએ કૃપા કરી સામેથી સેવક કર્યા.

वा.बो २ – १६ जीवाः स्वभावतो दुष्टाः
( ) અમારા ઉપર કૃપા કરો, શરણે લો તો અમારીબુદ્ધિ કંઈક સારીથાય.
कृष्णा. ९ – १० शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्

ઈશ્વર દૂબે — વાર્તા – ૩૭

ઉદ્‌ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) હું ક્યારેય આપ પર અપ્રસન્ન ન થાઉં. ૨) હવે એનો બગાડ કદીયે નહીં થાય	૧) ગુસાંઈજીએ માંગવા કહ્યું - હું ક્યારેય આપ પર અપ્રસન્ન ન થાઉં. ૨) સેવકનું સુખ - ગાંઠનું ઘી ખવડાવતા.) પ્રભુસુખ - સારી સેવા થાય માટે સેવકોને ઘી ખવડાવતા.

( ) મહારાજ, હું આપના ઉપર ક્યારેય અપ્રસન્ન ન થાઉં એ હું માંગું છું.
अं.प्र ७ – ४ आज्ञैव कार्या सततं, स्वामिद्रोहोऽन्यथा भवेत्
( ) તે ઉત્તમ લોકદાસ એવા ભગવદીય હતા, સદા એકરસ પ્રીતિ શ્રીઠાકોરજીમાં, શ્રીગુસાંઈજીમાં, સેવકોમાં અને વૈષ્ણવોમાં નભાવી.
पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
મનસુખા	**સારસ્વત બ્રાહ્મણ**	**સિંહનદ**	

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) ખૂબ જ બાહુબળ હતું. ૨) કૃષ્ણદાસથી અભદ્ર વ્યવહાર કર્યો ત્યારે કૃષ્ણદાસે પકડેલો હાથ ન છોડવી શક્યા.) મહાપ્રભુજીએ સોનાની કટોરી ગીરવે રાખી નેક કર્યો પણ દેવલક ન લીધું.) લાખના બનાવેલા શાલિગ્રામજીમાં મહોરો **મૂકીને ગુરુનું કાર્ય કર્યું.** ૫) વસંત પંચમીનો સામાન આગ્રાથી એક જ દિવસમાં આણી આપ્યો.) કેશવરાયજીનાં મંદિર પાસે શ્રી ગુસાંઈજીની આજ્ઞાથી કાજીના માણસોને સીધા કર્યા.) વાસુદેવદાસનો આહાર બહુ હતો જેથી કોઈ તેમને જમવા ન બોલાવતું.) યજમાન પાસેથી મળેલી વસ્તુ બધી જ કપડાં, **ખાંડ વગેરે ગુરુઘરે વિનિયોગ કરાવતા.**	૧) ઠાકોરજીના દ્રવ્યનો વૈષ્ણવ ઉપભોગ કરે તો તે દેવલક કહેવાય. જે મહાબાધક છે. ૨) ભગવદીયના આવ્યાથી શ્રીઠાકોરજી જલદી પ્રસન્ન થાય.) લૌકિક વૈદિકને અલૌકિકમાં લગાવી દેવું.) ગર્વી માટે શરણમાર્ગ નથી. ૫) **ગુરુસેવા અર્થે ભગવદપરાધ બાધક ન** થાય.) મોટા લોકો અપકારનો બદલો ક્ષમાથી આપે છે.) એક ભગવદીય આવે તો તેમાં બધા આવ્યા જાણીએ.

3 . વાસુદેવદાસ ક ।

(૧) વાસુદેવદાસે કૃષ્ણદાસને મારવા હાથ ઉઠાવ્યો. કૃષ્ણદાસને તો શ્રીઆચાર્યજીની કૃપાનું બળ હતું. તેથી વાસુદેવદાસના બન્ને હાથ પકડી લીધા.
चतु:. १० – २ प्रभु सर्वसमर्थो हि
यमु. १ – १ सकलसिद्धिहेतुं मुदा

(૨) દેખ દમલા ! ભગવદીય જેનો હાથ પકડે તેને સંસારથી પાર ઉતારે.
निं.ल १५–४/१५–५ महतां कृपया यद्वत्, कीर्तनम् सुखदम् सदा

( ) અહંકારીને ભગદીય સૂઝતા નથી.
बा.बो २ – ७ अहंता ममतानाशे सर्वथा निरहंकृतौ, स्वरूपस्थो यदा जीव: कृतार्थ: स निगद्यते ॥

( ) આપનું પ્રાગટ્ય તો અમારા જેવા અધમોના ઉદ્ધાર અર્થે છે.
कृष्णा. ९ – १० शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्

(૫) આગળ ગર્વથી છકયો રહેતો હવે ભગવદ્રસમાં છકયા રહેશો. તેથી છકડા, અને પાંચેય ઈન્દ્રિય વિષયની અને છ્ઠું મન તેને વશ કરીશ, તેથી તારું નામ છકડા.
नि.ल १५ – १ तस्मात् सर्वम् परित्यज्य निरुद्धैः सर्वदा गुणाः

વાસુદેવદાસ ક । વાર્તા – ૩૮

ઉદ્‌ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) દમલા, ભગવદીય જેનો હાથ પકડે તેને સંસારથી પાર ઉતારે. ૨) એ વાત તો હું નહિ કહું, આપ સાંભળીને ખીજો.) શ્રીઠાકોરજીની સેવા માટે જાઓ છો તેથી જોડા પહેરીને આનંદથી પ્રસાદ લેતા ચાલ્યા જજો.) તમને જેણે ચુગલી કરી હોય તેને તમે કંઈ કહેતા નહિ.	૧) પ્રતાપબળ - વાસુદેવદાસનો હાથ પકડી રાખ્યો જે તે છોડાવી ન શકયા. ૨) માનસી - કૃપાથી ફળરૂપ થઈ.) તેમના સંગે અનેક વૈષ્ણવ થયા.) **ગુરુમુખ માટે વૈદિક મર્યાદા તોડી** - લાખના ગોળામાં મહોરો મૂકી શાલિગ્રામ બનાવીને લઈ ગયા. ૫) **ગુરુમુખ - ગુરુઆજ્ઞાથી જોડા પહેરીને** મહાપ્રસાદ લીધો.) **છ પ્રકારના ઐશ્વર્યનું શ્રી આચાર્યજીએ** દાન કર્યું.

सि.र ५ – २ सर्वदोषनिवृत्तिर्हि

( ) તેથી માનસી સેવા ફળરૂપમાં તેમનું મન લાગી ગયું.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

( ) હું આવો અહંકારીદુષ્ટ હતો.
वा.बो २ – १६ जीवा: स्वभावतो दुष्टा:

( ) ત્યારે શ્રીઆચાર્યજી કહે, એમનો એટલો જ અધિકાર છે. એમનાથી નિવેદન નહીં સધાય.
बा.बो २ – १८ अतदीयतया चापि केवलश्चेत् समाश्रित:

( ) શ્રીઆચાર્યજી કહે, તમે ભગવત્ સેવા કરો.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

(૧) પછી કહે, ભરે જઈને સેવા કરો.
भक्ति. ११ – २ गृहे स्थित्वा स्वधर्मत:

(૧૧) સાસુ ચતુર હતી તે સેવા કરતી, વહુ ભોળી હતી તે ઉપરની પરચારગી કરતી.
पु.प्र.म ४ – २१ वैष्णवत्वं हि सहजम्

(૧૨) મહાપ્રસાદ બધો શ્રીયમુનાજીમાં પધરાવી દીધો અને બાકી વ યો તે ગાયને ખવડાવી

દીધો પોતે પરિકર બધા સેવકો સહિત ભૂખ્યા જ રહ્યા.
अं.प्र ७ – ५ सेवकस्य तु धर्मोऽयं
(૧) ઠાકોરજીની વસ્તુ હોય તે વૈષ્ણવે નહીં લેવી. ઠાકુર જે રીતે આરોગે એ રીતિ બધાંને શીખવી.
न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा
(૧) ત્યારે વાસુદેવદાસ વૈરાગીનો વેશ ધરીબધી મહોરને લાખનો ગોળો શાલિગ્રામ જેમ કરીતેમાં રાખી અને તે ગોળાને ચંદન ચડાવતાં ચાલ્યા.
पु.प्र.म ४ – २० वैदिकत्वं लौकिकत्वं, कापट्यात्तेषु नान्यथा
(૧૫) **એથી કે ગુરુનું કાર્ય કરવું છે, કોઈ પ્રકારથીસ ગુરુ સેવા કરે તેથી ભગવદ્** અપરાધ બાધક નહીં.
वि.धै ८ – ५ अनाग्रहश्च सर्वत्र धर्माधर्माग्रदर्शनम्
(૧) શ્રીગોપીનાથજીએ કહ્યું કે કોઈ વૈષ્ણવ છે કે સો મહોર અડેલમાં પહોંચાડે ? ત્યારે વાસુદેવદાસે કહ્યું કે મહારાજ, મને દો, હું પહોંચાડીશ.
न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
સૌરસેની	**સારસ્વત બ્રાહ્મણ**	**કાશી પાસે**	**કલ્યાણરાયજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) કલ્યાણરાયજીએ બહાર કાઢી પૂજવાનું કહ્યું. ૨) બાબા વેણુ હૃદયનાં નેત્રોથી જોતા.) શ્રીનાથજીનાં દર્શન કરીને નીચે ઉતર્યા કે દેહ છૂટ્યો.	૧) ગર્વથી પતન થાય. ૨) સેવા ગુપ્ત રીતે કરવી.) **લૌકિક લાભ વિશ્વાસથી દઢતા માટે** થાય છે.

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
કામલતા	**ઘઘરીક્ષત્રી**	**કાશી પાસે**	**કલ્યાણરાયજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) કેશવરાયજીનાં મંદિરમાં કીર્તન કરતાં જ દેહ છૂટ્યો.	૧) જીવનો અત્યંત વિરહ શ્રીઠાકોરજી સહી ન શકે.

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
તિલકની	**વાણિયા**	**કાશી પાસે**	**કલ્યાણરાયજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) પોતે વનમાં પોતાની ચિતા જાતે બનાવી લીલામાં પહોંચી ગયા.	૧) જીવના અંત પર્યંત વૈષ્ણવ તથા શ્રીઠાકોરજીના સુખનો જ વિચાર કરવો.

(૧) શ્રીઠાકોરજીની સેવા માટે જાઓ છો તેથી જોડા પહેરીને આનંદથી પ્રસાદ લેતાં ચાલ્યા જજો.
पु.प्र.म ४ – २० वैदिकत्वं लौकिकत्वं, कापट्यात्तेषु नान्यथा
न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा
(૧) ત્યારે શ્રીગુસાંઈજી પ્રસન્ન થઈ આપે ઊઠીને વાસુદેવદાસની પીઠની સામગ્રી ખોલી લીધી.
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः
(૧) અને કપડાં બધી જગાએ છન્ના, મંદિર વસ્ત્ર, હાથ પોંછવાને માટે શાકઘર, ભંડાર, પાનઘર, ફૂલઘર, આદિમાં નવાં વસ્ત્રો મૂકતાં.
नि.ल १५ – १९ तदा विनिग्रहस्तस्य कर्तव्य इति निश्चयः
(૨) એ વાસુદેવદાસના હૃદયમાં એવો દઢ આશ્રય હતો કે લૌકિકને કંઈ મનમાં લાવતાં જ નહીં.
वि.धै ८ – १३ अलौकिक मनः सिद्धौ सर्वार्थे शरणं हरिः

હાલ
વડોદરા

બાબા વેણુ — વાર્તા – ૩૯/૧

ઉદ્‌ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) બાબાવેણુ,.... ને અંગીકાર કરી પછી આગળ પધારો. ૨) હવે આપ કોના માથે પધારશો ?	૧) ઠાકોરજીએ દૈવી જીવ જાણી કૃપા કરી. ૨) બાબાવેણુ ગોવર્ધનધરનાં હંમેશા દર્શન કરતા.

ક ણદાસ — વાર્તા – ૩૯/૨

ઉદ્‌ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) આલી તુમ દેખ નયન ગિરિવરધર ગાતાં દેહ છોડ્યો.	૧) વિરહદશામાં અષ્ટપ્રહર રહેતાં અને દેહ છોડ્યો.

ાદવે દાસ — વાર્તા – ૩૯/૩

ઉદ્‌ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) હવે મારા દેહનો સંસ્કાર કોઈ વૈષ્ણવ સેવક કરે તો સેવામાં એમને અંતરાય પડે.	૧) વૈષ્ણવ સુખ - એક રાતનું સૂતક લાગીને ઠાકોરજીથી વિમુખ ન થાય તે જોયું.

3 . બાબા વેણુ, ક ણદાસ, ાદવે દાસ

(૧) શ્રીકલ્યાણરાયજીને તમારે ઘરે લઈ ગુપ્ત રીતિથી સેવા કરો.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता
भक्ति. ११ – २ गृहे स्थित्वा स्वधर्मतः

(૨) પુષ્ટિમાર્ગની બધી રીતિ બતાવી અને આજ્ઞા કરી, શ્રીઠાકોરજી તમને આજ્ઞા કરે તેમ કરજો.
न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा

( ) તે બાબા વેણુ હૃદયના નેત્રથી જોતાં, શ્રીગોવર્ધનધરનાં સ્વરૂપનાં દર્શન કરતા.
सि.मु ३ – १६ आत्मानंदसमुद्रस्थं, कृष्णमेव विचिन्तयेत्

( ) અને કૃષ્ણદાસને વિરહ અષ્ટપ્રહર રહેતો કે ક્યારે લીલામાં પ્રાપ્તિ થશે.
निं.ल १५ – १ यच्च दुःखं यशोदाया, नंदादीनां च गोकुले

(૫) તેઓ કીર્તન ગાઈને નિર્વાહ કરતા.
नि.ल १५ – ६ गुणगाने सुखावाप्तिर्गोविंदस्य प्रजायते

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
ભામા	**સારસ્વત બ્રાહ્મણ**	**થાનેશ્વર**	**મદનમોહનજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) દૈવી જાણી આપ પોતે જગતાનંદની કથામાં જઈને બેઠા. ૨) ભ્રમરગીતનો અનેક પ્રકારે અર્થ સાંભળ ી સેવક થયા.) ભાગવતાર્થે વૃત્તિ છોડી દીધી	૧) પ્રભુના નામસ્વરૂપ ભાગવતનો વૃત્તિ અર્થે ઉપયોગ ન થાય, ફક્ત ભગવદ્ ભાવ વધારવાના ઉપયોગ તરીકે જ થાય.

૪૦. ગ ાનંદ

(૧) ત્યારે શ્રીઆચાર્યજીએ મનમાં વિચાર્યું કે આ જગતાનંદ દૈવી જીવ અમારો છે, એનો અંગીકાર કરવો.
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः

(૨) આપ સાક્ષાત્ પુરુષોત્તમ છો ..... મહારાજ, મને સેવક કરો.
कृष्णा. ९ – १० शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्

( ) શ્રીગોવર્ધનધરનાં દર્શન કરીશું ત્યારે વિરહ થશે ત્યારે દેહ છોડીશું .... અમારું કાર્ય શ્રીગોવર્ધનધર કરશે.
नि.ल १५ – ७ क्लिश्यमानान् जनान् दृष्ट्वा, कृपायुक्तो यदा भवेत्
न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा

( ) હવે મારા દેહનો સંસ્કાર કોઈ વૈષ્ણવ સેવક કરે તો સેવામાં એમને અંતરાય પડે, તેવું આપણે ન કરવું.
पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः

( ) પછી શ્રીઆચાર્યજી અને શ્રીગુસાંઈજીના ચરણારવિંદનું સ્મરણ કરીદેહ છોડીને લીલામાં પ્રાપ્ત થયા.
चतुः. १० – ४ स्मरणं भजनं चापि, न त्याज्यमिति मे मतिः

( ) એ યાદવેન્દ્રદાસ એવા ભગવદીય હતા કે કાળ એમના વશમાં હતો.
से.फ १६ – २ न कालोऽत्र नियामकः

હાલ
ગિરિરાજજી

ગ ાનંદ

વાર્તા – ૪૦

ઉદ્‌ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) પઠનીયઃ પ્રયત્નેન સર્વહેતુવિવર્જિતમ્ વૃત્ત્યર્થં નૈવ યુંજીત પ્રાણૈઃ કંઠગતૈરપિ	૧) ભાગવત પર ચાલતી વૃત્તિ છોડી. ૨) દૈવી જીવ જાણી સામેથી અંગીકાર કર્યા.

( ) જગતાનંદે આ સાંભળતાં જ જળથી સંકલ્પ કર્યો કે આજ પછી વૃત્તિ અર્થે શ્રીભાગવત નહીં કહું.
सि.मु ३ – १६ लोकार्थी चेद् भजेत्कृष्णम्, लोको नश्यति सर्वथा

( ) ત્યારે જગતાનંદ મન લગાડીને ભગવત્ સેવા કરવા લાગ્યા.
सि.मु ३ – २ चेतस्तत्प्रवणं सेवा, तत्सिद्ध्यै तनुवित्तजा

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
નાગરી મલ્લિકા	**ક્ષત્રિય**	**પ્રયાગ**	**નવનીતપ્રિયજીનાં વસ્ત્ર**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) સ્વભાવે વૈરાગી હતા કથાવાર્તા ઘણી સાંભળતા પણ પ્રભુમાં મન લાગતું નહિ જેથી વ્યથિત રહેતા.	૧) વિરહ હોય ત્યાં પ્રભુ જલદી કૃપા કરે. ૨) ભગવદ વાર્તા કથા કરતાં કરતાં રસમાં મગ્ન રહેવું.

૪૧. આનંદદાસ, વિશ્વંભરદાસ

(૧) માતા-પિતા તો માનતા નથી, આપણું લગ્ન કરશે, તો આપણે બંદીખાનામાં પડીશું.
સં.નિ ૧૪ – ૬ विषयाक्रान्तदेहानां, नावेशः सर्वदा हरेः
(૨) પછી કથાવાર્તા જ્યાં ત્યાં સાંભળી .... દેહનું સુખ દુ:ખ મનમાં ગણે નહીં.
બા.બો ૨ – ૧૭ श्रवणादि ततः प्रेम्णा, सर्वम् कार्यम् हि सिध्यति
નિ.લ ૧૫ – ૬ गुणगाने सुखावाप्तिर्गोविंदस्य प्रजायते
( ) આપણો મનુષ્યજન્મ વૃથા ગયો હવે ફરીથી ચોરાસી ભોગવીશું.... માથું પીટીને **રુદન કર્યું.**
નિ.લ ૧૫ – ૭ क्लिश्यमानान् जनान् दृष्ट्वा, कृपायुक्तो यदा भवेत्
तदा सर्वम् सदानंदं, हृदिस्थं निर्गतं बहिः
( ) ત્યારે શ્રીઆચાર્યજી, કૃષ્ણદાસ મેઘન આદિ વૈષ્ણવોને જગાડીને તે જ સમયે શ્રીયમુનાજીના તીરે પધાર્યા.
સે.ક ૧૬ – ૭ पुष्टौ नैव विलंबयेत्

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
શશિકલા	**બ્રાહ્મણ**	**અડેલ**	**બાલકૃષ્ણજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) માટીનાં પાત્રમાં રસોઈ ધરે. ૨) ડોશી રોટલી કરે અને ઠાકોરજી ઉઠાવી લે. ધર્યા વગર જ આરોગે. ડોશી માને કે બિલાડી રોટલી લઈ ગઈ.	૧) પ્રીતિ મુખ્ય છે. મર્યાદા આચાર ગૌણ છે. ૨) પ્રભુને નિષ્કપટતા અને પ્રીતિ પ્રિય છે, ચતુરાઈ, દ્રવ્ય કે આચાર નહિ.

૪૨. એક બા ણી અ ્લની

(૧) હવે હું આપના શરણે આવી છું, એમ કહી રોવા લાગી.
કૃષ્ણા. ૯ – ૧૦ शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्

આનંદદાસ, વિશ્વંભરદાસ — વાર્તા – ૪૧

ઉદ્ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) બંને ક્ષત્રિના બાળક શ્રીયમુનાજીની પેલેપાર રેતીમાં પડયા છે તેમનો અંગીકાર કરો....	૧) ઠાકોરજીએ કૃપા કરી મહાપ્રભુજીને, સેવક કરવા જણાવ્યું. ૨) ઠાકોરજીની કૃપા - કથાવાર્તામાં હોંકારો દેતા.) સંન્યાસનિર્ણય ગ્રંથ સંભળાવ્યો.

(૫) શ્રીઆચાર્યજીને દંડવત્ પ્રણામ કરી વિનંતી કરી, મહારાજ, અમારો અંગીકાર કરો.
કૃષ્ણા. ૯ – ૧૦ शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्
( ) શ્રીઆચાર્યજીએ શ્રીનવનીતપ્રિયજીનાં પ્રસાદી વસ્ત્રો આપ્યાં .... ઘરે જઈને સેવા કરજો.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता
भक्ति. ११ – २ गृहे स्थित्वा स्वधर्मतः
( ) લૌકિક વૈદિક તમને કંઈ બાધા નહીં થાય.
सि.र ५ – २ सर्वदोषनिवृत्तिर्हि
( ) રાત્રીના બન્ને ભાઈ ભગવદ્ વાર્તા કરે તેમાં કયારેક નાના ભાઈને નિદ્રા આવી જાય અને મોટાભાઈ રસમાં મગ્ન થઈ કહે જાય, ત્યારે શ્રીઠાકોરજી હુંકારો દેતાં
નિ.લ ૧૫ – ૮ सर्वानंदमयस्याऽपि कृपानंदः सुदुर्लभः
( ) શ્રીઠાકોરજીનો વિરહ જેને હોય તેને તરત જ પ્રભુ કૃપા કરે.
નિ.લ ૧૫ – ૨ गोकुले गोपिकानां तु, सर्वेषां व्रजवासिनाम्

એક બા ણી અ ્લની — વાર્તા – ૪૨

હાલ
બેટ શંખોદ્ધાર

ઉદ્ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
	૧) આચાર્યજી ડોશીની નિષ્કપટતા જોઈ ઘણા પ્રસન્ન થયા.

(૨) હવે તું ભગવત્ સેવા કર જેનાથી કૃતાર્થ થઈશ.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता
( ) શ્રીઆચાર્યજી કહે, આચાર-િયા કે દ્રવ્યથી શ્રીઠાકોરજી પ્રસન્ન થતા નથી,

શ્રીઠાકોરજીમાં પ્રીતિ જોઈએ.
પુ.પ્ર.મ ૪ – ૧૬ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः
( ) તારીરોટલી શ્રીઠાકોરજી આરોગે છે, ઉંદર બિલાડી નથી, તારાં મહાન ભાગ્ય છે.

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
નીલા	**ક્ષત્રિય**	**પ્રયાગ**	**શ્રીબાલકૃષ્ણજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) અહંકારને વશ માબાપે બેટીના વર તથા વેવાઈને મરાવ્યા. ૨) લોટામાં ઠાકોરજીનું સ્વરૂપ પધાર્યું.) ચરખો કાંતીને જીવન ગુજરતી.) ઠાકોરજીએ જાતે શીકા પરથી લાડુ ઉતારીને ખાધા જેથી ડોશીએ છાતી કૂટી.	૧) નિિ ંત રહેવાથી મનનો નિરોધ ન થાય, નિત નવી સામગ્રી કરવી. ૨) ઠાકોરજી માટે જ સામગ્રી બનાવી હોય તો પ્રીતિથી આરોગે પણ બીજાના સમાધાન માટે બનાવે તો આરોગે પણ પ્રીતિથી નહિ.) ઠાકોરજી જાતે આરોગ્યા તો પોતાની સેવા સિદ્ધ ન થઈ અને આચાર્યજીની મર્યાદા લોપી તો ક્યારેક છોડી જાય તો !

૪૩. ત્રાણી પ ાગની

(૧) નહાઈને કપડાં પહેરીને લોટાથી જળ ભર્યું. ત્યાં એક શ્રીઠાકોરજી-લાલજીનું સ્વરૂપ લોટામાં આવ્યું.
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः
(૨) શ્રીઠાકોરજી કહે, સવારે મને પધરાવી શ્રીઆચાર્યજી પાસે જઈ સેવક થઈ મારીસેવા કર.
नि.ल १५ – ८ सर्वानंदमयस्याऽपि कृपानंदः सुदुर्लभः
( ) શ્રીઠાકોરજીને લઈ શ્રીઆચાર્યજી પાસે અડેલ જઈ દંડવત્ પ્રણામ કરીબધી વાત કહી અને વિનંતી કરી, મને સેવક કરો.
कृष्णा. ९ – १० शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्

सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः
(૫) પરંતુ એ બ્રા ણીનો સરળ સ્વભાવ ઘણો, નિત્ય એ પ્રકારે કહે.
पु.प्र.म ४ – २१ वैष्णवत्वं हि सहजम्

હાલ
શ્રીગોકુળ (રાધામાજી)

ત્રાણી પ ાગની — વાર્તા – ૪૩

ઉદ્‌ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) આ સામગ્રી તો આપના માટે જ બનાવી હતી, દિવસ દશ બારની તે આજે જ આરોગ્યા ?	૧) ઠાકોરજીએ કૃપા કરી મહાપ્રભુજી પાસે સેવક થવા કહ્યું.

( ) અને કહ્યું તું ઘરે જા, મન લગાડીને એની સેવા કરજે.
सि.मु ३ – २ चेतस्तत्प्रवणं सेवा, तत्सिद्धयै तनुवित्तजा
(૫) નિત્ય સામગ્રી નવી કરવાની આર્તી રહે, જો તે નિિ ંત રહેશે તો મનનો નિરોધ નહીં થાય, જયાં ત્યાં ભટકશે, તેથી બધી આરોગ્યા.
नि.ल १५ – ९ तस्मात सर्वम् परित्यज्य, निरुद्धैः सर्वदा गुणाः
( ) તે ક્ષત્રાણીએ છાતી એથી કૂટી કે પુષ્ટિ માર્ગની મર્યાદા એવી છે કે વૈષ્ણવ જે ભોગ ધરે તે શ્રીઠાકોરજી આરોગે.
अं.प्र ७ – ३ सत्यसंकल्पतो विष्णुर्नान्यथा तु करिष्यति

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
નન્દા-વૃન્દા	**ક્ષત્રિય**	**સિંહનદ**	**દામોદરલાલજી**

પ્રસંગ	તત્ત્વબોધ
૧) આચાર્યજી સરસ્વતી નહીં ઓળંગતા. ૨) ત્રણ-ત્રણવાર સામગ્રી ધરી પણ ઓછી ન થઈ જેથી વહુને થયું કે ઠાકોરજી આરોગ્યા નથી. બીજા દિવસે ઠાકોરજીને આરોગતા જોયા પછી જ પ્રસાદ લીધો.) ઠાકોરજી વહુ વગર રહી નહોતા શકતા માટે આચાર્યજીએ ઘરે મોકલી.	૧) સરળ અને નિષ્કપટથી પ્રભુ બહુ પ્રસન્ન થાય.

૪૪. સાસુ વહુ ગોરજા, સમરાઈ

(૧) ત્રણેવાર શ્રીઠાકોરજી આરોગ્યા નહીં. દુ:ખી અને શ્રમિત પણ ઘણી થઈ તેથી મૂર્છા આવી ..... ત્યારે શ્રીઠાકોરજીએ સિંહાસનથી ઊઠી પોતાની ઝારીવડે જળ પીવડાવ્યું.
નિ.લ ૧૫ – ૭ क्लिश्यमानान् जनान् दृष्ट्वा, कृपायुक्तो यदा भवेत्

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
વ્રજમંગલા	**ગૌડ બ્રાહ્મણ**	**પટણા**	

પ્રસંગ	તત્ત્વબોધ
૧) ગોકુળનાથજી ઉપર વિશેષ પ્રેમ હતો. ૨) અકસ્માતમાં સૌ મરણ પામ્યા ત્યારે રડતી બાલિકા ઉપર આચાર્યજીએ કૃપા કરી નિવેદન કરાવ્યું.) **રુક્મિણી વહુજીની ખવાસી કરતી તથા** અષ્ટપ્રહર ભગવદ્ રસમાં મગ્ન રહેતી.	૧) વૈષ્ણવ જેનો હાથ પકડે તેનો જરૂર ઉદ્ધાર થાય છે. ૨) **ગુરુસેવાથી સર્વ સિદ્ધ થાય છે.**) **ગુરુસુખ માટે જોષીને પૂછયું.**

૪૫. ક ણદાસી

(૧) બેટીને નામ સમર્પણ થયું હતું, દૈવી જીવ તેથી બુદ્ધિ નિર્મળ થઈ ગયેલી.
સિ.ર ૫ – ૨ सर्वदोषनिवृत्तिर्हि

(૨) હું તો જન્મથી આપની દાસી છું. શ્રીઆચાર્યજીએ મારો હાથ પકડયો છે., માટે **આપનાં ચરણારવિંદ વિના મારું કયાંય ઠેકાણું નથી.**
कृष्णा. ९ – १० शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्

( ) મહારાજ, હમણાં ન પધારતા, બે ચાર દિવસ સારા નથી ત્યારે તત્કાળ પીડા

હાલ
જૂનાગઢ

સાસુ વહુ ગોરજા, સમરાઈ — વાર્તા – ૪૪

ઉદ્‌ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) જેમાં મારો હાથ પડે તે વસ્તુ ઘટે નહિ. ૨) તુ ટેરો શા માટે લગાડે છે !) શ્રીઠાકોરજીના પેટમાં આટલી વાત પણ ન ટકી ! આખરે તો બાળક છે.) આવા વૈષ્ણવને તો ઘરે જઈને દર્શન દેવાં ઉચિત છે પરંતુ શું કરીએ સરસ્વતી ઉલંઘવી નથી.	૧) ઠાકોરજીએ દયા કરી જળ પીવડાવ્યું.

तदा सर्वम् सदानंदं, हृदिस्थं निर्गतं बहिः

(૨) વહુથી હાસ્ય વિનોદ કરીબધા રસનો અનુભવ કરાવ્યો.
से.फ १६ – १ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिद्धयेन्मनोरथः

ક ણદાસી — વાર્તા – ૪૫

ઉદ્‌ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) મહારાજ, હમણાં ન પધારતા, બે - ચાર દિવસ સારા નથી. ૨) ભગવદીયે તમારું નામ રાખ્યું છે. ફેરવાય નહિ.	૧) કીર્તન કરતી - શરદ નિશા ૨) ગોકુલનાથજી એવું નામ તેણે જ રાખ્યું.) પ્રતાપબળ - વિનંતી થતાં ગોકુળ નાથજીનો જન્મ થોડા દિવસ પછી થયો.) **ગુરુસુખ માટે યોગ્ય મુહૂર્ત માંગ્યું.**

મટી ગઈ.
से.फ १६ – २ न कालोऽत्र नियामकः

( ) મહારાજ, આજે બહુ સુંદર મુહૂર્ત છે, તો હવે પધારો.
पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः

(૫) **રુક્મિણીવહુજીએ કૃષ્ણાને કહ્યું કોઈ શરદ નિશાનું વર્ણન કરો. ત્યારે કૃષ્ણાએ** શરદ નિશા કરીને ગાયું.
न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
સુમંદિરા	**સારસ્વત બ્રાહ્મણ**	**પશ્ચિમબાજુ**	

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) પ્રયત્ન કર્યો પણ વિદ્યા ન ચડી. સરસ્વતીને પ્રસન્ન કરી પણ પ્રભુએ કૃપા કરી ત્યારે જ કામ બન્યું. ૨) હરિવંશ પુરાણનો લોક સંભળાવી ક્ષત્રીને પુત્ર દીધો.	૧) પ્રભુથી હઠ ન કરવી. ૨) ભગવન્નામથી પ્રભુ પ્રસન્ન થાય છે.) સ્વરૂપનાં દર્શન કરતાં તેનો અનુભવ મુખ્ય છે.) ગાય, વૈષ્ણવ, ભૂખ્યાને ભોજન દેવું. ૫) ભગવદીય દે તો અલૌકિક જ દે.) ધીરજ અને દ્રઢતાથી પ્રભુ મળે.

૪૬. બુલામિ

(૧) હું તો ભગવાનની દાસી છું ભગવાન જયાં મને મોકલે ત્યાં હું જાઉં.
ન.ર ૬ – ૭ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा

(૨) જગતમાં સર્વકાર્યના કર્તા તો ભગવાન છે, તે ભગવાનનું ભજન તું કર. ભગવાન પ્રસન્ન થશે તો વિદ્યા તો શું જે ઈ છીશ તે મળશે.
वि.धै ९ – ८ प्राकृताः सकला देवाः, गणितानंदकं बृहत् ।
पूर्णानंदो हरिस्तस्मात्, कृष्ण एव गतिर्मम ॥
वि.धै ८ – १० ऐहिके पारलोके च, सर्वथा शरणं हरिः

( ) એટલે સરસ્વતી સ્ત્રીનું સ્વરૂપ ધરીબુલામિશ્ર પાસે આવીને કહે, બ્રા ણ નેત્ર ખોલ.
सि.मु ३ – ७ तत्रैव देवतामूर्ति – र्भक्त्या या दृश्यते क्वचित्

( ) ભગવાનની ઈ છા એમ થઈ કે વિદ્યા દો.
न.र ६ – २ निजेच्छातः करिष्यति

(૫) તમારાં પાપ દૂર થઈ ગયાં તેથી ભગવાને મને મોકલી.
सि.र ५ – २ सर्वदोषनिवृत्तिर्हि

( ) ત્યારે ભગવાન પ્રસન્ન થયા કે એવો આ કાળમાં કોણ છે કે જે મને ચાહે ? તેને હું પણ ચાહીશ.
से.फ १६ – १ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिद्ध्येन्मनोरथः

( ) મારો અપરાધ ક્ષમા કરો, મેં આપનાથી હઠ કરીકયાં હું તુ છ જીવ અને કયાં **આપ પુરુષોત્તમ !**
वि.धै ८ – ४ आपद्‌गत्यादिकार्येषु, हठस्याज्यश्च सर्वथा

( ) ત્યારે શ્રીઆચાર્યજીએ બુલામિશ્રને કહ્યું કે તું ધન્ય છે, કે આવી ધીરજ અને દ્રઢતા રાખી.
वि.धै ८ – ६ त्रिदुःखसहनम् धैर्यमामृतेः सर्वतः सदा

બુલામિ — વાર્તા – ૪૬

ઉદ્‌ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) તું ધન્ય છે કે આવી ધીરજ અને દ્રઢતા રાખી આ દેહથી ભગવાનનાં દર્શન પામ્યો.	૧) ઠાકોરજીએ દર્શન દઈ મહાપ્રભુજીના શરણે જવા કહ્યું. ૨) કૃષ્ણાશ્રય ગ્રંથનો પાઠ કરાવ્યો.) માનસી ફળરૂપ સેવાનું દાન કર્યું.) પ્રતાપબળ - ક્ષત્રીને પુત્ર દીધો.

( ) પરંતુ ભગવાનના સ્વરૂપનો આનંદ છે તેનો અનુભવ નથી, તે આપ કૃપા કરીને શરણે લો ત્યારે થાય.
नि.ल १५ – ८ सर्वानंदमयस्याऽपि कृपानंदः सुदुर्लभः

(૧) અને ભગવાને પણ આપને બતાવ્યા છે, તેથી હું આપના શરણે આવ્યો છું.
कृष्णा. ९ – १० शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्

(૧૧) શ્રીઆચાર્યજીએ એમને માનસી ફળરૂપ સેવાનું દાન કર્યું, તેથી મન અલૌકિક થઈ શ્રીઠાકોરજીમાં લાગ્યું.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

(૧૨) અને જેમ ભગવાન સર્વસામ ર્થયુક્ત છે, તેમ ભગવદીય પણ સર્વસામ ર્થયુક્ત છે.
यमु. १ – ५ सकलसिद्धिदा सेवताम्

(૧) તેથી ઘરે જાવ. માતા પિતા વૃદ્ધ છે, તમારા સંગથી એમની ગતિ થશે.
न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा
न.र ६ – ७ अतः सेवापरं चित्तं, विधाय स्थीयतां सुखम्

(૧) શ્રીઠાકોરજીને માનસી રીતિથી ભોગ ધર્યો ..... શ્રીભાગવત સુબોધિની, શ્રીઆચાર્યજીના ગ્રંથોના ભાવમાં મગ્ન રહેતા.
चतुः. १० – ४ स्मरणं भजनं चापि, न त्याज्यमिति मे मतिः

(૧૫) ત્યારે શ્રીઠાકોરજીએ વિચાર્યું કે ભગવદીય પાસે આવીને કોઈ મનોરથ કરે એ ખાલી કેમ જાય ?
अं.प्र ७ – ३ सत्यसंकल्पतो विष्णुर्नान्यथा तु करिष्यति

(૧) શ્રીઠાકોરજી સર્વ સામ ર્થવાન છે.
चतुः. १० – २ प्रभु सर्वसमर्थो हि

(૧) ભગવદીય જે દે તે અલૌકિક જ દે.
से.फ १६ – १ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिद्ध्येन्मनोरथः

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
કંદર્પા	**બ્રાહ્મણ**	**મેવાડ**	**પ્રસાદી વસ્ત્ર**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) રસોઈ કરતાં પિતાનો દાઝેલો હાથ સારો કર્યો, તથા નેત્ર ગુમાવ્યા અને સારા કર્યા ૨) મીરાંબાઈના ઠાકોર પાસે આચાર્યજીના કીર્તન ગાયાં.	૧) આચાર્યજીને જ પુરુષોત્તમ માનતા. ૨) અન્ય માર્ગી પાસે જઈને માર્ગની વાત કરવી નહિં.

૪૭. રામદાસ મેવા ।

(૧) કેમ કે અજ્ઞાની જીવ છે, અહંકારથી ભર્યો છે.
वा.बो २ – १६ जीवाः स्वभावतो दुष्टाः

(૨) તું જે વાત પિતાને કહીશ તે સાચી થશે તું જ પિતાને માહાત્મ્ય દેખાડજે.
यमु. १ – ५ सकलसिद्धिदा सेवताम्

( ) એમ કહી રામદાસે પોતાના હાથનું જળ પિતાના હાથ ઉપર નાંખ્યું, તેથી હાથ સારો થઈ ગયો.
अं.प्र ७ – ३ सत्यसंकल्पतो विष्णुर्नान्यथा तु करिष्यति

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
મધુએની	**રજપૂત**	**બુંદેલખંડ**	

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) બાળક હતા ત્યારે રાજાની અવગણના **કરી અને પ્રભુમાં વિશ્વાસ રાખ્યો** જેથી રાજાએ કેદમાં નાખ્યાં. ૨) મહાપ્રભુજીએ શ્રીનાથજીની સેવા કરવા આજ્ઞા કરી.	૧) પ્રભુ ઉપર સર્વ સંજોગોમાં અતૂટ **વિશ્વાસ રાખવો.** ૨) શ્રીનાથજીની ઈ છા થાય તેવી રીતે સેવા લે છે.

૪ . રામદાસ હાણ

(૧) ત્યારે રામદાસે કહ્યું, શું આખા જગતનું પાલન રાજા કરે છે ? પાલન તો શ્રીઠાકોરજી કરે છે.
चतुः. १० – २ प्रभु सर्वसमर्थो हि

(૨) રાત્રી થાય ત્યારે વ્રજવાસીઓના ઘરેથી માંગીને લાવે, જે મળે તેમાં નિર્વાહ કરતાં.
वि.धै ८ – १५ ब्रह्मास्त्र–चातकौ भाव्यौ, प्राप्तं सेवेत निर्मम:

( ) ત્યારે મેં કહ્યું હતું કે કોઈ કાળમાં સિદ્ધ થશે, તે સમય હવે તારીસેવાનો આવ્યો છે.

હાલ **જૂનાગઢ**

રામદાસ મેવા । વાર્તા – ૪૭

ઉદ્‌ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) દારી રાંડ, આ શું આ તારા ધણીના છે ! જા આ પછી તારું મુખ નહિ જોઉં.	૧) પ્રતાપબળ પિતાનો દાઝેલો હાથ તેમજ નેત્ર સારા કર્યા. ૨) **ગુરુમાં જ ઠાકોરજીનો ભાવ હતો.**

( ) હવે હું આપને શરણે આવ્યો છું, મારું દુ:ખ દૂર કરો.
कृष्णा. ९ – १० शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्

(૫) શ્રીઆચાર્યજીએ પ્રસાદી વસ્ત્ર દીધાં અને કહ્યું, આની સેવા મન લગાડીને કરજે.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

( ) પહેલાં તો અન્ય માર્ગીય પાસે જઈએ નહીં અને જઈએ તો પોતાના માર્ગની વાત ન કરીએ.
वि.धै ८ – १४ अन्यस्य भजनम् तत्र, स्वतो गमनमेव च

( ) આ પ્રકારે પોતાના ધર્મને ગોપ્ય કરીદેશાંતરમાં રહેવું.
पु.प्र.म ४ – २० वैदिकत्वं लौकिकत्वं, कापट्यात्तेषु नान्यथा

રામદાસ હાણ વાર્તા – ૪૮

ઉદ્‌ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) ભાગ્યમાં જો કેદખાનું કે દુ:ખ લખ્યું હશે તો કોઈ ટાળશે નહિ.	૧) શ્રીનાથજીની સૌ પ્રથમ સેવા કરી. ૨) માનસી સેવામાં મગ્ન રહેતાં.

से.फ १६ – १ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिद्ध्येन्मनोरथः

( ) ત્યારે શ્રીઆચાર્યજીએ રામદાસને પાસે બોલાવી નામ નિવેદન કરાવીને કહ્યું, તમે શ્રીનાથજીની સેવા કરો.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

(૫) હવે શ્રીનાથજીનું મન વૈભવ વધારવાનું થયું, તે નવા મંદિરમાં બિરાજ્યા.
न.र ६ – २ निजेच्छातः करिष्यति

( ) એ પ્રકારે રામદાસે ભાવપૂર્વક સેવા કરીછે, એ માનસી સેવામાં મગ્ન રહેતા.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

સ્વરુપ	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
તમચર કૂકડો	**સારસ્વત બ્રાહ્મણ**	**થાનેશ્વર**	**શ્રીમદ્ ભાગવત**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) આચાર્યજીથી વાદમાં હાર્યા ત્યારે સરસ્વતીએ પંડિત જીતવાનું વરદાન આપ્યું તો પણ હાર્યા. ૨) વિકલ થઈને બજારમાંથી જલેબી લઈને ધરી તે પ્રભુ આરોગ્યા.) અસમર્પિત ન લેતા.	૧) અહંકાર બાધક છે. ૨) વૈષ્ણવનો દોષ થાય તો કોઈ ઉપાય નથી કારણ વૈષ્ણવમાં સૌ વ્રજભક્ત આવી જાય.) આચાર્યજીએ એકવાર જીવને શ્રીનાથજીને સોંપ્યા પછી તે ક્યારેય છોડતા નથી.) આચાર્યજી સેવકને દંડ કરે, ત્યાગ ન કરે.

૪ . રામાનંદ પંિ

(૧) શ્રીઆચાર્યજીના શરણે જા અને સંસારથી છૂટી કૃતાર્થ થા.
અં.પ્ર ૭ – ૮ कृतार्थोऽसि सुखी भव

(૨) હું આપનાથી જીવબુદ્ધિ કરીને વિવાદ કરવા આવ્યો.
वा.बो २ – १६ जीवाः स्वभावतो दुष्टाः

( ) હું આપને શરણે આવ્યો છું, મારો અંગીકાર કરો.
कृष्णा. ९ – १० शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्

( ) રામાનંદે ઊઠીને સ્ત્રીને કહ્યું, જલદીથી છાણ ઉઠાવ, નહીં તો વૈષ્ણવો ઊઠીને બધું છાણ લઈ જશે.
वा.बो २ – १६ जीवाः स्वभावतो दुष्टाः
सि.मु ३ – २० भक्त्यभावे तु तीरस्थो, यथा दुष्टैः सर्वकर्मभिः
अन्यथाभावमापन्न – स्तस्मात्स्थानाच्च नश्यति

(૫) મેં તારો ત્યાગ કર્યો.
पु.प्र.म ४ – १८ आसक्तौ भगवानेव, शापं दापयति क्वचित् ।
अहंकारेऽथवा लोके, तन्मार्गस्थापनाय हि ॥
अं.प्र ७ – २ कदाचिदपमानेपि, मूलतः का क्षतिर्भवेत्

( ) એ પરીક્ષા જોવાને માટે શ્રીઆચાર્યજી આપે અપરાધનું બહાનું કાઢીને તેમનો ત્યાગ કર્યો.
पु.प्र.म ४ – २० वैदिकत्वं लौकिकत्वं, कापट्यात्तेषु नान्यथा
अं.प्र ७ – ३ सत्यसंकल्पतो विष्णुर्नान्यथा तु करिष्यति

( ) નિવેદનમ્ તુ સ્મર્તવ્યમ
सि.र ५ – ५ निवेदिभिः समर्प्यैव, सर्वम् कुर्यादिति स्थितिः

( ) વૈષ્ણવ પર પ્રીતિ રાખવી એમ જણાવ્યું.

રામાનંદ પંિ વાર્તા – ૪૯

ઉદ્‌ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) મેં તને પંડિત જીતવાનું વરદાન આપ્યું **છે, ઈશ્વર જીતવાનું નહિ.** ૨) જલદીથી છાણ ઉઠાવ, નહિ તો વૈષ્ણવો લઈ જશે.) મેં તારો ત્યાગ કર્યો.) તમારા સેવકે મને જલેબી આરોગાવી છે. ૫) ભલે લાખ જન્મમાં તો મારો અંગીકાર કરવાનું કહ્યું ને !	૧) આચાર્યજી ખૂબ જ નારાજ થયાં. ૨) કૃપા કરીને સ્વપ્ન દ્વારા લાખ જન્મ ભોગવાવડાવ્યા.) વૈષ્ણવોનો અપરાધ થયો.

पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः

( ) શ્રીઆચાર્યજીના તિરસ્કારથી રામાનંદ વિકળ થઈ ગયા.
वि.धै. ८ – १ अशक्ये हरिरेवास्ति, सर्वमाश्रयतो भवेत्
अं.प्र. ७ – १० अशक्ये हरिरेवाऽस्ति, मोहं मा गाः कथंचन

(૧) ખાન-પાન કરે તે પહેલાં એમ કહે જે શ્રીગોવર્ધનનાથજી આરોગજો આ પ્રકારે સમર્પણ કરીને ખાય.
सि.र ५ – ६ तस्मादादौ सर्वकार्ये, सर्ववस्तुसमर्पणम्

(૧૧) મેં તમને વચન આપ્યું છે કે જેને તમે બ્ર સંબંધ કરાવશો તેને હું કદીય નહીં છોડું.
अं.प्र ७ – ३ सत्यसंकल्पतो विष्णुर्नान्यथा तु करिष्यति

(૧૨) ત્યારે દામોદરદાસે પૂછ્યું કે મહારાજ આપે એનો ત્યાગ કર્યો છે અને શ્રીનાથજીએ પક્ષ કર્યો તો તે જીવનો અંગીકાર ક્યારે કરશો ?
पु.प्र.म ४ – २१ वैष्णवत्वं हि सहजम्

(૧) આજ પછી વૈષ્ણવોનો અપરાધ નહીં કરે તો લાખ જન્મે અંગીકાર કરીશ.
सि.र ५ – २ सर्वदोषनिवृत्तिर्हि

(૧) પછી રામાનંદની બુદ્ધિ સુંદર થઈ ગઈ, વૈષ્ણવના અપરાધથી ડરવા લાગ્યા.
न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा
न.र ६ – ७ अतः सेवापरं चित्तं, विधाय स्थीयतां सुखम्

(૧૫) પછી સ્વપ્ન દ્વારા લાખ જન્મ ભોગવાવી કૃપા કરીશ્રીઆચાર્યજીએ અંગીકાર કર્યો.
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः

(૧) અંગીકાર કર્યો તે શાથી ? શ્રીઆચાર્યજી વૈષ્ણવને દંડ દે છે તે શિક્ષા માટે, સ્વરૂપતઃ ત્યાગ નથી.
पु.प्र.म ४ – १८ आसक्तौ भगवानेव, शापं दापयति क्वचित् ।
अहंकारेऽथवा लोके, तन्मार्गस्थापनाय हि ॥

(૧) શ્રીઆચાર્યજીએ વેદમંત્રથી જળ છાંટીને ત્યાગ એ માટે કર્યો કે મર્યાદા રીતિથી ત્યાગ છે, લોકોને દેખાડવા માટે.
પુ.પ્ર.મ ૪ – ૨૦ वैदिकत्वं लौकिकत्वं, कापट्यात्तेषु नान्यथा

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
છીપા	કમલા	છીપા	આગ્રા

પ્રસંગ	તત્ત્વબોધ
૧) કૃષ્ણદાસે ઘણાં દામ આપી છીંટ ખરીદી. ૨) વૃદ્ધ થયાં ત્યારે ગુંસાઈજીની હવેલીની દોઢી ઉપર બેસવાની સેવા માંગી.) પંડિતો સાથે વાદ કરી વિદાય કરી દેતા.) શ્રીગુસાંઈજીના સસરાને ત્યાં જમ્યા નહિં.	૧) ઠાકોરજીને લાયક વસ્તુ ગમે તે કિંમતે પણ ખરીદવી. ૨) પોતાના ધનથી જ પ્રભુની ચીજ ખરીદવી.) દેહ સંબંધી કરતાં ભાવ સંબંધી મુખ્ય છે.

૫૦. વિ ણુદાસ ીપા

(૧) શ્રીઆચાર્યજીએ શ્રીમુખથી વખાણ કરીને કહ્યું કે લે, તેથી તું કોટી ઉપાય કરે તો પણ આ થાન પાછા મળે નહીં.
ન.ર ૬ – ૭ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा
(૨) તેથી કૃપા કરીને મને શરણે લો.
કૃષ્ણા. ९ – १० शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्
( ) ત્યારે શ્રીઆચાર્યજી પ્રસન્ન થઈને કહે, તમારા સરખા વૈષ્ણવોને માટે તો લીલામાંથી પધાર્યા છીએ.
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः
( ) ત્યારે વિષ્ણુદાસે કહ્યું મહારાજ, મારે તો કહેવું જોઈએ, સેવકનો આ ધર્મ છે.
अं.प्र ७ – ५ सेवकस्य तु धर्मोऽयं, स्वामी स्वस्य करिष्यति
(૫) કોની છીંટ અને કોણ ભેટ કરે ? આ બધું પ્રાણ શરીર જયારે જયાં શ્રીઆચાર્યજી કહે ત્યાં વિનિયોગ કરાવજો.
सि.र ५ – ५ निवेदिभिः समर्प्यैव, सर्वम् कुर्यादिति स्थितिः

(૧) હું શ્રીઆચાર્યજીની કાનીથી સેવક જાણી આરોગ્યો, તે સુંદર રીતિથી સામગ્રી ધરે તે ઘણી પ્રીતિથી આરોગું છું.
પુ.પ્ર.મ ૪ – ૧૬ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः

વિ ણુદાસ ીપા — વાર્તા – ૫૦

ઉદ્‌ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) હમણાં જ તું છુઆછૂતમાં સમજે છે ! ૨) કોની છીંટ અને કોણ ભેટ કરે !	૧) **ગુસ્સુખ – ગુસાંઈજીને શ્રમ ન થાય તે** માટે પંડિતોને વાદ કરી હરાવીને મોકલી દેતા. ૨) સેવાફળ ગ્રંથ તથા ટીકા સંભળાવી.) કૃપાબળ – પંડિતોને વાદમાં હરાવતા.) માનસીમાં મગ્ન રહેતા.

( ) તમે સદા ભગવત્ સેવામાં મગ્ન રહેશો.
સિ.મુ ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता
( ) ત્યારે વિષ્ણુદાસે કહ્યું, મારું મન એમ જ કહે છે કે હું જુદો રહું.
પુ.પ્ર.મ ૪ – ૨૦ वैदिकत्वं लौकिकत्वं, कापट्यात्तेषु नान्यथा
( ) ત્યારે સ્ત્રી દસ વીસ ગાળો દઈ ચાલી ગઈ.
वि.धै ८ – ७ भार्यादीनां तथान्येषामसतश्चाक्रमं सहेत्
( ) દિવસ રાત માનસી સેવામાં અને શ્રીઆચાર્યજીના ગ્રંથ શ્રીસુબોધિનીજીના ભાવમાં મગ્ન રહે.
चतु:. १० – ४ स्मरणं भजनं चापि, न त्याज्यमिति मे मतिः
(૧) તેથી પંડિતો મનમાં સમજતાં કે જેના પોળિયામાં આવું સામ ર્થ છે કે અમારાથી જવાબ ન અપાયો.
યમુ. १ – ५ सकलसिद्धिदा सेवताम्
(૧૧) અને વ્રજભક્તોનો ભાવસંબંધ હતો તેથી વ્રજભક્તોના પ્રેમથી વશ થયા.
પુ.પ્ર.મ ૪ – ૧૬ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
ઈશ્વરી	**ક્ષત્રિય**	**સિંહનદ**	

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) નાચગાનનો શોખ હતો. ઠગલોકોથી છેતરાઈને જેલમાં ગયા તે મહાપ્રભુજીએ છોડાવ્યા. ૨) દીનતા ખૂબ હતી.) મહાપ્રભુજીની આણથી વરસાદને વરસતો રોક્યો.	૧) વૈષ્ણવો જૂઠું ન બોલે. ૨) યમુના સ્નાનથી દુ:ખ દૂર થાય તેમજ **તનુનવત્વ પ્રાપ્ત થાય એવો વિશ્વાસ** હતો.) **વિશ્વાસ હતો કે આચાર્યજીના નામથી** મેહ નહિ વરસે.) પોતાનું માહત્મ્ય ન વધે તે જોવું, નહિ તો અહંકાર આવે. ૫) તુ છ કાર્યમાં ઠાકોરજીને શ્રમ ન કરાવવો.

૫૧. વણદાસ ત્રિ

(૧) શ્રીયમુનાજીમાં નહાવાથી અને પાન કરવાથી બધાં દુ:ખ જાય છે, નવીન દેહ થાય છે, વૈષ્ણવો જૂઠું બોલે નહીં.
यमु. १ – ७ तनुनवत्वमेतावता
पु.प्र.म ४ – २१ वैष्णवत्वं हि सहजम्

(૨) વૈષ્ણવે જીવણદાસની સાથે જઈ તે વેપારીને કહ્યું, જીવણદાસને છોડી દો, રૂપિયા સો અમારીપાસેથી લો.
न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा

( ) આ લૌકિક બંદીખાનેથી આપે છોડાવ્યો તો હવે આ સંસારરૂપી બંદીખાનામાંથી પણ મને છોડાવો.
वि.धै ८ – १० ऐहिके पारलोके च, सर्वथा शरणं हरिः

( ) જીવણદસે ચોથા દિવસે મહાપ્રસાદ લીધો, તેનો દેહ ઉત્તમ થઈ ગયો.
यमु. १ – ७ तनुनवत्वमेतावता

(૫) શ્રીઆચાર્યજી કહે, આ બ્ર સંબંધના અધિકારીનથી, એમનો નામથી જ ઉદ્ધાર થશે.
बा.बो २ – १८ अतदीयतया चापि केवलश्चेत् समाश्रितः

વણદાસ ત્રિ — વાર્તા – ૫૧

ઉદ્ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) આ બધાં રોમે રોમ આપના દેવાદાર છે. આપ જયાં વેચશો ત્યાં વેચાઈશું. ૨) એવો તે કોણ છે કે આપની આણ લીધા પછી વરસે !	૧) કૃપાળુતા - કેદખાનેથી સેવક ન હતા તો પણ મુક્ત કરાવ્યા. ૨) રંગ રાગમાં મસ્ત હતાં તો પણ સેવક કર્યા.) પ્રતાપબળ - મેહ વરસતો અટકાવ્યો.

( ) હવે તમે ઘરમાં રહી સેવા કરો.
भक्ति. ११ – २ गृहे स्थित्वा स्वधर्मतः
भक्ति. ११ – २ अव्यावृत्तो भजेत् कृष्णम्

( ) હવે તમને સંસારનું સુખ-દુ:ખ બાધા નહીં કરે વળી જે તમે મનમાં ધારશો તે બધો મનોરથ પૂર્ણ થશે.
न.र ६ – ७ अतः सेवापरं चित्तं, विधाय स्थीयतां सुखम्

( ) પછી જીવણદાસે મેઘની તરફ જોઈને કહ્યું, તને શ્રીઆચાર્યજીની આણ છે, હમણાં ન વરસીશ.
कृष्णा. ९ – १० सर्वसामर्थ्यसहितः सर्वत्रैवाखिलार्थकृत्

( ) એવો તે કોણ છે કે આપની આણ દીધા પછી વરસે ?
वि.धै ८ – १५ ब्रह्मास्त्र–चातकौ भाव्यौ, प्राप्तं सेवेत निर्ममः

(૧) કારણ કે ઘણું માહાત્મ્ય વધે તો કયારેક અહંકાર આવે અને અનિષ્ટ જ થાય.
सं.नि १४ – ६ विषयाक्रान्तदेहानां, नावेशः सर्वदा हरेः
सि.मु ३ – १४ संसारी यस्तु भजते, स दूरस्थो यथा तथा ।
अपेक्षितजलादीनामभावात् तत्र दुःखभाक् ॥

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
સુગંધિની	**સરસ્વત બ્રાહ્મણ**	**હાજીપુર**	**પાદુકાજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) કમાવા જતાં રસ્તામાં જ આચાર્યજીનો સંગ થઈ ગયો. ૨) પરિ મામાં મહાપ્રભુજી માટે છાયા-પંખો કરતા અને બિછાનાની વ્યવસ્થા કરતા.) મહાપ્રભુજી જ્યાં બિરાજતા હતા ત્યાં નિત્ય અપરસમાં દંડવત્ પ્રણામ કરતાં.	૧) ભગવાનને જે કોઈ ન જાણે તેને શૂદ્રથી પણ હલકો જાણવો. અને ભગવાનને જે જાણે તેને બ્રા ણથી પણ શ્રેષ્ઠ ગણવો. ૨) **ગુરુ પ્રસન્ન થાય તો ઠાકોરજી પ્રસન્ન** થયા છે તેમ જાણીએ.

પર. ભગવાનદાસ સારસ્વ

(૧) રસ્તામાં શ્રીઆચાર્યજી શ્રીમુખથી વાર્તા વૈષ્ણવોને કહેતા તે તેઓ પાછળ બેસીને સાંભળતાં.
जल. १२ – १७ तेऽमृतोदाः समाख्याता स्तद्वाक्पानं सुदुर्लभम्
(૨) શ્રીઆચાર્યજીએ કહ્યું શ્રીઠાકોરજી કૃપા કરે ત્યારે સમજી શકાય.
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः
( ) શ્રીઆચાર્યજી કહે સેવક થવું બહુ કઠણ છે..... અને સેવક થયે તો દાસ થવું પડે.
अं.प्र ७ – ४ आज्ञैव कार्या सततं, स्वामिद्रोहोऽन्यथा भवेत्
( ) પરંતુ અમે અજ્ઞાની છીએ, આપના સ્વરૂપને ન જા યું તેથી અપરાધ ક્ષમા કરો.

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
સુંદરી	**સાચોરા બ્રાહ્મણ**	**રાજનગર**	**અષ્ટાક્ષરમંત્ર**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) પંડિતને વાદમાં હારેલો જાણીને પ્રભાવિત થયા, સેવક થયા. ૨) ભીતરિયા તરીકે ગુસાંઈજી પાસે રહ્યા.) સામગ્રી દાઝી જેથી ગુસાંઈજી ખીજ્યા.) અ યુતદાસે વિનંતી કરી ફરી સેવામાં લેવડાવ્યા.	૧) વિદ્યા ભણવાથી બે જાતનાં ફળ મળે. (અ) શીતલ જળરૂપ સત્પુરુષને થાય, મન શાંત થાય, અંદરનાં નેત્ર ખૂલે, સુખદુ:ખને સમાન ગણે, જીવનમાં ભગવદ્બુદ્ધિ થાય. દીનતા, સંતોષ, નિર્મળ તા, અ ોધ અને પૂર્ણઆશ્રિત થાય. (બ) ઓછું પાત્ર શાસ્ત્ર ભણે તો અગ્નિરૂપ થાય જેથી કામ, ોધ, મત્સર આવે, અને દુ:ખી થાય. આ લોક અને પરલોક બગડે. આ અગ્નિરૂપ છે. ૨) દ્રવ્ય ભાગ્યથી મળે છે.) સેવા સામગ્રી સાવધાનીથી કરવી.

ભગવાનદાસ સારસ્વ — વાર્તા – પર

ઉદ્‌ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) મહારાજ, આપનું જળ તો શૂદ્ર લાવે છે, વાસણ માંજે છે, તો હું તો બ્રા ણ છું, મારાથી કેમ સેવા નથી કરાવતા !	૧) **ગુરુસુખ - રસ્તામાં છાયા - પંખો** કરતા અને લાયક ઉતારો બનાવતા. ૨) **આચાર્યજી નિત્ય દર્શન દેતાં, ગુરુમાં** વિશેષ પ્રેમ હતો.

वा.बो २ – १६ जीवाः स्वभावतो दुष्टाः
(૫) ઉષ્ણકાળમાં મોટો પંખો બનાવી માર્ગમાં છાયા કરતાં ..... રસોઈની પરચારગી કરતા.
अं.प्र ७ – ५ सेवकस्य तु धर्मोऽयं, स्वामी स्वस्य करिष्यति
( ) તમે એમની સેવા સુંદર રીતિથી કરજો.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता
( ) તે જે ઠેકાણે શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ બિરાજ્યા હતા ત્યાં ભગવાનદાસ ચોકી કરીનિત્ય પોતું કરતા, નિત્ય સવારે નહાઈને દંડવત્ પ્રણામ કરતા. તેઓ એમ જાણતા કે સાક્ષાત્ શ્રીઆચાર્યજી અહીં બિરાજે છે.
पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः

ભગવાનદાસ સા ોરા — વાર્તા – પ૩

ઉદ્‌ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) આપ હમણાંથી જીવનો દોષ જોવા લાગ્યા તો જીવનો ઉદ્ધાર કેમ થશે ! ૨) શ્રી વિઠ્ઠલેશ ચરણકમલ, પાવન ત્રિલોકી કરન	૧) ચતુ: લોકી ભણાવ્યો. ૨) ગુસાંઈજી ખીજ્યા - સામગ્રી દાઝી ગઈ અને પ્રભુને ધરી.) વૈષ્ણવ બહુ કૃપાળુ છે - સેવામાં લેવા માટે ગુસાંઈજીને વિનંતી કરી.) વૈષ્ણવના દુ:ખે અ યુતદાસના નેત્રમાંથી જળ વહેવાં લાગ્યાં. પ) કીર્તન રચતા.

૫૩. ભગવાનદાસ સા ોરા

(૧) દુ:ખને અને સુખને ભગવદ્ ઈ છા માને, જગતમાં જીવ માત્રમાં ભગવદ્ બુદ્ધિ થાય ..... અને ભગવાનનો આશ્રિત થાય, તો તેનું ભણવું સફળ છે.
વि.धै ८ – १ विवेकस्तु हरिः सर्वम्, निजेच्छातः करिष्यति

(૨) સર્વમાં ભગવદ્ ભજન શ્રેષ્ઠ છે.
सि.मु ३ – १९ ज्ञानाधिको पुष्टिमार्ग, एवं तस्मान्निरूपितः

( ) ક્યારેક અમારીઅપ્રસન્નતા થાય તો તને ભગવત્ પ્રાપ્તિમાં અંતરાય થાય.
अं.प्र ७ – ४ आज्ञैव कार्या सततं, स्वामिद्रोहोऽन्यथा भवेत्

( ) જ્યારે શ્રીગુસાંઈજી ભોગ સરાવવા પધાર્યા ત્યારે બગડેલી સામગ્રી જોઈ તેથી ભગવાનદાસ ઉપર બહુ ખીજ્યા. અને સેવાથી બહાર કર્યા.
अं.प्र ७ – २ कदाचिदपमानेपि, मूलतः का क्षतिर्भवेत्

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
મધુરા	સનોઢિયા બ્રાહ્મણ	મથુરા	

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) નવવર્ષની ઉંમરે ગોવર્ધન આવ્યા તો ત્યાં જ વૈરાગીની જેમ રહી પડ્યા. ૨) વ્રજમાં અહીં તહીં રહેતા. મહાપ્રભુજીએ કૃપા કરી. માનસી સિદ્ધ કરી દીધી.) ગુસાંઈજી તેમના નેત્રમાં મહાપ્રભુજીનાં દર્શન કરવા પધારતા.) ભગવાનદાસને સેવામાં લેવા શ્રીગુસાંઈજીને વિનંતી કરી.	૧) વૈષ્ણવ વૈષ્ણવનું દુ:ખ જોઈને દ્રવી જાય. ૨) શ્રીવલ્લભની કૃપા થાય તો જીવને સીધી જ માનસી સિદ્ધ થઈ શકે.

૫૪. અ ુ દાસ સનોિ ।

(૧) ચરણામૃત આપ્યું. તેનું અ યુતદાસે પાન કરીહાથ અને નેત્રોથી લગાડી, મસ્તક ઉપર લગાડી હૃદયથી લગાડ્યું એટલે અ યુતદાસનાં નેત્ર અલૌકિક થઈ ગયાં, લીલાનાં દર્શન કરવા લાગ્યા.
सि.मु ३ – १६ आत्मानंदसमुद्रस्थं, कृष्णमेव विचिन्तयेत्
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः

(૨) એથી માનસી સેવામાં મગ્ન થઈ ગયા.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

(૫) અ યુતદાસે કહ્યું ..... શ્રીગુસાંઈજી પરમ દયાળ છે, ફરીતમને સેવા દેશે.
अं.प्र ७ – ५ सेवकस्य तु धर्मोऽयं, स्वामी स्वस्य करिष्यति
निं.ल १५–४/१५–५ महतां कृपया यद्वत्, कीर्तनम् सुखदम् सदा

( ) ત્યારે જોયું તો અ યુતદાસના નેત્રમાંથી જળ બહુ જ વહે છે.
पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः
पु.प्र.म ४ – २१ वैष्णवत्वं हि सहजम्

( ) આપ હમણાંથી જ જીવનો દોષ જોવા લાગ્યા, તો જીવનો ઉદ્ધાર હવે કેમ થશે ?
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे नियामक इति स्थितिः

( ) જેને તમે બ્ર સંબંધ કરાવશો તેના સકળ દોષ દૂર થશે અને આપ દોષ જોવા લાગ્યા તેનું મને મોટું દુ:ખ છે.
सि.र ५ – २ सर्वदोषनिवृत्तिर्हि

( ) ભગવાનદાસ સેવામાં મન લગાડીને ભયસંયુક્ત સેવા કરવા લાગ્યા.
सि.मु ३ – २ चेतस्तत्प्रवणं सेवा, तत्सिद्धयै तनुवित्तजा

અ ુ દાસ સનોિ । — વાર્તા – ૫૪

ઉદ્ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) હું તો વૈરાગી છું. મારું લગ્ન તો થયું જ નથી.... ગોવર્ધનની દસ-વીસ પરિ મા કરી મન થશે ત્યારે આવીશ.	૧) માનસીમાં મગ્ન રહેતા. ૨) તેમનાં નેત્રમાં મહાપ્રભુજીનાં દર્શન થતાં.) વિરહમાં રહેતા.

( ) શ્રીગુસાંઈજી નિત્ય તેમને દર્શન દેવા પધારતા. ઉપરનો આ ભાવ મર્યાદા રાખવા માટે કહ્યો, પરંતુ શ્રીગુસાંઈજીતો તેમનાં દર્શન કરવા પધારતા..... અ યુતદાસનાં નેત્રમાં શ્રીમહાપ્રભુજી ઝલકતાં.
पु.प्र.म ४ – २० वैदिकत्वं लौकिकत्वं, कापट्यात्तेषु नान्यथा

( ) અ યુતદાસની વાર્તાનો બહુ પ્રકાશ નથી કર્યો, કેમકે એમને વિપ્રયોગ છે.
निं.ल १५ – १ यच्च दुःखं यशोदाया, नंदादीनां च गोकुले

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
મોહની	**ગૌડ બ્રાહ્મણ**	**મહાવન**	**મદનમોહનજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) ગિરિરાજની પરિ મા બહુ કરતા. ૨) ત્રણ પરિ મા એક સાથે કરી ત્યારે પ્રભુ, ગિરિરાજજીનાં દર્શન થયાં.) બગીચામાંથી સ્વરૂપ મળ્યું.) આચાર્યજીએ આસુરવ્યામોહલીલા કરી પછી વિરહથી દેહ છોડયો.	૧) આચાર્યજીનાં વચન ઉપર અટલ **વિશ્વાસ હતો.** ૨) ભગવત્ સેવાથી પ્રેમ થાય.

૫૫. અ ુ દાસ ગ બા ણ

(૧) હવે એક સાથે ગોવર્ધનની ત્રણ પરિ માની આજ્ઞા કરીછે તેથી હું ગોવર્ધન જાઉં છું.
ન.ર ૬ – ૭ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा

(૨) શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુને વિનંતી કરીમહારાજ, પ્રેમનું દાન કૃપા કરીને કરો.
भक्ति. ११ – ३ ततःप्रेम तथासक्ति र्व्यसनं च यदा भवेत्

( ) ભગવત્ સેવા કરો તો પ્રેમ થાય.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
રસાત્મિકા	**સારસ્વત બ્રાહ્મણ**	**કડા**	**પાદુકાજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) કુટુંબીજનો સઘળા મૃત્યુ પામ્યા, જેથી દુ:ખી હતા. ૨) આચાર્યજીએ વિદાય કર્યા તો વિરહમાં નેત્રમાં જલ ભરાઈ આવ્યાં.) આસુરવ્યામોહ લીલા પછી પણ આપ દર્શન દેતાં તેનો અનુભવ વૈષ્ણવને કરાવ્યો.	૧) ભગવદીયોને આચાર્યજીનાં નિત્ય દર્શન થાય. ૨) સ્વરૂપ અનન્યતા અને વિરહ ફલસાધક છે.

૫૬. અ ુ દાસ સારસ્વ બા ણ

(૧) પછી વેદમંત્ર ભણી એક અંજલિ જળ છાંટયું, ત્યારે અ ુતદાસના હૃદયમાં વિવેક, ધૈર્ય અને ભગવાનનો આશ્રય દૃઢ થઈ ગયો.
वि.धै ८ – १ विवेकधैर्ये सततं रक्षणीये तथाश्रयः
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे नियामक इति स्थितिः

(૨) હું તારા ઉપર ઘણો પ્રસન્ન છું, જયાં તું રહીશ ત્યાં હું તને દર્શન દઈશ.
बा.बो २ – १८ समर्पणेनात्मनो हि, तदीयत्वम् भवेद् ध्रुवम्

હાલ
શ્રીજીદ્વાર

અ ુ દાસ ગ બા ણ — વાર્તા – ૫૫

ઉદ્‌ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) ગિરિરાજજીની પરિ મા ઘણી કરી, કોઈ ચમત્કાર જોયો ? ૨) એકસામટી ત્રણ પરિ મા કરજે.) ભગવત્ સેવા કરો તો પ્રેમ થાય.	૧) **મહાપ્રભુજીનાં વચનમાં વિશ્વાસ.** ૨) તેમનાં હૃદયમાં આચાર્યજી બિરાજતાં જેથી ગુસાંઈજી તેમને દંડવત્ પ્રણામ કરવા ન દેતા.) આચાર્યજીમાં અતૂટ પ્રેમ. વિરહમાં દેહ છોડયો.

( ) અને અ ુતદાસના ઘરમાં રહી પુષ્ટિમાર્ગની બધી રીત બતાવી.
ન.ર ૬ – ૭ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा

(૫) શ્રીગુસાંઈજી અ ુતદાસને દંડવત્ પ્રણામ કરવા ન દેતાં અને કહેતાં જે તમારા હૃદયમાં શ્રીઆચાર્યજી બિરાજે છે.
सि.मु ३ – १६ आत्मानंदसमुद्रस्थं, कृष्णमेव विचिन्तयेत्

( ) પછી વિરહ ઘણો થયો તેથી રહેવાય નહીં. પછી બદ્રીકાશ્રમ થઈ અન્ન જળ છોડી દેહત્યાગ કર્યો.
नि.ल १५–१३ संसारविरहक्लेशौ, न स्यातां हरिवत्सुखम्

અ ુ દાસ સારસ્વ બા ણ — વાર્તા – ૫૬

ઉદ્‌ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) કાશીમાં લૌકિકલીલા જોઈને સંદેહ ન કરીશ, હું મારા ભક્તોના ઘરે સદા બિરાજું છું.	૧) દુ:ખી જાણી કૃપાથી અંગીકાર કર્યો. ૨) આચાર્યજી હંમેશા એમને દર્શન દેતા. તેમના સ્વરૂપમાં અનન્યતા.

( ) તેથી હવે ઘરે જઈ ભગવત્ સેવા કરો. भक्ति. ११ – २ गृहे स्थित्वा स्वधर्मतः

( ) અ ુતદાસે કહ્યું, શ્રીઆચાર્યજી એવું કદીયે ન કરે, એને મોહ થયો હશે.
से.फ १६ – ६ अवश्येयं सदा भाव्या सर्वमन्यन्मनोभ्रमः

(૫) કાશીમાં લૌકિક લીલા જોઈને સંદેહ ન કરીશ, હું મારા ભક્તોને ઘરે સદા બિરાજું છું.
चतुः. १० – ३ यदि श्रीगोकुलाधीशो, धृतः सर्वात्मना हृदि

( ) તે અ ુતદાસ સદા સંયોગરસમાં મગ્ન રહેતા.
नि.ल १५ – २ गोकुले गोपिकानां तु, सर्वेषां व्रजवासिनाम्

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
વ્રજવિલાસિની	**કાયસ્થ**	**અંબાલય**	**હસ્તાક્ષર, મંત્ર**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) જુગારના વ્યસની. ૨) છોકરાં ભણાવતાં એકને માર્યો અને મૂર્છાવશ થઈ ગયો.) દીવાનગીરીનું કામ કરતા, ગોકુલ કબ ચલોંગે કહેવા સેવક રાખ્યો હતો. નેત્રમાં જલ ભરી લીલામાં મગ્ન થઈ જતાં.	૧) કામકાજની વ ચે પણ સતત આચાર્યજીનું સ્મરણ કરીને લીલામાં મગ્ન થઈ જતા.

૫૭. નારા ણદાસ કા સ્

(૧) હું શ્રીઆચાર્યજીની કૃપાથી તારીબધી વાત જાણું છું.
યમુ. ૧ – ૫ सकलसिद्धिदा सेवताम्
(૨) હવે હું આપના શરણે આવ્યો છું, મારા ઉપરનું કલંક છોડાવો.
વિ.ધૈ ૮ – ૧૦ ऐहिके पारलोके च, सर्वथा शरणं हरिः

સ્વરુપ	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
ગોકુલનો વાંદરો	**ભાટ**	**મથુરા**	

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) કવિત નહોતી આવડતી જેથી દુ:ખી હતાં. ૨) યમુનાકિનારે દ્રવ્યના ઢગલા બતાવ્યા, તે લેવા જતાં દંડ મળ્યો.	૧) નિ:સાધન ઉપર પ્રભુ જલદી કૃપા કરે છે. ૨) દ્રવ્યમદથી અનેક પ્રકારનાં પાપ થાય છે.) અસમર્પિત ખાવાથી વાંદરાનો જન્મ મળ્યો.

૫ . નારા ણદાસ ભાટ

(૧) શ્રીઆચાર્યજી કહે ભલુ થયું કે કવિત દોહા નથી આવડતાં ..... સારું થયું કે ન ભ યો, વળી ભગવાન ઓછા પાત્રને દ્રવ્ય નથી આપતા તે પણ કૃપા કરે છે.
બા.બો ૨ – ૧૪ लोकेऽपि यत् प्रभुर्भुंक्ते, तन्न यच्छति कर्हिचित्
(૨) ત્યાં જુએ તો સોના રૂપાના ઢગલા પડયા છે, તે લોભ કરીને લેવા લાગ્યા..... કે તેને શ્રીઆચાર્યજીએ દ્રવ્ય લેવાનું કહ્યું છે ?
અં.પ્ર ૭ – ૪ आज्ञैव कार्या सततं, स्वामिद्रोहोऽन्यथा भवेत्
( ) **આખરે પશુ તો પશુ ખરો, વિશ્વાસ નહીં.**

નારા ણદાસ કા સ્ — વાર્તા – ૫૭

ઉદ્‌ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) ભૈયા, ગોકુલ કબ ચલોંગે	૧) જુગારીને પણ ઉગાર્યો. ૨) બાલબોધ ગ્રંથ ભણાવ્યો.

( ) ભૈયાજી, શ્રીગોકુળ શ્રીઆચાર્યજીના દર્શને કયારે ચાલશો ? ..... નેત્રોમાં જળ ભરી લીલારસમાં મગ્ન થઈ જતા.
ચતુ:. ૧૦ – ૩ यदि श्रीगोकुलाधीशो, धृतः सर्वात्मना हृदि
સિ.મુ ૩ – ૧૬ आत्मानंदसमुद्रस्थं, कृष्णमेव विचिन्तयेत्

નારા ણદાસ ભાટ — વાર્તા – ૫૮

ઉદ્‌ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) **આખર પશુ તો ખરો, વિશ્વાસ નહિ.** ૨) અમે ભાટ છતાં આવા મૂર્ખ કેમ !) દ્રવ્ય જોવું હોય તો ઘ્રુવઘાટ પર જજે, પણ લઈશ નહિ.	૧) પ્રતાપબળ – દ્રવ્ય બતાવ્યું.

વિ.ધૈ ૮ – ૧૫ अविश्वासो न कर्तव्यः सर्वथा बाधकस्तु सः
( ) અસમર્પિત ખાઈને તું સંસારમાં પડયો છે, દુ:ખ ભોગવે છે.
સિ ર ૫ – ૪ असमर्पितवस्तुनाम्, तस्माद्वर्जनमाचरेत्
(૫) મને આ સંસારદુ:ખથી છોડાવો, હવે મને દ્રવ્યની ચાહના નથી.
કૃષ્ણા. ૧ – ૧૦ शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्
( ) **તો ઘરમાં રહેજે, તને ઘરમાં જ બધું મળી રહેશે, વિશ્વાસ દઢ રાખજે.**
વિ.ધૈ ૮ – ૧૫ ब्रह्मास्त्र–चातकौ भाव्यौ, प्राप्तं सेवेत निर्ममः
भक्ति. ११ – २ अव्यावृत्तो भजेत् कृष्णम्

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
કેતકી	**લુહાણા**	**ઠઠ્ઠા**	**ચરણછાપ-મદનમોહનજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) શરીરના ગુમડાં આપશ્રીની કૃપાથી મટી ગયાં. ૨) બાદશાહે કેદ કર્યા. નામધારી વૈષ્ણવોની બેટીના લગ્ન માટે પાંચ હજાર રૂપિયા આપી દઈ કોરડા ખાવા તૈયાર થયા.	૧) વૈષ્ણવોની સેવા અને દર્શન દુર્લભ છે તથા ફળદાયી છે. ૨) આચાર્યજી પોતાના સેવકની જ ભેટ સ્વીકારે છે.

૫ . નારા ણદાસ લોહાણા

(૧) ત્યારે બન્ને ચરણ તેના માથા ઉપર અને છાતી ઉપર ધરીપડદો નાંખી દીધો.
સે.ફ ૧૬ – ૧ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिद्धयेन्मनोरथः

(૨) મનમાં વિચાર્યું કે આજે પાંચસો કોરડા ખાઈ લઈશ, એમનું તો કામ થાય !
वि.धै ८ – ६ त्रिदुःखसहनम् धैर्यमामृतेः सर्वतः सदा

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
સુનંદા	**ક્ષત્રિય**	**સિંહનદ**	**નવનીતપ્રિયજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) સાસુ-વહુના સંગે વૈષ્ણવ થઈ. ૨) સૂતર કાંતીને નિર્વાહ કરતી.) ઠાકોરજી હઠ કરીને શાક-મેવા મંગાવતા.) સંકોચમાં બહુ તાપ કરતી કે લાલા માટે મેવા-મીઠાઈ નથી.	૧) ઠાકોરજીની સેવા કરવાથી ભાગ્ય ઉઘડે છે. ૨) જીવનો બાળભાવ દૃઢ થાય તો પ્રભુનો માતૃભાવ પણ પ્રકાશે.) ઠાકોરજીને થોડું હોય તો પણ નાના પ્રકારની સામગ્રી પ્રેમથી બનાવીને ધરવી અને સંકોચ હોય તો બહુ તાપ રહેવો જોઈએ.) ઉધાર લાવીને સામગ્રી ન કરવી. ૫) સંકોચમાં જ નિરોધ સિદ્ધ થાય છે.) પ્રેમમાં મર્યાદાનું અનુસંધાન ન રહે પણ જ્ઞાનમાં મર્યાદા જરૂર રાખવી, નહિ તો દંભ થશે.

૬૦. ત્રાણી સિંહનંદની

(૧) પછી સાસુ વહુના શ્રીઠાકોરજીએ કહ્યું કે આ ક્ષત્રાણી વેલ બૂટ્ટી સારીકાઢી જાણે છે, તો તેની પાસે મારા વાગામાં બૂટ્ટી કઢાવી મને પહેરાવ .... થોડાક દિવસમાં શ્રીઆચાર્યજી પધારશે ત્યારે તે ક્ષત્રાણી સેવક પણ થશે.
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः

હાલ **પોરબંદર**

નારા ણદાસ લોહાણા — વાર્તા – ૫૯

ઉદ્ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) અમે શું વૈદ્ય છીએ ! ૨) મારું મોટું ભાગ્ય કે બંદીખાનામાં વૈષ્ણવે દર્શન દીધાં. આજ મારી કેદ પૂરી થઈ જશે.) વૈષ્ણવ ઉપર આવી પ્રીતિ જોઈએ.	૧) નારાયણદાસના માથે, છાતીએ ચરણ ધર્યા. ૨) વૈષ્ણવપ્રેમ - કોરડા ખાવા તૈયાર થયા.) ધર્મ ગુપ્ત રાખે.

( ) **તું ગુરુના ધર્મમાં આવો સાચો છે !**
अं.प्र ७ – ४ आज्ञैव कार्या सततं, स्वामिद्रोहोऽन्यथा भवेत्

( ) વૈષ્ણવ પર આવી પ્રીતિ જોઈએ.
पु.प्र.म ४ – २१ वैष्णवत्वं हि सहजम्

હાલ **મુંબઈ**

ત્રાણી સિંહનંદની — વાર્તા – ૬૦

ઉદ્ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) તારી કાઢેલી બુટ્ટી મને બહુ પસંદ છે. ૨) આના ઉપર ઠાકોરજીએ પહેલાં જ કૃપા કરી છે.) અરી મા, શાકવાળી આવી છે, તું લે.) તું જલદી આવ, મારી મા લેશે. ૫) ક્યારે લાવીશ ?) શું કરું લાલા, મારે કોઈ કમાવાવાળો નથી.	૧) બ્ર સંબંધ પહેલાં જ ઠાકોરજીએ સ્વપ્નમાં વાત કરી. ૨) બાળભાવ બહુ જ દૃઢ હતો.

(૨) પછી આપ કહે, મન લગાડીને સેવા કરજે.
सि.मु ३ – २ चेतस्तत्प्रवणं सेवा, तत्सिद्धयै तनुवित्तजा

( ) અરીમા, શાકવાળી આવી છે, તું લે.
पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः

( ) શું કરું, લાલા ! મારે કોઈ કમાવાવાળો નથી અને મારીપાસે પૈસા નથી.

भक्ति. ११ – २ अव्यावृत्तो भजेत् कृष्णम्

(૫) આ બાઈને શ્રીઠાકોરજીએ એ માટે દ્રવ્ય ન આપ્યું કે જો દ્રવ્ય હોય તો આ બાઈના મનનો નિરોધ ન થાય.

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
વનદેવી	**કાયસ્થ**	**શેરગઢ**	**શ્રીકપૂરરાયજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) રસ્તામાં દ્રવ્ય ચોરાઈ ગયું તે મહાપ્રભુજીએ પ્રાપ્ત કરાવી આપ્યું. ૨) સુવાવડમાં સેવા કરાવી. (અપવાદ)	૧) તાપ અને પ્રીતિ આગળ પ્રભુ મર્યાદા પણ ભૂલી જાય છે. ૨) **પ્રભુ કે ગુરુઆજ્ઞા વગર મનકલ્પિત** રીતે મર્યાદા ભંગ થાય નહિ.

૬૧. વીરબાઈ

(૧) શ્રીઆચાર્યજીને દયા આવી, આપ કહે રોઈશ નહીં, શ્રીઠાકોરજી બધું સારું કરશે.
कृष्णा. ९ – १० सर्वसामर्थ्यसहितः सर्वत्रैवाखिलार्थकृत्

(૨) તેથી મારા માથે ચરણ ધરીઆપ કહો જે શેરગઢ પધારીશું.
वि.धै ८ – १० ऐहिके पारलोके च, सर्वथा शरणं हरिः

( ) તારું કુટુંબ સાધારણ જીવ છે તેથી તેમને નામ સંભળાવીશું, તારા સંગથી બધાનો ઉદ્ધાર થશે.
बा.बो २ – १८ अतदीयतया चापि केवलश्चेत् समाश्रितः

( ) અને પુષ્ટિમાર્ગની સેવાની રીતિ બધી શીખી.

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
હંસા–રંગા	**ક્ષત્રિય**	**સિંહનદ**	**શ્રીબાલકૃષ્ણજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) બન્ને ખૂબ જ આકરા તપ કરતા હતા. ઠંડીમાં પણ નદીમાં ઊભેલા જોઈને આચાર્યજીએ કૃપા કરી. ૨) મહાપ્રભુજીની આજ્ઞાથી વૈષ્ણવો તેમને ઉદ્યમમાં તથા વસ્તુમાં મદદ કરતાં.) વૈષ્ણવોની મદદ ન લેવી પડે માટે બીજે રહેવા ગયા.) વરસાદમાં ઓરડીની બહાર આંગણામાં ભીંજાતાં સૂઈ જતાં.	૧) ઠાકોરજીની સેવા સ્મરણમાં મન લગાડે તો આ જન્મમાં પ્રભુનાં દર્શન થાય. ૨) **વૈષ્ણવોની ટહેલ-મદદ કરવી તો ગુરુ** પ્રસન્ન રહે.) વૈષ્ણવોની મદદથી સેવા કરે તો તેમાં પોતાનો વિનિયોગ ન રહે.) પ્રીતિથી સેવા કરવી અને અપરાધથી ડરતા રહેવું.

बा.बो २ – १४ लोकेऽपि यत् प्रभुर्भुंक्ते, तन्न यच्छति कर्हिचित्

( ) બાઈનો આ જ પ્રકારે પ્રભુએ નિરોધ ધર્યો.
नि.ल १५ – १ तस्मात् सर्वम् परित्यज्य निरुद्धैः सर्वदा गुणाः

વીરબાઈ — વાર્તા – ૬૧

ઉદ્‌ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) હું બીજાથી સેવા નહિ કરાવું. મારી આજ્ઞા છે, તને અપરાધ નહિ લાગે.	૧) વીરબાઈના માથે ચરણ ધર્યા. ૨) સેવાનો આગ્રહ – સુવાવડમાં સેવા કરી.) તાપ, કૃપાળુતા, મર્યાદાલોપન.

न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा
न.र ६ – ७ अतः सेवापरं चित्तं, विधाय स्थीयतां सुखम्

(૫) ત્યારે શ્રીઠાકોરજી કહે, છાણ લાવી સ્નાન કરીક છ બાંધીને મને તું જ જગાડ.
पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः

( ) પણ આજ્ઞા માનીને પિડરુમાં સેવા કરીઅને પછી માર્ગની મેંડ પ્રમાણે અપરસ પણ કાઢી.
न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा

( ) તે વીરબાઈ સદા શ્રીઠાકોરજીનાં લીલારસમાં મગ્ન રહેતી.
सि.मु ३ – १६ आत्मानंदसमुद्रस्थं, कृष्णमेव विचिन्तयेत्

હાલ
શ્રી ગોકુળ (વ્રજેશ્વર)

સ્ત્રીપુરુષ સિંહનંદના — વાર્તા – ૬૨

ઉદ્‌ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) ફળ તો બહુ મોટું ઈ છીએ છીએ અને સાધન તુ છ કરીએ છીએ તો ફળ કેમ મળશે ! ૨) વૈષ્ણવથી પુજાઈને ધન લઈ આપણે નિર્વાહ કર્યો જેથી આપણને ધિક્કાર છે.) અમારી મળમૂત્રની દેહે અમે આપની પાસે કેમ સૂઈએ !	૧) આચાર્યજીએ સામેથી બોલાવીને શરણે લીધાં. ૨) પ્રભુસુખ માટે આંગણામાં ભીંજાતા સૂઈ રહ્યાં.

૬૨. સ્ત્રીપુરુષ સિંહનંદના

(૧) મનુષ્ય દેહ દીધો છે તો વ્રતાદિ કરીદેહ, ઈન્દ્રિયનું દમન કરીએ..... કયારેક જળ આદિ લે.
બા.બો ૨ – ૯ यमादयस्तु कर्तव्याः

(૨) **બન્નેને જળમાં ઊભા જોઈને આપે થાનેશ્વરના વૈષ્ણવોને પૂછ્યું કે આ સ્ત્રીપુરુષ** કોણ છે .... અતિ દુર્લભ છે.
સિ.મુ ૩ – ૧૮ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे नियामक इति स्थितिः

( ) શ્રીઠાકોરજીની સેવા સ્મરણમાં શરીર અને મન લગાડો તો આ જ જન્મમાં પ્રભુ કૃપા કરે.
ચતુઃ. ૧૦ – ૪ स्मरणं भजनं चापि, न त्याज्यमिति मे मतिः

( ) સેવા અર્થે શરીરને કષ્ટ થાય ત્યારે ધીરજ ધરીદુઃખ સહો તો તમારું દુઃખ શ્રીઠાકોરજીથી સહ્યું ન જાય.
વિ.ધૈ ૮ – ૬ त्रिदुःखसहनम् धैर्यमामृतेः सर्वतः सदा
નિ.લ ૧૫ – ૭ क्लिश्यमानान् जनान् दृष्ट्वा, कृपायुक्तो यदा भवेत्
तदा सर्वम् सदानंदं, हृदिस्थं निर्गतं बहिः

(૫) **આ બન્ને સ્ત્રીપુરુષ અમારા છે, માટે આ બન્ને કોઈ પ્રકારથી દુઃખ ન પામે તેમ કરજો,** ત્યારે વૈષ્ણવો કહે, મહારાજ, અમે પ્રાણની માફક અમને જે જોઈશે તે સિદ્ધ કરીદઈશું.

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
શ્રીદામા	**સુથાર**	**અડેલ**	

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) મહાપ્રભુજીના સ્વરૂપમાં અનન્ય પ્રીતિ તેથી કામ પણ નહિ કરતો. ૨) આપશ્રીના માતાજીએ સુથાર કામ નથી કરતો તેમ ફરિયાદ કરી.) અષ્ટપ્રહર આચાર્યજીનાં દર્શન થતાં.	૧) વિરહ વિના રસ હૃદયારૂઢ થાય નહિ. ૨) ઠાકોરજીનું પ્રાગટય - ગોપીજનોને પોતામાં પ્રેમ વધારવા. ગોચર લીલા - વિરહ કરાવ્યો. મથુરાગમન - આશા સાથેનો વિરહ. દ્વારકાગમન - પૂર્ણવિરહ સ્વરૂપાનંદ) તેવું જ સુથારનું થયું.

૬૩. ામદાસ સુ ાર

(૧) હું તો આપની પાસે બેસી દર્શન કરીશ, આપના વિના ક્ષણ મારાથી રહી શકાતું નથી.
નિં.લ ૧૫ – ૧ यच्च दुःखं यशोदाया, नंदादीनां च गोकुले

(૨) પછી સુથારની પ્રીતિ જાણીને આપ તેની પાસે પધાર્યા.
પુ.પ્ર.મ ૪ – ૧૬ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः

ન.ર ૬ – ૭ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा

( ) તમારા ઉપર પ્રભુ જલદી કૃપા કરશે.
સે.ક ૧૬ – ૭ पुष्टौ नैव विलंबयेत्

( ) વૈષ્ણવથી પુજાઈને ધન લઈ આપણે નિર્વાહ કર્યો તેથી આપણને ધિક્કાર છે.
પુ.પ્ર.મ ૪ – ૨૧ वैष्णवत्वं हि सहजम्

( ) અમારા મળમૂત્રનો દેહ, અમે આપની પાસે કેમ સૂઈએ ? મર્યાદા ન રહે.
વિ.ધૈ ૮ – ૬ त्रिदुःखसहनम् धैर्यमामृतेः सर्वतः सदा

( ) બહાર સૂઈએ તો ભીંજાઈએ, શ્રીઠાકોરજી દુઃખ પામે, તેથી એક નાનું સરખું છાપરું દ્વારે બનાવવું.
વિ.ધૈ ૮ – ૪ आपद्गत्यादिकार्येषु, हठस्त्याज्यश्च सर्वथा

(૧) આપની આજ્ઞા થઈ તેથી ભીંજાતા નથી.
અં.પ્ર ૭ – ૪ आज्ञैव कार्या सततं, स्वामिद्रोहोऽन्यथा भवेत्

(૧૧) દાસનો એ ધર્મ છે કે સ્વામીનો ભય રાખે, પ્રીતિથી સેવા કરે અને પોતાનો ધર્મ ગોપ્ય રાખે તો શ્રીઠાકોરજી પ્રસન્ન થાય.
અં.પ્ર ૭ – ૫ सेवकस्य तु धर्मोऽयं, स्वामी स्वस्य करिष्यति
અં.પ્ર ૭ – ૮ सर्वम् समर्पितं भक्त्या, कृतार्थोऽसि सुखी भव

ામદાસ સુ ાર — વાર્તા – ૬૩

ઉદ્‌ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) અમારી માતા ખીજે છે તેથી તમે ઘરે જાવ, અમે ત્યાં આવી દર્શન આપશું.	૧) આચાર્યજીના સ્વરૂપમાં આસકત. ૨) અષ્ટપ્રહર આચાર્યજીનાં દર્શન થતાં.) આચાર્યજી સામે જઈને દર્શન આપતા.

( ) તો પણ એની પ્રીતિ એવી કે શ્રીઆચાર્યજી એકવાર તે સુથારને દર્શન દઈ આવતા. એવી કૃપા કરતાં.
નિ.લ ૧૫ – ૮ सर्वानंदमयस्याऽपि कृपानंदः सुदुर्लभः

( ) પરંતુ વિરહ વિના રસ હૃદયારૂઢ થાય નહીં તેથી એને ઘરે મોકલી વિરહ કરાવ્યો, પરંતુ દુઃખ સહ્યું ન જાય તેથી આપ પધારતાં અને ત્યાં બેસતાં..... કે હૃદયમાં શ્રીઆચાર્યજીના

દર્શન અષ્ટપ્રહર થાય.
નિ.લ ૧૫ – ૭ क्लिश्यमानान् जनान् दृष्ट्वा, कृपायुक्तो यदा भवेत्
तदा सर्वम् सदानंदं, हृदिस्थं निर्गतं बहिः
(૫) તેમાં બધો દિવસ વેણુગીત, યુગલગીત ગાઈને નિર્વાહ કરે.

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
મોહિની	**ક્ષત્રી**	**પટના પાસે**	**બાલકૃષ્ણજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) પિતા જગન્નાથજીના રથ નીચે મર્યો. ૨) અન્યમાર્ગી મિત્રને વૈષ્ણવ કરવો હતો તેથી પ્રભુ આજ્ઞાની તેને ત્યાં રસોઈ કરી પ્રસાદ લીધો.) પુરુષોત્તમ આરોગ્યા તેથી વિભૂતિ ન આરોગી.	૧) પ્રભુની આજ્ઞા ન હોવા છતાં શક્ય તેટલો મેડનો આગ્રહ રાખવો. ૨) ભગવદીયનો સંગ કૃતાર્થ કરે.

૬૪. ત્રી પૂવનો

(૧) પરંતુ તું દૈવી જીવ છો. તારા સંબંધથી એની મુક્તિ થશે.
પુ.પ્ર.મ ૪ – ૯ वचसा वेदमार्गम् हि, पुष्टिं कायेन निश्चयः
(૨) ત્યારે શ્રીઆચાર્યજી કહે, જા ઘરમાં સેવા મન લગાડીને કરજે.
भक्ति. ११ – २ गृहे स्थित्वा स्वधर्मतः
( ) શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુજીના શરણથી એ જ્ઞાન થયું કે અન્યમાર્ગીય બ્રા ણ દૈવી છે, તેથી કોઈ પ્રકારે વૈષ્ણવ થાય તો સારું.
સિ.મુ ૩ – ૧૩ उपाधिनाशे विज्ञाने ब्रह्मात्मत्वावबोधने
( ) મારીઈ છા એને અંગીકાર કરવાની છે, તેથી એનું મન ફેરવી દઈશ.
ન.ર ૬ – ૨ निजेच्छातः करिष्यति

સ્વરુપ	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
ઉમાશંકર	**ક્ષત્રિય**	**કાશી**	**મદનમોહનજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) પુરુષોત્તમદાસ શેઠનો યશ ગાવા માટે આવ્યા.	૧) **ગુરુ સમક્ષ આપણો યશ ક્યારેય પ્રગટ** ન થવો જોઈએ. ૨) યશ ગાવા લાયક ઠાકોરજી જ છે.

નિ.લ ૧૫ – ૬ गुणगाने सुखावाप्तिर्गोविंदस्य प्रजायते
( ) એ સુથારની બહારની દષ્ટિ હતી તે અંદરની દષ્ટિ થવાથી ઘરમાં મગ્ન રહ્યો.
સિ.મુ ૩ – ૧૬ आत्मानंदसमुद्रस्थं, कृष्णमेव विचिन्तयेत्

ત્રી પૂવનો — વાર્તા – ૬૪

ઉદ્‌ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) અન્ય માર્ગીયના ઠાકોરને ભોગ કેવી રીતે ધરું ? પ્રસાદ કેમ લઉં ?	૧) પ્રભુકૃપા સેવકનો તાપ જોઈ અન્યમાર્ગી મિત્રને આચાર્યજીનો સેવક કરાવડાવ્યો. ૨) વૈષ્ણવકૃપા – વૈષ્ણવ કૃપા કરવા ધારે તો પ્રભુ જરૂર મદદ કરે.

(૫) જો કે શ્રીઠાકોરજીની આજ્ઞા હતી તેથી સખડી કરત તો પણ બાધક ન હતું, પરંતુ એટલી સ્વભાર્ગની મર્યાદા રાખી.
ન.ર ૬ – ૭ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा
( ) વૈષ્ણવ જેનો અંગીકાર કરવાનું વિચારે તેને શ્રીઠાકોરજી નિ ય કૃપા કરે.
પુ.પ્ર.મ ૪ – ૨૧ वैष्णवत्वं हि सहजम्
( ) વળી સત્સંગ મોટો પદાર્થ છે, જે પૂર્ણ કૃપાથી મળે.
ન.ર ૬ – ૨ निवेदनं तु स्मर्तव्यं, सर्वथा तादृशैर्जनैः
( ) ત્યારે તે અન્યમાર્ગીએ ..... દંડવત્ પ્રણામ કરીવિનંતી કરી, મહારાજ, મને શરણે લો.
કૃષ્ણા. ૯ – ૧૦ शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्

હાલ
કામવન

લઘુ પુરુષોત્તમદાસ — વાર્તા – ૬૫

ઉદ્‌ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
	૧) કવિત કરતા. ૨) ભગવદીયની કૃપાથી વૈષ્ણવ થયા.) આચાર્યજીએ સામેથી કૃપા કરી.

૬૫. લઘુ પુરુષોત્તમદાસ

(૧) **ત્યારે શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ડર્યા કે આ ધનપતિઓનાં કવિત કરે છે, તેથી મારો યશ જો** ગાશે તો શ્રીઆચાર્યજી આગળ ઠીક નહીં.
અં.પ્ર ૭ – ૫ सेवकस्य तु धर्मोऽयं, स्वामी स्वस्य करिष्यति
(૨) ગાવા લાયક તો એક શ્રીઠાકોરજીનો યશ છે,
નિ.લ १५ – ६ गुणगाने सुखावाप्तिर्गोविंदस्य प्रजायते

સ્વરુપ	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
શાંડિલ્યમુનિ	**સનોડિયા બ્રાહ્મણ**	**મથુરા**	

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) અડેલ આવીને સેવક થવા કહ્યું, તે જાણવા કે પ્રીતિ હશે તો આવશે. ૨) રાજસી લોકોની કવિત કરતા.) શ્રીજી સન્મુખ કવિત કરતા.	૧) પ્રીતિ વિના અંગીકાર નહિ. ૨) અહંકાર બહુ બાધક છે.

૬૬. કવિરા ભાટ

(૧) મહારાજ, દેવી મોટી કે મહાદેવ મોટા ? ત્યારે શ્રીઆચાર્યજી કહે, શાસ્ત્ર રીતિથી શ્રીઠાકોરજી મોટા.
સિ મુ ३ – १० ब्रह्मणीत्थं हरिर्मतः

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
નૃત્યકલા	**ક્ષત્રિય**	**પંજાબ**	

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) પ્રવાસમાં સાથે ગયા ત્યાં તીર વાગ્યું ત્યારે શ્રી આચાર્યજીએ તેમનો ભૂતકાળ કહી બતાવ્યો.	૧) સેવક થવા માટે આતુરતા જોઈએ. ૨) દીનતાથી જ કૃપા થાય છે.

૬૭. ગોપાળદાસ ત્રિ

(૧) મને કૃપા કરીશરણે લો, અને મારું સંસારદુ:ખ છૂટે એવો અનુગ્રહ કરો.
કૃષ્ણા. ९ – १० शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्
(૨) એટલે ગોપાળદાસના હૃદયમાં પુષ્ટિમાર્ગના સિદ્ધાંતનો ભાવ હૃદયારૂઢ થયો અને શ્રીઆચાર્યજીના સ્વરૂપનું જ્ઞાન થયું.
સિ.મુ ३ – १३ उपाधिनाशे विज्ञाने ब्रह्मात्मत्वावबोधने

( ) મને શ્રીઠાકોરજીના યશનું જ્ઞાન નથી તેથી રાજસી લોકોનો યશ ગાયો.
बा.बो २ – १६ जीवाः स्वभावतो दुष्टाः
( ) શ્રીઆચાર્યજીએ તેમને નામ સંભળાવી સમર્પણ કરાવ્યું અને પોતાનું ચરણામૃત આપ્યું **ત્યારે લઘુપુરુષોત્તમદાસને શ્રીઆચાર્યજીના સ્વરૂપનું જ્ઞાન થયું.**
सि.मु ३ – १३ उपाधिनाशे विज्ञाने ब्रह्मात्मत्वावबोधने
(૫) સદા ભગવલ્લીલારસમાં મગ્ન રહેતા.
सि.मु ३ – १६ आत्मानंदसमुद्रस्थं, कृष्णमेव विचिन्तयेत्

કવિરા ભાટ — વાર્તા – ૬૬

ઉદ્‌ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) દેવી મોટી કે મહાદેવ મોટા ?	૧) કવિ હતા. ૨) લીલારસમાં મગ્ન રહેતા.

(૨) આ પ્રકારનાં વચન શ્રીઆચાર્યજીના સાંભળીને કવિરાજની બુદ્ધિ નિર્મળ થઈ ગઈ ત્યારે કવિરાજે દંડવત્ પ્રણામ કરીને વિનંતી કરી, મહારાજ, મને શરણે લો.
सि.मु ३ – १३ उपाधिनाशे विज्ञाने ब्रह्मात्मत्वावबोधने
( ) લીલારસમાં મગ્ન થયા.
नि.ल १५ – ९ तस्मात् सर्वम् परित्यज्य, निरुद्धैः सर्वदा गुणाः

ગોપાળદાસ ત્રિ — વાર્તા – ૬૭

ઉદ્‌ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) મેં તો ઠાકુરજીનું નામ લીધું નથી તો ઠાકોરજી મને શું જાણે ? આ તો આપની કૃપા છે. ૨) માધવ મારો ભરી વૈશાખે. શ્રીવલ્લભહરિ જનમ લીયો.	૧) સિદ્ધાંતરહસ્ય ગ્રંથ ભણાવ્યો. ૨) ચોખરા, છંદ વગેરે કરતાં.

सि.मु ३ – १५ तस्मात् श्रीकृष्णमार्गस्थो विमुक्तः सर्वलोकतः
( ) આ પ્રકારે વૈષ્ણવોને દીનતા જોઈએ.
पु.प्र.म ४ – २१ वैष्णवत्वं हि सहजम्
( ) તેઓ ચોખરા ગાન કરીતેમાં મગ્ન રહેતા.
नि.ल १५ – ६ गुणगाने सुखावाप्तिर्गोविंदस्य प्रजायते

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
કૃષ્ણાવતી	**ક્ષત્રિય**	**થાનેશ્વર**	**શ્રીનાથજીની પાઘ**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) પિતા રણમાંથી ભાગીને ચાલી ગયો. ૨) મહોરો દુ:ખ દેનારી હતી તોપણ આચાર્યજીને ધરી જે આપે ન સ્વીકારી.	૧) ભગવદીયના સંગે કૃપા થાય. ૨) વૈષ્ણવની તન, મન, ધનથી સેવા કરવી.

૬ . નાદન ોપ ા ત્રી

(૧) બંદીખાનામાં તેમને મૂકતાં જ હાકિમના ઘરમાં આગ લાગી, તેથી હાકિમના પુત્ર, વહુ, બધું કુટુંબ બળી ગયું.
પુ.પ્र.म ४ – ११ "तानहंद्विषतो" वाक्याद्–भिन्ना जीवा: प्रवाहिण:

(૨) સંસારમાં બહુ દુ:ખ ભોગવ્યું, હવે શ્રીઆચાર્યજીનો સેવક થાય તો તું કૃતાર્થ થઈશ.
अं.प्र ७–५/७–८ सर्वम् समर्पितं भक्त्या, कृतार्थोऽसि सुखी भव

( ) વાસુદેવદાસે કહ્યું કે શ્રીઆચાર્યજીની કૃપાથી કાળની વાત પણ જાણું છું.
से.फ १६ – २ न कालोऽत्र नियामक:

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
બંદી	**સનોડિયા બ્રાહ્મણ**	**વૃંદાવન**	

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) વિરહમાં રહેતા.	૧) વિરહથી પ્રભુ જરૂર કૃપા કરે. ૨) દીનતાથી શ્રીવલ્લભ કૃપા કરે છે.

૬ . ગ ુ સ્વામી

(૧) પછી એક દિવસ રાત્રિના ગડુ સ્વામીને વિરહ ઘણો થયો, જે જન્મ વીત્યો, આ મનુષ્ય દેહ વૃથા ગયો...... ત્યારે શ્રીઠાકોરજીએ કહ્યું કે સવારે શ્રીવલ્લભાચાર્યજી તારીપાસે કેશીઘાટ ઉપર સ્નાન કરવાને પધારશે તેમને શરણે તું જજે.
नि.ल १५ – ७ क्लिश्यमानान् जनान् दृष्ट्वा, कृपायुक्तो यदा भवेत्
तदा सर्वम् सदानंदं, हृदिस्थं निर्गतं बहि:

નાદન ોપ ા ત્રી — વાર્તા – ૬૮

ઉદ્‌ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુની કૃપાથી કાળની વાત પણ જાણું છું. ૨) તું બહુ મૂર્ખ છો. માર્ગમાં પડેલી મહોર અમોને ભેટ કરી ?	૧) વાસુદેવદાસ છકડાના સંગે વૈષ્ણવ થયા. ૨) કૃપાબળ - વાસુદેવદાસે જનાર્દનદાસના પિતા કયાં ગયા છે તે કહી શકયા.

( ) પછી આપે કહ્યું, હવે તું ભગવત્ સેવા કર.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

(૫) આપ જે પ્રકારે બતાવો તે પ્રકારે કરવું.
न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा

( ) તું ઘરે જઈ ભગવત્ સેવા મન લગાડીને કરજે
भक्ति. ११ – २ गृहे स्थित्वा स्वधर्मत:

( ) તેથી સત્સંગ ભગવદીયનો કરવો.
न.र ६ – २ निवेदनं तु स्मर्तव्यं, सर्वथा तादृशैर्जनै:

ગ ુ સ્વામી — વાર્તા – ૬૯

ઉદ્‌ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) શ્રીવલ્લભાચાર્યજી તારી પાસે કેશીઘાટ પર સ્નાન કરવા પધારશે તેમને શરણે તું જજે.	૧) ઠાકોરજીએ વલ્લભ બતાવ્યા. ૨) ત્રિવિધ નામાવલિનો પાઠ કરાવ્યો.) માનસીમાં મગ્ન રહેતા.

(૨) એટલે ગડુ સ્વામીને શ્રીઠાકોરજીની લીલાનો અનુભવ થવા લાગ્યો.
सि.मु ३ – १६ आत्मानंदसमुद्रस्थं, कृष्णमेव विचिन्तयेत्

( ) એ માનસી સેવામાં મગ્ન થઈ ગયા.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
કમોદિની	**ક્ષત્રિય**	**આગ્રા**	

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) મામા સાથે વ્રજમાં આવ્યા અને ગોવર્ધન ઉપર આસક્ત થઈ ગયા. ૨) આચાર્યજીએ સર્વગ્રંથો ભણાવ્યા અને સર્વભાવ હૃદયમાં સ્થાપન કર્યો.) પ્રભુએ કૃપા કરી દ્વારકાનો લાંબો માર્ગ પળમાં કપાવી આપ્યો.) એમને રણછોડજીમાં પણ ગોવર્ધનધરનાં જ દર્શન થતાં.	૧) ઉ છલિત રસ વહી જાય. ૨) એક જ સ્વરૂપમાં આસક્તિ જોઈએ.) વ્રજલીલા સિવાય બીજે મન જવું નહિ જોઈએ.) **પ્રભુ ઉપર પૂર્ણ વિશ્વાસ જોઈએ.**

૭૦. ગ ુ સ્વામી

(૧) ત્યાં શ્રીગિરિરાજજીને જોઈને કન્હૈયાશાલ બાવરા થઈ ગયા.
भ.व ११ – ४ स्नेहाद् रागविनाशः स्यादासक्त्या स्याद् गृहारुचिः

(૨) મહારાજ, હું તો ઘણો સુખી હતો, વ્રજની ગોવર્ધનની લીલામાં મગ્ન હતો ત્યાંથી મને બહાર આપે કેમ કાઢયો ?
नि.ल १५ – २ गोकुले गोपिकानां तु, सर्वेषां व्रजवासिनाम्

( ) નામ નિવેદન કરાવ્યું, સાક્ષાત્ શ્રીઠાકોરજીની લીલારસનો અનુભવ કરાવી દીધો.
से.फ १६ – १ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिद्धयेन्मनोरथः

( ) હવે તમે ઘરમાં જઈ રસનો અનુભવ કરો. હવે તમને સંસાર, લૌકિક વૈદિક બાધા નહીં કરે.
से.क १६ – ७ पुष्टौ नैव विलंबयेत्

(૫) બધા ગ્રંથના ભાવ, લીલાનો ભાવ, પુષ્ટિમાર્ગનો સિદ્ધાંત, કન્હૈયાશાલના હૃદયમાં સ્થાપન કર્યો.
नि.ल १५ – ८ सर्वानंदमयस्याऽपि कृपानंदः सुदुर्लभः

( ) આ પ્રકારે શ્રીઆચાર્યજી અને શ્રીગુસાંઈજીની અત્યંત કૃપાથી કન્હૈયાશાલ સંયોગરસ

ગ ુ સ્વામી — વાર્તા – ૭૦

ઉદ્ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) મહારાજ, કૃપા કરીને સ્થિર પ્રેમનું દાન કરો. ૨) જળ મહાપ્રસાદ હું તો ઘરના લઉં અથવા તો શ્રી ગુસાંઈજીનો લઉં.) ગોવાળિયા સ્વરૂપે આપના વિના મને વનમાં સખડી-અનસખડી કોણ આપી જાય.) આપની કૃપાથી ગોવર્ધનધર નેત્રોમાં લાગી રહ્યા છે.	૧) પહેલીવારમાં જ લીલારસનું દાન કર્યું. ૨) ગુસાંઈજી માર્ગના ગ્રંથો વિશે કન્હૈયાશાલ પાસે જાણવા આવતાં.) કન્હૈયાશાલને ગુંસાઈજી દંડવત્ પ્રણામ કરવા ન દેતા.) સંયોગ - વિપ્રયોગ રસમાં મગ્ન રહેતા. ૫) ગોવર્ધનધરના સ્વરૂપમાં આસક્તિ.

અને વિપ્રયોગરસ એ બન્ને લીલાના રસમાં મગ્ન રહેતાં.
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः

( ) ત્યારથી કન્હૈયાશાલને શરીરની શુદ્ધિ હોય ત્યારે ખાનપાન કરે, નહીં તો એમ જ બેસી રહે.
यमु. ११ – ५ यदा स्याद् व्यसनं कृष्णे कृतार्थः स्यात्तदैव हि

( ) તમને કૃપાનું બળ છે, જે ચાહો તે કરો.
यमु. १ – १ सकलसिद्धिहेतुं मुदा

( ) કન્હૈયાશાલે કહ્યું, હું શ્રીઆચાર્યજીનો સેવક છું. સાપ, વાઘ મારીપાસે કોઈ આવે નહીં.
चतुः. १० – २ प्रभु सर्वसमर्थो हि

(૧) તું શ્રીરણછોડજીને હત્યા દેવાને નીકળ્યો છે ? જે આટલી હઠ કરે છે.
वि.धै ८ – ४ आपद्गत्यादिकार्येषु, हठस्याज्यश्च सर्वथा

(૧૧) ત્રણેય ગોવાળિયાના સ્વરૂપે આપના વિના મને વનમાં સખડી, અનસખડી કોણ આપી જાય ?
वि.धै ८ – १५ ब्रह्मास्त्र–चातकौ भाव्यौ, प्राप्तं सेवेत निर्ममः

(૧૨) પ્રેમની રીત અટપટી છે.
पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
સુગંધરા	**ગોડિયા બ્રાહ્મણ**	**બંગાળ**	**મદનમોહનજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) વારે વારે જગન્નાથ જતાં તેથી પિતાએ ટોકયા - તને કંઈ આપે છે ? ૨) મહાપ્રભુજીની કૃપાથી ખૂબ દ્રવ્ય મળ્યું જેનાથી જગન્નાથજીની સેવા કરી.	૧) **પ્રભુ પૂરું કરશે જ એવો અટલ વિશ્વાસ** જોઈએ. ૨) ભગવાનની નિંદા સહન ન કરવી.) પોતાનો યશ પ્રગટ ન કરવો.) સેવા ન બને ત્યારે માનસી સેવાથી નિર્વાહ કરવો. ૫) સેવકનું શુદ્ધ દ્રવ્ય હોય તો જ પ્રભુ અંગીકાર કરે.) ઠાકોરજીને શ્રમ ન કરાવવો.

૭૧. નરહરદાસ ગો ા બા ણ

(૧) તેમણે પિતાને કહ્યું, તું ભગવાનનો નિંદક છો તેથી આજ પછી તારું કંઈ લઈશ નહીં.
પુ.પ્ર.મ ૪ – ૧૧ "तानहंद्विषतो" वाक्याद्–भिन्ना जीवाः प्रवाहिणः

(૨) તેથી તો જગન્નાથજી દેશે તે ખાઈશ, નહીં તો થવા કાળ હશે તે થશે.
ન.ર ૬ – ૨ निजेच्छातः करिष्यति

( ) પછી શ્રીજગન્નાથજીએ કહ્યું, તું પ્રાત:કાળ શ્રીઆચાર્યજીની પાસે જઈ સેવક થજે, તારો બધો મનોરથ પૂર્ણ થશે.
સિ.મુ ૩ – ૧૮ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः
સે.ક ૧૬ – ૭ पुष्टौ नैव विलंबयेत्

( ) ત્યારે જ શ્રીઆચાર્યજીએ કહ્યું, અમે કહ્યું છે કે શ્રીઠાકોરજીનો મનોરથ કર. રાજા શ્રીઆચાર્યજીના ભેદની વાત તો સમજયો નહીં.
પુ.પ્ર.મ ૪ – ૨૦ वैदिकत्वं लौकिकत्वं, कापट्यात्तेषु नान्यथा

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
ગુલાબી	**ગૌડ બ્રાહ્મણ**	**ગુજરાત**	

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) તપ કરતા, સેવા કરતા, ઘાંચણના કારણે અપયશ થયો. ૨) શ્રીઆચાર્યજીએ વેણી કોઠારીને વ્રત વગર નિવેદન કરાવ્યું.) આચાર્યજીએ ભક્તિમાર્ગીય સંન્યાસનું જ્ઞાન આપ્યું.	૧) નિષ્કપટને ભક્તિ જલદી સિદ્ધ થાય. યોગી - જ્ઞાનીને મુશ્કેલી પડે. ૨) ભક્તિમાર્ગમાં દુ:સંગથી ભ્રષ્ટ થાય તો પણ ભક્તિબીજ જાય નહિ. જયારે સંન્યાસ ધર્મમાં સ્ખલન થાય તો નાશ પામે.

નરહરદાસ ગો ા બા ણ — વાર્તા – ૭૧

ઉદ્‌ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) તારું નામ નરહરદાસ ખરું થયું. ૨) ભગવત્ સેવા સારી રીતે બને તે જ દેશ ઉત્તમ છે.	૧) **પ્રભુ ઉપર અટલ વિશ્વાસ અને ટેકીલા** ૨) પ્રભુએ આચાર્યજી બતાવ્યા.

(૫) શ્રીઠાકોરજીને શ્રમ કરાવી દ્રવ્ય લઈ પોતાનો યશ પ્રગટ કર્યો છે. હું મહાદુષ્ટ છું મારો જશ કેવો.
સિ.મુ ૩ – ૧૬ लोकार्थी चेद् भजेत्कृष्णम्, लोको नश्यति सर्वथा
બા.બો ૨ – ૧૬ जीवाः स्वभावतो दुष्टाः

( ) હવે હું આપને શરણ છું, મારો પરલોક સુધરે, શ્રીઠાકોરજી કૃપા કરે એ પ્રકાર મને કહો.
કૃષ્ણા. ૯ – ૧૦ शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्

( ) શ્રીમદનમોહનજીની સેવા મન લગાવીને કરવા લાગ્યા.
સિ.મુ ૩ – ૨ चेतस्तत्प्रवणं सेवा, तत्सिद्धयै तनुवित्तजा

( ) પછી નરહરદાસે જન્મભર વ્રજમાં ભાવના કરી. માનસી સેવાથી નિર્વાહ કર્યો.
સિ.મુ ૩ – ૧ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

નરહર સં ાસી — વાર્તા – ૭૨

ઉદ્‌ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) સંન્યાસ ધર્મ મોટો કે વૈષ્ણવ ધર્મ ? ૨) તેં તપસ્યા પણ કરી, સંન્યાસનો ધર્મ પણ સા યો પરંતુ કંઈ સિદ્ધ થયું ?	૧) સંન્યાસીમાંથી વૈષ્ણવ થયા. ૨) માનસીમાં મગ્ન રહેતા.) સંન્યાસનિર્ણય ગ્રંથ કરી ભણાવ્યો.

૭૨. નરહર સં ાસી

(૧) મનમાં કહે સ્ત્રીનો સંગ એવો જ છે, ખોટો છે, જો સંગ થાત તો પરલોક બગડત, પ્રભુએ મને દંડ આપ્યો.
પુ.પ્ર.મ ૪ – ૧૮ आसक्तौ भगवानेव, शापं दापयति क्वचित् ।
अहंकारेऽथवा लोके, तन्मार्गस्थापनाय हि ॥

(૨) સંન્યાસ લીધા પછી જયાં સુધી જીવે ત્યાં સુધી નારાયણ વિના કયાંય બીજે ચિત્ત જાય તો બધા જન્મનો સંન્યાસધર્મ નાશ થાય.
બા.બો ૨ – ૭ अहंता ममतानाशे सर्वथा निरहंकृतौ, स्वरूपस्थो यदा जीवः कृतार्थः स निगद्यते

( ) મને ભક્તિમાર્ગમાં દુ:સંગથી ભ્રષ્ટ થાય તો પણ ભક્તિ બીજ જાય નહીં, કયારેક સત્સંગ મળે તો ફરી ભક્તિ વધે.
भक्ति. ११ – ४ बीजम् तदुच्यते शास्त्रे दृढं यन्नापि नश्यति
भक्ति. ११ – ८ अदूरे विप्रकर्षे वा, यथा चित्तम् न दुष्यति

( ) વળી કળિયુગમાં ભગવન્નામથી જ ચંડાલ પર્યંત પવિત્ર થાય અને ઉદ્ધાર થાય.
भक्ति. ११ – ८ कृष्णाश्रयमिदं स्तोत्रं यः पठेत् कृष्णसन्निधौ ।
तस्याश्रयो भवेत् कृष्ण इति श्रीवल्लभोऽब्रवीत् ॥

(૫) હવે તો હું આપનો દાસ છું, જે આજ્ઞા કરો તે હું કરું.
कृष्णा. ९ – १० शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्

( ) સદા માનસીમાં મગ્ન રહે.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

સ્વરુપ	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
ચંદ્રભાણ ગોપ	**બ્રાહ્મણ**	**અન્યોર**	

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) ઝારખંડથી યાત્રા અધૂરી મૂકી આચાર્યજી પધાર્યા. ૨) પ્રભુને આરોગાવેલ દૂધ લીધું.) ગાય દૂધ સ્રવી જતી હતી.) ગોવર્ધનધરની સેવા શરૂ કરાવી. ૫) ઠાકોરજીએ ગાય માંગી તો આચાર્યજીએ વેદકર્મની પવિત્રી વેચીને ગાય આણી.) નરો પાસે માંગીને દૂધ પીધું.) માણેકચંદની મા દેવદમનનો હાથ પકડીને નામ પૂછીને કલેઉ દેતી.	૧) દેવદમનના વામ ભાગે નાગદમન - યમુનાજી, દક્ષિણભાગે ઈન્દ્રદમન - ગિરિરાજજી બિરાજતાં. ૨) પ્રભુને ખાતર વેદકર્મને ગૌણ ગણવા.

સદુ પા ે — વાર્તા – ૭૩

ઉદ્‌ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) નરો, મારું નેગનું દૂધ લાવ. ૨) વારી જાઉ લાલ, લાવું છું.) મહારાજ, તમે જીત્યા અને અમે હાર્યા.) બાવા, તમારી શી ઈ છા છે ? ૫) મને ગાય બહુ પ્રિય છે.) હું વારી જાઉ, નિત્ય આ સમયે જ કલેઉ લઈ જજે.	૧) યાત્રામાં દમલાજી, કૃષ્ણદાસ મેઘન, મોટા રામદાસ, માધવદાસ અને નારાયણદાસ સાથે હતાં. ૨) રામદાસ ચૌહાણ પાસે પ્રથમ સેવા કરાવી.) પ્રભુએ ગાય માંગી.) પ્રભુ, સામેથી કલેઉ લેવા આવતાં.

૭૩. સદુ પા ે

(૧) યમદંડ, કાળદંડ, શ્રીયમુનાજીની કૃપાથી દૂર થાય.
यमुं. १ – ६ न जातु यमयातना

(૨) તે એથી કે જેટલા અવતાર છે શ્રીજગન્નાથદેવ, નારાયણદેવ આદિ તેમના માનમર્દનકર્તા શ્રીગોવર્ધનધર છે.
अं.प्र ७ – १ कृष्णात्परं नास्तिदैवं वस्तुतः दोषवर्जितम्

( ) તમારો પ્રેમ દેવદમનમાં છે તે જ સૌથી શ્રેષ્ઠ છે તમે નિષ્કપટ શુદ્ધ ભક્ત છો.
पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः

( ) તારીબેટી નરો છે, તેની સાથે સાંજ સવાર મને મોકલી આપજે.
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः

(૫) ત્યારે માણેકચંદે કહ્યું મહારાજ, મને શરણે લો.
कृष्णा. ९ – १० शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्

( ) એક સમય શ્રીગોવર્ધનધર કહે મને ગાય બહુ જ પ્રિય છે ત્યારે શ્રીઆચાર્યજીએ સદુ પાન્ડેને બોલાવી વેદકર્મ કરવાની પોતાની પવિત્રી હતી તે દઈ કહે, એના પૈસા કરી.... ગાય લાવી દો.
अं.प्र ७ – ४ आज्ञैव कार्या सततं

( ) તે દૂધ પીને કટોરીમારા ઘરે મૂકી ગયો છે. આખરે બાળક તો ખરોને ! અને કહે, હું વારીજાઉ ! નિત્ય કલેઉ આ જ સમયે લઈ જજે.
पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
રસભદ્રા	**ગૌડ બ્રાહ્મણ**	**પ્રયાગ**	**બાલકૃષ્ણજી**

પ્રસંગ	તત્ત્વબોધ
૧) પ્રયાગમાં નાગાબાવા ઉપાડી ગયા. ૨) શ્રીનાથજીના બાગની સેવા કરતા.) પ્રભુ સમક્ષ બાળક ઉપર ોધ કર્યો.) પાન કરમાઈ ન જાય માટે પૂરી રાત તેને પંખો નાંખતાં. ૫) આંખો બંધ કરીને પ્રભુના પંખાની સેવા કરતા.) પ્રભુએ બુદ્ધિ ફેરવી, તે યાત્રા કરવા નીકળ્યા.	૧) ોધથી સેવા છૂટે છે. ૨) પ્રભુ કોઈપણ દંડ કરે તો તેની પાછળ કૃપા જ છે અને વિરહનું દાન કરે છે.) **આચાર્યજીની આજ્ઞામાં વિશ્વાસ રાખવો.**) અપરાધ દૂર કરવા ઠાકોરજીનો વિરહ એ સાધન છે.

૭૪. નરહર સં ાસી

(૧) ત્યારે શ્રીઆચાર્યજી સં યાવંદન કરીને કહે, ગોપાળદાસ આવ્યો ?
સિ.મુ ૩ – ૧૮ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः

(૨) આપની કૃપાથી આ સંસારસમુદ્રમાંથી તરીશ. બીજું તો મારું બળ કંઈ નથી. તેથી કૃપા કરીમને આપને શરણે રાખો.
કૃષ્ણા. ૬ – ૧૦ सर्वसामर्थ्यसहितः सर्वत्रैवाखिलार्थकृत्
કૃષ્ણા. ૬ – ૧૦ शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्

( ) જે સેવા બતાવો તે કરું, ત્યારે શ્રીઆચાર્યજી કહે, અમારીસાથે ગોવર્ધન ચાલો ત્યાં શ્રીગોવર્ધનધરના બાગની સેવા કરો.
ન.ર ૬ – ૭ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा

( ) ગોપાળદાસ રીસના માર્યા ત્યાં આવ્યા અને ોધમાં મંદિરનું જ્ઞાન રહ્યું નહીં અને તે બાળકને એક ધોલ મારી.... આથી શ્રીનાથજીને ઘણું ખોટું લાગ્યું જે મારીઆમન્યા ન રાખી.
વિ.ધૈ. ૮ – ૧૧ भकतद्रोहे भक्यभावे, भक्तैश्चातिक्रमे कृते
સં.નિ ૧૪ – ૬ विषयाक्रान्तदेहानां, नावेशः सर्वदा हरेः

(૫) ત્યારે ગોપાળદાસ પાન છાબ ઉપર બિછાવી ઉપર ભીનું કપડું ઢાંકી આખી રાત્રિ પંખો કરે.
અં.પ્ર ૭ – ૫ सेवकस्य तु धर्मोऽयं

હાલ **મુંબઈ**

નરહર સં ાસી — વાર્તા – ૭૪

ઉદ્‌ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) ગોપાળદાસ, નેત્ર ખોલ મારાં દર્શન કર. ૨) મને શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુજીની આજ્ઞા નથી.	૧) **ગુરુ સેવકનું હિત વિચારતા રાત્રે સેવકો** શી પ્રવૃત્તિ કરે છે તે જોવા નીકળતા. ૨) **ગુરુઆજ્ઞા - પ્રભુએ કહ્યું તો પણ નેત્ર** ખોલી દર્શન ન કર્યા.

( ) દૂરથી જૂએ તો કોઈ સેવક કીર્તન ગાય છે, કોઈ સેવક ધોળ ગાય છે.... તે જોઈને આપ પ્રસન્ન થયા.
ચતુઃ. ૧૦ – ૪ स्मरणं भजनं चापि, न त्याज्यमिति मे मतिः

( ) શ્રીનાથજી કહે ગોપાળદાસ, નેત્ર ખોલ, મારાં દર્શન કર. ત્યારે ગોપાળદાસ કહે, મહારાજ, મને શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુની આજ્ઞા નથી. તેથી નેત્ર નહીં ખોલું.
ન.ર ૬ – ૭ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा
ન.ર ૬ – ૭ अतः सेवापरं चित्तं, विधाय स्थीयतां सुखम्

( ) આ એનો અપરાધ છે તેથી એને દંડ દઈ શુદ્ધ કરવો, તેથી એને વિરહ દુઃખ કરાવી પછી અંગીકાર કરું.
પુ.પ્ર.મ ૪ – ૧૮ आसक्तौ भगवानेव, शापं दापयति क्वचित् ।
अहंकारेऽथवा लोके, तन्मार्गस्थापनाय हि ॥
સે.ફ ૧૬ – ૨ उद्वेगः प्रतिबंधो वा, भोगो वा स्यात्तु बाधकः

( ) એટલે વિરહથી વ્યાકુળ થઈને પડ્યા. હાય ! મારા જેવો દુષ્ટ કોણ હોય ! શ્રીનાથજીની સેવા, સ્વરૂપાનંદનો અનુભવ, વૈષ્ણવનો સંગ એ બધું છોડીને હું તીર્થયાત્રાએ ચાલ્યો.
નિં.લ ૧૫ – ૧ यच्च दुःखं यशोदाया, नंदादीनां च गोकुले
બા.બો ૨ – ૧૬ जीवाः स्वभावतो दुष्टाः

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
નંદા-શુભદા	**બ્રાહ્મણ**	**વાડચોઈલા**	**નવનીતપ્રિયજીનાં વસ્ત્ર**

પ્રસંગ	તત્ત્વબોધ
૧) માટીની ભેખડમાં દબાઈ ગઈ તે મહાપ્રભુજીએ બહાર કઢાવી. ૨) વૈષ્ણવો ખાતર વાણિયાને ત્યાં તેની ઈ છા પૂરી કરવા ગયા. (અપવાદ)	૧) **ગુરુઆજ્ઞા માથે ચડાવી વૈષ્ણવની સેવા** માટે કોઈપણ પ્રકાર કરવો. ૨) કૃષ્ણસેવા અત્યંત દુર્લભ છે.

૭૫. ક ણદાસ અને સ્ત્રી

(૧) ત્યારે કૃષ્ણદાસે શ્રીઆચાર્યજીને દંડવત્ પ્રણામ કરીવિનંતી કરી, મહારાજ અમારા ઘરે પધારીઅમને બન્નેને સેવક કરો.
કૃષ્ણા ९ – १० शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्

(૨) વળી શ્રીનવનીતપ્રિયજીનાં વસ્ત્રની સેવા પધરાવી આપી.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

( ) પછી તે વાણિયાની દુકાન ઉપર આવીને તેને કહ્યું કે એક રાત્રિ આવીશ ..... શ્રીઠાકોરજીને ભોગ ધરીબધા વૈષ્ણવોને મહાપ્રસાદ લેવડાવ્યો.
न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
ચંદ્રિકા	**ક્ષત્રિય**	**આગ્રા**	**નવનીતપ્રિયજીનાં વસ્ત્ર**

પ્રસંગ	તત્ત્વબોધ
૧) મહાદેવજીએ હરિભક્ત પુત્ર આપ્યો. ૨) કન્હૈયાશાલજીને ત્યાં આચાર્યજીનાં દર્શન કર્યાં.) ધન નાશ થયા પછી બજારમાં કોડી વેચતા.) નારાયણદાસે મોકલેલ દ્રવ્ય ગુસાંઈજીને મોકલી આપ્યું. ૫) શેઠને સંતદાસની મંડળીની ઈર્ષ્યા થતી.) મહાદેવજી મંડળીમાં ભગવત્કથા સંભળાવતા.) ગુસાંઈજીએ યાદ કરીને ચરણામૃત મોકલી આપ્યું.	૧) ઠાકોરજીના દ્રવ્યમાંથી ખાય તો બહિર્મુખ થાય. ૨) વૈષ્ણવનું દ્રવ્ય રખાય નહિ.) મર્યાદામાર્ગી સાથે ભગવદ્વાર્તા ન કરવી.) ભગવદ્ આશ્રય સર્વોપરી છે. ૫) તીર્થનો આશ્રય કે લીલાસ્થલીમાં અગ્નિદાહનો આગ્રહ ન રાખવો.) વિવેક, ધૈર્ય અને આશ્રયમાં સ્થિર થવું.

ક ણદાસ અને સ્ત્રી — વાર્તા – ૭૫

ઉદ્ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) કૃષ્ણદાસ, તું ધન્ય છે કે અમે વૈષ્ણવસેવાની આજ્ઞા કરી હતી તેવી જ તેં તન, મન, ધનથી કરી.	૧) વૈષ્ણવ સુખ - વાણિયાને ત્યાં તેની ઈ છાપૂર્તિ માટે ગયા. ૨) વૈષ્ણવના સંગે વાણિયો પણ વૈષ્ણવ થયો.) **ગુરુઆજ્ઞા - વૈષ્ણવની સેવા કરવા ગુરુએ કહ્યું હતું તે પાર પાડી.**) વૈષ્ણવના સુખ માટે મર્યાદા બાજુમાં મૂકી.

न.र ६ – ७ अतः सेवापरं चित्तं, विधाय स्थीयतां सुखम्
चितोद्वेगं विधायापि, हरिर्यद्यत्करिष्यति
तथैव तस्य लीलेति, मत्वा चिंतां द्रुतं त्यजेत्
अं.प्र. ७ – १० अशक्ये हरिरेवाऽस्ति, मोहं मा गाः कथंचन
वि.धै ८ – ६ त्रिदुःखसहनम् धैर्यमामृतेः सर्वतः सदा

( ) વાણિયાને કહે કે કૃષ્ણદાસના સંગથી તને જ્ઞાન થયું છે તેથી તું કૃષ્ણદાસનો સંગ કરજે., તે વડે તેને ભગવત્ પ્રાપ્તિ થશે.
न.र ६ – २ निवेदनं तु स्मर्तव्यं, सर्वथा तादृशैर्जनैः

(૫) પરંતુ વૈષ્ણવનો દાસ થઈ વૈષ્ણવની સેવા કરવી બહુ કઠણ છે.
पु.प्र.म ४ – २१ वैष्णवत्वं हि सहजम्

સં દાસ ાપ । — વાર્તા – ૭૬

ઉદ્ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) તમારી પ્રભુતામાં ઠાકોરજીને એક દિવસનો રાજભોગ ન ધરાયો. ૨) એમનો વિવેક ધૈર્ય, આશ્રય એમનાથી જ બને.) જન્મભર આચાર્યજીનો આશ્રય કર્યો, હવે શું રેણુકા તીર્થનો આશ્રય કરું !) ગોકુળમાં જઈને શું મારી ધૂળ ઉડાવું !	૧) પુરુષોત્તમ સહસ્રનામ સ્તોત્ર ભણાવ્યું. ૨) ગુસાંઈજીની કૃપાળુતા - વૃદ્ધત્વને લીધે સંતદાસ આવી ન શકયા તો ચરણામૃત સામેથી મોકલી આપ્યું.) વિવેક, ધૈર્ય, આશ્રય ત્રણેય સિદ્ધ થયાં.

૭૬. સં દાસ ોપ ।

(૧) મહારાજ, કૃપા કરીમારા ઘરે પધારો, મારા કુટુંબને પાવન કરો.
कृष्णा ९ – १० शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्

(૨) સ્ત્રીને નામ સંભળીવીશું. દૈવી નથી પરંતુ તારા સંગથી કૃતાર્થ થશે.
बा.बो २ – १८ अतदीयतया चापि केवलश्चेत् समाश्रितः

( ) સંસારનું દુ:ખ સુખ બાધા ન કરે, આપનું સ્વરૂપ હૃદયારૂઢ થાય.
नि.ल १५ – १३ संसारविरहकलेशौ, न स्यातां हरिवत्सुखम्

( ) પુષ્ટિમાર્ગીય ફળનો અનુભવ થાય.
सि.मु ३ – १६ आत्मानंदसमुद्रस्थं, कृष्णमेव विचिन्तयेत्
से.फ १६ – १ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिद्धयेन्मनोरथः

(૫) અને કેટલાક દિવસમાં તમારા બધા દ્રવ્યનો નાશ થશે.
बा.बो २ – १४ लोकेऽपि यत् प्रभुर्भुंक्ते, तन्न यच्छति कर्हिचित्

( ) માટે વિવેક રાખીને ધીરજ ધરજો.
वि.धै ८ – ६ त्रिदु:खसहनम् धैर्यमामृतेः सर्वतः सदा

( ) દૈવી છો તેથી તમારા ધર્મ નભશે, બીજાથી કઠણ છે, હું તારા ઉપર પ્રસન્ન છું તેથી

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
શીલા–લીલા	**ગંગાપુત્ર બ્રાહ્મણ**	**જગન્નાથપુરી પાસે**	

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) માધવદાસને પીરનો આશ્રય હતો. ૨) સુંદરદાસ સંતસેવા કરતા.) આચાર્યજીની હાજરીથી પીર જમવા આવી ન શક્યો.) થોડા જ મહાપ્રસાદમાં પૂરા ગામના વૈષ્ણવોને જમાડયા.	૧) ઠાકોરજીનો સ્પર્શ થાય તે વસ્તુ ખૂટે નહિ. ૨) **પ્રભુમાં વિશ્વાસ જોઈએ.**) ભગવદીયના સંગથી ગમે તેવા દુષ્ટ જીવનો પણ ઉદ્ધાર થાય.

૭૭. સુંદરદાસ મા વદાસ

(૧) ત્યારે સુંદરદાસ કહે, મહારાજ, મને શરણે લો.
कृष्णा ९ – १० शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्

(૨) અને સુંદરદાસ સેવા કરવા લાગ્યા
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

( ) વળી તમારા મનમાં એનો ઉદ્ધાર કરવાનું આવ્યું છે તેથી હવે એને શરણે લઈને વૈષ્ણવ અવશ્ય કરવો છે.

તેને લૌકિક બાધા નહીં કરે.
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः

( ) પછી નિષ્કંચન થયા. પરંતુ મનમાં આનંદ થયો કે શ્રીઆચાર્યજીએ કહ્યું તે થયું.
वि.धै ८ – १५ ब्रह्मास्त्र–चातकौ भाव्यौ, प्राप्तं सेवेत निर्ममः

( ) તેથી પોતાની રાજભોગની સેવા સિદ્ધ ન થઈ.
सि.मु ३ – २ चेतस्तत्प्रवणं सेवा, तत्सिध्यै तनुवित्तजा

(૧) સંતદાસને ત્યાં ભગવદ્ વાર્તા કીર્તનનું સુખ ઘણું થાય છે તેથી બધા વૈષ્ણવો ત્યાં જાય છે.
पु.प्र.म ४ – १ पुष्टिप्रवाहमर्यादाविशेषण पृथक् पृथक्

(૧૧) પુષ્ટિમાર્ગીય ભક્તોની વ ચે મર્યાદામાર્ગીયનો અંધિકાર નથી.
बा.बो २ – १८ अतदीयतया चापि केवलश्चेत् समाश्रितः

(૧૨) જન્મભર શ્રીઆચાર્યજીનો આશ્રય કર્યો, હવે આ સમયે તીર્થનો આશ્રય કરું !
वि.धै ८ – १५ ब्रह्मास्त्र–चातकौ भाव्यौ, प्राप्तं सेवेत निर्ममः

(૧) આ યાન તે સમયનું કરીદેહ છોડી લીલામાં પ્રાપ્ત થયા.
चतुः. १० – ४ स्मरणं भजनं चापि, न त्याज्यमिति मे मतिः

સુંદરદાસ મા વદાસ — વાર્તા – ૭૭

ઉદ્ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) મહારાજ, સૂવાનું તો નિત્ય છે, આપની આ સેવા ક્યારે મળશે ! ૨) **માધવદાસ, જો વૈષ્ણવને દૃઢ વિશ્વાસ** જોઈએ. મહાપ્રાદ ક્યારેય ન ઘટે.	૧) મહાપ્રભુજીએ અનાયાસ કૃપા કરી. ૨) માહાત્મ્ય બતાવ્યું - થોડા મહાપ્રસાદમાં ગામના વૈષ્ણવ જમાડયા.

सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः
पु.प्र.म ४ – २१ वैष्णवत्वं हि सहजम्

( ) એવામાં અર્ધરાત્રિ ગઈ ત્યારે શ્રીઠાકોરજીના અનુચરો આવીને માધવદાસને ખાટથી ધા નાંખીને મારવા લાગ્યા.
पु.प्र.म ४ – ११ "तानहंद्विषतो" वाक्याद्–भिन्ना जीवाः प्रवाहिणः

(૫) ત્યારે શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ કહે કે તું મૂર્ખ છે, મહાપ્રસાદ ક્યારે ઘટે છે ?
अं.प्र ७ – ३ सत्यसंकल्पतो विष्णुर्नान्यथा तु करिष्यति
चतुः. १० – २ प्रभु सर्वसमर्थो हि

( ) **માધવદાસ, જે વૈષ્ણવને દઢ વિશ્વાસ જોઇએ.**
વિ.ધૈ ૮ – ૧૫ ब्रह्मास्त्र–चातकौ भाव्यौ, प्राप्तं सेवेत निर्ममः

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
રૂપા-હરખા	**પટેલ**	**ઉજ્જૈન**	**બાલકૃષ્ણજી**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) **વૈષ્ણવ, ગુરુ, ગાય, ગ્વાલની સેવા કરતા.** ૨) ગુસાંઈજીને સખડી મહાપ્રસાદ લેવડાવવાનો મનોરથ જગન્નાથપુરીમાં સિદ્ધ કરાવ્યો.) કૃષ્ણભટ્ટના સંગે ભલા વૈષ્ણવ થયા.) પ ાાવલના યજમાન હતાં. આચાર્યજીને રણછોડજી રૂપ જાણી દર્શન કરવા અડેલ ગયા.	૧) ભગવદીયના સંગે ભલા વૈષ્ણવ થયા. ૨) **વૈષ્ણવ, ગુરુ, ગાય વગેરેની સેવા કરવી.**) વૈષ્ણવનો મનોરથ પણ પૂર્ણ કર્યો અને મર્યાદા પણ સાચવી.

૭ . માવ પટેલ અને વીરજો

(૧) ઉ જૈનના પ ા ાવળના બેટા કૃષ્ણભટ્ટના સંગથી તેમની અલૌકિક બુદ્ધિ થઈ.
ન.ર ૬ – ૨ निवेदनं तु स्मर्तव्यं, सर्वथा तादृशैर्जनेः
(૨) ત્યાં ગાયોને અને ગ્વાલોને મહાપ્રસાદ લેવડાવતી ..... બધા સેવકોને પહેરામણી કરતી.
ન.ર ૬ – ૭ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
જશવંત	**ક્ષત્રિય**	**નરોડા**	**શ્રી મહાપ્રભુજીના હસ્તાક્ષર**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) અભિમાની - આચાર્યજીથી વાદ કરીને હાર્યા. ૨) આચાર્યજીની કૃપાથી કોઈથી હારતા નહિ.) તાવ આવ્યો હતો ત્યારે ઠાકોરજી ઝારીજી મૂકી ગયા.) વિરહમાં રહેતા. પ) પોતે નામ આપતા તેનો અહંકાર થયો.	૧) બહાર લૌકિક પ્રકાર કરી અંદરથી અલૌકિકની ભાવના કરવી. ૨) બ્ર ાત્મક બુદ્ધિ થયા વગર બ્ર વાદ હાનિ કરનાર છે.) ઠાકોરજીને શ્રમ ન કરાવવો.) અહંકાર બાધક છે અને દીનતા મોટો પદાર્થ છે.

( ) ખોટા મનુષ્યનો સંગ કરે તો દુ:ખ થાય, સત્સંગ કરવાથી કૃતાર્થ થાય.
ન.ર ૬ – ૨ निवेदनं तु स्मर्तव्यं, सर्वथा तादृशैर्जनेः

માવ પટેલ અને વીરજો — વાર્તા – ૭૮

ઉદ્‌ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) જેવો ભાવ અમારા ઉપર રાખો છો એવો જ ભાવ પુષ્ટિમાર્ગ પર, વૈષ્ણવ પર રાખજો તો મનોરથ પૂર્ણ થશે.	૧) વિત્તસેવા ખૂબ કરી.

( ) ત્યારે કૃષ્ણભટ્ટ કહે, એ મનોરથ શ્રીગુસાંઈજી આજ્ઞા કરે તો ભક્તિભાવથી સિદ્ધ થાય.
से.फ १६ – १ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिद्ध्येन्मनोरथः
( ) ત્યારે ગુસાંઈજી કહે, અમે પણ પધારીશું, વૈષ્ણવો પ્રસન્ન થાય તેમ કરવું.
पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः

ગોપાળદાસ નરો ાના — વાર્તા – ૭૯

ઉદ્‌ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) મહારાજ, પિતાજી શ્રીઠાકોરજીની સેવા માટે ગયા છે. ૨) પેટ લાગ્યું છે તે વ્યાવૃત્તિ માટે ગયો હતો.) કેકી શિખંડી શ્યામ ઘન કંઠ મનોહર હાર. ધન્ય તે દિન દેખીશું નૈનન નંદકુમાર.	૧) આચાર્યજી અપ્રસન્ન થયા જેથી કે છોકરાએ સેવાનો પ્રકાશ કર્યો. ૨) ઠાકોરજી ભક્તવત્સલ છે - તાવ આવ્યો તો ઝારી મૂકી ગયા.) વિરહમાં રહેતા.) કવિ - ચોખરા કરતા.

૭ . ગોપાળદાસ નરો ાના

(૧) ખવાસ થઈને રાત્રિએ સાથે ન રહ્યો.
अं.प्र ७ – ४ आज्ञैव कार्या सततं, स्वामिद्रोहोऽन्यथा भवेत्

(૨) હવે હું આપને શરણે છું.
कृष्णा ९ – १० शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्

( ) બધો જન્મ કુટિલતા કરતાં વીત્યો.
बा.बो २ – १६ जीवाः स्वभावतो दुष्टाः

( ) તમને વિરહ ઘણો છે. વિરહવાળાને હૃદયમાં અનુભવ ઘણો થાય. બહારની િયા ન બને.
निं.ल १५ – १ यच्च दुःखं यशोदाया, नंदादीनां च गोकुले
नि.ल १५ – १३ संसारविरहकलेशौ, न स्यातां हरिवत्सुखम्

(૫) એમને ભોગ ધરીખાનપાન કરજો.
सि.र ५ – ६ तस्मादादौ सर्वकार्ये, सर्वस्तुसमर्पणम्

( ) જે વાદી આવે તેનાથી વાદ કરજો, તમને કોઈ નહીં જીતે.
अं.प्र ७ – ३ सत्यसंकल्पतो विष्णुर्नान्यथा तु करिष्यति

( ) શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુના બળથી એમનો યશ પ િ મમાં ફેલાયો.
यमु १ – ५ सकल सिद्धिदा सेवताम्

( ) ગોપાળદાસના બેટાએ કહ્યું, મહારાજ, શ્રીઠાકોરજીની સેવા માટે ગયા છે, એ વચન સાંભળી શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ ગોપાળદાસના બેટા ઉપર બહુ જ અપ્રસન્ન થયા.
अं.प्र ७ – ४ आज्ञैव कार्या सततं, स्वामिद्रोहोऽन्यथा भवेत्

( ) ત્યારે ગોપાળદાસે કહ્યું, મહારાજ, પેટ લાગ્યું છે તે કંઈ વ્યાવૃત્તિએ ગયો હતો.
न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा

(૧) અને ગોપાળદાસનો કંઠ સુકાઈ ગયેલો તેથી બોલ ન નીકળે .... ગોપાળદાસને જળપાન કરાવી ઝારીત્યાં જ મૂકીને પધાર્યા.
अं.प्र. ७ – १० अशक्ये हरिरेवाऽस्ति, मोहं मा गाः कथंचन

(૧૧) એ પણ જણાવ્યું કે યદ્યપિ રાજસી છે તો પણ શ્રીઆચાર્યજીના સેવક મને ઘણા પ્રિય છે.
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः

(૧૨) ત્યારે ગોપાળદાસ કહે, પ્રભુને આટલો શ્રમ કરવો પડયો.
पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः

(૧) પરંતુ જેટલા સેવક તમે નામ સંભળાવીને કર્યા છે તે બધા અમારા નહીં થાય. પુષ્ટિમાર્ગથી બહિર્મુખ થશે.
सि.मु ३ – १४ संसारी यस्तु भजते, स दूरस्थो यथा तथा ।
अपेक्षितजलादीनामभावात् तत्र दुःखभाक् ॥

(૧) અને અહંકાર મહાબાધક છે એ દેખાડ્યું.
से.फ १६ – २ उद्वेगः प्रतिबंधो वा, भोगो वा स्यात्तु बाधकः

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
શ્રુતિરૂપા ગંગા	**પુષ્કરણા બ્રાહ્મણ**	**મોરબી**	**નવનીતપ્રિયજીનાં વસ્ત્ર**

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) ભ્રમરગીતનો પ્રસંગ સાંભળતાં મૂર્છાવશ થઈ ગયા. ૨) આચાર્યજી સાથે તેમનાં કપડાં, પાણી વગેરેની પરચારગી કરતા.	૧) **ગુરુસેવા ફળસિદ્ધિ આપનાર છે.** ૨) આજીવિકા માટે ભાગવતકથા કરનાર અન્યનો ઉદ્ધાર ન કરી શકે.

૦. બાદરા ણદાસ પુ કરણા બા ણ

(૧) ત્યારે શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુએ તે સમયે શ્રીસુબોધિનીજીની કથા કહી. ભ્રમરગીતનો પ્રસંગ એવો કહ્યો કે બાદાને મૂર્છા આવી ગઈ.
जल. १२ – १७ तेऽमृतोदाः समाख्यातास्तद्वाकपानं सुदुर्लभम्
बा.बो २ – १७ श्रवणादि ततः प्रेम्णा, सर्वम् कार्यम् हि सिध्यति

(૨) પરંતુ આપ તો અમારા જેવા પતિત અને અધમ જે સંસારમાં પડ્યા છે તેમનો ઉદ્ધાર કરવાને પધાર્યા છો, તેથી શરણે લો.
कृष्णा ९ – १० शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्

બાદરા ણદાસ પુ કરણા બા ણ વાર્તા – ૮૦

ઉદ્‌ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) પરંતુ આપ તો અમારા જેવા પતિત અને અધમને, જે સંસારમાં પડ્યા છે, તેમનો ઉદ્ધાર કરવાને પધાર્યા છો. તેથી શરણે લો.	૧) આચાર્યજીનાં વસ્ત્ર, જળ વગેરેની પરચારગી કરતા.

( ) એવા બ્રા ણ જીવિકાને માટે જગે જગે શ્રીભાગવતની કથા કહેતા ફરે છે. તે અમારો ઉદ્ધાર શું કરશે ?
सि.मु ३ – १६ लोकार्थी चेद् भजेत्कृष्णम्, लोको नश्यति सर्वथा

( ) ત્યારે બાદરાયણદાસ અને તેમની સ્ત્રીએ બધી સેવા કરી.
न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा

(૫) ત્યારે શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ પ્રસન્ન થઈને બાદરાયણદાસને કહે, તમે સ્ત્રી સહિત જઈ ઘરમાં ભગવત્ સેવા કરો.
भक्ति. ११ – २ गृहे स्थित्वा स्वधर्मतः

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
કૃષ્ણસખા-ચંપકલતા	**સારસ્વત બ્રાહ્મણ**	**સિંહી**	**શ્યામમનોહરજી**

પ્રસંગ	તત્ત્વબોધ
૧) જન્મથી નેત્ર નથી. પણ અલૌકિક નૈત્રથી જોઈ શકતા હતા. તે રીતે સોનામહોરો અને ગાયો શોધી આપી. શુકન જોતાં જોતાં સૂરસ્વામી થયા. ૨) દશમસ્કંધની અનુ મણિકા સાંભળતાં જ પ્રેમલક્ષણા ભક્તિ સ્ફૂરિત થઈ.) પુરુષોત્તમ સહસ્રનામ સાંભળતાં જ ભાગવતલીલા સ્ફૂરી.) ચોપડ રમનારને પણ ઉપદેશ કર્યો. ૫) અકબર સામે મથુરામાં ગાયું - મન તું કર માધોસે પ્રીત. અને જયારે તેમને પોતાનો યશ કરવા કહ્યું ત્યારે ગાયું - નાહીન રહ્યો મનમેં ઠોર.) સૂરદાસનાં પદ પાણીમાં નાંખતાં કાગળ ભીંજાતો નહિ. તેવી પરીક્ષા અકબર કરતો.) દેખ રી હરિ નંગમ્ નંગા.) પ્રભુ જળની લોટી આપવા આવ્યા.) લોભી વાણિયાને પ્રભુ સન્મુખ કર્યો. ૧) દીનતાથી અન્ય વૈષ્ણવોને કીર્તન સંભળ ાવતા અને આભાર માનતા. ૧૧) સ્વામીજીનાં પદ કર્યા.	૧) યશ તો પ્રભુનો વધારાય. ૨) વ્રજ ભક્તોનો આનંદ હૃદયમાં માણવા યોગ્ય છે, પ્રકાશ યોગ્ય નથી.) માહાત્મ્યયુક્ત સ્નેહ પ્રભુને પ્રસન્ન કરે છે.) પ્રભુને શ્રમ ન થાય તેનું યાન રાખવું. ૫) પ્રભુ પાસે રહેતો હોય પણ ભગવદીયના સંગ વગર ઉદ્ધાર નથી.) વૈષ્ણવોનો બહુ પ્રેમથી આદર સત્કાર કરવો અને દીનતા રાખવી.) ઠાકોરજીના સ્વરૂપનો અનુભવ ભગવદીય વિના થાય નહિ.) પ્રભુ અને આચાર્યજીમાં ભિન્નતા ન જાણવી.) દીનતાથી બહિર્મુખ ન થવાય.

હાલ **સૂરદાસ** **વાર્તા - ૮૧**

ચાંપાસેની

ઉદ્‌ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા
૧) સૂર કંઈ ભગવદ્‌યશ વર્ણન કરો. હોં હરિ સબપતિતનકો નાયક ૨) સૂર થઈને આવો ગળગળો કેમ થાય છે ? કંઈ ભગવલ્લીલા વર્ણન કરો.) સુબોધિનીજી-ચકઈરી ચલી ચરણ સરોવર.) સૂર, કંઈ નંદાલયની લીલા ગાવ વ્રજ ભયો મહરકે પૂત મહાપ્રભુજીએ તૂક પૂરી કરી. સૂન સૂર સબનકી યહ ગતિ જે હરિ ચરણ ભજે. ૫) સૂર, ગોવર્ધનનાથજીનાં દર્શન કરો અને કીર્તન કરો. અબ હૌ ના યો બહોત ગોપાલ) મન તું સમજ, સોચ, વિચાર.) આ નેત્ર તો બધાંને છે પણ ભગવાનનાં દર્શનની તરસ કોઈને છે ?) આજ પછી અમને ક્યારેય બોલાવતા નહિ.) મારી પાસે રહી તેથી શું મને જાણે છે ? તમારા જેવા ભગવદીયોની કૃપા થાય તો મને પામે. ૧) તમે ખરો વર્ષનો બળદ ના યો. ૧૧) પુષ્ટિમાર્ગનું જહાજ જાય છે, જેને કંઈ લેવું હોય તે લઈ લો. ૧૨) **ભક્ત વિરહ કાતર કરુણામય...** ભરોસો દૃઢ ઈન ચરનન... ૧) ખંજન નૈન રૂપ રસ માતે .... છેલ્લું પદ કર્યું.	૧) દશમ સ્કંધની અનુ મણિકા સંભળાવી તથા પુરુષોત્તમ સહસ્રનામ સંભળાવ્યા. ૨) સંગે દુર્ગુણી, જુગારી, લોભીનો પણ ઉદ્ધાર કરાવ્યો.) લક્ષ પદ કર્યા હતાં. બાકીનાં ૨૫ પદ પ્રભુએ પૂરાં કરી મનોરથ પૂરો કર્યો.) ભક્ત વત્સલતા - ગળામાં કોળિયો અટક્યો તો જળની ઝારી આપી આવ્યા. ૫) ગોવિંદકુંડ - ચંદ્રસરોવર પાસેના મુખિયા.) શ્રીનાથજીમાં અનન્ય આસક્તિ.) **ગુરુમાં પ્રભુનાં જ દર્શન કરતા જેથી ગુરુનાં અલગ કીર્તન કર્યાં નથી.**) માનસી સેવામાં મગ્ન રહેતા.

૧. સૂરદાસ

(૧) આ અંતરંગી સખા શ્રીઠાકોરજીના અંગરૂપ છે.
પુ.પ્ર.મ ૪ – ९ वचसा वेदमार्गम् हि, पुष्टिं कायेन निश्चयः

(૨) તેવી જ રીતે શ્રીઠાકોરજીના ભક્ત પણ જગતમાં લૌકિક લીલા કરીઅલૌકિક બતાવે છે.
પુ.પ્ર.મ ४ – २० वैदिकत्वं लौकिकत्वं, कापट्यात्तेषु नान्यथा

( ) જે આગળ લૌકિક જીવો પણ ભગવદ્ ગુણગાન કરી ભગવત્ પ્રાપ્તિ કરી શકે.
नि.ल १५ – ६ गुणगाने सुखावाप्तिर्गोविंदस्य प्रजायते

( ) ભગવાનનું ભજન સ્મરણ કરો, તેથી બધું ભલું થશે.
चतुः. १० – ४ स्मरणं भजनं चापि, न त्याज्यमिति मे मतिः

(૫) ત્યારે સૂરદાસજીએ કહ્યું, મારે તમારીગાય શું કરવી છે ?
भक्ति. ११ – २ अव्यावृत्तो भजेत् कृष्णम्

( ) તે બધા જગતનું પાલન કરે છે તે મારું પણ કરશે અને જે હોનહાર હશે તે થશે.
न.र ६ – २ निजेच्छातः करिष्यति

( ) મનમાં વિચાર્યું કે જુઓ હું ભગવાનને મળવા માટે વૈરાગ્ય કરીને નીકળ્યો હતો ..... શ્રીપ્રભુનો યશ વધાર્યો હોત તો સારું.
सि.मु ३ – १३ उपाधिनाशे विज्ञाने ब्रह्मात्मत्वावबोधने

( ) એ સાંભળીને શ્રીઆચાર્યજી પોતે સૂરદાસને કહે કે સૂર થઈને આવો ગળગળો કેમ થાય છે ? કંઈક ભગવલ્લીલા વર્ણન કર.
सि.मु ३ – १६ आत्मानंदसमुद्रस्थं, कृष्णमेव विचिन्तयेत्

( ) ભગવલ્લીલા ગાઓ જેથી શુદ્ધ થવાય.
पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः

(૧) તેનાથી સૂરદાસના સઘળા જન્મોના દોષ મટાડ્યા.
सि.र ५ – २ सर्वदोषनिवृत्तिर्हि

(૧૧) સાત ભક્તિ પ્રાપ્ત થઈ પછી બ્ર સંબંધ કરાવ્યું. તેનાથી સાત ભક્તિ અને નવધા ભક્તિની સિદ્ધિ થઈ.
भक्ति. ११ – ७ लभते सुदृढां भक्तिं सर्वतोऽप्यधिकाम् पराम्

(૧૨) પ્રેમલક્ષણા ભક્તિ રહી તે દશમ સ્કંધની અનુ મણિકા સંભળાવી એટલે સિદ્ધ થઈ. **એ પ્રમાણે સંપૂર્ણ પુરુષોત્તમની લીલા સૂરદાસના** હૃદયમાં સ્થાપન થઈ.
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः

(૧) અનુ મણિકાથી બધી લીલા હૃદયમાં સ્ફૂરી.
सि.मु ३ – १६ आत्मानंदसमुद्रस्थं, कृष्णमेव विचिन्तयेत्

(૧) વ્રજ ભયો મહરીકે પૂત જબ યહ બાત સુની, સુની આનંદે સબ લોગ ગોકુલ ગણિત ગુની.

नि.ल १५ – ३ उद्धवागमने जात, उत्सवः सुमहान् यथा

(૧૫) સૂન સૂર સબનકી યહ ગતિ જે હરિ ચરણ ભજે.
चतुः. १० – ३ यदि श्रीगोकुलाधीशो, धृतः सर्वात्मना हृदि
बा.बो २ – १७ श्रवणादि ततः प्रेम्णा, सर्वम् कार्यम् हि सिध्यति

(૧) ત્યારે સૂરદાસજીએ શ્રીગોકુળને સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ કર્યા. દંડવત્ પ્રણામ કરતાં જ શ્રીગોકુળની લીલા સૂરદાસજીના હૃદયમાં સ્ફૂરી.
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः

(૧) જેની આગળ બહુ વૈષ્ણવો સૂરદાસનાં પદ ગાઈને કૃતાર્થ થશે.
नि.ल १५ – ६ गुणगाने सुखावाप्तिर्गोविंदस्य प्रजायते

(૧) હવે તો તમારા મનમાં કંઈ અવિદ્યા રહી નથી. તમારીઅવિદ્યા તો પ્રથમ જ શ્રીનાથજીએ દૂર કરીછે, તેથી હવે તમે ભગવલ્લીલા ગાઓ, જેમાં માહાત્મ્યપૂર્વક સ્નેહ હોય.
भ.व ११ – ४ स्नेहाद्रागविनाशः, स्यादासक्त्या स्याद् गृहारुचिः

(૧) એવા સ્નેહનું પ્રભુ કૃપા કરીને જેને દાન કરે તેને આપ મેળે જ માહાત્મ્ય છૂટી જશે.
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः

(૨) તેથી વેદમર્યાદા સહિત, શ્રીઠાકોરજીના ભય સહિત સેવા કરે અને સાવધાન રહે એમ કહ્યું.
न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा
न.र ६ – ७ अतः सेवापरं चित्तं, विधाय स्थीयतां सुखम्

(૨૧) એમાં લૌકિકમાં તો નિંદા છે, કહે જે આ જુગારીછે અને અલૌકિકમાં ભગવાનથી બહિર્મુખતા છે.
बा बो २ – १९ तदाश्रयतदीयत्व–बुद्ध्यै, किंचित् समाचरेत्
स्वधर्ममनुतिष्ठन् वै, भारद्वैगुण्यमन्यथा
सि.मु ३ – २० भक्त्याभावे तु तीरस्थो, यथा दुष्टैः स्वकर्मभिः
अन्यथाभावमापन्न – स्तस्मात्स्थानाच्च नश्यति

(૨૨) ભગવાનની ભક્તિમાં ભગવદીય વૈષ્ણવની સંગત હોય ત્યારે ભક્તિ વધે.
न.र ६ – २ निवेदनं तु स्मर्तव्यं, सर्वथा तादृशैर्जनैः

(૨) આ દેહથી ભગવદાશ્રય કરી સંસારથી પાર ઉતરી જાય.
वि.धै. ८ – ११ अशक्ये वा सुशक्ये वा, सर्वदा शरणं हरिः
वि.धै ८ – १० ऐहिके पारलोके च, सर्वथा शरणं हरिः

(૨) આ પદનું સ્મરણ રહે ત્યારે ભગવદ્ અનુગ્રહ થાય અને ભગવાનનાં ચરણારવિંદમાં મન લાગે.
चतुः. १० – ४ स्मरणं भजनं चापि, न त्याज्यमिति मे मतिः

(૨૫) તેમજ સત્સંગમાં પણ મન લાગે, દેહાદિકમાંથી સ્નેહ ઘટે અને લૌકિક આસક્તિ છૂટે.
भ.व ११ – ४ स्नेहाद् रागविनाशः स्यादासक्त्या स्याद् गृहारुचिः

(૨) ભગવાનનો પ્રેમ છે તે અલૌકિક છે, તેના ઉપર પ્રીતિ વધે.
से.फ १६ – १ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिद्धयेन्मनोरथः

(૨) જે ભગવદીયોને ભગવાન મળ્યા છે. એમનાં પદ જે ગાશે તે સંસારથી તરશે અને ચતુરાઈ કરી, લૌકિક મનુષ્યનાં કાવ્ય કીર્તન ગાશે તે આ પ્રકારે સંસારમાં ડૂબશે. સૂરદાસજી ભગવદીય છે, તેમના હૃદયમાં સ્વરૂપાનંદનો અનુભવ છે.
सि.मु ३ – १६ आत्मानंदसमुद्रस्थं, कृष्णमेव विचिन्तयेत्
सि.मु ३ – १६ लोकार्थी चेद् भजेत्कृष्णम्, लोको नश्यति सर्वथा

(૨) એ સૂરદાસજી શ્રીઆચાર્ય મહાપ્રભુજીના એવા પરમ કૃપાપાત્ર ભગવદીય હતા.
नि.ल १५ – ८ सर्वानंदमयस्याऽपि कृपानंदः सुदुर्लभः

(૨) તમારા વિના વૈષ્ણવની રક્ષા કોણ કરે ?
अं.प्र ७ – ५ सेवकस्य तु धर्मोऽयं, स्वामी स्वस्य करिष्यति

( ) **તે પ્રકારે પાખંડ કરીવિશ્વાસ દઈ દઈને બધા વૈષ્ણવોને ઠગે.**
कृष्णा. ९ – १ पाखंडप्रचुरे लोके कृष्ण एव गतिर्मम:

(૧) આજે તમે જુઓ, કેવો સુંદર શૃંગાર થયો છે ? વળી તમે તો કોઈ દિવસ મારીદુકાનેથી સીધુસામાન લેતાં નથી.
सि.मु ३ – १६ लोकार्थी चेद् भजेत्कृष्णम्, लोको नश्यति सर्वथा

(૨) ભગવદીયનો સંગ હોય ત્યારે જ કૃતાર્થ થાય. ત્યારે જ શ્રીપ્રભુને પામે. ભગવદીયોના સંગથી દાસભાવ થાય ત્યારે કૃપા થાય.
न.र ६ – २ निवेदनं तु स्मर्तव्यं, सर्वथा तादृशैर्जनैः
भक्ति. ११ – ८ अदूरे विप्रकर्षे वा, यथा चित्तम् न दुष्यति

( ) ત્યારે તેવા વાણિયાએ સૂરદાસજીના ચરણ પકડીને વિનંતી કરીકે મહારાજ, મારો જન્મ સઘળો વૃથા ગયો..... વૈષ્ણવ કરો.
कृष्णा ९ – १० शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्

( ) ત્યારે એ વાણિયાની બુદ્ધિ નિર્મળ થઈ ગઈ.
सि.र ५ – २ सर्वदोषनिवृत्तिर्हि

(૫) આ પ્રકારે સૂરદાસજીના સંગથી એવો લોભી વાણિયો પણ કૃતાર્થ થયો.
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः

( ) હરિજન સંગ છીનક જો હોઈ, કોટિ સ્વર્ગ સુખ કોટિ મુક્તિ સુખ, તામસ લહે ન કોઈ.
नि.ल १५ – ३ उद्धवागमने जात, उत्सवः सुमहान् यथा
पु.प्र.म ४ – २१ वैष्णवत्वं हि सहजम्

( ) જો સોં જોગ કોઈ નહીં હરિ પાયે.
बा.बो २ – ९ सिद्धयोगे कृतार्थता

( ) આ પ્રકારે સૂરદાસજીએ બહુ દિવસો સુધી ભગવત્ સેવા કરી.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

( ) ભગવદ્ ઈ છા નિજધામમાં બોલાવવાની છે.
न.र ६ – २ निजेच्छातः करिष्यति

( ) પછી યાદવોને મુશલ દ્વારા અંતર્ધાન કરીલૌકિક લીલા કરી.
पु.प्र.म ४ – २० वैदिकत्वं लौकिकत्वं, कापट्यात्तेषु नान्यथा

(૧) ત્યારે શ્રીગોવર્ધનનાથજી કહે કે હવે તમે મારીલીલામાં આવીને લીલારસનો અનુભવ કરો.
अं.प्र ७ – ८ सर्वम् समर्पितं भक्त्या, कृतार्थाऽसि सुखी भव

(૨) શ્રીગોવર્ધનનાથજીની લીલાનો આજ દેહથી અનુભવ કરાવ્યો છે, પરંતુ આ સમય એકવાર શ્રીગુસાંઈજી પોતે મારા ઉપર કૃપા કરીને દર્શન દે. તો મારાં મોટાં ભાગ્ય !
नि.ल १५ – ८ सर्वानंदमयस्याऽपि कृपानंदः सुदुर्लभः

( ) અહીં જહાજ કહેવાનો આશય એ છે કે જહાજમાં વેપારીવેપાર અર્થે અનેક વસ્તુ ભરે તે પ્રકારે સૂરદાસજીના હૃદયમાં વિવિધ પ્રકારની અલૌકિક વસ્તુ ભરીછે.
से.फ १६ – १ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिद्धयेन्मनोरथः

( ) આ સમયે સૂરદાસજીએ શ્રીગુસાંઈજીના અને શ્રીગોવર્ધનનાથજીના સ્વરૂપમાં મન લગાડીને બોલવાનું છોડી દીધું.
सि.मु ३ – १६ आत्मानंदसमुद्रस्थं, कृष्णमेव विचिन्तयेत्

(૫) ભરોસો દઢ ઈન ચરનન કેરો.
वि.धै ८ – १५ ब्रह्मास्त्र–चातकौ भाव्यौ, प्राप्तं सेवेत निर्ममः

( ) કેમકે જે ભક્તિ કરીને પ્રભુથી અર્થ ચાહે તે બધાં મૂલ્યના દાસ કહેવાય. એમની ભક્તિ શ્રેષ્ઠ નહીં.
सि.मु ३ – १६ लोकार्थी चेद् भजेत्कृष्णम्, लोको नश्यति सर्वथा

( ) ભજ સખી ભાવ ભાવિક દેવ.
सं.नि १४ – ८ भावो भावनया सिद्धः

( ) વેદ વિધિકો નેમ નહીં જહાં, પ્રીતિ કી પહેચાની, વ્રજવધૂ વશ કીયે મોહન, સૂર ચતુર સુજાન.
पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः

( ) રામચંદ્રજીએ આજ્ઞા કરીકે તમે વ્રજમાં સ્ત્રી થઈ પ્રગટ થશો ત્યારે તમારો મનોરથ પૂર્ણ થશે.
से.फ १६ – १ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिद्धयेन्मनोरथः

(૫) એ પ્રકારે સૂરદાસજી માનસી સેવામાં સદા મગ્ન રહેતાં.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

(૫૧) કેમકે સૂરદાસજીને માનસી સેવામાં ફળરૂપ અનુભવ છે, તે સદા લીલા રસમાં મગ્ન રહેતા હતા.
चतुः. १० – ३ यदि श्रीगोकुलाधीशो, धृतः सर्वात्मना हृदि

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
તોકસખા-ચંદ્રભાગા	**બ્રાહ્મણ**	**કનોજ**	

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) કવી વર હતા. સેવક પણ હતા. ૨) દ્રવ્ય ગયું. લગ્ન ન થયું. દ્રવ્યનો સંગ્રહ કરવામાં નહિ માનતા. સ્વભાવે વૈરાગી હતા.) આચાર્યજીના જળઘરિયા કપૂરને તેમના કીર્તનમાં આસકિત હતી.) વિરહના કીર્તન કરતા. ૫) આ જલઘરિયાને ઠાકોરજી એક ાણ પણ છોડતા નહિ જેથી ગોદમાં બેસી પરમાનંદદાસના કીર્તન સાંભળ્યા.) પરમાનંદદાસને સ્વપ્નમાં નવનીતપ્રિયજી કપૂરની ગોદમાં બેઠેલા દર્શન થયાં.) આચાર્યજીના શ્રીકૃષ્ણ રૂપે દર્શન થયાં.) અનુ મણિકા સાંભળ્યા પછી બાળલીલા સ્ફૂરિત થઈ.) પરમાનંદદાસને વ્રજદર્શનની ઈ છા થતાં આપે દમલાજી, કૃષ્ણદાસ, યાદવેન્દ્રદાસ સાથે તેમને લઈ વ્રજયાત્રા કરી. ત્યાં કનોજમાં પોતાના ઘરે હરિ તેરી લીલાકી સુધી આવે. ગાયું અને શ્રી આચાર્યજી લીલામાં ત્રણ દિવસ મગ્ન થઈ ગયા. ૧) પ્રસાદી દૂધ લેવાથી આખી રાત લીલારસમાં મગ્ન રહ્યા. ૧૧) પરદામાં રાણી દર્શન કરવા આવ્યાં ત્યારે ગાયું, કૌન યહ ખેલવેકી બાની ૧૨) સૌ ભગવદીય સૂરદાસ, કુંભનદાસ, રામદાસ આદિ ઘરે આવ્યા તેથી ખૂબ પ્રસન્ન થયા. ૧) પરમાનંદદાસે દશ સ્વરૂપનાં દર્શનની ઈ છા કરી તે પૂરી થઈ.	૧) ભગવદીયનો સંગ હોય ત્યારે ઠાકોરજી કૃપા કરે. ૨) પુષ્ટિમાં શ્રીઠાકોરજીની ચાહના હોય, જાગરણનું ફળ નહિ.) એકવાર સંયોગ થાય ત્યાર પછી વિરહ ફળરૂપ થાય.) નામ - સમર્પણથી અજ્ઞાન, પ્રતિબંધ દૂર થાય. ૫) રાસાદિલીલામાં ત્રણ સ્થળ મુખ્ય છે. શ્રીગિરિરાજજી, વૃંદાવન, યમુનાજી.) લૌકિક, વૈદિકની સુધ ન રહે ત્યારે વિરહ થયો જાણીએ.) પ્રભુને દૂધ સુહાતું ધરવું.) દાસભાવ પહેલાં દઢ કરવાનો પછી કૃપાથી સંખ્યભાવ થાય. વિના અધિકારે તે ભાવ ન કરાય.) પ્રેમમાં રાગનો મ નહિ પણ લીલાનો મ. જેવી લીલા કરે તેવી સ્ફૂરે.

પરમાનંદદાસ — વાર્તા - ૮૨

ઉદ્‌ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) આજ મેં તારાં કીર્તન સાંભળ્યાં છે. ૨) પરમાનંદદાસ કંઈ ભગવલ્લીલા ગાવ.) કૌન યહ ખેલવેકી બાની, ભલી યહ ખેલવેકી બાની) આયે મેરે નંદ નંદન કે પ્યારે. ૫) ગોપી પ્રેમકી ધજા.) પુષ્ટિમાર્ગમાં બે સાગર થયા. એક સૂરદાસ અને બીજા પરમાનંદદાસ	૧) સુરભિકુંડ પાસેના [illegible]ારના મુખિયા. ૨) કવિ કીર્તનકાર) ભાગવત દશમસ્કંધની અનુ મણિકા સંભળાવી.) સૂરદાસ, પરમાનંદદાસ બંને સાગર કહેવાયા. ૫) યમુનાષ્ટકનો પાઠ કરાવ્યો.) મંગલમ્ મંગલમ્ વ્રજભૂવિ .... શ્રી ગુસાંઈજીએ સંભળાવી.

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
તોકસખા-ચંદ્રભાગા	**બ્રાહ્મણ**	**કનોજ**	

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) હેરી હે આજ નંદરાયકે આનંદ ભયો ગાતાં તે મૂર્છાવશ થઈ ગયા. ૧૫) દધિકાદવ જોઈને પરમાનંદદાસ લીલારસમાં મગ્ન થઈ ગયા. ૧) બાળલીલામાં નિરોધ થયો. ૧) સુરભીકુંડ ઉપર અંત સમયે ગુસાંઈજી સન્મુખ ગાયું પ્રીત તો નંદનંદનસો કીજે , પ્રાત સમે ઊઠ કરીએ શ્રી લ મણ , રાધે બેઠી તિલક સંવારતી.	

૨. પરમાનંદદાસ

(૧) કેમકે હવે નિર્ધન થયા છો તેથી હવે ધનનો મોહ છોડો.
બા.બો ૨ – १६ जीवाः स्वभावतो दुष्टाः

(૨) પછી આ ક્ષત્રિય આચાર્યજીને વિનંતી કરીકે મહારાજ, મને આપની પાસે રાખો. હું જન્મભર આપનો દાસ થઈને રહીશ.
वि.धै ८ – १६ किं वा प्रोक्तेन बहुना शरणं भावयेद् हरिम्

( ) જલઘરિયાનું મન શ્રીનવનીતપ્રિયજીના સ્વરૂપમાં લાગી ગયું..... મળે તો હું સદા સેવા કરું.
सि.मु ३ – २ चेतस्तत्प्रवणं सेवा, तत्सिद्ध्यै तनुवित्तजा

( ) આપ તો પરમકૃપાળુ છો તેથી મારો સર્વ મનોરથ પૂરણ કર્યો. તે પછી અતિપ્રીતિથી તે ક્ષત્રિય વૈષ્ણવ ખારું મીઠું જળ ભરવા લાગ્યો. કેટલાંક દિવસમાં શ્રીનવનીતપ્રિયજી પોતે સાનુભવ જણાવવા લાગ્યા.
से.फ १६ – १ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिद्ध्येन्मनोरथः

(૫) પરમાનંદદાસને હજુ વિયોગ છે, તેથી વિરહનાં પદ નિત્ય ગાતા.
निं.ल १५ – १ यच्च दुःखं यशोदाया, नंदादीनां च गोकुले

( ) પરંતુ પરમાનંદ સ્વામીના ઉપર કૃપા થવાની છે, તેથી શ્રીનવનીતપ્રિયજીએ ક્ષત્રિય કપૂર જળઘરિયાનું મન પ્રેરીને એની સાથે આપ જ ત્યાં પધાર્યા. એની જ ગોદમાં બેસીને પરમાનંદસ્વામીનાં કીર્તન આપે સાંભળ્યાં.

પરમાનંદદાસ — વાર્તા – ૮૨

ઉદ્ગાર વાક્યો	વિશિષ્ટતા

सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे, नियामक इति स्थितिः

( ) લીલા સંબંધી પુષ્ટિ જીવ છે, તેથી એક શ્રીઠાકોરજીને ચાહે છે.
पु.प्र.म ४ – ९ वचसा वेदमार्गम् हि, पुष्टिं कायेन निश्चयः

( ) તમને પ્રભુ કૃપા કરીને શરણે લેશે ત્યારે તમારો બધો મનોરથ સિદ્ધ થશે.
से.फ १६ – १ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिद्ध्येन्मनोरथः

( ) એટલે એકવાર સંયોગ થાય ત્યાર પછી વિરહ ફળરૂપ થાય. કેમકે રાસપંચા યાયીમાં વ્રજભક્તોને બોલાવીને લીલા કરીતે પછી અંતર્ધાનમાં વિરહ ફળરૂપ થયો.
नि.ल १५ – ८ सर्वानंदमयस्याऽपि कृपानंदः सुदुर्लभः

(૧) હવે નામ સમર્પણ કરાવીને અજ્ઞાન પ્રતિબંધ દૂર કર્યો.
सि.मु ३ – २ ततः संसारदुःखस्य, निवृत्तिर्ब्रह्मबोधनम्

(૧૧) તેથી આચાર્યજીએ આપે અનુ મણિકા દ્વારા શ્રીભાગવતરૂપી સમુદ્ર પરમાનંદદાસનાં હૃદયમાં સ્થાપન કર્યો.
सि.मु ३ – १६ आत्मानंदसमुद्रस्थं, कृष्णमेव विचिन्तयेत्

(૧૨) મનુષ્ય દેહ ધારણ કર્યો તેથી મનુષ્યની િયા જગતમાં દેખાડે છે, પરંતુ એમને દેહનો ધર્મ બાધક નથી.
पु.प्र.म ४ – २० वैदिकत्वं लौकिकत्वं, कापट्यात्तेषु नान्यथा

(૧) વિરહરસના અનુભવ અર્થે લૌકિકમાં બધું ત્યાગ કરવું એવો ઉપદેશ કરે છે.
सं.नि १४ – १ पश्चात्तापनिवृत्त्यर्थम्, परित्यागो विचार्यते

(૧) શ્રીઆચાર્યજીએ શ્રીયમુનાષ્ટકનો પાઠ પરમાનંદદાસને શીખવ્યો ત્યારે પરમાનંદદાસનાં હૃદયમાં શ્રીયમુનાજીનું સ્વરૂપ સ્ફૂર્યું.
यमु. १ – ५ मनसि मे सदा स्थीयताम्

(૧૫) કાલિન્દી કલ્મષ હરની
यमु. १ – ३ भुवं भुवनपावनी

(૧) શરણાગત કો દેતી અભયપદ, જનની તજત જૈસે સૂતકી કરની.
यमु. १ – ६ न जातु यमयातना

(૧) શ્રીગોવર્ધનનાથજીનાં દર્શન કરતાં જ પરમાનંદદાસ આસક્ત થઈ ગયા.
भ.व ११ – ४ स्नेहाद् रागविनाशः स्यादासक्त्या स्याद् गृहारुचिः

(૧) તે પછી પરમાનંદદાસને દૂધ પીવાથી આખી રાત્રી લીલારસનો અનુભવ થયો.
नि.ल १५ – ८ सर्वानंदमयस्याऽपि कृपानंदः सुदुर्लभः

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
અર્જુનસખા–વિશાખાજી	**ગોરવા ક્ષત્રિય**	**જમનાવતા**	

પ્રસંગ

૧) ખેતી કરતા, સરળ, નિષ્પાપ જીવન જીવતા.

૨) ગોવર્ધનનાથજીના પ્રાગટ્ય સમયે શ્રી આચાર્યજી પાસે સેવક થયા.

) યવનના ઉપદ્રવ વખતે શ્રીજીને ટોડના ઘનામાં પધરાવી ગયા.

) કુંભનદાસનું દેખરી આવની મદનગોપાલ કીર્તન સાંભળ્યું તો દેશાધિપતિને કુંભનદાસને મળવાનું મન થયું જેથી દેશાધિપતિ પાસે જવું પડ્યું.

૫) ઠાકોરજીનો વિરહ બહુ થયો.

) રાજા માનસિંહ આવ્યા તો પ્રભુ ઝાડની ઓટમાં છુપાઈ ગયા.

) બેજરની રોટી અને ટેટીનું શાક શ્રીજી માટે બનાવ્યું.

) સંતો સમક્ષ કુંવરી રાધિકે તુવ સકલ સૌભાગ... ગાયું.

તત્વબોધ

૧) કુંજમાં બધા વ્રજભક્તો સહિત ઠાકોરજી પોતે લીલા કરે છે.

૨) **ઈશ્વરતાનો ભાવ વિચારવો નહિ. ડર** જયાં માધુર્યરસ છે ત્યાં છે.

) પ્રભુના સુખનો જ હંમેશા વિચાર કરવો.

) પ્રભુ કરતાં કોઈ રાજા મહારાજા મોટો નથી. તેનું સતત ભાન રહેવું જોઈએ.

૫) કોઈના દીધેલા દ્રવ્યથી ઠાકોરજીને સુખ ન થાય.

) કોઈનું લેવાની વાત હસવામાં પણ ન કરીએ.

) સેવા અને સ્મરણ તે સંયોગરસ અને વિપ્રયોગરસનો અનુભવ.

) પ્રભુસેવામાં જીવ સુ ધાનો ખ્યાલ ન કરવો જોઈએ.

) મહાપ્રભુજીની કૃપાએ કરીને ઠાકોરજી આપણે ત્યાં બિરાજે છે.

(૧) ત્યારે બધા ભગવદીયોને પોતાના ઘરે આવ્યા જોઈને પરમનંદદાસ પોતાના મનમાં બહુજ પ્રસન્ન થયા, કે આ જ મારું મોટું ભાગ્ય છે.
नि.ल १५ – ३ उद्धवागमने जात, उत्सवः सुमहान् यथा

(૨) એથી ભગવદીયોનાં વચન સત્ય કરવાને માટે શ્રીગુસાંઈજીના સાત બાળકો, શ્રીગુસાંઈજી તથા શ્રીઆચાર્યજી તથા શ્રીગોપીનાથજી એમ દસ સ્વરૂપે પ્રગટ થઈને બધાંને સુખ આપ્યું.
अं.प्र ७ – ३ सत्यसंकल्पतो विष्णुर्नान्यथा तु करिष्यति

(૨૧) કુંભનદાસનો જેમ કિશોર લીલામાં નિરોધ થયો તેમ બાળલીલામાં પરમાનંદદાસનો નિરોધ થયો છે.
नि.ल १५ – १३ संसारविरहक्लेशौ, न स्यातां हरिवत्सुखम्

(૨૨) વેદપુરાણ બધાં જ કહે કે સદા ભક્તોનું ગમતું કરીઆનંદ આપ્યો છે.
अं.प्र ७ – ५ स्वामी स्वस्य करिष्यति

કુંભનદાસ — વાર્તા – ૮૩

ઉદ્ગાર વાકયો

૧) આ તેં આચાર્યજી પાસે શું માંગ્યું !

૨) પહેલું પદ સાંજ કે સાચે બોલ તિહારે

) પ્રથમ જ પ્રભુએ તેમને પ્રમેયબળનો અનુભવ કરાવ્યો તેથી તમે સદા હરિરસમાં મગ્ન રહેશો.

) ભાવત હે તોહિં ટોડકો ઘનો.

૫) ભક્તનકો કહા સિકરીકો કામ.

) કુંભનદાસ, તું ધન્ય છે. મારા વિના એક ક્ષણ પણ તને કળ નથી તેથી મને તારા વગર ગમતું નથી.

) આસન ખાઈને આરસી પાડી પી ગઈ.

) બોરડી અને કેરડા અમારા મોદી છે.

) ધન્ય છે તેમને કે જેમનં વૃક્ષ મોદી છે.

૧) શ્રી ગોવર્ધનધર ગળે લપેટાઈને કહે કુંભનદાસ, હું તને એક વાત કહેવા આવ્યો છું.

વિશિષ્ટતા

૧) આન્યોર પાસેના ગિરિરાજના દ્વારના મુખિયા.

૨) ગોવર્ધનનાથની સૌપ્રથમ કીર્તન સેવા કરનાર.

) કિશોરલીલામાં નિરોધ સિદ્ધ હતો.

) વ્યસન - ઠાકોરજી વગર રહી શકતા નહિ.

૫) પ્રભુએ સામેથી મનોરથ માંગ્યો.

) જવારની મહેરી, દહીં, દૂધ, બેજરની રોટી, ટેટીનું શાક અને અથાણુ કર.

) કૃષ્ણદાસના પહોં ચા પછી ગૌશાળામાં ગાયને પ્રભુ દોહતા હતાં ત્યારે કૃષ્ણદાસે વાછરડાને પકડી રાખ્યું હતું તેવાં દર્શન થયાં.

) મર્યાદા તોડી - સૂતકમાં પણ સ્નેહ વશ દર્શન કરાવ્યાં.

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
અર્જુનસખા-વિશાખાજી	**ગોરવા ક્ષત્રિય**	**જમનાવતા**	

પ્રસંગ	તત્વબોધ
) ગુસાંઈજી સાથે પરદેશ પધારતાં શ્રીજીનો ખૂબ જ વિરહ થયો જેથી ગુસાંઈજીએ કહ્યું કે તમારો પરદેશ થઈ ચૂકયો. ૧) બેટા કૃષ્ણદાસ ગાયોની સેવા કરતા હતા તેમાં ગાયની વાઘથી રક્ષા કરવામાં પહોંચી ગયા. ૧૧) સૂતક પડે તો ગોવર્ધનનાથજીનાં દર્શન **ન થાય તે સારું કુંભનદાસ મૂર્છા પામ્યા.** ૧૨) પ્રભુ-લીલારસમાં એટલા મગ્ન થઈ જતા કે ગોકુળ બાજુ ચાલ્યા તે પણ ભાન ન રહ્યું અને જયારે ભાન થયું કે સવાર થઈ છે અને સેવા જશે તેથી દોડીને ગિરિરાજ પહોંચી ગયા. ૧) ઠાકોરજી સાથે હોય તો પણ ઉત્થાપન સમયે મંદિરમાં સન્મુખ કીર્તન કરતા. ૧) બસો કેરી માનસીથી જ પ્રભુને આરોગાવી, અને તે કેરીનો પ્રસાદ લેતાં જ રજપૂતને દિવ્ય દષ્ટિ થઈ. ૧૫) ગુસાંઈજીનો જલેબી ઉત્સવ ઠાકોરજીની આજ્ઞાથી ઉજવ્યો. ૧) આપના બેટા ચતુર્ભુજદાસ પૂર્ણકક્ષાના વૈષ્ણવ હતા.	૧) પ્રભુ પ્રસાદથી મનની શુદ્ધિ થઈ જાય છે. ૧૧) ભગવદીયની કોઈપણ પ્રકારની ્રિયામાં કંઈક રહસ્ય હોય છે માટે સૌએ તેને પ્રમાણ ન સમજવું. ૧૨) ભગવદ્‌ભાવ વધે માટે પૂછવું જોઈએ અને તે પ્રમાણે આચરણ પણ કરવું જોઈએ.

કુંભનદાસ — વાર્તા – ૮૩

ઉદ્‌ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧૧) તમારો પરદેશ થઈ ચૂકયો. ૧૨) કિતે દિન વ્હે જુ ગયે બિનુ દેખે .... જો પે ચોપ મિલનકી હોઈ .... ૧) કુંભનદાસ, હું પણ તારા વગર રહી શકતો નથી. ૧) મહારાજ, બેટા તો મારે દોઢ છે. ૧૫) અરે અધર્મી, એ ગોવર્ધનનાથજીની ગાયો છે. તું ભૂખ્યો હોય તો મારી ઉપર આવ. ૧) કુંભનદાસ, સવારે શ્રીનાથજીનાં દર્શને આવજો, દર્શન કરાવશું. ૧) મહારાજ, આપ વિના મારા અંતઃકરણને કોણ જાણે ? ૧) સ્વામિનીજીનો શૃંગાર કયારેય ગોવર્ધનધર કરે છે ? ૧) અહીં તમે કૃપા કરીને દર્શન દો છો જયારે મંદિરમાં તો આચાર્યજીએ પધરાવ્યા છે માટે કયાંય ન જાઓ. ૨) મારું શરીર, ઘર, પ્રાણ વગેરે વેચી વિનિયોગ થાય તો વૈષ્ણવધર્મ સિદ્ધ થાય. અમારાથી વૈષ્ણવધર્મ શો બને ! ૨૧) શ્રી ગોવર્ધનનાથજીની કૃપા થશે તો આ કળિકાળમાં પૂછશે અને કરશે. ૨૨) રસિકની રસમે રહત ગઢી.... ગાઈને લીલામાં પહોંચી ગયા.	) યમુના પાર ન ઉતરતાં કેમ કે ગોવર્ધનધરમાં આસક્તિ હતી. ૧) કુંભનદાસ કીર્તન કરે ત્યારે જ પ્રભુ જાગતા. ૧૧) કવિ - કીર્તનકાર.

3. કુંભનદાસ

(૧) ત્યારે કુંભનદાસે દંડવત્ પ્રણામ કરીવિનંતી કરીકે મહારાજ, ઘણા દિવસથી ભટકતો હતો, હવે આપ મારા ઉપર કૃપા કરો.
कृष्णा ९ – १० शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्
(૨) ત્યારે કુંભનદાસે પોતાની સ્ત્રીને કહ્યું કે આ શું તેં આચાર્યજી પાસે માંગ્યું ?
वि.धै ८ – २ प्रार्थिते वा ततः किं स्यात्, स्वाम्यभिप्रायसंशयात्
( ) શ્રીઆચાર્યજીએ આજ્ઞા કરીકે આ શ્રીગોવર્ધનનાથજી અમારું સર્વસ્વ છે. તેથી તેમની સેવામાં તમે તત્પર રહેજો.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता
( ) પ્રથમ જ પ્રભુએ તમને પ્રમેયબળનો અનુભવ જણાવ્યો. તેથી તમે સદા હરિરસમાં મગ્ન રહેશો.
से.फ १६ – १ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिद्धयेन्मनोरथः
(૫) એ ભગવદ્ ધર્મનો દ્વેષી છે. તેથી શો વિચાર કરવો ?
पु.प्र.म ४ – ११ "तानहंद्विषतो" वाक्याद्–भिन्ना जीवाः प्रवाहिणः
( ) તમે ટોડના ઘનામાં પધરાવીને લઈ ચાલો, અમારું મન ત્યાં પધારવાનું છે.
अं.प्र ७ – ४ आज्ञैव कार्या सततं, स्वामिद्रोहोऽन्यथा भवेत्
( ) એણે સારીસેવા કરી, તેથી હવે એનો અપરાધ નિવૃત્ત થયો.
सि.र ५ – २ सर्वदोषनिवृत्तिर्हि
( ) લૌકિકમાં ડરીને સંતાઈને પધારવું એ રસ છે.
पु.प्र.म ४ – २० वैदिकत्वं लौकिकत्वं, कापट्यात्तेषु नान्यथा
( ) ત્યારે કુંભનદાસે પોતાના મનમાં વિચાર કર્યો કે આપદા આવી છે તેથી હવે ગયા વિના નહીં ચાલે, આપદા આવે તે પણ ભોગવવી.
वि.धै ८ – ४ आपद्गत्यादिकार्येषु, हठस्याज्यश्च सर्वथा
से.फ १६ – २ उद्वेगः प्रतिबंधो वा, भोगो वा स्यात्तु बाधकः
(૧) તેમાં મોતીની ઝાલરો લટકી રહી હતી અને સુગંધની મહેક આવે છે પરંતુ કુંભનદાસજીના મનમાં બહુ દુ:ખ છે કે જાણે કે જીવતા નરકમાં બેઠો છું ..... આનાથી તો મારા વ્રજના વૃક્ષો સારાં છે કે જયાં સાક્ષાત્ ગોવર્ધનધર ખેલે છે.
अं. प्र ७ – १ कृष्णात्परं नास्तिदैवं वस्तुतो दोषवर्जितम्
(૧૧) કુંભનદાસના મનમાં શ્રીગોવર્ધનનાથજીનો વિરહ કલેશ બહુ થયો કે હવે શ્રીગોવર્ધનનાથજીનું મુખ કયારે જોઈશ ? એમ વિચાર કરતાં માર્ગમાં આવતાં કુંભનદાસે વિરહનું પદ ગાયું.
नि.ल १५ – ६ गुणगाने सुखावाप्तिर्गोविंदस्य प्रजायते
(૧૨) શ્રીનાથજી પોતે કહે કે કુંભનદાસ, તું ધન્ય છે. મારા વિના એક ક્ષણ પણ તને કળ નથી.. તેથી મને પણ તારા વિના કંઈ ગમતું નથી.

नि.ल १५ – ७ क्लिश्यमानान् जनान् दृष्ट्वा, कृपायुक्तो यदा भवेत्
तदा सर्वम् सदानंदं, हृदिस्थं निर्गतं बहिः
पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः
(૧) તે દિવસે કુંભનદાસજી રસમાં મગ્ન થઈ ગયા.
सि.मु ३ – १६ आत्मानंदसमुद्रस्थं, कृष्णमेव विचिन्तयेत्
(૧) તેથી પરાસોલીથી દોડ્યા, કે આજ મેં શ્રીગોવર્ધનનાથજીનાં દર્શન નથી કર્યાં. વિરહ મનમાં થઈ આવ્યો..... એટલામાં સેનના કમાડ ખૂલ્યાં ત્યારે કુંભનદાસજીએ શ્રીગોવર્ધનનાથજીના એક ટકથી દર્શન કર્યા.
नि.ल १५ – ७ क्लिश्यमानान् जनान् दृष्ट्वा, कृपायुक्तो यदा भवेत्
तदा सर्वम् सदानंदं, हृदिस्थं निर्गतं बहिः
(૧૫) આપની સામે અમારાથી બહુ બોલાય નહીં, આપ આજ્ઞા કરો તે જ અમારે કરવાનું.
न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा
(૧) કિતે દિન વ્હૈ જુ ગયે બિનુ દેખે.
આ કીર્તન કુંભનદાસજીએ અત્યંત વિરહ કલેશથી ગાયું.
निं.ल १५ – १ यच्च दुःखं यशोदाया, नंदादीनां च गोकुले
(૧) ત્યારે શ્રીગુસાંઈજી આપ શ્રીમુખથી કહે, કુંભનદાસ, તમે મંદિરમાં જઈને શ્રીગોવર્ધનનાથજીનાં દર્શન કરો. તમારો પરદેશ થઈ ચૂકયો.
से.क १६ – ७ पुष्टौ नैव विलंबयेत्
(૧) શ્રીઆચાર્યજીના માર્ગની મર્યાદા છે કે જેવો ભક્તનો એક ચિત્તથી સ્વામીના ઉપર અનન્ય ભાવ હોય તેવો જ સ્વામીનો ભાવ પણ દાસ વિશે હોય.
चतुः. १० – ३ यदि श्रीगोकुलाधीशो, धृतः सर्वात्मना हृदि
(૧) જો પે ચોપ મિલનકી હોઈ, તો કયોં રહો પરે સુની સજની, લાખ કરે, કિનકોઈ.
नि.ल १५ – ७ क्लिश्यमानान् जनान् दृष्ट्वा, कृपायुक्तो यदा भवेत्
तदा सर्वम् सदानंदं, हृदिस्थं निर्गतं बहिः
(૨) હું તારા મનની વાત જાણું છું કે તું મારા વિના રહી શકતો નથી. તેમ હું પણ તારા વિના રહી શકતો નથી. તેથી હવે તું સદા મારીપાસે જ રહીશ.
से.फ १६ – १ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिद्धयेन्मनोरथः
(૨૧) આ પ્રકારે સંયોગરસ અને વિપ્રયોગરસનો અનુભવ તેને હોય તે પૂરો વૈષ્ણવ કહેવાય.
चतुः. १० – ४ स्मरणं भजनं चापि, न त्याज्यमिति मे मतिः
(૨૨) અમે જાણીએ છીએ કે તમને સંસાર સંબંધી દુ:ખ લાગે નહીં. જે કોઈ વૈષ્ણવ તમારો એક ક્ષણ પણ સંગ કરે તો એને લૌકિક દુ:ખ ન લાગે, તો તમને શું ?
नि.ल १५ – ३ उद्धवागमने जात, उत्सवः सुमहान् यथा
(૨) એ પ્રકારે કુંભનદાસજીના ઉપર શ્રીગુસાંઈજીએ પોતે અનુગ્રહ કર્યો.

सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे नियामक इति स्थितिः

(२) કુંભનદાસજી સરખા ભગવદીયનો સંગ તો આ બહાને થશે. એ પણ મોટો લાભ થશે.

न.र ६ – २ निवेदनं तु स्मर्तव्यं, सर्वथा तादृशैर्जनैः

(२५) ત્યારે કુંભનદાસજી લીલારસમાં મગ્ન થઈ ગયા. કંઈ સુધ રહી નહીં કે અમે કયાં છીએ.

पंच. १३ – १ श्रीकृष्णरसविक्षिप्तमानसा रतिवर्जिताः

(२) ત્યારે શ્રીગુસાંઈજી આપ કહે કે આ કુંભનદાસજીને શ્રીગોવર્ધનનાથજીએ કૌતુક કર્યું છે.

पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः

(२) તારો ભાવ મહાઅલૌકિક છે, તેથી જ હું તને એક ક્ષણ નથી છોડતો.

चतुः. १० – १ सर्वदा सर्वभावेन, भजनीयो व्रजाधिपः

(२) શ્રીનાથજીએ રજપૂતનું મન હરીલીધું હતું

भ.व ११ – ४ स्नेहाद्रागविनाशः, स्यादासक्त्या स्याद् गृहारुचिः

(२) ત્યારે તે રજપૂતે દંડવત્ પ્રણામ કરીને કહ્યું મહારાજ, હુ બહુ દિવસથી ભટકતો હતો. હવે મારો અંગીકાર કરીઆપના ચરણ પાસે રાખો.

कृष्णा ९ – १० शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्

( ) ત્યારે શ્રીગુસાંઈજી કહે કે તારા ઉપર કુંભનદાસજીની કૃપા થઈ છે તેથી તારીઆ દશા છે, તારાં મહાન ભાગ્ય છે.

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
ઋષભસખા-લલિતાજી	**પટેલ**	**ચિલોતરા**	

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૧) બાળપણથી જ સત્યવકતા. મુખી પિતા લૂંટમાં ભાગીદાર રહેતો તે વાત હાકેમને જણાવી દીધી. ઘર છોડી વ્રજમાં આવ્યા.	૧) પટલાઈ તાપ કરાવે.
૨) કૃષ્ણદાસને ભેટિયા તરીકે નીમ્યા.	૨) વિજાતીય સાથે સંબંધ નહિ.
) મીરાંબાઈ સેવક નહતી માટે ભેટ ન સ્વીકારી.	) ઉત્તમજને બધાથી બચીને ચાલવું પડે.
) બંગાળી લોકો ગોવર્ધનધરની સેવા બરાબર નહોતા કરતા.	) અહંકારના લીધે કીર્તનમાં સૂરદાસજીથી જીત્યા નહિ.
	૫) ભગવદીયના સંગે હીનનો પણ ઉદ્ધાર થયો.

सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे नियामक इति स्थितिः

(૧) તે રજપૂતને નવડાવીને શ્રીનાથજીની સામે બ્ર સંબંધ કરાવ્યો ત્યારે એ રજપૂતની બુદ્ધિ નિર્મળ થઈ ગઈ.

सि.र ५ – २ सर्वदोषनिवृत्तिर्हि

(૨) એ કુંભનદાસજી એવા ભગવદીય હતાં કે સહજમાં કેરીઓના મિષે રજપૂત ઉપર કૃપા કરી.

पु.प्र.म ४ – २१ वैष्णवत्वं हि सहजम्

( ) વળી કુંભનદાસની સ્ત્રી અને પાંચે બેટા નામ માત્ર પામ્યા, તેથી કુંભનદાસજીના સંગથી ઉદ્ધાર થયો.

बा.बो २ – १८ समर्पणेनात्मनो हि, तदीयत्वम् भवेद् ध्रुवम्

बा.बो २ – १८ अतदीयतया चापि केवलश्चेत् समाश्रितः

( ) ત્યારે કુંભનદાસજીએ કહ્યું કે મહારાજ, મારું ઘર કયાં છે ? મારું ઘર તો આપના ચરણારવિંદમાં છે.

अं.प्र ७ – ८ सर्वम् समर्पितं भक्त्या, कृतार्थोऽसि सुखी भव

(૫) ત્યારે આપ કહે કે શ્રીઆચાર્યજી પોતે જેના ઉપર કૃપા કરીને આવી દીનતા દે તો પ્રાપ્ત થાય અને ત્યારે શ્રીગોવર્ધનનાથજી સદા એમને વશ રહે.

सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पुष्टिमार्गे नियामक इति स्थितिः

( ) તારું દુઃખ શ્રીઠાકોરજીએ દૂર કર્યું છે તે જ બહુ મોટી વાત થઈ છે.

सं.नि १४ – १९ अन्यथा मातरो बालान्न, स्तन्यैः पुपुषुः क्वचित्

કૃષ્ણદાસ અધિકારી — વાર્તા – ૮૪

ઉદ્‌ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
૧) સંગ કરવા લાયક તો પદ્મનાભદાસ છે. તેમનો એક ક્ષણ સંગ થાય તો ભગવત્‌કૃપા થાય.	૧) ગિરિરાજના બિલછુદારના મુખિયા.
૨) નેચુકી ગાયનું કીર્તન કર્યું ત્યારે સૂરદાસજીએ કહ્યું કૃષ્ણદાસ, મારે અને તમારે વાદ છે, કંઈ તમારા બાપ સાથે વાદ નથી.	૨) કવિ - કીર્તનકાર.
) વેશ્યાએ ગાયુ મેરો મન ગિરિધર છબી પર અટકયો....	) ગોવર્ધનધરમાં દૃઢ આસક્તિ અને ઠાકોરજીને પણ કૃષ્ણદાસમાં આસક્તિ.
	) શ્યામકુંભારને મૃદંગ લઈને રાસમાં બજાવવા આવવા ગોવર્ધનધરે આજ્ઞા કરી.
	૫) વેશ્યાની દીકરીનો ઉદ્ધાર કરાવ્યો.

સખી	જ્ઞાતિ	ગામ	સેવ્યસ્વરૂપ
અર્જુનસખા-વિશાખાજી	**ગોરવા ક્ષત્રિય**	**જમનાવતા**	

પ્રસંગ	તત્વબોધ
૫) ગોવર્ધનધરે અવધૂતદાસને કહ્યું કે કૃષ્ણદાસને કહો કે બંગાળીને કાઢે. તેથી કૃષ્ણદાસે સામ, દામ, દંડ ભેદથી તેમને કાઢયા પછી ગુસાંઈજીએ તેમને અધિકારી નીમ્યા.) શ્યામકુંભારે મૃદંગ વગાડયું, કૃષ્ણદાસે કીર્તન કર્યા અને શ્રીજીએ પરાસોલીમાં રાસ કર્યો.) સૂરદાસજીના કીર્તનની છાયા દરેકના કીર્તનમાં આવતી ત્યારે ગોવર્ધનધરે આવી કીર્તન પૂરું કર્યું જે અનોખું રહ્યું.) વેશ્યાની છોકરીનો ઉદ્ધાર કરાવ્યો. કૃષ્ણદાસ કિયો પ્રાણ ન્યોછાવર ગાતાં જ લીલામાં પહોંચી ગઈ.) ગંગાબાઈ ક્ષત્રાણીના પ્રસંગથી ગુસાંઈજીને ઠાકોરજીનો છ માસ વિરહ થયો અને પરાસોલીમાં બિરાજયા. ૧) ગુસાંઈજી માલામાં વિજ્ઞપ્તિ મોકલતા અને તાંબૂલમાં પ્રત્યુત્તર મેળવતા. ૧૧) ગુસાંઈજીએ કૃષ્ણદાસને બંદીખાનામાં જાણીને ખૂબ ખેદ કર્યો. ૧૨) ગુસાંઈજીએ ચેતવ્યા છતાં વૃંદાવન જાત્રાએ ગયા તો ખેદ પામ્યા. ભંગી વૈષ્ણવનું જળ પીવા તૈયાર થયા. ૧) કૃષ્ણદાસ કૂવામાં લપસી પડયા અને પછી પ્રેત થયા. ૧) પ્રેતે ભેંસ શોધવા આવેલ ગોપનાથ ગ્વાલાને ભગવત્ સ્મરણ કર્યા. ૧૫) ગુસાંઈજીએ શ્રાદ્ધકર્મ કરીને પ્રેતયોનિમાંથી મુક્ત કરાવ્યા.	) સામગ્રી ઉપર વૈષ્ણવની કુદષ્ટિ પડે તો પ્રભુ આરોગે નહિ.) ઠાકોરજીને ભોગ સમય થયો હોય તો વિલંબ કર્યા વગર જે જલદી બને તે કરવું.) મોટા પોતાની ક્ષમાભાવના છોડતા નથી.) અવલ્લભીય કરતાં વૈષ્ણવભંગી શ્રેષ્ઠ છે. ૧) વૈષ્ણવની કૃતિ જોઈને ટીકા ન કરવી, તેને લીલા જાણવી. ૧૧) સુધારવાનું બહુ કઠિન છે, બગાડવાનું સરળ છે. ૧૨) અધિકારીપણાથી અભિમાન આવે છે. ૧) **પ્રભુ કરતાં ગુરુ ક્ષમા કરે ત્યારે જ** ક્ષમા સ્વીકારાય છે. ૧) **આપના સંગથી શ્રી ગુરુ-વૈષ્ણવને દુ:ખ** થાય તેમ ન થવું જોઈએ.

ક ણદાસ અિ કારી **વાર્તા – ૮૪**

ઉદ્‌ગાર વાકયો	વિશિષ્ટતા
) મહારાજ, આપ જ કરવાવાળા અને આપ જ આરોગવાવાળા પછી સ્વાદ કેમ ન હોય ! ૫) તમારા જ કર્યા ભોગ ભોગવીએ છીએ.) કાકાજી તો ભોજન ત્યારે કરશે કે જયારે કૃષ્ણદાસ ત્યાં જશે.) પરમકૃપાળુ શ્રી વલ્લભનંદન.) તામસાનામધોગતિ) અમે કયા જીવનો બગાડ કરીએ ?	) વડી ભાત ખાસ ગંગાબાઈના પ્રસંગ પછી શરૂ કર્યા હતા.) તામસભાવ હતો.

૪. ક ણદાસ અ િકારી

(૧) કૃષ્ણદાસનું મન શ્રીગોવર્ધનનાથજીએ હરીલીધું. કૃષ્ણદાસની તરફ શ્રીગોવર્ધનનાથજી જોઈ રહ્યા પછી શ્રીગોવર્ધનનાથજી શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુને કહે આ કૃષ્ણદાસ આવ્યો છે.
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पृष्टिमार्गे नियामक इति स्थितिः

(૨) આપની કૃપાથી આવ્યો છું. હવે મને શરણે રાખો.
कृष्णा ९ – १० शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्

( ) શ્રીઆચાર્યજીએ પોતે કૃષ્ણદાસને શ્રીગોવર્ધનનાથજીની સંન્નિધિમાં બેસાડીને નામ સમર્પણ કરાવ્યું. એ કૃષ્ણદાસ દૈવી જીવ છે તેથી તત્કાળ સઘળી લીલાનો અનુભવ થયો.
से.फ १६ – १ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिद्धयेन्मनोरथः

( ) ત્યારે શ્રીઆચાર્યજીએ પોતાના હાથમાં જળ લઈને અવધૂતદાસના ઉપર છાંટ્યું એટલે અવધૂતદાસનો અલૌકિક દેહ થઈ ગયો. ભૂખ તરસ દેહા ચાસ કંઈ બાધા ન કરે.
यमु. १ – ७ तनुनवत्वमेतावता

(૫) માનસી સેવામાં મગ્ન થઈ ગયા.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

( ) બંગાળીઓનેશ્રીઆચાર્યજીએ રાખ્યા છે, ...મહારાજ, શ્રીગોવર્ધનનાથજીની એવી ઈ છા છે.
न.र ६ – २ निजेच्छातः करिष्यति

( ) ત્યારે કૃષ્ણદાસે કહ્યું કે હું શ્રીગુસાંઈજીની આજ્ઞા લઈ આવ્યો છું, અને હવે જતાં જ બંગાળીઓને કાઢું છું.
न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा

( ) એ કથા શ્રીઆચાર્યજીના મુખથી સાંભળીને રામદાસને જ્ઞાન થયું કે શ્રીઆચાર્યજી **આપ સાક્ષાત્ ઈશ્વર છે એમને શરણે રહીએ તો કૃતાર્થ થઈએ.**
बा.बो २ – १७ श्रवणादि ततः प्रेम्णा, सर्वम् कार्यम् हि सिध्यति

( ) હવે તમે ભગવત્ સેવા કરો.
सि.मु ३ – १ कृष्णसेवा सदा कार्या, मानसी सा परा मता

(૧) ત્યારે શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુએ રામદાસને પોતાના ગ્રંથ ભણાવ્યા એટલે રામદાસજીના હ્દયમાં વ્રજની લીલા સ્ફૂરી.
से.फ १६ – १ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिद्धयेन्मनोरथः

(૧૧) ત્યારે વૈષ્ણવે કહ્યું કે સંગ કરવા લાયક તો પ નાભદાસજી છે. જેનો એક ક્ષણ પણ સંગ થાય તો ભગવત્ કૃપા થાય.
न.र ६ – २ निवेदनं तु स्मर्तव्यं, सर्वथा तादृशैर्जनैः

(૧૨) શ્રીગુસાંઈજીએ પોતે એમને બોલાવીને શ્રીનવીનતપ્રિયજીની પાસે રાખ્યા, અને એ શ્યામ કુંભારને નામ નિવેદન કરાવ્યું.
सि.मु ३ – १८ अनुग्रहः पृष्टिमार्गे नियामक इति स्थितिः

(૧) તે વખતે શ્રીગોવર્ધનધરે શ્યામકુંભારને કહ્યું કે તું તો મૃદંગ બજાવ અને કૃષ્ણદાસને કહ્યું કે તું કીર્તન ગા.
पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः
नि.ल १५ – ६ गुणगाने सुखावाप्तिर्गोविंदस्य प्रजायते

(૧) એ પદ સાંભળીને શ્રીગોવર્ધનધરે પ્રસન્ન થઈને પોતાના શ્રીકંઠની પ્રસાદીમાળા કૃષ્ણદાસને આપી ત્યારે કૃષ્ણદાસે પોતાના પરમ ભાગ્ય માન્યાં, રોમરોમમાં આનંદ થઈ ગયો.
नि.ल १५ – ८ सर्वानंदमयस्याऽपि कृपानंदः सुदुर्लभः

(૧૫) શ્રીગોવર્ધનનાથજીની પ્રીતિ તો બન્નેના ઉપર છે પરંતુ કૃષ્ણદાસના મનમાં રંચક અહંકાર આવ્યો કે મેં પણ કીર્તનો ઘણાં કર્યા છે, તેથી જીત્યા નહીં.
वि.धै ८ – ३ अभिमानश्च संत्याज्यः

(૧) એ પ્રકારે એ વેશ્યાની છોકરીનો શ્રીગોવર્ધનનાથજીએ પોતે કૃષ્ણદાસની કાનીથી અંગીકાર કર્યો.
से.फ १६ – १ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिद्धयेन्मनोरथः

(૧) મેરો મન ગિરિધર છબી પર અટકયો.
चतुः. १० – ३ यदि श्रीगोकुलाधीशो, धृतः सर्वात्मना हृदि

(૧) જીવે પોતાની સત્ત માની સ્ત્રી, પુત્ર, દેહમાં મન લગાડ્યું છે, તેથી સમર્પણ કરાવે છે.
सि.र ५ – ५ निवेदिभिः समर्प्यैव, सर्वम् कुर्यादिति स्थितिः

(૧) વળી એક સમયે બધા વૈષ્ણવો મળીને કુંભનદાસજી પાસે આવ્યા ત્યારે એમને પ્રીતિથી બેસાડીને પૂછ્યું કે આજ મહાન કૃપા કરી, કંઈ આજ્ઞા કરો.
नि.ल १५ – ३ उद्धवागमने जात, उत्सवः सुमहान् यथा

(૨) કુંભનદાસનું મન રહસ્ય લીલામાં મગ્ન છે તેથી શું જાણીએ કે પ્રેમમાં કઈ વસ્તુ મુખથી નીકળી જાય ?
पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः

(૨૧) પછી કૃષ્ણદાસે પૂછ્યું કે આજ મારા ઉપર બધા ભગવદીયોએ કૃપા કરી, મારીપાસે પધાર્યા, તેથી હવે પ્રસન્ન થઈને જે આજ્ઞા કરો તે હું કરું
न.र ६ – ७ सेवाकृतिर्गुरोराज्ञा

(૨૨) ત્યારે શ્રીઆચાર્યજી પોતે કહે કે દૈવી જીવ છે, પરંતુ હજુ મન શ્રીઠાકોરજીમાં નથી.
वा.बो २ – १६ जीवाः स्वभावतो दुष्टाः

(૨) અને શ્રીગિરિધરજી, શ્રીશોભાબેટીજીનો તો મનોરથ હતો તેથી ભક્તોને અનુભવ કરાવે છે તે સ્વરૂપે આરોગી પછી શ્રીગિરિરાજ પર્વત ઉપર પધાર્યા.

सेे.फ १६ – १ अलौकिकस्य दाने हि, चाद्यः सिद्धयेन्मनोरथः

(२) અને શ્રીઠાકોરજીને કહ્યું કે તમે છ મહિના સુધી મારીસખીને વિરહ કરાવ્યો ..... તે છ મહિના સુધી દુ:ખ પામો, અને એને તમારાં દર્શન ન થાય.

अं.प्र ७ – २ कदाचिदपमानेपि, मूलतः का क्षतिर्भवेत्

(२५) અને આ લલિતા મારીસખી છે, એ તમારીપણ છે તેથી હવે એને શાપ થયો. તેનો છૂટકારો કરો. ત્યારે શ્રીચંદ્રાવલીજી કહે .... લીલા કરવાને અર્થે થયું છે.

अं.प्र ७ – ५ स्वामी स्वस्य करिष्यति

(२) કેમ જે શ્રીગોવર્ધનધર આરોગે નહીં તો અસમર્પિત ખાઈને બધા સેવકો ભ્રષ્ટ થઈ જાય.

सि र ५ – ४ असमर्पितवस्तुनाम्, तस्माद्वर्जनमाचरेत्

(२) કેમ કે આ કાર્ય કરવું છે જેથી કૃષ્ણદાસના મનમાં ખોટું લાગશે. ત્યારે શ્રીગુસાંઈજીને વિયોગ થાય.

पु.प्र.म ४ – २० वैदिकत्वं लौकिकत्वं, कापट्यात्तेषु नान्यथा

(२) તેથી હવે જે સેવા બને તે પ્રીતિથી કરવી, કેમ કે સેવા હવે દુર્લભ છે.

सि.मु ३ – २ चेतस्तत्प्रवणं सेवा, तत्सिद्धयै तनुवित्तजा

(२) ગંગાબાઈ ક્ષત્રાણીથી પ્રીતિ કરી..... રાજભોગની સામગ્રી પર દષ્ટિ પડી.

भक्ति. ११ – ८ अदूरे विप्रकर्षे वा, यथा चित्तम् न दुष्यति

( ) શ્રીગુસાંઈજી પોતે ફૂલની માળા કરીરાખતા તે માળાની અંદર વિજ્ઞપ્તિનો લોક લખી દેતા.

नि.ल १५ – ६ गुणगाने सुखावाप्तिर्गोविंदस्य प्रजायते

(१) મેઘનો તો એ સ્વભાવ છે કે સમય થશે ત્યારે જ વરસશે. પરંતુ ચાતકે મેઘ સાથે પ્રીતિ કરીછે કે એવા ભક્ત છે કે તે તેમને રટે જ છે, તેને ચેન નથી.

पु.प्र.म ४ – १६ शुद्धाः प्रेम्णातिदुर्लभाः

(२) ભક્તનો એ જ ધર્મ છે જો ચાતકની માફક સદા તમારીચાહ કર્યા કરે.

अं.प्र ७ – ५ सेवकस्य तु धर्मोऽयं, स्वामी स्वस्य करिष्यति

( ) અને બીરબલને જઈને શ્રીગિરિધરજીએ કહ્યું કે કાકાજી તો ભોજન ત્યારે કરશે કે જયારે કૃષ્ણદાસ ત્યાં જશે. તેથી કૃષ્ણદાસને છોડી દો.

नि.ल १५ – ५ महतां कृपया यद्वत्, कीर्तनम् सुखदम् सदा

( ) તે સમયે કૃષ્ણદાસે શ્રીગુસાંઈજીને વિનંતી કરીકે મહારાજ, મારું મન વૃંદાવન જોવાનું ઘણું છે. ત્યારે શ્રીગુસાંઈજી પોતે કહે કે સારું જાઓ પરંતુ દુ:ખ પામશો.

अं.प्र ७ – ४ आज्ञैव कार्या सततं, स्वामिद्रोहोऽन्यथा भवेत्

(५) અધિકાર મળેથી અહંકાર વધે તેને કંઈ ફળ સિદ્ધ ન થાય.

से.फ १६ – ३ उद्वेगः प्रतिबंधो वा, भोगो वा स्यात्तु बाधकः

( ) તેથી કૃષ્ણદાસે ગોપીનાથ ગ્વાલને કહ્યું કે તું મારીવિનંતી શ્રીગુસાંઈજીને કરજે, કેમકે શ્રીગુસાંઈજીની કૃપા વિના મારીગતિ નથી.

कृष्णा ९ – १० शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्

( ) ધ્રુવઘાટનો આ મહિમા વધારીને પોતાનું માહાત્મ્ય કાલ કઠિન જાણીને ઢાંકયું.

पु.प्र.म ४ – २० वैदिकत्वं लौकिकत्वं, कापट्यात्तेषु नान्यथा